JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/unknown0000vari_w3c7

די געשיכטע פון טרייד־יוניאָניזם

אַ ווייסענשאַפטליכע פאָרשונג וועגען דער ענטשטעהונג, ענטוויקלונג און אויסבריטונג פון דער טרייד־יוניאָן באוועגונג אין ענגלאַנד.

פון סידני און ביטרים וועב

דאָס ווערק וואָס די „קראָפּאָטקין ליטעראַטור געזעלשאַפט" גיט אַרויס פאַר איהרע מיטגליעדער פאַר דעם יאָהר 1919—1920. וועט פארנעהמען אַרום 900 זייטען און וועט זיין איינגעטיילט אין צוויי טיילן, ווי פאָלגט:

ערשטער טייל:

1. די ענטשטעהונגען פון טרייד־יוניאָניזם.
2. דער קאמף פאַר עקזיסטענץ (1799—1825).
3. די רעוואָלוציאָנערע פעריאָדע (1829—1842).
4. דער נייער גייסט אין דער נייער מאָדעל (1843—1860).
5. די יונטא און איהרע פארבינדעטע (1860—1875).

צווייטער טייל:

6. סעקציאָנעלע ענטוויקלונגען (1863—1885).
7. דער אלטער טרייד־יוניאָניזם און דער נייער (1875—1889).
8. די טרייד־יוניאָן וועלט (1892—1894).
9. אָנהאַנגען (וועגען דעם אָנגענומענעם צוזאַמענהאַנג צווישען די טרייד־יוניאָנס און די גילדעס אין דובלין. — די פאַר־רופונג פון דעם ערשטען טרייד־יוניאָן קאָנגרעס, און אַנדערעס.)

דער פּרייז פון בוידע ביכער וועט זיין $3.00.

(מיטגליעדער וועלען זיי קריגען וועז זיי וועלען איינצאָהלען זייער בייטראג — $1.50.)

דאָס קאַפּיטאַל

פון קאַרל מאַרקס

איבערזעצט נאָך קאַרל קאַוטסקי'ס דייטשע פאָלקסאויסגאַבע
פון דר. י. א. מעריסאָן

מיט אַ ביאָגראַפישע סקיצע פון דעם פארפאַסער.

דער באריהמטער ערשטער באַנד „קאַפּיטאַל" פון קאַרל מאַרקס, וועלכער האָט פאַרדיענט דעם נאָמען „די ביבעל פון פּראָ־לעטאַריאַט" איז איינגעטיילט געוואָרן אין דריי טיילען און ארויס־געגעבען אין דריי באזונדער געבונדענע ביכער. דאָס ערשטע בוך ענטהאַלט 477 זייטען, דאָס צווייטע בוך ווערט פאָרטגעזעצט ביז זייטע 886, און דאָס דריטע בוך ענדיגט זיך מיט זייטע 1270. צום סוף פון דריטען בוך געפינט זיך אַ גרויסער רעגיסטער, וועל־כער איז איינגעטיילט אין צוויי טיילען: אַ נאָמען־רעגיס־טער, וועלכער פארצייכענט די נעמען פון די מחברים, וואָס זיינען ציטירט געוואָרען אין „קאַפּיטאַל", און גיט קורצע ביאָגראַ־פישע דאַטען פון יעדען מחבר; און אַ זאַך־רעגיסטער, וועלכער צייגט וואו יעדער ענין אָדער געגענשטאַנד, וואָס מאַרקס האָט דערמאָנט, געפינט זיך אין די דריי ביכער פון אָט דעם גרויסען ערשטען באַנד. אָט דער טאָפּעלער רעגיסטער, וואָס איז אַ העכסט ניצליך ווערק פאַר זיך, פארנעהמט 45 זייטען טאָפּעל־קאָלום, גע־דיכט געזעצט אין קליינעם שריפט.

די איבערזעצונג איז געמאַכט געוואָרען מיט דער גרעסטער פּינקטליכקייט און טרייהייט צום אָריגינאַל. קיין אות און קיין נקודה איז ניט אויסגעלאָזט אָדער געענדערט געוואָרן. עס איז אויך ניט געמאַכט געוואָרן קיין פאַרזוך צו פּאָפּולאַריזירן אָדער פאַרטייטשען אירגענד וועלכען שווערן אויסדרוק. דער לעזער און דער שטודענט וועלען געפינען אין אָט די אידישע דריי ביכער פון דעם ערשטען באַנד „קאַפּיטאַל" אַן אַבסאָלוט געטרייע קאָפּיע פון דעם דייטשען אָריגינאַל, אויף וועלכער זיי קאָנען זיך פאַר־לאָזען מיט דער גרעסטער זיכערקייט.

די דריי ביכער זיינען איינהייטליך אַרויסגעגעבען און גע־בונדען אין אַ שעהנעם קלאָטה און ווערן פארקויפט צוזאַמען אָדער יעדעס בוך באזונדער.

דער פּרייז פון יעדען בוך איז $1.50.
(פאַר מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט — 90 סענט.)
עס ווערט פאַרפאַרטיגט צום דרוק

וואָס איז אייגענטום?

אַ פאָרשונג פונ׳ם פּרינציפּ פון רעכט און רעגירונג.

פון פּ. זש. פּרודאָן

איבערזעצט און איינגעלייטעט פון דר. א. קאָראַלניק.

אינהאַלט:

קאַפּיטעל 1: די מעטאָדע פון דעם ווערק. די אידעע פון אַ רעוואָלוציע.

קאַפּיטעל 2: וועגען דעם אייגענטום אַלס נאַטור־רעכט.

קאַפּיטעל 3: אַרבייט אַלס אַן אורזאַך פון אייגענטום.

קאַפּיטעל 4: אייגענטום איז אוממעגליך (די ווידערשפּרוכען פון אייגענטום).

קאַפּיטעל 5: אַ פּסיכאָלאָגישע ערקלערונג פון דער אידעע פון גערעכטיגקייט און אַ באשטימונג פון דעם פּרינציפּ פון רעגירונג און רעכט.

פּרודאָן׳ס ענטפער: „אייגענטום איז גנבה" האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אויף זיין צייט. זיין שאַרפע קריטיק און שטרענגע לאָגיק, דער געוואַלטיגער פּאַטאָס און זיין אויפריכטיג־קייט, און דערהויפּט זיין רעוואָלוציאָנערער טאָן קאָנען ניט פאַר־פעהלען צו מאַכען אַ שטאַרקען רושם אויף יעדען לעזער אין אַלע צייטען.

דאָס בוך ענטהאַלט 341 זייטען, שעהן געבונדען אין קלאָטה.

פּרייז $1.25.

(פאַר מיטגלידער פון דער געזעלשאפט — 75 סענט.)

נעקלִיבענע שריפטען

פון פערדינאַנד לאַסאַל

1. די וויסענשאַפט און די ארבייטער

א פּאַרטיידיגונגס־רעדע געהאַלטען פּאַר דעם בערלינער קרימינאל־גערִיכט אנטקעגען דער באשולדיגונג, אז ער האָט עפענטלִיך אויפגערייצט די אָרימע קלאַסען צו האַסען און פּאראכטען די רייכע.

איבערזעצט פון דר. י. א. מעריסאָן.

2. באַסטיא־שולצע אדער קאַפּיטאַל און אַרבייט

איבערזעצט און איינגעלייטעט פון א. א. ראַבאָק.

לאַסאַל׳ס „קאַפּיטאַל און ארבייט" איז זיין הויפּט עקאָנאָמישעס ווערק און באהאַנדעלט אין 4 גרויסע קאַפּיטלען: די ארבייט; דאָס קאַפּיטאַל; אויסטויש, ווערטה און פּרייַע קאָנקורענץ און די פּראָדוקטיווע קאָאָפּעראַציעס. דאָן קומט א שלוס און א נאָכוואָרט.

דאָס בוך ענטהאַלט 434 זייטען, שעהן געבונדען אין קלאָטה.

פּרייז $1.25.

(פּאַר מיטגלידער פון דער געזעלשאפט — 75 סענט.)

דער אינציגער און זיין אויגענטום

פון מאקס שטירנער

איבערזעצט פון דר. י. א. מעריסאָן.

מיט א ביאָגראפישער סקיצע פונ׳ם פארפאסער און אן איינלייטונג געשריבען פון דעם איבערזעצער.

שטירנער׳ס בוך „דער אינציגער" האָט קיין גלייכען ניט צו זיך אין דער גאנצער וועלט־ליטעראטור. עס איז דאָס גרעסטע אפיקורסישע בוך פון אלע צייטען און פון אלע ליטעראטורען. „שטירנער איז דער אינציגער, וואָס בויגט ניט זיין קאָפ, ניט פאר דער פארגאנגענהייט, ניט פאר דער צוקונפט; וואָס לייקענט אין יעדער מאָראל און מאכט צונישט יעדען אידעאל"... „שטירנער לאָזט ניט דורך קיין געזעלשאפטליכען באגריף, אויף וועלכען ער וועגדט ניט אָן זיין שארפען מעסער פון קריטיק: שטאָט, רעכט, פליכט, געזעץ, פרייהייט, אויגענטום א. אז. וו. ווערן צוגלידערט און ארויסגעשטעלט אין זייער נאקעטקייט און אינהאלטסלאָזיג־קייט." „שטירנער׳ס גרויסער פארדינסט באשטעהט דערהויפט אין דעם, וואָס ער העלפט דעם מענשען צו צעברעכען אזויפיעל קייטען. און וועז אפילו מיר קאָנען מיט איהם ניט איינשטימען, אז יעדע הייליגקייט איז א קייט; וועז אפילו זיין שווערער האמער, מיט וועלכען ער שלאָגט אזוי מעכטיג אויף אונזערע קייטען, רייסט אפטמאל אָפּ אויך א שטיק לעבעדיג פלייש — וועז אפילו זיין מוטיג פייפען אויף אלע אונזערע אידעאלען און הייליג־טימער גרילצט אונז אזוי שארף אין די אויערען — מוזען מיר דאָך באטראכטען דעם „אייגציגען און זיין אייגענטום" פאר איינעם פון די גייסטרייכסטע אויפקלערונגס־ווערק פון דער גאנצער וועלט־ליטעראטור, און דעם פארפאסער — פאר איינעם פון די גרויסע וואוילטעטער פון דער מענשהייט." (אויסצוג פון איבערזעצער׳ס איינלייטונג.)

דאָס בוך ענטהאלט 504 זייטען, איז שעהן געבונדען אין קלאָטה.

פרייז $1.50.

(פאר מיטגלידער פון דער געזעלשאפט — 90 סענט.)

פעלדער, פאבריקען און ווערקשעפער

אינדוסטריע פארבונדען מיט אגריקולטור
און גייסטיגע ארבייט מיט האנדארבייט.

פון פעטער קראפאטקין

איבערזעצט פון דר. י. א. מעריסאן.

אינהאלט:

די קאפיטלען 1 און 2 באהאנדלען די דעצענטראליזאציע פון דער אינדוסטריע אין גרויס בריטאניען, פראנקרייך, דייטשלאנד, רוסלאנד, איטאליען, שפאניען, אינדיע, יאפאן און די פאראייניגטע שטאטען פון אמעריקא. דער פארפאסער באווייזט ווי יעדעס פאלק שטרעבט צו ווערן דער פראדוצירער פון זיינע אייגענע פאבריצירטע ארטיקלען, און ווי עס וואקסט די נויט אין יעדען לאנד זיך צו שטיצען דערהויפט אויף די היימישע פארברויכער. קאפיטלען 3, 4 און 5 באהאנדלען די מעגליכקייט פון אגריקולטור, ארויסצוברענגען אומענדליך פיעל מעהר פראדוקטען פון דער ערד, ווי עס איז ארויסגעבראכט געווארן ביז איצטער. די אינטענסיווע קולטור איז דער וויסענשאפטליכער ענטפער אויף אלע רעאקציאנערע שלוסען פון די מאלטוזיאנער, וועלכע באהויפטען, אז עס איז ניטא קיין פלאץ פאר אלע מענשען ביים מאהלצייט-טיש פון דער נאטור. קאפיטלען 6 און 7 באהאנדלען די קלייניע אינדוסטריען און אינדוסטריעלע דערפער און באווייזען די נוצען פון א פאראייניגונג צווישען אגריקולטור און אינדוסטריע. דער קאפיטעל 8 רעדט וועגען גייסטיגע ארבייט און האנד-ארבייט און באווייזט די נוצען, וואס די וויסענשאפט קען ציהען פון דער פארבינדונג פון זיי ביידען. דער פארפאסער ברענגט קלאר ארויס די וויכטיגקייט פון דער אינטעגראלער אדער פאלשטענדיגער ערציהונג און באשרייבט די פארשיידענע פראבעס פון אזא ערציהונג לויט דעם מאסקעווער סיסטעם, וואס איז אנגעוואנדט געווארן אין אייניגע שולען פון באסטאן, שיקאגא און אבערדין.

דאס בוך ענטהאלט 410 זייטען, שהען געבונדען אין קלאטה.

פרייז $1.25.

(פאר מיטגלידער פון דער נעזעלשאפט — 75 סענט)

געגענזייטיגע הילף

ביי חיות און מענשען אַלס אַ פאַקטאָר פון ענטוויקלונג.

פון פּעטער קראָפּאָטקין

איבערזעצט אין אידיש פון דר. י. א. מעריסאָן.

פּעטער קראַפּאָטקין האָט געשריבען אַ ספּעציעלע פאָררעדע פאַר דער אידישער איבערזעצונג, וועלכע געפינט זיך ניט אין קיין אַנדער אויסגאַבע.

די קאַפּיטלען 1 און 2 באהאַנדלען די פאַקטען פון געגענ־זייטיגער הילף ביי חיות, באשרייבענדיג דאָס לעבען פון מוראַש־קעס און ביענען, די געזעלשאַפטליכקייט פון פויגלען, פון די זויג־טיערען, פון די גריזונעס און אַפען א. אַז. וו., דעם קאַמף פאַר עקזיסטענץ און די באַזייטיגונג פון קאָנקורענץ אין דער נאַטור.

קאַפּיטעל 3 באהאַנדעלט די פאַקטען פון געגענזייטיגער הילף ביי די ווילדע מענשען.

קאַפּיטעל 4 באשרייבט דאָס לעבען פון די באַרבאַרישע פעל־קער.

קאַפּיטלען 5 און 6 באהאַנדלען די מיטעלאַלטערליכע שטאָדט, איהר אורשפּרונג און זעלבסט־פאַרוואַלטונג; די לייבאייגענשאַפט און די פעאָדאַלע פּריצים; די אַרבייטער און זייערע צעכען; די קונסט און וויסענשאַפט א. אַז. וו.

קאַפּיטלען 7 און 8 באהאַנדלען די געגענזייטיגע הילף אין דער היינטיגער געזעלשאַפט: די פאָלקס־אויפשטאַנדען, די דאָרף־געמיינדען אין דער שווייץ, פראַנקרייך, דייטשלאַנד און רוסלאַנד; די ענטשטעהונג פון אַרבייטער יוניאָנס, סטרייקס, קאָאָפּעראַציעס, הילפס־פאַראיינען א. אַז. וו.

דאָס בוך ענטהאַלט אויך אַ פאָלשטענדיגען אינדעקס און וואָרט־ערקלערער. 433 זייטען, שעהן געבונדען אין רויטען קלאָטה.

פרייז $1.25.

(פאַר מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט — 75ס.)

מעמוארען פון א רעוואלוציאנער

פון פעטער קראפאטקין

מיט א פאררעדע פון ג ע א ר ג ב ר א נ ד ע ס

איבערזעצט פון ג. דייוויד.

דאס בוך איז איינגעטיילט אין 6 טיילען:

1טער טייל: קינדהייט.
2טער טייל: דער פאזשען־קאָרפוס.
3טער טייל: סיביר.
4טער טייל: פעטערבורג, ערשטע רייזע נאך מערב איראפא.
5טער טייל: פעטראָ־פאוולאווסקי פעסטונג; דאס אנטלויפען.
6טער טוול: מערב־איראפא.

„דער פערפאעסר זוכט מעהר איבערצוגעבען די פסיכאלאגיע פון זיינע צייטגענאסען, איידער פון זיך אליין. מען קאן אין זיין בוך געפינען די פסיכאלאגיע פון דער אפיציעלער רוסלאנד און פון די רוסישע מאסען; פון דער פארווערטס־קעמפענדער רוסלאנד און פון רוסלאנד, וואס שטעהט אויף אין אָרט. די באשרייבונג פון זיין לעבען ענטהאלט די געשיכטע פון רוסלאנד, ווי אויך פון דער ארבייטער־באוועגונג פאר דעם לעצטען האלבען יאהרהונדערט. וועלן ער פארטיעפט זיך אין זיין אייגענער אינערער וועלט, זעהען מיר די אויסערע וועלט זיך אפשפיגלען אין איהר."

דאס בוך ענטהאלט 526 זייטען, שעהן געבונדען אין קלאטה.

פרייז $1.50.

(פאר מיטגלידער פון דער געזעלשאפט — 90 סענט)

קאַטאַלאָג

פון די ביכער, וואָס זיינען אַרויסגעגעבען געוואָרען

פון דער

קראַפּאָטקין ליטעראַטור געזעלשאַפט

ניו יאָרק.

די קראָפּאָטקין ליטעראַטור געזעלשאַפט

(The Kropotkin Publication Society)

איז אַן אומפּאַרטייאישע סאָציאַליסטישע ליטעראַטור געזעל־שאַפט, וועלכע האָט זיך אָרגאַניזירט (אין יאָהר 1913) אויפֿן עהרען־נאָמען פון פּעטער קראָפּאָטקין, דעם גרויסען רעוואָלוציאָ־נער, וויסנשאַפטס־מאַן און פרייהייט־קעמפער, מיט דעם צוועק אַרויסצוגעבען אין אידישער איבערזעצונג אַלע אַלגעמיין סאָציא־ליסטישע קלאַסיקער און אַנדערע ווערטפולע סאָציאַל־פּאָליטישע ווערק.

זיי איז א קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאפט, אין וועלכער יעדער פרייהענקענדער מענש קאָן ווערן א מיטגליעד. דער יהרליכער בייטראָג איז $1.50, איינגעצאָלט אין פּאַראוים. די געזעלשאפט גיט אַרויס צוויי גרויסע ביכער א יאָהר, יעדעם בוך שהען געבונדען, (דער רעגעלמעסיגער פרייז פאר ניט־מיטגליעדער איז כמעט צוויי מאָל אזויפיעל) און ווערן אוועקגעגעבען צו די מיטגליעדער פריי (פאר צושיקען אהיים, 25 סענט עקסטרא פאר ביידע ביכער).

מיטגליעדער ווערן אָנגענומען צו יעדער צייט און זיינען בא־רעכטיגט, גלייך ווי זיי צאָהלען איין זייער בייטראג, צו די צוויי ביכער, וואָס די געזעלשאפט גיט אַרויס אין דעם יאָהר. אַפֿ מיט־גליעדער פון דער געזעלשאפט קאָנען זיי קריגען די ביכער, וועלכע די געזעלשאפט האָט אַרויסגעגעבען אין די פאַריגע יאָהרען, מיט 40 פראָצענט בילליגער ווי זייער רעגעלמעסיגער פרייז.

די געזעלשאפט האלט אפ איין מאל א יאָהר אַן אַלגעמיינע מיטגליעדער־פאַרזאַמלונג, אויף וועלכער עס ווערט אָפּגענעבען א באריכט פון דער טעטיגקייט און דעם צושטאַנד פון דער געזעל־שאפט. יעדער מיטגליעד איז בארעכטיגט צו א שטימע ביי די פארהאנדלונגען און די וואהלען פון מיטגליעדער אין פארוואל־טונגסראט.

די דורכשניטליכע צאָהל מיטגליעדער איז ביז איצט געווען אריבער צוויי טויזענד. וואָס גרעסער די צאָהל מיטגליעדער, אַלץ מעהר נוצען פאר די מיטגליעדער אליין.

פאַרלאַנגט די סטאַטוטען פון דער געזעלשאפט און דעם קא־טאַלאָג פון די אַרויסגעגעבענע ביכער! אַדרעסירט אלע בריעף און געלד־זענדונגען צו דער

KROPOTKIN PUBLICATION SOCIETY

250 East Broadway New York, N. Y.

שעפענים — אויף דער פרוי. די מענער ווייסען ניט פון קיין אנדער באשעפטיגונג, אחוץ נעיעג און קריעג, וואס ווערן אפילו אין אונזער ציוויליזאציע באטראכט פאר די בכבוד'יגסטע באשעפטי-גונגען, און, פאראכטענדיג אלע אנדערע ארבייטען, ליגען זיי פויל, רויבערנדיג זייערע ליולקעס, בעת זייערע אומגליקליכע פרויען, אט די נאטירליכע שקלאפען פון דעם רויהען מענשען, פאלען אונטער דער לאסט פון זייער טאג־טעגליכער ארבייט.

א טריט פארווארטס אין דער ציוויליזאציע, און די ארבייט פון דער פרוי ווערט ארויפגעלעגט אויפ'ן שקלאף. אן אונטערטע־ניגע חיה, באשאנקען מיט שכל, ווערט דער מענש געצוואונגען צו טראגען די גאנצע לאסט פון קערפערליכע ארבייט און גיט זיין בעל־הבית די מעגליכקייט פאר פרייע צייט און אינטעלעקטועלער און מאראלער אנטוויקלונג.

ביז היינט די פאַרוואַנדלונג פון יעגער־גרופּעס אין פּאַסטוכער־גרו־פּעס.

אָט דער נייער מקור פון חיונה האָט נאַטירליך נאָך מעהר פאַרמעהרט דעם מענשליכען מין, וואָס האָט געפיהרט צו דער נויטווענדיגקייט צו באַשאַפען נאָך נייע מיטלען פאַר דער דערהאַל־טונג פון לעבען. ווען די אויסנוצונג פון די חיות איז געוואָרן ניט גענוג, האָבען די מענשען גענומען אויסנוצען די ערד. אויף אַזאַ אופן האָבען די וואַנדערענדע און נאָמאַדישע פעלקער אין משך פון פיעלע יאָהרהונדערטער זיך פאַרוואַנדעלט אין פעלקער, וואָס באַ־אַרבייטען די ערד.

אין אָט דער געשיכטליכער פּעריאָדע איז דאָס אייגענטליך איינגעפיהרט געוואָרן די שקלאַפעריי. די מענשען, וועלכע זיינען געווען דורכאויס ווילדע חיות, האָבען אָנגעהויבען מיט דעם, וואָס זיי פלעגען אויפפרעסען די גע'הרג'עטע אָדער די געפאַנגענע שונאים. ווען זיי האָבען אָבער אָנגעהויבען באַגרייפען דעם גאַנ־צען נוצען פון צווינגען די חיות צו דיענען זיי און זיי עקספּלואַ־טירן, און ניט זיי גלייך טויטען, האָבען זיי גיך געמוזט באַגרייפען, אַז מען קאָן ציהען נוצען אויך פון דעם דיענסט פון דעם מענשען, וועלכער איז דער קליגסטער פון אַלע ערדישע חיות. מען האָט אויפ־געהערט אויפעסען דעם באַזיעגטען שונא, מען האָט איהם אָבער פאַרוואַנדעלט אין אַ שקלאַף, וועלכער מוז אויספיהרן די אַרבייט, וואָס איז נויטיג אויפצוהאַלטען זיין בעל־הבית.

די אַרבייט פון די פּאַסטוך־פעלקער איז אַזוי לייכט און איינ־פאַך, אַז עס איז פאַר איהר כמעט ניט נויטיג די אַרבייט פון שקלאַ־פען. מיר זעהען דאַריבער, אַז ביי די וואַנדערנדע און פּאַסטוך־פעלקער איז די צאָהל פון שקלאַפען זעהר באַגרעניצט, אויב ניט צו זאָגען, כמעט אינגאַנצען ניט פאַראַנען. אַנדערש איז די זאַך ביי באַזעסענע און אַגראַר־פעלקער. די ערד־אַרבייט פאָדערט גע־דולדזאַמע, טאָג־טעגליכע און שווערע פּראַצע. דער פרייער מענש פון וועלדער און סטעפּעס, דער יעגער אָדער פיהצוכטער, נעהמט זיך צו ערד־אַרבייט מיט גרויס ווידערווילען. מיר זעהען דאַריבער אפילו אין דער היינטיגער צייט, ווי למשל, ביי די ווילדע פעלקער פון אַמעריקאַ, אַז די גאַנץ שווערע און ווידערוויליגע הויז־אַרבייט ווערט אַרויפגעוואָרפען אויף דער פאַרהעלטניסמעסיג שוואַכער באַ־

ייִנג גרופּעס מענשען נאַטירלעך זיך געקאָנט לייכטער ייִנדיג לעבעדיגע ברואים, ניט אויסשלעסענדיג דעם מענשען, וואָס האָט זיי אויך געדיענט אלץ שפּייז, ווי די חיות, וואס האָבען ניט געהאט קיין געוועהר פאר יאגד און מלחמה. און אזוי ווי די פאַרמעהרונג פון די טיערישע מינים איז שטענדיג לויט דער דירעקטער פּראָפּאָרציע פון דער מאָס נאהרונגס־מיטלען, איז קלאָר, אז די צאָהל פון מענשען האָט זיך געמוזט פאַרגרעסערן אין א גרעסערער פּראָפּאָרציע ווי די צאָהל חיות פון אַנדערע מינים, און לסוף האָט געמוזט קומען א מאָמענט, ווען די ניט־באַרבייטע נאטור איז שוין ניט געווען ביכולת צו שפייזען אלע מענשען.

ווען דער מענשליכער שכל וואָלט ניט געהאט די פעהיגקייט צו פּראָגרעסירן; ווען ער וואָלט זיך ניט אנטוויקעלט אלץ מעהר און מעהר, שטיצענדיג זיך פון איין זייט אויף דער טראַדיציע, וועלכע אנטהאלט צום נוצען פון די צוקינפטיגע דורות דאָס ווי־סען, וואָס די פריהערדיגע דורות האָבען זיך ערווּאָרבען, און פון דער אַנדער זייט ווערנדיג אלץ בריטער, א דאנק דער מתנה פון וואָרט, וואָס איז ענג פאַרבונדען מיט דער מתנה פון געדאנק; ווען ער וואָלט ניט געווען באשאנקען מיט דער אומבאגרעניצטער פעהיג־קייט צו ערפינדען אלץ נייע מיטלען צו באשיצען די מענשליכע עק־זיסטענץ קעגען די פיינדליכע כחות פון דער נאטור, — וואָלט אָט דער חסרון פון דער נאטור געווען א ניט־דורכדרינגליכע גרעניץ פאר דער פאַרמעהרונג פון דעם מענשליכען מין.

אָבער, א דאנק אָט די אומשאצבארע פעהיגקייטען, וואָס דערלויבען איהם צו דערגעהן, דענקען און באגרייפען, איז דער מענש געווען ביכולת אריבערצוטרעטען די נאַטירליכע גרעניץ, וועלכע האָט אָפּגעשטעלט די אנטוויקלונג פון אלע אנדערע מינים חיות. ווען די נאַטירליכע קוואלען האָבען זיך אויסגעשעפט, האָט ער באשאפען קינסטליכע. זיך באנוצענדיג ניט מיט זיין פיזישער קראפט, נאָר מיט זיין שכל'דיגען פאַרצוג, האָט ער אויף־געהערט סתם צו טויטען די חיות, כדי זיי באלד אויפצועסען, נאָר ער האָט אָנגעהויבען זיי צוימען, צוגעווועהנען און זיי ווי ערציהען, אז זיי זאלען דיענען זיינען צוועקען. און אָט אויף אזא אופן האָט זיך פאַר א משך פון יאָהרהונדערטער געצויגען און ציהט זיך נאָך

שטאַרקע, און די שוואַכען קומען־אום; און די ערשטיי גרו־
לעבען נאָר דערפאַר, ווייל די לעצטע קומען־אום.

איז דען מעגליך, אַז אָט דער פאַטאַלער געזעץ פון נאַטור־לע־
בען, זאָל זיין אַזוי אומפאַרמיידליך אין דער מענשליכער און סאָ־
ציאַלער וועלט?

פאַטריאָטיזם

(פאָרטזעצונג.)

זיינען די מענשען פון דער נאַטור אויס פאַראורטיילט צו פרעסען איינע די אַנדערע, כדי צו לעבען, ווי דאָס טוען די חיות פון אַנדערע מינים?

פון אָנהויב האָט דער מענש, די אַלץ־עסענדע חיה, זיך ער־
נעהרט ווי אַלע אַנדערע חיות מיט פרוכטען, גרינסען, מיט געיעג
און פיש־פאַנג. פאַר אַ משך פון פיעלע יאָהרהונדערטער איז דער
מענש געגאַנגען אויף געיעג און האָט געפאַנגען פיש, פונקט ווי
דאָס טוען נאָך היינט די חיות, ד. ה. אָהן דער הילף פון אַנדערע
געצייג, אַחוץ די מיט וועלכע די נאַטור האָט איהם באַשאָנקען.
זיך באַנוצענדיג צום ערשטען מאָל מיט אַ רויהען געצייג, מיט אַ
פראָסטען שטעקען אָדער שטיין, איז ער שוין באַגאַנגען אַן אַקט
פון דענקען און האָט זיך שוין אַרויסגעוויזען, פאַרשטעהט זיך, ניט
האָבענדיג קיין אַהנונג וועגען דעם, אַלס אַ דענקענדע חיה, — אַ
מענש. וואָרים דאָס איינפאַכסטע געצייג האָט דאָך געמוזט זיין
צוגעפּאַסט פאַר דעם צוועק, וואָס ער האָט זיך געשטעלט צו דער־
גרייכען דורך איהם, און פאָלגליך האָט דאָס באַנוצען זיך מיט דעם
שוין באַטייט אַ געוויסע אויסרעכענונג פון שכל, אַן אויסגערעכענט־
קייט, וואָס טיילט גרינדליך אָפּ דער חיה־מענש פון אַלע אַנדערע
ערדישע חיות. אַ דאַנק אָט די פעהיגקייטען צו דענקען, אורטיי־
לען, ערפינדען, האָט דער מענש פאַרפאָלקאָמט, אמת, זעהר לאַנג־
זאַם אין פאַרלויף פון אַ סך דורות, זיינע געוועהר, און דורך דעם
האָט ער זיך פאַרוואַנדעלט אין אַ יעגער, אָדער אין אַ באַוואַפענטער
ווילדער חיה.

דערגרייכענדיג אָט די ערשטע מדרגה פון ציוויליזאַציע, האָ־

וואָס איז שייך צו אונז, לאָמיר אײַן מאָל פּאַר אַלע מאָל אי־בערלאָזן אָט די אַלע געטלעכע שרעקענעם און אומזינניקייטען פּאַר יענע, וואָס גלויבען אומזיניג, אז מען וועט נאָך לאַנג קאָנען אין זייער נאָמען עקספּלואָטירן דאָס פּאָלק און די ארבייטער־מא־סען. לאָמיר זיך אומקעהרן צו אונזער ריינעם מענשלעכן שכל און לאָמיר שטענדיג געדענקען, אז די מענשלעכע בילדונג, — די איינציגע, וואָס קאָן אונז אויפקלערן, באפרייען, מאַכען אונז וויר־דיג און גליקליך, — איז ניט אין אָנהויב, נאָר אין סוף פון דער געשיכטע, און אז דער מענש איז אין זיין היסטאָרישער אַנטוויק־לונג אַרויסגעקומען פון טיערישקייט, כדי בישלעכווייז צו דערגרייי־כען צו מענשליכקייט. לאָמיר דאריבער קיינמאָל ניט קוקען אויף צוריק, נאָר פאָראויס, מחמת פאָראויס איז אונזער זון און אונזער רעטונג. און אויב עס איז ערלויבט, אויב עס איז אפילו ניצלעך אמאָל זיך אומצוקוקען אויף צוריק, איז דאָס נאָר צוליעב דעם, כדי צו קאָנסטאַטירן, וואָס מיר זיינען געווען און וואָס מיר דאר־פען שוין מעהר ניט זיין, וואָס מיר האָבען געטאָן און וואָס מיר דאר־פען שוין מעהר ניט טאָן.

די נאַטירלעכע וועלט איז א שטענדיג ארענא פון אומאויפ־הערלעכען קאַמף, פון קאַמף פאַר'ן לעבען. מיר דארפען זיך ניט פרעגען, פארוואָס דאָס איז אזוי. מיר האָבען עס ניט געשאפען, מיר האָבען עס אזוי געפונען, אריינטרעטענדיג אין לעבען. דאָס איז אונזער נאַטירלעכער אויסגאַנגספונקט, און מיר זיינען אין דעם גאָרנישט פאַראַנטוואָרטלעך. פּאַר אונז איז געגנג צו וויסען, אז אזוי איז געווען און וואהרשיינלעך וועט שטענדיג אזוי זיין. די הארמאָניע וועלט אין דער דאָזיגער וועלט אויפגעהאלטען דורך קאַמף, דורך דעם נצחון פון איינע און דער מפלה, און זעהר אָפט דעם טויט, פון אַנדערע. דער וואוקס און די אַנטוויקלונג פון די מינים זיינען באַגרעניצט פון זייער איינענעם הונגער און דורך די אפּעטיטען פון די אַנדערע מינים, דאָס היסט, דורך לוידען און טויט. מיר זאָגען ניט מיט די קריסטען, אז דאָס איז א יאָמערטאָל, אָבער מיר מוזען צוגעבען, אז זי (די נאַטירלעכע וועלט) איז נאָר ניט אוא צערטלעכע מוטער, ווי אַנדערע דערצעהלען, און אז די לע־בעדיגע וועזענס דארפען האָבען ניט וועניג ענערגיע, כדי צו לע־בען אין איהר. אין דער נאַטירלעכער וועלט בלייבען לעבען די

בלויז ער קאן מאכען א סוף צו מלחמה, צו אט דעם רויהען אויס־דרוק פון דער מענשליכער טיערישקייט.

אבער כל זמן דער סאציאליזם האט נאך ניט מנצח געווען אויף דער ערד, וועלען ניט העלפען די פראטעסטען פון אלע בור־זשואזע קאנגרעסען פון שלום און פרייהייט, וועט זיין ארויסגע־ווארפען די פארזיצערשאפט פון אלע וויקטאר הוגאס פון דער גאנ־צער וועלט; מענשען וועלען וויטער צעריסען איינער דעם אנ־דערן, ווי ווילדע חיות.

עס איז אזוי גוט ווי פעסטגעשטעלט, אז די מענשליכע געשיכטע, ווי די געשיכטע פון אלע אנדערע מינים חיות, האט זיך אנגעהויבען מיט מלחמות. די דאזיגע מלחמה, וועלכע האט ניט נעהאט און האט ניט קיין אנדער צוועק אחוץ דער עראברונג פון לעבענסמיטלען, האט נעהאט פארשיידענע פאזען פון אנטוויקלונג, וואס זיינען נעגאנגען גלייך מיט די פארשיידענע פאזען פון דער ציוויליזאציע, דאס הייסט, מיט דער אנטוויקלונג פון די מענשלי־כע באדערפענישען און די מיטלען זיי צו באפריידיגען.

און אזעלכע אומזיניקייטען ווי מען דאס אנהענגען אויף אונזער פרייהייט, אויף אונזער שכל! מיט דער הילף פון אזעל־כע אומגעלומפערטקייטען פרעטענדירט מען דאס צו ערציהען און אויסמענשלען די מענשען! וועלען שוין די הערען טעאלאגען זיך אננעהמען מיט נעוונג מוט, כדי אפען זיך אפצוזאגען ניט נאר פון שכל, נאר אויך פון מענשליכקייט? עס איז נאך ניט נעוונג צו זאגען מיט טערטוליאנ'ען: „איך גלויב, ווייל עס איז אב־סורד" (Credo, quia absurdum); — זיי מוזען זיך נאך באי־מיהען ארויפצוווינגען אויף אונז, אויב מענליך, דעם קריסטענטום מיט דער הילף פון קאנטשוק, ווי דאס טוט ד ע ר ר ו ס י ש ע ר צ א ר; מיט דער הילף פון שייטערהויפענס, ווי קאלווין; מיט דער הילף פון דער הייליגער אינקווויזיצע, ווי די גוטע קאטאליקען; מיט דער הילף פון גוואלט, עגוים און טויטשטראפען, מיט וועלכע עס וואלטען אזוי נעוואלט זיך קאנען באנוצען די גייסטליכע פון אלערליי רעליגיעס, וואס קאן נעבען. — זאלען זיי אויספרובירן אט די אלע שהנע מיטלען, זאלען זיי זיך אבער ניט טרויסטען מיט דער האפענונג, אז זיי וועלען וועו עס איז טריאומפירן איבער אונז.

אזוינס? שטענדיג איינע און דיזעלבע עקאָנאָמישע פראָגע: די שטרעבונג פון איינע צו לעבען אין וואויל־טאָג אויף דעם חשבון פון אנדערע. דאָס איבעריגע איז ניט מעהר ווי היפּאָקריטסטוום. די אומוויסענדע, די פּשוט'ע און נאַראָנים לאָזען זיך כאַפּען אויף דער דאָזיגער וועגטקע, אָבער די דורכגעטריבענע מענשען, וואָס געווליגען איבער דעם גורל פון די שטאַטען, ווייסען גאַנץ גוט, אז אין תוך פון אלע מלחמות, איז פּראָפיט נאָר אין באַוועגענדער מאַטעריע: גזלה, די ערָאָבערונג פון פרעמדען רייכטום און די פאַרשקלאַפונג פון פרעמדער ארבייט.

דאָס איז די גרויזאַמע און רויהע ווירקליכקייט, וואָס די גוטע געטער פון אלע אמונות, די געטער פון מלחמות האָבען שטענדיג געבענשט; אָנהויבענדיג פון יהוה, דער אייבּיגער פאַטער פון אונזער נאַט יעזוס קריסטוס, ווילכער האָט פארזאָגט זיין אויסדערוועהלטען פאָלק אויסצוהרג'ענען אלע איינוואוינער פון פּראָספּעראָבענעם לאַנד, — און ענדיגענדיג מיט דעם קאַטוילישען גאַט, ווילכער ווערט פאַרטראָטען פון די פויפּסטען, וואָס האָבען אלס שכר פאר דעם טויטען די געצענדינער, מאכמעראָנער און אפּיקורסים, אוועקגעשאָנקען צו די גליקליכע מערדער די ערד פון די אומגליקליכע, אויף ווילכער עס זיידט נאָך די ווארעמע בלוט. פאר די קרבנות איז דער גיהנום; פאר די תליונים — דאָס פארמעגען און די ערד פון די דער'הרג'עטע, — דאָס איז דער צוועק פון די הייליגסטע רעליגיעזע מלחמות.

עס איז קלאָר, אז לפחות ביז היינט, איז די מענשהייט ניט געווען קיין אויסנאַהם פון דעם אלגעמיינעם געזעץ פון דער טיערווילט, וואָס פאר'משפט אלע לעבעדיגע ברואים צו פרעסען איינע די אנדערע, כדי צו עקזיסטירן. בלויז דער סאָציאליזם, ווי איך וועל זיך באַמיהען דאָס צו באַווייזען אין פאַרלויף פון די ארטיקלען, בלויז דער סאָציאליזם, ווילכער שטעלט צוועק אויף דעם אָרט פון דער פאָליטישער, יורידישער און געטליכער געראַטיגקייט די מענשליכע גערעכטיגקייט; ווילכער פארבייט דעם פאַטריאָטיזם אויף דער אלוועלטליכער סאָלידאַריטעט פון די מענשען, און די עקאָנאָמישע קאָנקורענץ אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאפט, וואָס איז אינגאַנצען באזירט אויף אַרבייט, —

טיגקייט, פארשילט ער נאָך די לחלוטין אומשולדיגע הארמאָנישע וועלט, און מאכט זי פאר א פלאץ פון אלערליי שרעקענס און פארבראכענס, אן אָרט פון שטענדיגע שלאכטעריין. דערנאָך, זייענדיג שקלאפיש געבונדען פון זיין אייגענעם צארן און קללה, וואָס ער האָט ארויסגערעדט געגען דער וועלט און די מענשען, גע־גען זיין אייגענער שאפונג, וואָס טוט נאָט וועז ער דערמאָנט זיך סוף כל סוף, אז ער איז דער גאָט פון ליעבשאפט? איהם איז ניט גענוג, וואָס ער האָט צוליעב זיין צארן אָנגעפילט די גאנצע וועלט מיט בלוט; אָט דער בלוטיגער גאָט פארגיסט נאָך דאָס בלוט פון זיין אייניציגען זוהן; ער איז איהם מקריב אונטער דעם אויס־רייד פון איבערבעטען די וועלט מיט זיין געטליכער מאיעסטעט! און וואָלט זיך דאָס כאָטש איינגעגעבען! אָבער ניין, די וועלט פון די מינים און די מענשהייט בלייבען נאָך אלץ אזוי צערישען און פארבלוטיגט, פונקט ווי פאר דעם משונה'דיגען קרבן. פון וואָס עס איז זעהר קלאָר צו זעהן, אז דער גאָט פון די קריסטען, פונקט ווי די געטער וואָס זיינען געווען פאר איהם, איז אזא אָהנ־מעכטיגער גאָט ווי א ברוטאלער, אזא אומזיניגער, ווי א שלעכטער.

לייַדער! אין דער וויגעלע פון דער מענשליכער ציווילי־זאַ־ציע געפינען מיר מענשען־פרעסעריי. אָנהויבענדיג פון יענער צייט און ניט אויפהערנדיג ביז צום היינטיגען טאָג, ווערן געפיהרט אלץ פארניכטענדע מלחמות, ראסען־ און פעלקער־מלחמות: מלחמות פאר ערָאבערונג, מלחמות צוליעב גלייכגעוויכט, מלחמות פאָלי־טישע און מלחמות רעליגיעזע, מלחמות אין נאָמען פון גרויסע אי־דעען, פונקט ווי די וואָס עס פיהרט איצט אָן פראָנקרייך אונטער דער פיהרערשאפט פון איהר איצטיגען קיסר*, און פאטריאָטישע מלחמות, ווי עס פלאָנעווען היינט, פון איין זייט, דער פאָנגערמא־ניסטישער מיניסטער אין בערלין און פון דער צווייטער זייט, דער פאָנסלאָווייסטישער צאר אין פעטערבורג.

און אין יסוד פון אלעם דעם, אונטער די אלע היפאָקריטישע פראזען, וואָס מען באנוצט, כדי זיך צו געבען דעם אויסערליכען אויסזעהן פון מענשליכקייט און גערעכטיגקייט, וואָס געפינען מיר

* נאפאָלעאָן דער 3טער.

צייט געקאָנט עקזיסטירן צוויי באַזונדערע פאָלקאָמענהייטען? פאָלקאָמענהייט איז נאָר מעגליך איינע; זי פאַרטראָגט ניט קיין דואַליטעט (צווייאיגקייט), מחמת אין דער דואַליטעט באַגרעניצען זיך איינע די אַנדערע און ווערן אויף אַזאַ אופן ניט־פאָלקאָם. הייסט דאָס, אויב די וועלט איז געווען פאָלקאָם, דאַן איז ניט געווען קיין גאָט איבער איהר, אפילו ניט אויסער איהר, — די וועלט אַליין איז געווען אַ גאָט. די צווייטע פראַגע איז: אויב די וועלט איז געווען פאָלקאָם, טאָ ווי אַזוי האָט זי געקאָנט פאַלען? אַ שעהנע פאָלקאָמענהייט איז דאָס, וואָס קאָן זיך ענדערן און פאַר־שווינדען! ווירקליך, אויב מען זאָל אָנערקענען, אַז פאָלקאָמענ־הייט קאָן פאַלען, הייסט דאָס, אַז אויך גאָט קאָן פאַלען! — מיט אַנדערע ווערטער, גאָט האָט זיכער עקזיסטירט אין דער גלוי־בענדער פאַנטאַזיע פון די מענשען, נאָר דער מענשליכער פאַר־שטאַנד, וועלכער טריאומפירט אַלץ מעהר און מעהר אין דער גע־שיכטע, פאַראורטיילט איהם צו פאַרניכטונג.

און איבער אַלץ, ווי מאָדנע דאָס איז דער גאָט פון די קריס־טען! ער האָט באַשאַפען דעם מענשען אַזוי, אַז ער זאָל קאָנען, אַז ער זאָל מ ו ז ע ן זינדיגען און פאַלען. גאָט, וועלכער האָט צווישען זיינע אומענדליכע אַטריבוטען די אַלוויסענהייט, האָט ניט געקאָנט ניט וויסען, באַשאַפענדיג דעם מענשען, אַז ער וועט זינדיגען; און וויבאַלד גאָט האָט דאָס געוואוסט, האָט דער מענש געמוזט פאַלען: אַנדערש וואָלט עס געווען אַ העזה צו מאַכען צום ליגנער די געטליכע אַלוויסענהייט. טאָ וואָס־זשע רעדט מען, אַל־זאָ, וועגען אַ מענשליכער בחירה? דאָס איז דאָך געווען אומ־פאַרמיידליך! געהאָרכענדיג אָט דעם פאַטאַלען דראַנג, — אפילו דער איינפאַכסטער פאַמיליען־פאָטער אויף גאָט'ס פלאַץ וואָלט דאָס געקאָנט פאָראויסזעהן, — זינדיגט דער מענש: און אָט פאַלט די געטליכע פאָלקאָמענהייט אַריין אין אַ שרעקליכען צאָרן, אין אַ צאָרן, וואָס איז פונקט אַזוי לעכערליך ווי עקעלהאַפט. גאָט פאַר־שילט ניט נאָר יענע, וואָס האָבען איבערגעטראָטען זיין געבאָט, נאָר אפילו זייערע אַלע שפּעטערדיגע דורות, כאָטש מיר האָבען נאָך צו יענער צייט גאָר ניט עקזיסטירט און זיינען פאָלגליך דורכאויס אומשולדיג געווען אין די זינד פון אונזערע אורעלטערן. און ניט באַגנוגענענדיג זיך מיט דער דאָזיגער רעבעלירענדער אומגערעכ־

אָבער ווי באלד אזוי, טו צו וואָס געברויכען דאָס וואָרט: פאָלקאָמענהייט, א וואָרט, וואָס קאָן ניט אָנגעוועندט ווערן אויף עפּעס פּארהעלטניסמעסיגעס? צי איז דען מגעליך א ניט־אב־סאָלוטע פאָלקאָמענהייט? זאָגט בעסער, אז גאָט האָט באשאַפען די וועלט ניט פאָלקאָם, נאָר בעסער ווי זי איז היינט. אָבער אויב זי אִיז בלויז געווען פארהעלטניסמעסיג בעסער, אויב זי איז געווען ניט־פאָלקאָם, טא האָט זי דאָך אין זיך ניט געהאַט די האר־מאָניע און דעם אבסאָלוטען פרידען, פון וועלכע די הערען טאָלאָ־גען פארטויבען אונז די אויערן מיט זייערע מעשיות. און אין דעם פאָל פרעגען מיר ביי זיי: דאַרף מען דען ניט, לויט אייערע אי־גענע ווערטער, אָפּשאַצען דעם באשעפער נאָך זיין שאפונג, ווי אן ארבייטער נאָך דער ארבייט וואָס ער מאכט? עס איז קלאָר, אז דער באשאפער פון ניט פאָלקאָמענע זאכען איז אליין ניט פאָל־קאָם; קוים איז די וועלט באשאפען געוואָרן ניט פאָלקאָם, איז גאָט, איהר באשאפער, זיכער ניט פאָלקאָם. וואָרים דער בעקט, וואָס די וועלט איז באשאפען געוואָרן ניט־פאָלקאָם, לאָזט זיך בלויז ערקלערן מיט זיין ניט־קלוגשאפט, אָדער אָהנמעכטיגקייט, אויב ניט שלעכטסקייט.

זאָגט מען מיר, אז די וועלט איז געווען פאָלקאָם, זי איז בלויז געווען וועניגער פאָלקאָם, ווי גאָט. ענטפער איך דאַרויף, אז וועו עס האַנדעלט זיך וועגען פאָלקאָמענהייט, קאָן מען ניט רייד־דען פון קלענערער אָדער גרעסערער; פאָלקאָמענהייט איז גאַנץ, פולשטענדיג, אבסאָלוט, אָדער זי עקזיסטירט אינגאַנצען ניט. בכן, אויב די וועלט איז געווען וועניגער פאָלקאָם ווי גאָט, איז די וועלט געווען ניט־פאָלקאָם; פון וואָס עס פאָלגט, אז גאָט, דער באשא־פער פון דער ניט־פאָלקאָמער וועלט, איז אליין געווען ניט פאָלקאָם, אז ער איז איצט אויך ניט פאָלקאָם, אז ער איז קיינמאָל קיין גאָט ניט געווען, אז גאָט עקזיסטירט ניט.

כדי צו ראטעווען די עקזיסטענץ פון גאָט, וועלען די הערען טאָלאָגען זיין געצוואונגען אייגצושטימען, אז די וועלט, וואָס ער האָט באשאפען, איז בעת דער שאפונג געווען פאָלקאָם. דאן אָבער שטעלט איך זיי צוויי קלייגע פראגען. די ערשטע פראגע איז: אויב די וועלט אִיז געווען פאָלקאָם, טא ווי אזוי האָבען אין איין

מינים וועלכע מוזען, צוליעב זייער נאַהרונג, אויפפרעסען איינע די אַנדערע. פון דעם שטאַנדפּונקט באַטראַכט, איז די בעלי־חיים וועלט ניט קיין אַנדער זאַך, ווי אַ בלוטיג שלאַכט־הויז, אַ שרעק־ליכע און טרויעריגע טראַגעדיע, וואָס ווערט געשריבען פון הונגער.

יענע, וואָס גלויבען אין דער עקזיסטענץ פון אַ בורא־גאָט, פאַלט גאָר ניט איין, וואָס פאַר אַ קאָמפּלימענט זיי מאַכען איהם, ווען זיי שטעלען איהם אַרויס אַלס דעם באַשאַפער פון אָט דער־וועלט. ווי איז עס מעגליך, אַז אַן אַלמעכטיגער גאָט, וואָס איז פול מיט חכמה און גוטסקייט, האָט ניט געקאָנט דערגעהן צו עפּעס אַנדערש, ווי צו באַשאַפען אַזאַ וועלט, אַזאַ סטראַשידלע!

אמת, די טעאָלאָגען האָבען אַן אויסגעצייכענטען אַרגומענט צו דערקלערן אָט דעם רעוואָלטירנדען ווידערשפּרוך. די וועלט איז באַשאַפען געוואָרן אַ פאָלקאָמענע, זאָגען זיי; אין אָנהויב האָט אין איהר געהערשט אַבסאָלוטע האַרמאָניע, ביז וואַנען דער מענש האָט זיך פאַרזינדיגט, און גאָט, ווערנדיג אין כעס אויף איהם, האָט פאַרשאָלטען דעם מענשען און די וועלט.

די דאָזיגע דערקלערונג איז נאָך באַלעהרנדער דערמיט, וואָס זי איז פול מיט נאַרישקייטען, און ווי באַוואוסט, באַשטעהט טאַ־קע די גאַנצע קראַפט פון די טעאָלאָגען אין דומקייטען. וואָס נאַרישער און אוממעגליכער אַ זאַך איז פאַר זיי, אַלץ אמת'ער איז זי. די גאַנצע רעליגיע איז ניט עפּעס אַנדערש, ווי די פאַרגע־טערונג פון דעם אומזין.

הייסט עס, דער פאָלקאָמענער גאָט האָט באַשאַפען אַ פאָל־קאָמענע וועלט, נאָר די דאָזיגע פאָלקאָמענהייט האָט זיך אויסגע־גליטשט און האָט אויף זיך געבראַכט די קללה פון דעם באַשעפע־; דערנאָך איז די אַבסאָלוטע פאָלקאָמענהייט פאַרוואַנדעלט גע־וואָרן אין אַן אַבסאָלוטער אומפאָלקאָמענהייט. ווי אַזוי האָט אַ פאָלקאָמענהייט געקאָנט ווערן אַן אומפאָלקאָמענהייט? ענטפערט מען דאַרויף, אַז פאַסירט האָט עס טאַקע דערפאַר, וואָס די וועלט, כאָטש זי איז באַשאַפען געוואָרן פאָלקאָם, איז זי אָבער פונדעסטוועגען ניט געווען אַבסאָלוט פאָלקאָמען, ווייל אַבסאָלוט איז נאָר גאָט אַליין, די אַלערהעכסטע פאָלקאָמענהייט. די וועלט איז געווען פאַרהעלטניסמעסיג פאָלקאָם, בלויז אין פאַרגלייך צו דעם, ווי זי איז איצט.

פאַטריאָטיזם

(פאַרטזעצונג)

האָבענדיג באטראכט פון אָנהויב דעם פאטריאָטיזם פון דעם נאטירליכען שטאנדפונקט און האָבענדיג באוויזען, אז פון דעם שטאנדפונקט איז דער פאטריאָטיזם פון איין זייט א נעפיהל וואָס איז אויגענטימליך פאר חיות אָדער בעלי־חיים, און אז פון דער אנדער זייט איז ער איבערהויפט א לאָקאלע ערשיינונג, מחמת ער קאָן בלויז ארומנעהמען א גאנץ באגרעניצטען שטח פון דער וועלט, וואו דער אומציווילירטער מענש פארברענגט זיין לעבען, — נעה איך איצט אריבער צו אנאליזירן דעם אויפשליסליך מענשליכען פאטריאָטיזם, דעם עקאָנאָמישען, פּאָליטישען און רעליגיעזען פאטריאָטיזם.

עס איז א פאקט, וואָס איז קאָנסטאטירט געוואָרן פון נאטוראליסטען און איז שוין איצט געוואָרן אן אקסיאָמע, אז די צאָהל פון יעדער טיערישער באפעלקערונג איז תמיד אין אינקלאָנג מיט דער מאָס פון די נאהרונגס־מיטלען, וואָס געפינען זיך אין דעם געגענד, וואָס די באפעלקערונג באוואוינט. וואָס מעהר נאהרונגס־מיטלען עס זיינען בנמצא, אלץ מעהר פארגרעסערט זיך די באפעלקערונג; וואָס וועניגער זיי ווערן, אלץ מעהר פארקלענערט זי זיך. וועז די טיערישע באפעלקערונג פארצעהרט אלע זאפאסען פון דעם געגענד, וואנדערט זי איבער. אָבער די דאָזיגע איבערוואנדערונג, וועלכע צערייסט אלע אלטע געוואהנהייטען, אלע טאָגטעגליכע, רוטינע לעבענס מנהגים און צווינגט, אָהן וועלכען עס איז וויסען, אָהן יעדען גראָנק, אינסטינקטיוו און אינגאנצען אָנגעוויזען אויפ'ן צופאל, צו זוכען נאהרונגס־מיטלען אין גאנץ אומבאקענטע געגענדען, איז שטענדיג פארבונדען מיט ליידען און שרעקליכע מאטערנישען. דער גרעסטער טייל פון דער איבערגעוואנדערטער טיערישער באפעלקערונג שטארבט פון הונגער, און דיענט אָפט אלס שפייז פאר די וואָס בלייבען לעבען; נאָר דעם קלענסטען טייל געלינגט צו אקלימאטיזירן זיך און צו נעפינען נייע נאהרונגס־מיטלען אין דעם נייעם געגענד.

דערפון קומען ארוים מלחמות, מלחמות צווישען מינים וועלכע נעהרן זיך מיט איינע און דיזעלבע זאכען; מלחמות צווישען

נאטירליכער פאטריאטיזם אין זיין קרעפטיגער און נאאיוועי ניט־צוגעפארבטקייט.

איבערבלייבאכצען פון דעם דאזיגען פאטריאטיזם באגעגענען מיר נאך אין אייניגע פון די גאנץ ציוויליזירטע לענדער פון אייראפא, ווי למשל אין איטאליע, באזונדערס אין די דרום געגענדען פון דער איטאליענישער האלב־אינזל, וואו דער געבוי פון באדען, די בערג און דער ים באשאפען בארירערן צווישען די טאלען, געמיינדעס און שטעדט, זונדערן זיי אפ, איזאלירן זיי און מאכען זיי כמעט פרעמד איינע צו די אנדערע. אין זיין בראשורע וועגען דער איטאליענישער איינהייט האט פרודאן גאנץ ריכטיג באמערקט, אז דערווייל איז נאך אט די איינהייט ניט מעהר ווי אן אידעע, און א ריין בורזשואזע, אבער באין אופן ניט קיין פאלקס־ליידענשאפט; אז לפחות די דארפישע באפעלקערונג איז נאך ביז היינט צו דער דאזיגער איינהייט פארבליבען גאנץ גלייכגילטיג, און איך וויל נאך צוגעבען, זאגאר פיינדליך, ווארים די דאזיגע איינהייט, קומענדיג פון איין זייט אין ווידערשפרוך מיט די ארטיגע פאטריאטיזמען, האט פון דער אנדער זייט דער באפעלקערונג גארנישט געבראכט, אחוץ אומ'רחמנות'דיגע עקספלואטאציע, אונטערדריקונג און פארווויסטונג.

זעהען מיר דען ניט אפט אפילו אין דער שווייץ, באזונדערס אין די אריגינעלע קאנטאנען, דעם קאמף פון דעם לאקאלען פאטריאטיזם קעגען דעם קאנטאנאלען, און פון דעם לעצטען קעגען דעם פאליטישען, נאציאנאלען פאטריאטיזם, וועלכער האט פאר זיין ציעל די גאנצע רעפובליקאנישע קאנפעדעראציע אין איהר גאנצקייט?

צום שלוס, אין דער פארם פון א רעזומע פון דאס געזאגטע, ווידערהאל איך, אז דער פאטריאטיזם, אלס א נאטירליך געפיהל, וועלכער איז בעצם איבערהויפט א לאקאלער געפיהל, איז אן ערנסטע שטערונג פאר דער אויסבילדונג פון שטאאטען, און פאלגליך האבען די לעצטע, און צוזאמען מיט זיי די ציוויליזאציע, אנדערש ניט געקאנט געגרינדעט ווערן, סיידען פארניכטענדיג, אויב ניט אינגאנצען איז אין א באדייטענדער מאס, די דאזיגע טיעריש ליידענשאפט.

אמעריקא, און וועמעס לעזונג עס איז אנדערש ניט מעגליך, סיי־
דען עס וועלען אפגעשאפט ווערן די גרעניצען פון די שטאאטען,
שטרעבט אומבאדינגט אויסצואוואַרצלען אט די טראדיציאנעלע גע־
וואהנהייט פון דעם באוואוסטזיין פון אלע ארבייטער אין אלע לענ־
דער. שפעטער וועל איך באווייזן, אז מיט דעם אנהויב פון דעם
יאהרהונדערט איז שוין די דאזיגע געוועהנהייט געווען צעטריי־
סעלט אין דעם באוואוסטזיין פון דער העכערער פינאנציעלער, קא־
מערציעלער און אינדוסטריעלער בורזשואזיע, א דאנק דער וואונ־
דערליכער און פאלשטענדיגער אינטערנאציאנאלער אנטוויקלונג פון
רייכטום און איהרע עקאנאמישע אינטערעסען. פריהער אבער מוז
איך וויזען וויי אזוי, נאך א סך פריהער איידער די בורזשואזע
רעוואלוציע, דער אינסטינקטיוועל, נאטירליכער פאטריאטיזם, וועל־
כער איז בטבע גופא א זעהר ענגער, נאנץ באגרעניצטער געפיהל
און א העכסט לאקאלע געזעלשאפטליכע געוועהנהייט, האט דורכ־
געמאכט אין אנהויב פון דער געשיכטע א טיפע אומוואנדלונג,
אן איבערקעהר און אפשוואכונג, אין דער וויטערדיגער אנטוויקלונג
פון די פאליטישע שטאאטען.

דער וויכטיגער פאטריאטיזם, אויף וויפיעל ער איז א ריין
נאטירליכער געפיהל, ד. ה. א פראדוקט פון דעם פראקטישען סא־
לידארישען לעבען פון דער נעמיינדע, איז נאך ניט אפגעשוואכט
דורך איבערלעבונגען און איינפלוסען פון עקאנאמישע און פאליטי־
שע אינטערעסען, ווי אויך פון רעליגיעזע אבסטראקציעס; אזא
פאטריאטיזם, אויב אפילו שוין ניט אינגאנצען, נאר צום גרעס־
טען טייל א טיערישער, קאן בלויז ארומנעהמען א באגרעניצטע
וועלט, איין שבט, איין דארף. אין אנהויב פון דער געשיכטע, ווי
היינט ביי די ווילדע פעלקער, זיינען ניט געווען ניט קיין נאציא־
נען, ניט קיין נאציאנאלע שפראכען, ד. ה. עס איז ניט געווען קיין
פאטערלאנד אין דעם פאליטישען זין פון דעם וואָרט. יעדער
שטעדטעלע, יעדער דערפעל האט געהאט אן אייגענע שפראך, אן
אייגענעם גאט, אן אייגענעם פריסטער אדער מכשף. דאס איז
געווען ניט קיין אנדער זאך, ווי א פארגרעסערטע, אויסגעברי־
טערטע פאמיליע, וואס האט זיך באפעסטיגט אין לעבען, און זייע־
דיג אין קריעג מיט אלעמען, האט זי מיט איהר עקזיסטענץ ניט
אנערקענט די גאנצע איבעריגע מענשהייט. אט דאס איז דער

פונג פון די געוועהנהייטען אין דעם אינטעלעקטועלען און מאר־
לען לעבען פון אינדיווידומען און געזעלשאפטען איז פונקט ווי
די ווירקונג פון די וועגעטירנדע כחות אין ארגאנישען לעבען.
ביידע זיינען זיי באדינגונגען פון עקזיסטענץ און ווירקליכקייט.
גוטס, אזוי ווי שלעכטס, כדי צו ווארן א רעאלע זאך, מוז איבער־
געהן אין א רגילות, סיי ביי דעם אינדיווידועלען מענשען, סיי
אין דער געזעלשאפט. אלע ערפאהרונגען, וואס מענשען גיבען
זיך איבער, האבען ניט קיין אנדער צוועק, און די בעסטע זאכען
קאנען זיך אנדערש ניט איינוואוארצלען אין מענשען און ווארן זיין
צווייטע נאטור, ווי דורך דער קראפט פון רגילות. עס איז דא־
ריבער אן אומזין זיך צו שטעלען קעגען איהר, מחמת דאס איז א
פאטאלע קראפט, וועלכער קיין שום שכל און קיין שום ווילען
קאנען ניט פארניכטען. אבער, אויב אויפגעקלערט פון דעם גייסט
פון אונזער יאהרהונדערט און דורך אונזער פארשטעלונג וועגען
אמת'ער געראבטיגקייט, ווילען מיר ערנסט ווארן מענשען, דאן
בלייבט פאר אונז איבער נאר איינס: כסדר אנוועגדען אונזער
ווילענסקראפט, ד. ה. די רגילות צו פארלאנגען, וואס איז ביי אונז
אנטוויקעלט דורך אומשטענדען, וואס זיינען ניט אפהענגיג אן
אונז, אויסצווואארצלען אלע שלעכטע געווהנהייטען און אייג־
צופלאנצען אויף זייער ארט גוטע. כדי אויסצומנשלען א גאנ־
צע געזעלשאפט, דארף מען אהן רחמנות אויסראטען אלע אורזאכען,
אלע פאליטישע, עקאנאמישע און סאציאלע באדינגונגען, וואס רו־
פען ארויס ביי די אינדיווידומען שלעכטס, און זיי פארבייטען מיט
אזעלכע באדינגונגען, וואס זאלען ביי דיזעלבע אינדיווידומען
ארויסרופען די געווהנהייט און די פראקטישע אנווערנונג פון
גוטס.

פון שטאנדפונקט פון היינטיגען באוואוסטזיין, פון שטאנד־
פונקט פון מענשליכקייט און גערעכטיגקייט, וועלכע זיינען ענדליך
פון אונז באגריפען גלווארן, א דאנק דער פריהערדיגער געשיכטלי־
כער אנטוויקלונג, — איז דער פאטריאטיזם א שלעכטע געווהנ־
הייט, א דריקענדע און אן אומגליקליכע, וויל ער שטעלט זיך
ארויס אלס די אפלייקענונג פון יעדער מענשליכער גלייכהייט און
סאלידאריטעט. די סאציאלע פראגע, וואס וועלט היינט פראק־
טיש ארויסגעשטעלט פון דער ארבייטער־וועלט אין אייראפא און

פאַטריאָטיזם.

(פאָרטזעצונג)

איך האָב געזאָגט, אַז דער פאַטריאָטיזם, אויף וויפיעל ער איז אינסטינקטיוו אָדער נאַטירליך, האָט זיינע אַלע וואָרצלען אין דעם לעבען פון די חיות און שטעלט מיט זיך פאָר ניט קיין אַנדער זאַך, ווי אַ געוויסע קאָמבינאַציע פון געוועהנהייטען: מאַטעריע־לע, אינטעלעקטועלע און מאָראַלע, עקאָנאָמישע, פאָליטישע און סאָציאַלע, וואָס האָבען זיך אַנטוויקעלט דורך טראַדיציע אָדער געשיכטע אין דער באַגרעניצטער מענשליכער געזעלשאַפט. אָט די געוועהנהייטען, ווי איך האָב נאָך צוגעגעבען, קאָנען זיין גוטע אָדער שלעכטע; דער געגענשטאַנד פון דעם אינסטינקטיווען גע־פיהל פון פאַטריאָטיזם האָט דערביי קיין שום ווירקונג ניט אויף דעם גראַד פון זיין אינטענסיווקייט. אפילו ווען עס זאָל אויס־קומען צוצוגעבען אַ געוויסען אונטערשייד אין דער הינזיכט, וואָלט עס ניכער געווען אויף דער זייט פון די שלעכטע איידער פון די גוטע אייגענשאַפטען. וואָרים אין יעדער געזעלשאַפט, — צו־ליעב דער טיערישער אָפּשטאַמונג פון יעדער מענשליכער געזעל־שאַפט, און צוליעב יענער קראַפט פון אינערציע, וואָס האָט אַזאַ ברייטען פעלד פאַר טעטיגקייט אין דער אינטעלעקטועלער און מאָראַלער וועלט, ווי אין דער מאַטעריעלער, — וואָס דעגענע־רירט נאָך ניט, נאָר פאַרקעהרט, פּראָגרעסירט און געהט פאָרווערטס, זיינען די שלעכטע געוועהנהייטען, האָבענדיג פאַר זיך דעם פאָר־צוג פון צייט, טיעפער איינגעוואָרצעלט ווי די גוטע. דאָס דער־קלערט אונז פאַרוואָס לפּחות ניין־צעהנטעל פון דעם אַלגעמיינעם סך הכל פון די היינטיגע געזעלשאַפטליכע געוועהנהייטען, אין די פאָרטגעשריטענסטע לענדער פון דער ציוויליזירטער וועלט, דיע־נען צו גאָרנישט ניט.

און זאָל מען ניט מיינען, אַז איך דענק צו דערקלערן קריעג דעם אַלגעמיינעם מנהג פון דער געזעלשאַפט און פון די מענשען זיך צו פיהרן לויט ועוועהנהייטען. ווי אין פיעלע אַנדערע זאַכען פאָלגען זיי דאָ אויס אַ נאַטירליכען געזעץ, און עס וואָלט געווען אַן אומזין זיך צו שטעלען קעגען די נאַטירליכע געזעצען. די ווירק־

ליכען אויסזעהן די סמנים פון דער שרעקליכסטער אָרימקייט און פון דער טיעפסטער געזונקענהייט; זיי באַשיטען דעם ניי־גע־קומענעם מיט זידלערייען, און אַמאָל אויך מיט קלעפּ, און בלויז דערפאַר, וואָס ער איז אַ פרעמדער. צי איז דען אַזאַ מין ברוטאַ־לער און ווילדער פּאַטריאָטיזם ניט די שרייענדסטע פאַרלייקענונג פון דאָס אַלץ וואָס רופט זיך מענשליכקייט?

און פונדעסטוועגען זיינען פראַאַן אַזעלכע אויפגעקלערטע בור־זשואַזע צייטונגען, ווי למשל דער „זשורנאַל דע זשענעווע", וועל־כע שפּירן גאָר קיין שאַנד ניט, ווען זיי נוצען־אויס אַזאַ קליינ־ליכען מענשליכען פאָראורטייל און אַזאַ פאָלקאָמענע טיערישע ליי־דענשאַפט. איך מוז אָבער זיין גערעכט צו זיי און גערן גיב איך צו, אַז די דאָזיגע צייטונגען נוצען־אויס דעם פּאַטריאָטיזם, ניט דערפאַר ווייל זיי האַלטען פון איהם, נאָר איינציג דערפאַר, ווייל עס לוינט זיך זיי איהם צו עקספּלואַטירן, פּונקט ווי עס טוען היינט צו טאָג כמעט אַלע גייסטליכע פון אַלע רעליגיעס, וועלכע פּרע־דיגען רעליגיעזע אומזיניגקייטען, אַליין ניט גלויבענדיג אין זיי, און איינציג צוליעב דעם, ווייל דאָס איז אין די אינטערעסען פון די פּריווילעגירטע קלאַסען, כדי די פאָלקסמאַסען זאָלען ווייטער פאָרטזעצען צו גלויבען.

ווען דער „זשורנאַל דע זשענעווע" געפינט שוין ניט מעהר קיין אַרגומענטען און באַווייזען, זאָגט דאַן די דאָזיגע צייטונג: „אָט די זאַך, אָט די אידעע, אָט דער מענש איז אונז פ ר ע מ ד", און זי האָט אַזאַ נידעריגע פאָרשטעלונג וועגען איהרע מיטבירגער, אַז זי שפּייזט זיך מיט דער האָפענונג, אַז עס וועט גענוג זיין דער שרעקליכער וואָרט פ ר ע מ ד ע ר, כדי, פאַרגעסענדיג אָן אַלץ, אָן דעם געזונטען פאַרשטאַנד, דער מענשליכקייט און גערעכטיג־קייט, זאָלען זיי זיך שטעלען אויף איהר זייט.

איך בין אַליין ניט קיין זשענעווער, אָבער איך רעספּעקטיר גענוג די איינוואוינער פון זשענעווע, אום ניט צו דענקען, אַז דער „זשורנאַל" מאַכט אַ טעות אויף זייער רעכענונג. זיי וועלען זי־כער ניט וועלען מקריב זיין די מענשליכקייט צוליעב דער טיעריש־קייט, וואָס ווערט עקספּלואַטירט פון שוואַרץ־קינצלער.

אַן ענגלענדער אָדער למשל אַ דייטש. אַ דייטש, אַן ענגלענדער, אַ פראַנצויז קאָנען לעבען אומעטום און זיך אַקלימאַטיזירן, בעת אַן איינגעבאָרענער פון די פּאָלאַר געגענדען וואָלט גיך געשטאָר־בען פון בענקעניש נאָך זיין געבורטס־אָרט, ווען מען זאָל איהם האַלטען ווייט פון איהם. און וואָס קאָן נאָך זיין נישטיגער, ווע־ניגער מענשליך, ווי זיין עקזיסטענץ איז! דאָס דיענט אָבער אַלס אַן איבעריגער באַווייז, אַז די שטאַרקייט פון נאַטירליכען פּאַטריאָטיזם איז ניט קיין צייכען פון מענשליכקייט, נאָר פון טיע־רישקייט.

צוזאַמען מיט דעם פּאָזיטיווען עלעמענט פון פּאַטריאָטיזם, וואָס עס שליסט איין אין זיך די אינסטינקטיווע צוגעבונדענקייט פון די אינדיווידומען צו אַ באַשטימטען אַרט פון לעבען, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער חברותא, צו וועלכער זיי געהערן, איז נאָך פאַראַן אַ נעגאַטיווער עלעמענט, וועלכער איז פּונקט אַזוי וויכטיג ווי דער ערשטער און פון וועלכען מען קאָן איהם ניט אָפּ־טיילען; דאָס איז אַן עהנליכע אינסטינקטיווע פאַראַכטונג צו אַלץ וואָס איז פרעמד — אַ פאַראַכטונג, וואָס איז אינסטינקטיוו און פּאָלגליך דורכאויס טיעריש, יאָ, ווירקליך טיעריש, מחמת אָט די פאַראַכטונג איז אַלץ ענערגישער און אומבאַזיעגבאַרער, וואָס ווענינגער עס דענקט און פאַרשטעהט דער וואָס פיהלט איהר, וואָס ווענינגער מענש ער איז.

אין דער היינטיגער צייט באַגעגענט מען די דאָזיגע פּאַטריאָ־טישע פאַראַכטונג צו אַלץ וואָס איז פרעמד ניט בלויז ביי ווילדע פעלקער; אין אייראָפּאַ קאָן מען איהר טרעפען ביי דער האַלב־ווילדער באַפעלקערונג, וועלכער די בורזשואַזע ציוויליזאַציע געפינט ניט פאַר נויטיג אויפצוקלערן, כאָטש זי פאַרגעסט ניט איהר צו עקספּלואַטירן. אין די גרעסטע הויפּט שטעדט פון אייראָפּאַ, אין כאַריז און באַזונדערס אין לאָנדאָן, זיינען פאַראַן גאַסען, וואָס זיינען איבערגעלאָזט געוואָרן פאַר דער אָרימסטער באַפעלקערונג, וועלכער די שטראַלען פון בילדונג האָבען נאָך ניט אָנגעריהרט. עס איז גענוג, אַז אויף די דאָזיגע גאַסען זאָל זיך באַווייזען אַן אויסלענדער, אַז איהם זאָל אַרומרינגלען אַ גאַנצער געזעמעל פון אומגליקליכע מענשליכע וועזענס, מענער, פרויען און קינדער, וואָס זיינען האַלב־נאַקעט און וואָס טראָגען אין זייער גאַנצען אויסער־

דער קוואַנטיטעט און דער קוואַליטעט פון די געגענשטאַנדען וואָס זיי נעהמען ארום, דאָס געמיינשאַפטליכע צווישען דעם נאַטירליכען פּאַטריאָטיזם פון די מענשליכע און טיערישע געזעלשאַפטען איז דאָס, וואָס בי־דע זיינען זיי אינסטינקטיווע, טראַדיציאָנעלע, רגילות'דיגע געזעלשאַפטליכע לייִדענשאַפטען, וועמעס אינטענסיוו־קייט איז לחלוטין ניט אָפּהענגיג אָן דעם כאַראַקטער פון זייער אינהאַלט. פּאַרקעהרט, מען קאָן זאָגען, אז וואָס וועניגער קאָמ־פּליצירט דער דאָזיגער אינהאַלט איז, אַלץ פּשוט'ער, אַלץ שטאַר־קער און אויסשליסליכער איז דער פּאַטריאָטישער געפיהל, וואָס רופט איהם ארויס און גיט איהם זיין אויסדרוק.

א חיה, פּאַרשטעהט זיך, איז פיעל מעהר צוגעבונדען צו די גע'ירש'עטע רגילות'ן פון דער געזעלשאַפט, צו וועלכער זי גע־הערט, ווי דער מענש. ביי דער חיה איז די פּאַטריאָטישע צוגע־בונדענקייט א פּאַטאָלע; די חיה קאָן זיך פון איהר אליין ניט באַ־פרייען, און אויב זי באַפרייט זיך יא וועט עס איז, איז דאָס נאָר אונטער דעם איינפליס פון דעם מענשען. פונקט דאָסזעלבע איז אין די מענשליכע געזעלשאַפטען; וואָס וועניגער עס איז אנטווי־קעלט די ציווילִיזאַציע, וואָס וועניגער עס איז קאָמפּליצירט דער יסוד פון דעם האָציאַלען לעבען, אַלץ שטאַרקער צייגט זיך ארויס דער נאַטירליכער פּאַטריאָטיזם, ד. ה. די אינסטינקטיווע צוגע־בונדענקייט פון די אינדיווידומען צו אַלע מאַטעריעלע, אינטעלעק־טועלע און מאָראַלע געוועהנהייטען, וואָס שטעלען צוזאַמען דאָס געוועהנליכע, טראַדיציאָנעלע לעבען פון דער באַזונדערער חברותא, און א שנאה צו אַלץ, וואָס איז פרעמד און צייכענט זיך אויס. — פון וואַנען עס פאַלגט, וואָס דער נאַטירליכער פּאַטריאָטיזם איז פון זיין זייט צוגעפּאַסט צו דער אנטוויקלונג פון דער ציווילִיזא־ציע, דאָס הייסט, צו דעם זיעג פון דער מענשליכקייט אין די מענש־ליכע נעזעלשאַפטען.

קיינער וועט ניט אָפּלייקענען, אז דער נאַטירליכער אינס־טינקטיווער פּאַטריאָטיזם פון די אומגליקליכע שבטים פון די אייז־געגענדען, וועלכע זיינען קוים באריהרט געווארן פון דער מענש־ליכער ציווילִיזאַציע און וועמעס מאַטעריעלער לעבען איז אויך א גאנץ אָרימער, איז א ניט דער ערך שטאַרקערער, ניט דער ערך אויסשליסענדער, אייִדער דער פּאַטריאָטיזם פון א פראנצויז,

קוים ווייסען מיר די אנטשטעהונג פון דעם מענשען, דאַרף אונז ניט וואונדערן זיין טיערישקייט, וועלכע איז א נאטירליכער פאקט אין א גאנצער רייהע פון נאטירליכע פאקטען, און מיר דאר־פען זיך צולייב איהר ניט אויפרעגען. פונדעסטוועגען איז נאָך דער פון ניט געדרונגען, אז מען דאַרף געגען איהר ניט קעמפען, מיט דער גרעסטער ענערגיע, מחמת דאָס גאנצע מענשליכע לעבען איז ניט עפעס אנדערש, ווי אן אומאויפהערליכער קאמף מיט דער נא־טירליכער טיערישקייט פון דעם מענשען פאר זיין מענשליכקייט.

איך האָב בלויז געוואלט פעסטשטעלען, אז דער פאטריאטיזם, וועלכער וועלט פאר אונז באזונגען פון די פּאעטען, פון די פּא־ליטיקער פון אלע שיטות, פון די רעגירונגען און פון אלע פריוווי־לעגירטע קלאסען, אלס די העכסטע און אידעאלסטע טוגענד, האָט זיינע וואַרצלען ניט אין די מענשליכע, נאָר אין די טיערישע אי־גענשאפטען פון מענשען.

די ווירקליכע, אומגעטיילטע, פאלשטענדיגע הערשאפט פון דעם נאטירליכען פאטריאטיזם זעהען מיר אין אנהויב פון דער גע־שיכטע און אין די וועניגער ציווילייזירטע טיילען פון דער מענשלי־כער געזעלשאפט. — אין די מענשליכע געזעלשאפטען איז נא־טירליך דער פאטריאטיזם א מעהר קאמפליצירטער געפיהל, ווי אין די איבעריגע טיערישע געזעלשאפטען, צולייב דער אייגפאכער אורזאך, וואס דאָס לעבען פון דעם מענשען, א חיה וואס דענקט און איז באשאנקען מיט א שפראך, נעהמט אָרום ניט אין ערך מעהר געגענשטאנדען, ווי דאָס לעבען פון אנדערע מינים חיות. צו די ריין פיזישע געווען־הנהייטען און מנהגים קומען איהם נאָך צו טראדיציעס, מעהר אדער וועניגער אבסטראקטע, אינטעלעקטוע־לע און מאראלע, — א גאנצע מאסע פון ריכטיגע און פאלשע פאר־שטעלונגען צוזאמען מיט פארשיידענע רעליגיעזע, עקאנאמישע, פאליטישע און סאציאלע מנהגים. דאָס אלץ קומט אויף אזוי־פיעל אריין אלס עלעמענט אין דעם נאטירליכען פאטריאטיזם פון דעם מענשען, אויף וויפיעל אָט די אלע זאכען, קאמבינירנדיג זיך אויף אזא אדער אן אנדער אופן, שטעלען צונויף די עקזיסטענץ, דעם טראדיציאנעלען און פון אלע אנדערע לעבענס־ארטען אוים־געצייכענטען, דענקען און האנדלען.

אבער וואס פאר אן אונטערשייד עס זאל ניט זיין בנוגע

אויפפרעסען איינע די אנדערע אין פאל פון נויט; זי איז אבער נענוג שטארק, אז די אינדיווידומען זאלען פארגעסען זייערע גענוייטינע שטרייטען און זיך פאראייניגען יעדעס מאל, וען זיי זיינען אין געפאהר באפאלען צו וועלן פון א פרעמדער געמיינדע.

באטראכט, למשל, די הינט פון וועלכען עס איז דאָרף. הינט אין א נאטירליכען צושטאנד שטעלען ניט צונויף קיין קאלעקטיוע רעפובליקען; איבערגעלאָזען צו זייערע אייגענע אינסטינקטען, לעבען זיי, פונקט ווי וועלף, אין באזונדערע באנדעס, און נאר אונטער דעם אייגפלום פון מענשען פארוואנדלען זיי זיך אין באזעסענע חיות. אבער צוגעבונדענע צו אן ארט, שטעלען זיי צוזאמען אין יעדען דאָרף א מין אייגענע רעפובליק, וואס איז גענוייט ניט אויף א קאמוניסטישער אָרדענונג, נאר אויף אינדיווידועלער פרייהייט, לויט דער מאטא, וואס איז אזוי באליעבט ביי די בורזשואזע עקאנאמיסטען: יעדער פאר זיך און צום טייפעל מיט די לא־יצלח׳ס. ביי הינט הערש אומבאגרעניצטע פרייהייט און הפקרות, קאנקורענץ און אומאויפהערליכער, אום׳רחמנות׳דיגער קאמף, אין וועלכען דער שטארקערער בייסט שטענדיג דעם שוואכערן, — פונקט ווי אין די בורזשואזע רעפובליקען. אבער זאל אקאָרשט א הונט פון א שכנ׳ישען דאָרף זיך באווייזען אויף זייער גאס, און איהר וועט גלייך זעהן, ווי אט די אלע צעקריעגטע מיטבירגער וועלען זיך צוזאמען א וואָרף טאן אויף דעם אומגליקליכען פרעמדען.

איז דאס ניט א ריכטיגע קאפּיע, אדער בעסער געזאגט, אן אָריגינאל, וואס ווערט טאג־טעגליך קאפּירט פון דער מענשליכער נעזעלשאפט? איז דאס ניט א פאלשטענדיגע ערשיינונג פון יענעם נאטירליכען פאטריאטיזם, וועגען וועלכען איך האב שוין געזאגט און ערלויב זיך צו ווידערהאלען, אז דאס איז א ריין טיערישע לוידנשאפט? איהר טיערישער כאראקטער איז אומצוויי־פעלהאפט, מחמת הינט זיינען אומבאשטרייטבאר חיות, און דער מענש, זייענדיג א חיה פונקט ווי א הונט און אנדערע ערדישע חיות, נאָר בלויז א חיה, וואס איז באשאנקען מיט דער פיזיאלאגישער פעהיגקייט צו דענקען און צו ריידען, פאנגט אן זיין געשיכטע פון טיערישען צושטאנד און נאר אין פארלויף פון יאהרהונדערטער ערווערבט ער און באשאפט זיין מענשליכקייט.

אויסדרוק אין דער טיער־וועלט, מוז מען זיך וועגדען צו די מינים בעלי־חיים, וועלכע זיינען פונקט ווי דער מענש באשאנקען פון דער נאטור מיט א הויכען גראד פון געזעלשאפטליכקייט: למשל, די מוראשקעס, די ביהנען, די ביבערס און א סך אנדערע חיות, וועלכע באזיצען געמיינשאפטליכע אומבאוועגליכע וואוינפלעצער, ווי אויך צו די חיות, וועלכע וואנדערן ארום אין סטאדעס; די חיות, וואס לעבען צוזאמען און זיצען אויף איין אָרט, דיענען אלס אילוסטראציע פאר דעם פאטריאָטיזם פון די אגראר־פעלקער, און די חיות, וואס וואנדערן אום אין סטאדעס — פון דעם פאטריאָטיזם פון די וואנדערענדע פעלקער, פארשטעהט זיך, בלויז פון דעם פאטריאָטיזם אין זיין נאטירליכען, פיזיאלאגישען עלעמענט.

עס איז קלאָר, אז דער פאטריאָטיזם פון די ערשטע איז א פולערער ווי דער פאטריאָטיזם פון די לעצטע. דער פאטריאָטיזם פון די לעצטע באשטעהט נאָר אין דער סאָלידאריטעט פון די אינדיווידומען אין דער סטאדע, בעת דער ערשטער באשאפט נאָך אויך דעם צובונד פון די אינדיווידומען צו דעם באָדען און דער וואוינונג, וואו זיי לעבען. די געווען־הנהייט — אָט די צווייטע נאטור ביי מענשען, אזוי ווי ביי חיות, — דער ארט פון לעבען, דאָס אלין איז באשטימטער און איינגעשטעלטער ביי די געזעלשאפטליכע און באזעסענע חיות, ווי ביי די אומוואנדערנדע סטאדעס; און פון אָט די דאָזיגע אייגענטימליכקייטען אין די געווען־הנהייטען און אין דעם ארט פון לעבען ווערט דאָס צוזאמענגעשטעלט דער הויפט עלעמענט פון פאטריאָטיזם.

דער נאטירליכער פאטריאָטיזם קאָן באשטימט ווערן אזוי: דאָס איז א נאטירליכע, מעכאנישע, און לחלוטין ניט קריטיקירטע, צוגעבונדענקייט צו דעם געמיינשאפטליך אָנגענומענעם, בירושה־דיגען, טראדיציאָנעלען ארט לעבען, און פונקט אזא אינסטינקטיווע, מעכאנישע פיינדשאפט צו יעדען אנדערן ארט לעבען. דאָס איז א ליעבשאפט צו זיך און צו די אייגענע, און א פיינדשאפט צו אלין, וואס האָט א פרעמדען כאראקטער. דער פאטריאָטיזם איז דעריבער פון איין זייט קאָלעקטיווער ענאָאיזם, און פון דער צווייטער זייט — מלחמה.

דאָס איז א ניט געגנג שטארקע סאָלידאריטעט, כדי די אינדיווידואלע מיטגליעדער פון דער טיערישער חברותא זאָלען ניט

נענען דאָרט, ווי אויך דערפּאַר, וואָס צו דעם קאָמף פּאַר'ן הונ־
גער קומען נאָך צו די פּונקט אַזוי פּאַרביטערטע קאָמפּען פּאַר דער
ליעבע.

אָחוץ דעם פּאַלט נאָך יעדער מין בעלי־חיים פּאַנאַנדער אויף
פּאַרשיידענע גרופּעם און פּאַמיליעם, וואָס פּאַרענדערן זיך אונ־
טער דער ווירקונג פון די געאָגראַפּישע און קלימאַטישע באַדינגונ־
גען פון די פּאַרשיידענע געגענדען, אין וועלכע זיי לעבען. אַ גרע־
סערער אָדער אַ קלענערער אונטערשייד אין די באַדינגונגען פון לע־
בען רופט אַרויס אַן עהנליכע ענדערונג אין דער אָרגאַניזאַציע פון
די אינדיווידומען, וואָס געהערן צו איין און דעמזעלבען מין. עס
איז אויסער דעם באַוואוסט, אז יעדער לעבעריגער אינדיווידום
שטרעבט זיך צו פּאַראייניגען מיט אַן אינדיווידום, וואָס איז אַם
נאָהנטסטען עהנליך צו איהם, פון וואָס עס קומט נאַטירליך אַרויס
די אַנטוויקלונג פון אַ גרויסער צאָהל פּאַרענדערונגען אין יעדען
מין. און אַזוי ווי דער אונטערשייד, וואָס באַשטימט די דאָזיגע
פּאַרענדערונגען באַרוהט הויפּטזעכליך אויף דער פּאַרטפּלאַנצונג,
וויל די פּאַרטפּלאַנצונג איז דער אייגציגער יסוד פון דער גאַנצער
סאָלידאַריטעט צווישען די בעלי־חיים, איז אָלוז קלאָר, אז די בריי־
טע סאָלידאַריטעט פון די מינים מוז פּאַנאַנדערפּאַלען אויף אַ סך
מעהר באַגרעניצטע סאָלידאַריטעטען, און דאָס בריטע פּאַטערלאַנד
פון דעם מין טיילט זיך פּאַנאַנדער אויף אַ מאַסע קלייניקע טיע־
רישע פּאַטערלאַנדלאָך, וואָס זיינען פיינדליך און פּאַרניכטען איי־
נע די אַנדערע.

נאַטירליכער אָדער פּיזיאָלאָגישער פּאַטריאָטיזם.

אין מיין פּריהערדיגען בריף האָב איך באַוויזען, אז דער
פּאַטריאָטיזם, אויף וויפּיעל ער איז אַ נאַטירליכע ליידנשאַפט,
קומט אַרויס פון אַ פּיזיאָלאָגישען גרונד, באַזונדערס פון
דעם גרונד, וואָס באַשטימט די צעטיילונג פון די לעבעריגע ברואים
אויף מינים, פּאַמיליעם און גרופּעם.

די פּאַטריאָטישע ליידנשאַפט איז אייגענטליך אַ גרונד־
שאַפטליכע ליידנשאַפט. כדי צו גרעפינען איהר דייטליכסטען

וועלכע זיינען אָרגאניש נאָהענט צו זיי, עהנליך צו זיי. עס זיינען דאָ אָרגאנישע פארשיידענהייטען, וואָס מאכען א פאראייניגונג אומ־פרוכטבאר אָדער איננאנצען אוממעגליך. צוויישען דעם רייך פון פלאנצען און דעם רייך פון בעלי־חיים איז די אוממעגליכקייט קלאָר; אָבער אפילו צוויישען בעלי־חיים איז א פאראייניגונג פון די פיער־פיסיגע, למשל, מיט עופות, פיש, רעפטיליען אָדער אינ־זעקטען פונקט אזוי אוממעגליך.

באגרעניצענדיג זיך בלויז אויף די פיערפיסיגע, געפינען מיר, אז די אייגענע אוממעגליכקייט עקזיסטירט צוויישען די פארשיידע־נע גרופען, און אויף אזא אופן קומען מיר צום באשלוס, אז די מעג־ליכקייט פאר פאראייניגונג און פארטפלאנצונג קאָן פאר דעם אינ־דיווידום פארווירקליכט ווערן בלויז אין א גאנץ באשרענקטען קרייז פון אינדיווידומען, וועלכע, זייענדיג באשאנקען מיט דיזעלבע קער־פערליכע פאָרמען אָדער עהנליכע צו די קערפערליכע פאָרמען פון די ערשטע, שטעלען צוזאמען מיט זיי צונויף דיזעלבע גרופע אָדער דיזעלבע פאמיליע.

אזוי ווי דער פארטפלאנצונגס אינסטינקט איז די איינציגע סאָלידארישע פארבינדונג, וועלכע קאָן עקזיסטירן צוויישען אינדי־ווידומען פון דער טיער־וועלט, איז דאָרט, וואו די דאָזיגע פעהיג־קייט הערט אויף, הערט אויך אויף יעדע טיערישע סאָלידאריטעט. די אלע וואָס בלייבען אויסער די גרופען, אין דעם קרייז פון וועל־כע עס איז מעגליך פאר די אינדיווידומען זיך פארטצופלאנצען, שטעלען צונויף אן אנדערן מין, א גאנץ פרעמדע וועלט, א וועלט וואָס איז פיינדליך און פארטיילט צום אונטערגאנג; אלע די, וואָס געפינען זיך אינערהאלב, שטעלען צונויף דאָס בריטע פא־טערלאנד פון דעם מין, ווי צום ביישפיעל, די מענשהייט פאר די מענשען.

אָבער דאָס טויטען און פארניכטען פון איין לעבעדיגען אינ־דיווידום דורך דעם אנדערן קומט פאר ניט נאָר אויסער דער אפ־געגרעניצטער וועלט, וואָס מיר האָבען אנגערופען דאָס פאטערלאנד פון דעם מין. ווי מאכען אן א חורבן אין דער דאָזיגער וועלט גופא מיט דערזעלבער, און אפט נאָך מיט א גרעסערער קראפט, אי צו־ליעב די צוזאמענשטויסען און דעם ווידערשטאנד, וואָס זיי באגע־

טירלִיכער שונא פון אלע איבעריגע, ניט קימערנדיג זיך פאר דעם בונד פון משפחה און שבט. דאס וואלט, אז וועלף עסען ניט איינע די אנדערע, איז בלויז אזוי לאנג ריכטיג, כל זמן די וועלף געפינען פאר זייער נאהרונג חיות, וואס געהערן צו אן אנדער מין; מיר ווייסען אבער, אז אזוי גיך ווי די לעצטע פעהלען אוים, פרעסען די וועלף נאנץ רוהיג אייגע די אנדערע. קיין, חזרים און נאך א סך אנדערע ברואים פרעסען אויף נאנץ אפט זייערע אייגענע קינדער, און עס איז נאר ניטא א חיה, וואס זאל דאס ניט טאן, ווען זי ווערט געצוואונגען פון הונגער. און די מענשליכע געזעלשאפטען, האבען זיי דען ניט אנגעהויבען מיט מענשענפרעסערייי? און ווער האט דען ניט געהערט די טרויעריגע מעשיות וועגען ים־פאהרער, וועלכע האבען געלִיטען שיפסברוך און האבען זיך פארלאָרן אין מיטען ים, טראָגענדיג זיך אויף שוואכע שיפלעך, און ניט האבענדיג וואס צו עסען, האבען געוואָרפען גורל, ווער עס זאל זיין דער ערשטער קרבן, אויפגעגעסען צו ווערן פון די אייבעריגע? לסוף, האבען מיר דען ניט געזעהן ביי דעם לעצטען גרויסען הונגער, וואס האט חרוב געמאכט אלזשיר, אז מוטערס האבען אויפגעגעסען זייערע אייגענע קינדער?

די זאך באשטעהט אין דעם, וואס דער הונגער איז א שטרענגער און אומבאזיגבארער דעספאט, און די נויטוועגקייט זיך צו דערנעהרן, די ריין אינדיווידועלע נויטוועגקייט, איז דער ערשטער גרונד, דער וויכטיגסטער באדינג פון לעבען. דאס איז דער יסוד פון דעם נאנצען מענשליכען און סאציאלען לעבען, פונקט ווי פון דעם לעבען פון חיות און פלאנצען. זיך צו שטעלען קעגען דער נויטוועגקייט זיך צו דערנעהרן איז פונקט דאסזעלבע ווי זיך צו אנטזאגען פון לעבען בכלל, זיך צו פאראורטיילען צו ניטזיין.

אבער אין איין רייה מיט אט דעם גרונדגרונד פון דער לעבעריגער נאטור, איז אויך פארען א צווייטער, פונקט אזא וויכטיגער, — דער גרונד פון פארטפלאנצונג. דער ערשטער שטרעבט צו דער אויפהאלטונג פון די אינדיווידומען, דער צווייטער — צו דער באשאפונג פון משפחות, גרופעס און מינים. די אינדיווידומען, געטריבען פון דער נאטירליכער נויט, שטרעבען צו פאראייניגען זיך, פאר דעם צוועק פון פארטפלאנצונג, מיט אינדיווידומען,

וואָס פילט אָן די גאַנצע אַנטוויקלונג, דעם גאַנצען לעבען פון דער נאַטירליכער, רעאַלער וועלט, — א קאַמף פון אומאויפהערליכען, אלוועלטליכען פּאַרשלינגען איינס דאָס אַנדערע, וואָס שפּייזט יעדען אינדיווידום, יעדען מין מיט'ן פלייש און בלוט פון די אינדיווידומען פון אַנדערע מינים, און וועלכער, אַנהויבענדיג זיך פּאַטאל יעדער שעה, יעדער רגע פון דאָס ניי, ערלויבט צו לעבען און אַנטוויקלען זיך די פאַלקאַמענערע, שטאַרקערע און שכל'דיגערע מינים אויף דעם חשבון פון די איבעריגע.

יענע, וואָס באַשעפטיגען זיך מיט ערדאַרבייט אָדער גערטנערייַ, ווייסען ווי שווער עס איז צו פּאַרהיטען די פלאַנצען פון די פּאַראַזיטען־מינים, וועלכע נעהמען ביי זיי אַוועק די שיין און די נויטיגע פּאַר זייער נאַהרונג כעמישע עלעמענטען פון דער ערד. יענע פלאַנצען, וואָס זיינען די שטאַרקסטע, וואָס זיינען אַמבעסטען צוגעפּאַסט צו די ספּעציעלע באַדינגונגען פון קלימאַט און באָדען, אַנטוויקלען זיך שטענדיג מיט א פּאַרהעלטניסמעסיג גרעסערער קראַפט און נאַטירליך שטרעבען זיי צו דערשטיקען אלע איבעריגע. דאָס איז א שטיל־ער, אָבער אַן אומערמידליכער קאַמף און עס איז נויטיג אז דער מענש זאל זיך אריינמישען מיט זיין גאַנצער ענערגיע. כדי צו באַשיצען די געוויקסען, וואָס ער ציהט פּאַר, פון אָט דער אַנשיקענעש.

אין דעם רייך פון די בעלי־חיים וועלט פּאַרטגעוועצט דער־זעלבער קאַמף, נאָר מיט א מעהר דראַמאַטישער לעבעדיגקייט און טומעל. דאָ איז דאָס שוין ניט א שטיל־ער, אומבאַמערקבאַרער דערשטיקען. דאָ רינט שוין בלוט, און די געפּייניגטע, צעפליקטע, געפּרעסענע חיה מאַכט פול די לופט מיט געשרייען. ענדליך ברענגט דער מענש, די רייד־ענדיגע חיה, אריין אין דעם קאַמף די ערשטע פּראָזע, און די פּראָזע רופט זיך פאַטריאָטיזם.

דער קאַמף פאַר'ן לעבען אין דער וועלט פון פלאַנצען און חיות איז ניט נאָר א קאַמף צווישען אינדיווידומען; עס איז א קאַמף צווישען פעלקער. גרופּעס און פאַמיליעס, א קאַמף פון איינע גען די אַנדערע. — אין יעדער לעבעדיגער באַשעפענישׂ זיינען פּאַראַן צוויי אינסטינקטען, צוויי הויפּט אינטערעסען: דער פאַרלאַנג נאָך נאַהרונג און דער פאַרלאַנג זיך צו רעפּראָדוצירן. פון שטאַנדפונקט פון נעהרען זיך, איז יעדער אינדיווידום דער נא־

לעגירטען קלאַס, איז דאָס אייגענטלעך, וואָס מען רופט פּ א ט ר י א ָ ט י ז ם .

פּינפּטער בריף.

איז וועט עס איז געווען א פּאַטריאָטיזם אין דעם קאַמפּלי־ צירטען זין, ווי עס גיבען דעם דאָזיגען וואָרט די טוגענד און לייר־ דענשאפט פון פּאָלק?

האָבענדיג אויף דער האַנט די נעשיכטע, ענטפער איך אויף דער דאָזיגער פּראַגע, אָהן צוריקהאַלט, מיט אַן אַנטשיידענעם נ י י ן; און כדי צו באווייזען דעם לעזער, אז איך מאַך ניט קיין טעות ענטפערנדיג אַזוי, בעט איך ביי איהם די ערלויבניש צו צע־ גלידערן די הויפּט־עלעמענטן, וואָס קומען אַריין, אין מעהר אָדער וועניגער פּאַרשיידענאַרטיגע פּאַרבינדונגען און שטעלען צונויף דאָס, וואָס רופט זיך פּאַטריאָטיזם.

אַזוינע עלעמענטען זיינען פּאַראַן פיער: 1) דער נאַטירליכער אָדער פיזיאָלאָגישער עלעמענט; 2) דער עקאָנאָמישער עלעמענט; 3) דער פּאָליטישער עלעמענט; 4) דער רעליגיעזער אָדער פּאַנא־ טישער עלעמענט.

דער פיזיאָלאָגישער עלעמענט איז דער וויכטיגסטער יסוד פון יעדען נאַציוון, אינסטינקטיוון און גראָבען פּאַטריאָטיזם. דאָס איז א נאַטירליכע ליידענשאפט, וועלכע, טאקע דערפּאר וואָס זי איז שוין צו־נאַטירליך, ד. ה. איננאַנצען טיעריש, געפינט זיך אין שטאַרקען ווידערשפּרוך מיט דער גאַנצער פּאָליטיק, און, וואָס נאָך ערגער איז, מאַכט פיעל שווריגקייטען דער עקאָנאָמישער, וויסענשאפטליכער און מענשליכער אַנטוויקלונג פון דער געזעל־ שאפט.

דער נאַטירליכער פּאַטריאָטיזם איז אין גאַנצען א טיערישע ערשיינונג, וואָס מען באַגעגענט אין פּאַרשיידענע מדרגות אין דעם רייך פון די בעלי־חיים און, טייללווייז קאָן מען זאָגען, אפילו פון די פלאַנצען. אין דעם זין אויפגעפאַסט, איז דער פּאַטריאָטיזם א פּאַרניכטענדע מלחמה, דאָס איז די ערשטע ערשיינונג אין דער מענשהייט פון יענעם גרויסען און פּאַטאַלען קאַמף פּאַר'ן לעבען,

אלע צוזאמען שטעלען דאס צונויף די געזעלשאפט. דאס איז דער מזבח, אויף וועלכען עס ווערט געאפפערט די רעאלע פרייהייט און דער גליק פון די פעלקער צוליעב דער פאליטישער גרויסקייט; און וואס פולער עס איז דער קרבן, אלץ פאלקאמענער איז דער שטאאט. איך שלים דערפון, און דאס איז מיין איבערצייגונג, אז די רוסישע אימפעריע איז א פארציגליכער שטאאט, דאס איז, אהן רעטא־ריק און אהן פראזען, דער פאלקאמענסטער שטאאט אין אייראפא. פארקעהרט, אלע שטאאטען, אין וועלכע די פעלקער קאנען נאך אטעמען, זיינען פון אידעאלען שטאנדפונקט, ניט קיין פאל־קאמענע שטאאטען, פונקט ווי אלע אנדערע קירכען, אין פארגלייך צו דער רוימיש־קאטוילישער קירכע, זיינען ניט קיין געלונגענע קירכען.

דער שטאאט, האב איך געזאגט, איז אן אבסטראקציע, וואס פרעסט אויף דאס לעבען פון פאלק; אבער כדי די אבסטראקציע זאל געבארן ווערן, זיך אנטוויקלען און אנהאלטען איהר קיום אין דער רעאלער וועלט איז נויטיג, אז עס זאל עקזיסטירן א רעאלע, קאלעקטיוו קערפערשאפט, וואס זאל זיין פאראינטערעסירט אין איהר עקזיסטענץ. אזוינס קאן ניט זיין די מאיאריטעט פון פאלק, ווייל זי אליין איז דער קרבן פון שטאאט; זיך נויטיגען אין איהם קאן בלויז די פריווילעגירטע גרופע, די כלי קודש פון שטאאט, דער אייגענטום פארוואלטענדער און באזיצענדער קלאס, וועלכער איז אין שטאאט דאס אייגענע, וואס עס איז אין דער קירכע דער כלי קודש קלאס פון דער רעליגיע — די גלחים.

און ווירקליך, וואס זהען מיר אין דעם לויף פון דער גאנצער היסטאריע? דער שטאאט איז שטענדיג געווען דאס אייגענטום פון וועלכען עס איז פריווילעגירטען קלאס: פון פריסטערטום, אדעל אדער בורזשואזיע; ענדליך, וען אלע אנדערע קלאסען הא־בען זיך אויסגעשעפט, קומט ארויס אויף דער סצענע דער קלאס פון ביוראקראטען, און דער שטאאט פאלט אדער, אויב איהר ווילט, דערהויבט זיך צו דער מדרגה פון א מאשין. אבער פאר דער עקזיסטענץ פון שטאאט איז אומבאדינגט נויטיג, אז וועלכער עס איז פריווילעגירטער קלאס זאל זיין פאראינטערעסירט אין זיין עק־זיסטענץ. און אט דער באזונדערער אינטערעס פון דעם פריווי־

דעם אינדיווידום אויף דעם מזבח פון דעם שטאַאַט, — ווי דאָס וויל האָבען דער שטאַאַט. סיי די קירכע, סיי דער שטאַאַט שטרעבען איבערצושאַפען דעם מענשען, די ערשטע — אין אַ הייליגען, דער צווייטער — אין אַ בירגער. אָבער דער נאַטירליכער מענש מוז שטאַרבען, וואָרים זיין אורטייל איז איינשטימיג אַנטשידען פון דער קירכליכער רעליגיע, ווי פון דער שטאַאַטליכער רעליגיע.

אָט דאָס זיינען אין זייער אידעאַלער ריינקייט די איין־און־דיזעלבע טעאָריעס פון קירכע און שטאַאַט. דאָס זיינען ריינע אַבסטראַקציעס, אָבער אַלע היסטאָרישע אַבסטראַקציעס זיינען גע־בויט אויף היסטאָרישע פאַקטען. און די דאָזיגע פאַקטען, ווי איך האָב שוין געזאָגט אין מיין פריהערדיגען בריעף, טראָגען אַ זעהר רעאַלען, אַ זעהר ברוטאַלען כאַראַקטער: דאָס איז די גוואַלט, דער רויב, די פאַרשקלאַפונג, די עראָבערונג. דער מענש איז אַזוי באַ־שאַפען, אַז ער שטעלט זיך ניט צופרידען דערמיט וואָס ער טוט אָפּ, ער פיהלט אַ נויטווענדיגקייט צו דערקלערן און גערעכטפאַר־טיגען פאַר זיין אייגענעם געוויסען און אין די אויגען פון דער גאַנ־צער וועלט דאָס וואָס ער טוט. די רעליגיע איז ערשיענען, כדי צו געבען איהר ברכה צו די געשעהענע פאַקטען, און אַ דאַנק דער דאָזיגער ברכה זיינען די אומגערעכטע און ברוטאַלע פאַקטען פאַר־וואַנדעלט געוואָרן אין רעכט. די יורידישע וויסענשאַפט און דאָס פּאָליטישע רעכט זיינען אַרויסגעקומען, ווי באַוואוסט, פריהער פון דער טעאָלאָגיע, דערנאָך פון דער מעטאַפיזיק, וועלכע איז ניט עפּעס אַנדערש ווי אַ פאַרמאַסקירטע טעאָלאָגיע, אַ טעאָלאָגיע, וואָס האָט די לעכערליכע פּרעטענזיע ניט צו זיין אומזיניג. די מעטאַפיזיק האָט זיך באַמיהט, אָבער אומזיסט, זיי צו געבען דעם כאַראַקטער פון אַ וויסענשאַפט.

לאָמיר איצט באַטראַכטען, וואָס פאַר אַ ראָלע עס האָט גע־שפּיעלט און עס שפּיעלט נאָך אין רעאַלען לעבען, אין דער מענש־ליכער געזעלשאַפט, די אַבסטראַקציע פון שטאַאַט, וואָס איז עהנ־ליך צו דער היסטאָרישער אַבסטראַקציע, וואָס מען רופט קירכע?

דער שטאַאַט, האָב איך געזאָגט, איז לויט זיין סאַמע פּרינציפּ אַ ריעזיגער בית־הקברות, וואו עס קומט פאָר די זעלבסט־אָפּפערונג, דער טויט און די קבורה פון אַלע ערשיינונגען פון אינדיווידועלען און אָרטיגען לעבען, אַלע אינטערעסען פון די טיילען, וועלכע

אווינם אין דער ווירקליכקייט? דאָם איז די פאראיניגונג פון אלע אינדיווידומען און פון אלע ענגערע מענשליכע געזעלשאפטען, וואָם שטעלען זי צונויף. אבער, אויב אום איהר צונויפצושטעלען און זיך צו אונטערוואַרפען אונטער איהר איז נויטיג צו אפפערן מיט אלע אינדיווידועלע און אַרטיגע אינטערעסען, טא אין וואָם זשע צייגט זיך אין דער ווירקליכקייט יענע איינהייט, וואָם האָט לפנים געזאָלט זיין זייער פאַרשטעהער? זי איז ניט קיין לעבעדיגע איינהייט, וואָם לאָזט יעדען איינעם פרייי אָטעמען און וועהרט אלע רייכער, מעכטיגער און פרייער, וואָם בריטער עם וויקעלט זיך פאַנאַנדער אין איהר שוים די פרייהייט און דאָם גליק פון יעדערן; זי איז ניט קיין נאטירליכע מענשליכע געזעלשאפט, וואָם מאכט שטאַרקער און גרעסער דאָם לעבען פון יעדען איינעם דורך דעם לעבען פון כלל; — נאָר פאַרקעהרט, זי איז א קללה פאר יעדען אינדיווידום באַזונדער און פאר יעדער אַרטיגער אסאָסיאציע, זי איז אן אבסטראקציע, וואָם פיניגט די לעבעדיגע געזעלשאפט דורך באַגרעניצונגען, אדער בעסער געזאָגט, דורך דער פולער פאַרלייקענונג פון דעם לעבען און רעכט פון אלע טיילען, וואָם שטעלען צונויף דאָם געמיינשאפטליכע גאנצע, אין נאָמען פון אן אויסגעטראכטען, איינגעבילדעטען געמיינשאפטליך גאנצען. דער שטאַאט איז אלזא דער מזבח פון דער פאַליטישער רעליגיע, אויף וועלכען מען איז שטענדיג מקריב די נאטירליכע געזעלשאפט. דאָם איז דער זעלע ושובא, וועלכער נעהרט זיך, פונקט ווי די קירכע, מיט מענשליכע קרבנות. דער שטאַאט, איך ווידערהאָל דאָם נאכאמאָל, איז דער איינגערער ברודער פון דער קירכע.

כדי צו באווייזען אז דער שטאַאט און די קירכע זיינען איינס און דאָסזעלבע, בעט איך דעם לעזער צו קאָנסטאַטירן דעם פאקט, אז דער שטאַאט, אזוי גוט ווי די קירכע, זיינען הויפטזעכליך גרינדעט אויף דער אידעע פון אפפערן דאָם לעבען און דאָם נאטירליכע רעכט, און אז ביידע נעהען ארויס פון איין און דעמזעלבען פרינציפ. דאָם איז דער פרינציפ פון דער מענשליכער אייניגעבאָרענקייט, וואָם קאָן אנדערש ניט באזיעגט ווערן סיידען, — ווי דאָם ווייל האָבען די קירכע, — דורך דעם געטליכען חסד און דורך דעם טויט פון דעם נאטירליכען מענשען אין נאָט, און ניט אנדערש ווי דורך געזעצען און דורך דעם מקריב זיין

פערטער בריעף.

איינער פון די גרעסטע פאַרדינסטען פון בורזשואַזען אוטי־ליטאַריזם איז געווען, ווי איך האָב שוין געזאָגט, דער טויט־שלאָג פון דער רעליגיע פון שטאַאַט, דער טויט־שלאָג פון פּאַטריאָטיזם.

דער פּאַטריאָטיזם, ווי באַוואוסט, איז די טוגענד פון אַלטער־טום, וואָס איז געבאָרן געוואָרן אין דער סביבה פון די גריכישע און רוימישע רעפּובליקען, וואו עס איז ווירקליך קיינמאָל ניט גע־ווען קיין אַנדער רעליגיע, חוץ די רעליגיע פון שטאַאַט, קיין אַנ־דער געגענשטאַנד צו פאַרגעטערן אַחוץ דעם שטאַאַט.

וואָס איז אַזוינס דער שטאַאַט? די מעטאַפיזיק און די רעכטס־לעהרע ענטפערן אונז, אַז ער איז דאָס, וואָס איז נוגע אַלעמען; אינטערעסען, אַלגעמיינער וואוילזיין, אַלגעמיינע רעכט, אין געגענזאַץ צו דער צעטיילענדער ווירקונג פון די עגאָאיסטישע אינטערעסען און ליידענשאַפטען פון די איינצעלנע. דאָס איז די ערדשיע גערעכטיגקייט, דאָס איז די ערדישע רעאַליזירונג פון מאָראַל און טוגענד. פאָלגליך, קאָן פאַר די אינדיווידומען ניט זיין קיין גרעסערער אויפטו און קיין העכערער חוב, ווי זיך איבער־צוגעבען, צו אָפּפערן, און ווען נויטיג שטאַרבען, פאַר דעם טריאומף, פאַר דער מעכטיגקייט פון שטאַאַט.

דאָס איז אין קורצע ווערטער די גאַנצע טעאָלאָגיע פון שטאַאַט. לאָמיר איצט אַ בליק טאָן, צי באַהאַלט ניט די דאָזיגע פּאָליטישע טעאָלאָגיע, פּונקט ווי די רעליגיעזע טעאָלאָגיע, אונטער דער זעהר שעהנער און פּאָעטישער אויסערליכקייט, גאַנץ געוועהנליכע און שמוציגע ווירקליכקייטען.

לאָמיר פריהער אַנאַליזירן די אידעע גופא פון שטאַאַט, נעה־מענדיג איהר אַזוי, ווי עס שטעלען זי אונז פאָר די וואָס לויבען איהר. דאָס איז דער אָפּפערן מיט דער נאַטירליכער פרייהייט און מיט די אינטערעסען פון יעדען איינציגען, פון אינדיווידומען ווי פון פאַרהעלטניסמעסיג קליינע קאָלעקטיווע איינהייטען: פאַר־איינען, קאָמונעס און פּראָווינצען, — פאַר די אינטערעסען און פרייהייט פון דער געמיינשאַפט, פאַר דעם גליק פון דעם גרויסען כלל. אָבער די געמיינשאַפט, דער גרויסער כלל, וואָס איז דאָס

הייסט דורך דער פּראַיינינגטער ווירקונג פון גערעכטיגקייט און שכל׳דינקייט, וועלכע קאָנען האָבען אַן איינפלוס אויף דער טיע־רישקייט נאָר דערפּאָר, ווייל זיי זיינען איהר פּראָדוקט און איהר העכסטער אויסדרוק. אָבער, אין געגענוואַרט צו דעם, יעדעס מאָל ווען דער מענש האָט געוואָלט אָפּטרייסלען פון זיך זיין טיערישקייט, איז ער געוואָרן איהר שפּיעלצייג און איהר שקלאַף, און נאָך אָפּט אויך איהר היפּאָקריטישער דיענער, — אָלס באַווייז דערפּאָר קאָנען דיענען די גלחים פון דער אידעאַלסטער און אומזיניגסטער פון אַלע אמנות, פון קאַטאַליזיזם.

פּאַרגלייכט זייער גוט־באַוואוסטע אויסגעלאַסענקייט מיט זייער נדר צו בלייבען ריין פון זינד; פּאַרגלייכט זייער אומגעזעטיגטע גירינקייט מיט זייער לעהרע זיך אָפּצוזאָגען פון עולם־הזה, — און איהר ווערט איינשטימען, אז קיין מענש מאַטעריאַליסטישע באַשעפענישען ווי די דאָזיגע פּרעדיגער פון קריסטליכען אידעאַליזם, עקזיסטירן ניט. און אפילו איצט, וואָס פּאָר א פּראַגע באַהערשט דער קירכע? די פּראַגע ווי אזוי צו אָנהאַלטען איהר אייגענטום, וועלכער שטעהט אין געפּאַהר צו ווערן קאָנפיסקירט זייטענס דעם שטאַאט פון דער נייער קירכע, וואָס איז געוואָרן דער אויסדרוק פון פּאָליטישען אידעאַליזם.

דער פּאָליטישער אידעאַליזם איז ניט וועניגער אומזיניג, ניט וועניגער שעדליך, ניט וועניגער היפּאָקריטיש, ווי דער רעליגיעזער אידעאַליזם, פון וועלכען ער איז ניט מעהר ווי אן אַנדער פּאָרם, ניט מעהר ווי א וועלטליכער און ערדישער אויסדרוק און אָנווענדונג. דער שטאַאט, דאָס איז דער איננערער ברודער פון דער קירכע; און דער פּאַטריאָטיזם, דאָס איז די שטאַאטליכע טוגענד, דאָס איז דער שטאַאטליכער קולט, וואָס איז ניט מעהר ווי אן אָפּשפּיגלונג פון דעם געטליכען קולט.

א טוגענדהאַפּטער מענש, לויט די פּרינציפּען פון די אידעאַלע, רעליגיעזע און פּאָליטישע לעהרעס, מוז דיענען גאָט און זיך מקריב זיין פּאַר׳ן שטאַאט. און אָט די דאָזיגע לעהרע האָט דאָס דער בורזשואָזער א ו ט י ל י ט א ר י ז ם אין אָנהויב פון יאָהרהונדערט אָנגענהויבען אָפּצושאַצען לויט זיין ווערט.

נאָר ניט געענדיגט. נאָך דעם קאָניבאַליזם איז געקומען די שקלאַפֿערײַ, נאָך דער שקלאַפֿערײַ — דאָס לײַבאײגענטום, נאָך דאָס לײַבאײגענטום — די געדונגענע אַרבײט, וועלכע מוז אָפּטרעטען איהר אָרט צוערשט פֿאַר דעם שרעקליכען יום־הדין און שפּעטער, א סך שפּעטער, דער עפּאָכע פון בריידערליכקײט. ביז דאָס זיינען די מדרגות דורך וועלכע דער טיערישער קאָמף פֿאַר'ן לעבען וועט שטופּענווײז איבערגעאַרבײט אין דער געשיכטע, אין דער מענשליכער אָרגאַניזאַציע פון לעבען.

און אין אָט די ברודערמאָרדליכע קאַמפֿען פון מענש קעגען מענש, אין אָט דעם געגענזײטיגען פֿארניכטען אײנע די אַנדערע, אין אָט דעם פֿאַרשקלאַפֿען און עקספּלואָטירן אײנע די אַנדערע, וואָס האָבען געביטען זייערע נעמען און פֿאַרמען און זיינען אָהן אויפֿהער פֿאַרטגעזעצט געוואָרן דורך די אַלע יאָהרהונדערטען ביז צום היינטיגען טאָג, וואָס פֿאר א ראָלע האָט געשפּיעלט די רעגיגע? זי האָט שטענדיג פֿארהייליגט די גוואַלט און האָט איהר צוגעגעבען די פֿאָרם פון רעכט. זי האָט אריבערגעטראָגען די מענשליכקייט, די געראַכטיגקייט און די בריידערליכקייט אויף אַן אויסגעטראַכטען הימעל, כדי איבערצולאָזען די ערד צו דער ממשלה פון אומגערעכטיגקייט און רויהער גוואַלט. זי האָט געגעבען איהר ברכה די גליקליכע רוצחים, און כדי צו מאַכען זייער גליק נאָך פולער, האָט זי געפֿערדיגט פֿאר זייערע אומצעהליגע קרבנות, ד. ה. דאָס פֿאָלק, זעלבסט־פֿאַרנייגונג און געהאָרכזאַמקייט. און וואָס שהנער עס איז געווען דער אידעאל, וואָס זי האָט פֿאַרגעטרט אויפֿן הימעל, אַלץ שרעקליכער איז געוואָרן די ווירקליכקייט אויף דער ערד. מחמת אין דער טבע פון יעדען אידעאַליזם, סיי רעליגיעזען, סיי מעטאַפיזישען, ליגט א פֿאַראכטונג צו דער רעאַלער וועלט, און אין דערזעלבער צייט וואָס ער פֿאַראכטעט איהר עקספּלואָטירט ער זי, — פון וואָס עס פֿאָלגט, אז יעדער אידעאַליזם מוז אומבאַדינגט אַרויסרופען היפּאָקריטיזם.

דער מענש איז מאָטעריע, און ער קאָן ניט אומבאַשטראָפט פֿאַראכטען די מאָטעריע. ער איז א חיה, און ער קאָן ניט פֿאַרניכטען זיין טיערישקייט; אָבער ער קאָן און ער מוז איהר אירע בעראַנדערשען און מאַכען מענשליכער דורך דער פֿרייהייט, דאָס

העלפט פון היינטיגען יאהרהונדערט איז כמעט אויסשליסליך די אוטיליטערע טענדענץ.

מען האָט דאָס איהם געמאכט אלס פאָרווארף און דער פאר־ווארף איז ניט קיין גערעכטער. איך מיין פארקעהרט, אז די בור־זשואזיע האָט באוויזען דער מענשהייט דעם לעצטען גרעסטען פארדינסט, פראָפאגאנדירנדיג, מעהר דורך אייגענעם ביישפיעל ווי דורך טעאָריעס, דעם קולט, אדער בעסער געזאגט, די אכטונג, פון די מאטעריעלע אינטערעסען. אין עצם האָבען אָט די אינטערע־סען שטענדיג געהאט אין דער וועלט אן איבערוועגענדע באדיי־טונג; נאָר פריהער האָבען זיי זיך מאסקירט אונטער דער פאָרם פון א היפאָקריטישען און אומגעזונטען אידעאליזם, וועלכער האָט זיי באזונדערס געמאכט פאר אומגעזונט און אומגערעכט.

דער, וואָס האָט זיך כאָטש אביסעל פארנומען מיט נעשיכ־טע, האָט ניט געקאָנט ניט באמערקען, אז אין גרונט פון די אב־סטראקטע, העכסטע און אידעאל־טעאָלאגישע שטרייטיגקייטען און רעליגיעזע מלחמות, איז תמיד געלעגען וועלכער ניט איז גרויסער מאטעריעלער אינטערעס. אלע מלחמות פון ראסען, נאציאָנען, שטאָטען און קלאסען האָבען קיינמאל קיין אנדער צוועק ניט גע־האט ווי צו פארכאפען די הערשאפט, וואָס איז א נויטיגע גראָנ־טיע און באדינג פאר דעם באזיץ פון אייגענטום און דאָס באנו־צען זיך מיט איהם. וועגן מען באטראכט די מענשליכע געשיכטע פון אָט דעם שטאנדפונקט, איז זי ניט מעהר ווי די פארטזעצונג פון דעם גרויסען לעבענסקאמף, וואָס שטעלט צונויף, אין אייני־קלאנג מיט דארווינ'ען, דעם גרונד־געזעץ פון דער ארגאנישער נאטור.

אין דער וועלט פון די בעלי־חיים געהט דער דאָזיגער קאמף אָן אָהן געראנקען און אָהן פראָזען, און ער וועט דאָרט אויך קיינ־מאל ניט געלייזט ווערן, אזוי לאנג ווי די ערד וועט עקזיסטירן. די בעלי־חיים, וואָס זיינען פלייש־פרעסער לויט פארצוג, האָבען אָנגעהויבען זייער נעשיכטע פון קאניבאליזם. איצט שטרעבען זיי שוין צו אן אלוועלטליכע פאראייניגונג, צו א קאָלעקטיווער פראָ־דוקציע און פארברויך.

אבער צווישען די דאָזיגע עקסטרעמע צוויי פונקטען, ווי בלו־טיג און ווי שרעקליך איז די טראגעדיע! און די טראגעדיע איז

וועגדונג פון פּאזיטיווע וויסענשאפטען, האָט באשאפען די וואונ־דער פון דער היינטיגער אינדוסטריע, די דאמף־שיפען, די אייזענ־באהנען און דעם טעלעגראף; וועלכע, פון דער אנדער זייט, האָט אנטדעקט א נייע וויסענשאפט: די סטאטיסטיק, און דערפיה־רענדיג די פּאליטישע עקאנאמיע און די קריטיק פון דער היסטא־רישער אנטוויקלונג פון רייכטום און די ציווילזאציע פון פעלקער צו זייערע לעצטע שלוסען, האָט געלעגט דעם פונדאמענט פון א נייער פילאזאפיע, — פון סאציאליזם, וואָס איז פון שטאנדפונקט פון די אינטערעסען פון דער בורזשואזיע ניט עפּעס אנדערש ווי א גרויסמוטיגער זעלבסטמאָרד, די פארנייגונג פון דער גאנ־צער ברוזשואזער וועלט.

די פּארעלזירונג איז געקומען ערשט שפּעטער, מיט דעם יאָהר 1848, וועז די בורזשואזיע, א דערשראָקענע פון די רעזול־טאטען פון איהר פריהערדיגער ארבייט, האָט באוואוסטזיניג זיך א וואָרף געטאָן אויף צוריק, און כדי אָנצוהאלטען איהר רייכטום האָט זי זיך אָפּגעטרייסלט פון יעדען געדאנק און יעדען ווילען, זיך אונטערוואָרפען דעם מילימעריישען פּראָטעקטאָראָט, און זיך אי־בערגעגעבען מיט'ן גוף און מיט דער נשמה צו דער פולסטער רע־אקציע. פון יענער צייט אָן האָט זי מעהר שוין ניט דערפונדען, צוזאמען מיט איהר מוט האָט זי אויך פּארלאָרן איהר שאפענדע קראפט. זי באזיצט שוין אפילו ניט דעם אינסטינקט פון זעלבסט־דערהאלטונג, מחמת אלץ, וואָס זי האָט געטאָן און וואָס זי טוט פאר איהר רעטונג, שטויסט איהר פאטאל אין אָפּגרונט.

ביז 1848 איז זי נאָך געווען ביי איהרע פולע גייסטיגע כחות. אמת, דער דאָזיגער גייסט איז שוין ניט באזעסען יענע לעבענס־קראפט, מיט וועמעס הילף ער האָט פון 16טען ביז'ן 18טען יאָהר־הונדערט באשאפען א גאנץ נייע וועלט. דאָס איז שוין ניט געווען דער העלרישער גייסט פון א קלאָס, וואָס באזיצט די פולע העזה, מחמת ער מוז אלץ ערהאבערן: איצט איז דאָס געווען דער געזעצ־טער און איבערלעגטער גייסט פון דעם נייעם אייגענטימער, וועל־כער, ארויינקריגענדיג דעם היים־געגארטען אייגענטום, דארף זיך איצט זארגען פאר זיין געדייהען און ווערט. דער כאראק־טעריסטישער שטריך פון דעם בורזשואזען גייסט פון דער ערשטער

געמיינשאפטליכע קראפט און רעכט. א דאנק אט דעם רעכט און אט דער מאכט פון פאלק, וועלכע האבען זיך דעמאלט אזוי צו זאגען פארקערפערט אין דעם קלאס, זיינען די בורזשוען פון פארגאנגענעם יאהרהונדערט געווען ביכולת אויפצושטייגען און צו פארכאפען די פעסטונג פון פאליטישער מאכט, די זאך צו וואס עס האבען אזוי שטארק געשטרעבט זייערע פאטערס אין פארלויף פון אזויפיעל יאהרהונדערטען. אבער אין דעם אויגענבליק, וואס זיי האבען אויף איהר ארויפגעצויגען זייער פאהן, האט א ניי ליכט באלויכטען זייער פארשטאנד. ווי נאר זיי האבען ערראבערט די מאכט, האבען זיי אנגעהויבען פארשטעהן, אז צוויישען זייערע בורזשואזע אינטערעסען און די אינטערעסען פון די פאלקסמאסען איז ניט פארען קיין געמיינשאפטליכעס, אז עס איז פארקעהרט, פארען צוויישען זיי א ראדיקאלער ווידערשפרוך, און אז די מאכט און דער אויסשליסליכער נעדייהען פון דעם אייגענטימער קלאס קאן בלויז זיין געשטיצט אויף דעם אומגליק און דער פאליטישער און סאציאלער אפהענגיגקייט פון פראלעטאריאט.

פון יענער צייט אן האבען זיך די באציהונגען צוויישען דער בורזשואזיע און דעם פאלק גרינדליך געביטען, און נאך איידער די ארבייטער האבען באגריפען, אז די בורזשואן, מעהר אוים נויט ווי צוליעב שלעכטען ווילען, זיינען זייערע נאטירליכע שונאים, זיינען שוין די בורזשואזי געקומען צום באוואוסטזיין פון אט דעם פאטאליזם אנטאגאניזם. אט דעם באוואוסטזיין רוף איך דאס דער אומרייניגער געווייסען פון די בורזשואן.

דריטער בריף.

ווי איך האב נעזאגט, האט דער בורזשואזער אומרייניגער געווייסען אין אנהויב פון דעם יאהרהונדערט פראליזירט די גאנצע אינטעלעקטואלע און מאראלע באווענונג פון דער בורזשואזיע. איך פארריכט און פארבייט דאס ווארט: פ א ר א ל י ז י ר ט אויף דעם ווארט: פ א ר ד ר ע ה ט: מחמת עס וואלט געווען ניט ריכטיג אנצורופען פראליזירט אדער באווענונגסלאז יענער אינטעליגענץ, וועלכע, אריבערגעהענדיג פון דער טעאריע צו דער אנ-

רונג אין דער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאפט. אָרום יעדערן פון זיי האָט זיך גרופּירט א קליינע צאָהל אייפערריגע און איבערגעגעבענע תלמידים, וואָס האָבען אזוי ווי געביליגט עטליכע קליינע קירכעס, זיי זיינען אָבער געבליבען פונקט אזוי אומבאקאַנט ווי זייערע לעהרער און האָבען קיין שום איינפלוס ניט געהאַט אויף דער אָרומיגער וועלט. עס איז נאָך געבליבען די קאָמוניסטישע צואה פון באבעף, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט זיין באריכמטען חבר און פריינד, בוּאַנאַראָטי, דעם ענערגישסטען פראָלעטאריער, דורך א געהיימער פאָלקס־אָרגאַניזאַציע. אָבער דאָס איז נאָך דאָן געווען אן אונטערערדישע אַרבייט, וועמעס ערשיינונג עס האָט זיך געלאָזט פיהלען ערשט שפעטער, ביי דער יולי־מאַנארכיע; אין דער צייט פון דער רעסטאָראַציע איז זי אינגאַנצען פון בורזשואזען קלאַס ניט באמערקט געווארן. — דאָס פאָלק, די אַרבייטער מאסען זיינען געבליבען רוהיג און האָבען נאָך פאר זיך אליין גארנישט געפאָדערט.

עס איז קלאָר, אז אויב דער געשפענסט פון דער פאָלקס געראַטינקייט האָט אין יענער עפאָכע געהאט וועלכען עס איז קיום, איז דאָס נאָר געווען אין דעם זינדיגען געוויסען פון דעם בורזשוא. פון וואַנען איז געקומען דער דאָזיגער זינדיגער געוויסען? זיינען דען די בורזשוען, וועלכען האָבען געלעבט אין דער צייט פון דער רעסטאָראַציע, אלס אינדיווידומען, געווען ערגער פון זייערע עלטערן, וועלכע האָבען געמאכט די רעוואָלוציעס פון 1789 און 1793? דורכאויס ניט! דאָס זיינען געווען כמעט דיזעלבע מענשען, זיי זיינען בלויז אוועקגעשטעלט געווארן אין אַנדער סביבה, אין אַנדערע פאָליטישע באדינגונגען, זיי זיינען באַרייכערט געווארן מיט נייע ערפאַהרונגען און פאָלגליך האָבען זיי געהאט אויך אן אנדער געוויסען.

די בורזשוען פון פארגאַנגענעם יאָהרהונדערט האָבען אויפריכטיג געגלויבט, אז באפרייענדיג זיך אליין פון מאַנארכיסטישען, קלעריקאלען און פעאָדאלען יאָך, באפריין זיי צוזאמען מיט זיך אויך דאָס גאנצע פאָלק. און אט דער נאַיווער, אויפריכטיגער גלויבען איז דאָס געווען דער מקור פון זייער העלדישען מוט און אומגלויבליכער קראפט. זיי האָבען געפיהלט זייער איינהייט מיט'ן כלל, זיי זיינען ארוים אויף דער אטאקע, טראָגענדיג אין זיך די

פראגע, זיינען שוין די כחות פון דער רעוואלוציע געווען אויסגע־
שעפט. פונדעסטוועגען קומט דעם לעצטען דער אומשטערבליכער
כבוד פאר דעם ארויסשטעלען דעם גרעסטען ציעל, וואס איז ווען
עס איז ארויסגעשטעלט געווארן אין דער היסטאריע, — די בא־
פרייאונג פון דער גאנצער מענשהייט.

אין פארגלייך מיט דעם דאזיגען גרויסען פראגראם, וואס זשע
פאר א ציעל פארפאלגט דער פראגראם פון דעם רעוואלוציאנערן
ליבעראליזם אין דער עפאכע פון דער רעסטאראציע און דער יולי־
מאנארכיע? די באריהמטע פארנינפטיגע פרייהייט, די זעהר בא־
שיידענע, זעהר איינגעאדרענטע, זעהר באגרעניצטע און אקוראט צו־
געפאסטע צו דעם אפגעשוואכטען טעמפעראמענט פון דער האלב־
אנגעזעטיגטער בורזשואזיע, וועלכע, פארמאטערט פון קאמף און
פיהלענדיג א בענקעניש נאך זאטער רחבות, האט זיך שוין דער־
פיהלט אין געפאהר ניט פון אויבען, נאר פון אונטען, און מיט אומ־
רוה האט זי דערזעהן אויפן האריזאנט די ערשיינונג פון עפעס
א שווארצער מאסע, פון אומצעהליגע מיליאנען עקספלואטירטע
פראלעטאריער, וואס זיינען מיעד געווארן צו דולדען און וואס גרויי־
טען זיך צו פאדערן די פארווירקליכונג פון זייער רעכט.

מיט דעם אנהויב פון דעם איצטיגען יאהרהונדערט איז אט
דער וואקסענדער געשפענסט, וועלכען מען האט שפעטער גערופען
„דאס רויטע געשפענסט", — אט דער שרעקענדער גייסט פון אל־
געמיינעם רעכט, וואס איז ארויסגעטראטען קעגען די פריווילע־
גיעס פון דעם גליקליכען קלאס, אט די פאלקס־גערעכטיגקייט און
פאלקס־פארנונפט, וועלכע האבען אין זייער וויטערדיגער אנט־
וויקלונג געמוזט פארוואנדלען אין שטויב די סאפיזמען פון דער
בורזשואזער עקאנאמיע, יוריספרודענץ, פאליטיק און מעטאפיזיק,
— געווארן א שטערונג אין די וויטערדיגע טריאומפען פון דער
בורזשואזיע, א שטערונג אין איהר גליק, וואס האט אפגעשוואכט
איהר איבערציינונג, איהר שכל.

בעת דער רעסטאראציע אבער איז נאך די סאציאלע פראגע
געווען כמעט אומבאקענט אדער, בעסער געזאגט, פארגעסען. עס
זיינען געווען עטליכע אינצעלנע גרויסע טרוימער, ווי סען סימאן,
ראבערט אווען, פוריע, וועמעס גאנוות און גרויסע הערצער הא־
בען פאראויסגעזהען די נויטוועניגקייט פון א ראדיקאלער ענדע־

די בורזשוען פון היינטיגען יאָהרהונדערט, וואָס אפילו די דרייסט־סטע פון זיי קוקען אויס געגען די פּריהערדיגע ווי קאַליקעס.

כדי זיך צו איבערצייגען אין דעם דאַרף מען נאָר פּאַר־גלייכען זייערע פּראָגראַמען. וואָס איז געווען דער פּראָגראַם פון דער פילאָזאָפּיע און דער רעוואָלוציע פון אכצעהנטען יאָהרהונ־דערט? ניט מעהר און ניט וועניגער ווי די פּאָלשטענדיגע באַ־פרייאונג פון דער גאנצער מענשהייט; די רעאָליזירונג פּאַר יע־דען איינעם און פּאַר אַלעמען די אמת'ע פּולע פּרייהייט דורך אן אַלגעמיינעם פּאָליטישען און סאָציאָלען אויסגלייך; דער טריאומף פון דער מענשליכקייט אויף די חורבות פון דער געטליכער וועלט; די מלוכה פון פּרייהייט און ברידערליכקייט אויף דער ערד. — דער טעות פון אָט דער פילאָזאָפּיע און רעוואָלוציע איז געווען דער ניט פּאַרשטעהן, אז די פּאַרווירקליכונג פון דער מענשליכער פּאַר־בירדערונג איז אוממגלייך כל זמן עס עקזיסטירן שטאַטען, און אז די ווירקליכע פּאַרניכטונג פון קלאַסען און די פּאָליטישע און סאָציאָלע אויסגלייכונג פון די אינדיווידומען איז אַנדערש ניט מגליך, סיידען עס וועלען אויסגעגליכען ווערן פּאַר אַלעמען און פּאַר יעדען די עקאָנאָמישע מיטלען פּאַר בילדונג, ערציהונג, אר־בייט און לעבען. עס וואָלט פונדעסטוועגען געווען אומגערעכט פּאַרצוואַרפען דעם אכצעהנטען יאָהרהונדערט, פּאַרוואָס ער האָט דאָס ניט באַגריפען. די געזעלשאַפטליכע וויסענשאַפטען וועלן ניט געשאַפען און געשטודירט נאָר מיט דער הילף פון ביכער אליין; זיי נויטיגען זיך אין די גרויסע לעקציעס פון דער געשיכטע, און עס איז נויטיג געווען צו מאַכען די רעוואָלוציעס פון 1789 און 1793, עס איז נויטיג געווען צו ווידערהאָלען די פּראָבעס פון 1830 און 1848, כדי צו קומען צו דעם היינט אומבאַשטרייטבארן שלוס, אז יעדע פּאָליטישע רעוואָלוציע, וואָס שטעלט זיך ניט פּאַר איהר באַלדיגען דירעקטען ציעל די עקאָנאָמישע גלייכ־הייט, איז פון שטאַנדפּונקט פון די אינטערעסען און רעכט פון פּאָלק ניט קיין אַנדער זאַך, ווי א היפּאָקריטישע און פּאַרמאַסקירטע רע־אקציע.

דער דאָזיגער, אזוי דייטליכער און פשוט'ער אמת, איז נאָך געווען אומבאַוואוסט אין סוף פון אכצעהנטען יאָהרהונדערט, און ווען באַבעף האָט ארויסגעשטעלט די עקאָנאָמישע און סאָציאָלע

וען באוועגט און באגייסטערט פון דעם זשעניע פון צעשטערונג און באנייאונג, זי איז געווען אין איהר פולער גייסטינער קראפט און אין דער פולער אנטוויקלונג פון איהר מאכט; זי האָט נאָך ניט פארדעכטינט, אז א תהום טיילט איהר אָפּ פון פאָלק; זי האָט זיך באטראכט און געפיהלט, און איז ווירקליך נעווען די פאָר־שטעהערין פון פאָלק. די רעאקציע פון טערמידאָר און די קאָנספי־ראציע פון באבעף האָבען ביי איהר אויף אייביג אוועקגערויבט די דאָזיגע אילוזיע. — דער תהום, וואָס טיילט פאנאנדער דעם אר־בייטענדען פאָלק פון דער עקספלואטירענדער, הערשענדער און גע־דייהענדער בורזשואזיע, האָט זיך אנטפלעקט; און כדי דעם דאָ־זיגען תהום צו פארשיטען איז נויטיג צו אָפּפערן ניט מעהר און ניט וועניגער ווי דעם גאנצען בורזשואזען קלאס, די גאנצע פריוויי־לעגירטע עקזיסטענץ פון דער בורזשואזיע.

דעריבער האָט ניט די בורזשואזיע אלס גאנצע, נאָר א טייל פון איהר, נאָך דער רעסטאָראציע באנייט די פארשווערונג קעגען דעם רעזשים פון די אדעליגע און גייסטליכע, און קעגען די לעגיטימע קעניגע.

אין דעם נעקסטען בריף מיינעם, וועל איך פאר אייך אויפ־דעקען, אויב איהר וועט ערלויבען, מיינע געראנקען וועגען דער לעצטער פאזע פון קאָנספיטוציאָנעלען ליבעראליזם און בורזשוא־זען קארבאָנאריזם.*

צווייטער בריף.

איך האָב נעזאָגט אין דעם פריהערדינען בריף, אז די רעאק־ציאָנערע, לעגיטימיסטישע, פעאדאלע און קלעריקאלע פראָבען האָבען ווידער ארויסגעראפען אין לעבען דעם רעוואלוציאָנערן גייסט פון דער בורזשואזיע, נאָר אז צווישען דעם נייעם גייסט און יענעם וואָס האָט זי באגייסטערט ביז דעם יאָהר 1793 איז געווען א גרויסער אונטערשייד. די בורזשוען פון דעם פארגאנ־גענעם יאָהרהונדערט זיינען געווען ריעזען, אין פארגלייך מיט

* די „קאַרבאָנארי" איז געווען א געהיימע געזעלשאפט, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן אין איטאליע, אין אָנפאָנג פון לעצטען יאָהרהונדערט, מיט דעם צוועק צו עטאַבלירען א רעפובליק. — איב.

און באנייאונג. דער פריימוירערטום איז צו יענער צייט געווען, ניט מעהר און ניט וועניגער, ווי אן אלוועלטליכער, קאָנסטיטוציע־ווער בונד פון דער רעוואָלוציאָנערער בורזשואזיע קעגען דער פעאָדאַלער, מאָנארכיסטישער און גייסטליכער טיראניי. — דאָס איז געווען דער אינטערנאציאָנאל פון דער בורזשואזיע.

עס איז באוואוסט, אז אלע הויפט־טוער פון דער ערשטער רעוואָלוציע זיינען געווען פרייסווירער, און אז בעת די רעוואָלוציע האָט אויסגעבראָכען, האָט זי באגעגנט, א דאנק דעם פריי־מויערטום, מעכטיגע בונד־גענאָסען אין אלע אנדערע לענדער, וואָס האָט זיכער פיעל מיטגעהאלפען צו איהר נצחון. עס איז אָבער אויך קלאָר, אז דער טריאומף פון דער רעוואָלוציע האָט דער'הרג'עט דעם פריימויערטום, וואָרים נאָכדעם ווי די רע־וואָלוציע האָט אין א באַדייטענדער מאָס דורכגעפיהרט די פאר־לאנגען פון דער בורזשואזיע און איהר אווענטועלט אויף דעם פלאַץ פון דער געבאָרענער אריסטאָקראָטיע, איז די בורזשואזיע, וועלכע איז א לאנגע צייט געווען דער אונטערדריקטער און עקס־פלואטירטער קלאַס, נאָטירליך אין איהר רייה געוואָרן דער פריי־ווילעגירטער, עקספלואטירנדער, אונטערדריקענדער, קאָנסערוואָטי־ווער און רעאקציאָנערער קלאַס, זי איז געוואָרן דער פריינד און די הויפט־שטיצערן פון דעם שטאאט. נאָכדעם ווי נאפאָלעאָן דער ערשטער האָט פאַרכאפט די מאַכט, איז דער פריימויערטום אין די מיסטע לענדער פון אירָפּעאישען קאָנטינענט געוואָרן א קייזערליכע אינסטיטוציע.

די רעסטאָראציע האָט איהם טיילוויז אויפגעלעבט. די בורזשואזיע, דערזעהענדיג פאר זיך א געפאהר אין דער צוריק־קעהרונג פון דעם אלטען רעזשים, זייענדיג געצוואונגען אפצוטרע־טען דער קירכע און דעם אדעל דעם אָרט, וואָס זי האָט פאר זיך עראָבערט אין דער ערשטער רעוואָלוציע, איז געטריבען געוואָרן פון דאָס ניי צו ווערן רעוואָלוציאָנער. אָבער וואָס פאר אן אונ־טערשייד איז עס צווישען דעם דאָזיגען אונטערגעוואָרימטען רע־וואָלוציאָנעריזם און דעם ברענענדיגען, מעכטיגען רעוואָלוציאָ־נעריזם, וואָס האָט זי באגייסטערט אין סוף פון פאַרגאנגענעם יאָהר־הונדערט! דעמאָלט איז די בורזשואזיע געווען אויפריכטיג, זי האָט ערנסט און נאאיוו גענלויבט אין מענשליכע רעכט, זי איז גע־

רעוואלוציעס פון די יאהרען 1830 און 1848. די בורזשואזיע האט נאך דעמאלט געהאט פאר זיך א גאנצע וועלט אייגצונעהמען, עס איז געווען דער פלאץ, וואס זי האט געדארפט פאר־נעמען אין דער גענעלשאפט, און אן ארגאניזירטע צום קאמף, א קלוגע, א דרייסטע, פיהלענדיג אז זי איז די פארשטעהערין פון אלגעמיינעם רעכט, האט זי געהאט א גוואלדיגע גבורה; זי אליין האט דורכגעפיהרט דריי רעוואלוציעס: קעגען די פאראייניגטע כחות פון דער מאנארכיע, דעם אדעל און די גייסטליכע.

אין יענער צייט האט די בורזשואזיע אויך באשאפען די אלוועלטליכע, מעכטיגע אינטערנאציאנאלע גענעלשאפט: דעם פריימויערערטום.

א גרויסען טעות וואלט באגאנגען דער, וואס וואלט געוואלט אורטיילען דעם פריימויערערטום פון פארגאנגענעם יאהרהונדערט אדער אפילו פון אנהויב פון איצטיגען יאהרהונדערט לויט דאם, וואס ער שטעלט מיט זיך איצט פאר. דער פריימויערערטום אין זיין וואקסענדער מאכט, און שפעטער אין זיין פאלען, איז געווען אזוי צו זאגען, דער אויסדרוק פון דער אינטעלעקטועלער אנט־וויקלונג, פון דעם וואוקס און דעם פאלען פון דער בורזשואזיע. היינט צו טאג, וועלן זי איז שוין ארונטערגעזונקען צו דער טרויע־ריגער ראלע פון אן אלטער פארלוימדערקע און פלאפלערקע, איז זי גישטיג, נוצלאז, צייטענווייז שעדליך און שטענדיג לעכערליך, בעת ביז 1830 און באזונדערס ביז 1793 האט זי, מיט קליינע אויסנאהמען, אין זיך פאראייניגט אלע אויסגעצייכענטע דענקער, די פלאמענדסטע הערצער, די שטארקסטע ווילענס, די דרייסטסטע כאראקטערס און האט מיט זיך פארגעשטעלט אן אמת'ע אקטיוויע, מעכטיגע און נוצליכע ארגאניזאציע. דאס איז געווען די מעכ־טיגע פארקערפערונג און פראקטישע פארווירקליכונג פון די הו־מאניטארע אידעען פון אכצעהנטען יאהרהונדערט. די אלע גרויסע פרינציפען פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט, פון מענשליכען שכל און מענשליכער גערעכטיגקייט, וואס זיינען טעארעטיש אויסגעארבייט געווארן פון דער פילאזאפיע פון יענעם יאהרהונדערט, זיינען אין דעם קרייז פון פריימויערערטום געווארן פראקטישע דאגמען און יסודות פון א נייער מאראל און פאליטיק, — די נשמה פון א גיגאנטישער אונטערנעהמונג פון צעשטערונג

ערשטער בריעף.

מיינע פריינד און ברידער!

איידער איך פאַרלאָז אייערע בערג, פיהל איך אַ פאַרלאַנג אייך נאָכאַמאָל אויסצודריקען שריפטליך מיין טיעפסטע דאַנקבאַר־קייט פאַר דעם ברידערליכען אויפנעהם, וואָס איהר האָט פאַר מיר געמאַכט. איז עס ניט צו באַוואונדערן, אַז עפּעס אַ מענש, אַ רוסישער, אַ געוועזענער אַדעלמאַן, פון וועלכען איהר האָט ביז דער לעצטער צייט לחלוטין ניט געוואוסט, און וועמעס פוס האָט צום ערשטען מאָל באַטראָטען אייער לאַנד, איז גלייך ביי זיין אָנקומען אַרומגערינגעלט געוואָרן פון עטליכע הונדערט ברידער! אַזאַ וואונדער אין דער היינטיגער צייט קאָן נאָר געשעהן דורך דער אינטערנאַציאָנאַלער ארבייטער אַסאָציאַציע, און די אורזאַך דערפון איז אַ גאַנץ איינפאַכע: זי איז איצט די איינציגע, וואָס צייגט אין זיך אַרויס אַ היסטאָריש לעבען און אַ שאַפענדע קראַפט פאַר אַ פּאָליטישער און סאָציאַלער צוקונפט. די, וואָס זיינען פאַראייניגט פון אַ לעבעדיגען געדאַנק, פון אַ לעבעדיגען ווילען און גרויסע געמיינשאַפטליכע שטרעבונגען, זיינען ווירקליכע ברי־דער, אַפילו ווען זיי זיינען צווישען זיך ניט באַקענט.

עס איז געווען אַ צייט, ווען די בורזשואַזיע איז אויך באַזע־סען דיזעלבע לעבעדיגע קראַפט און איז געווען דער איינציגער היסטאָרישער קלאַס, וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט דאָס־זעלבע בילד פון ברידערליכקייט און אייניגקייט, סיי אין טעטיג־קייט, סיי אין געדאַנקען. דאָס זיינען געווען די גוטע צייטען פון דעם דאָזיגען קלאַס, וועלכער איז צו יענער צייט בלי ספק געווען עהרענהאַפט, אָבער וועלכער האָט זיך זינט דעמאָלט פאַרוואַנדעלט אין עפּעס טעמפּעס, פרוכטלאָזעס און שוואַכעס. עס איז דאַן געווען די עפּאָכע פון זיין שטאַרקסטער אַנטוויקלונג. אַזוי איז געווען די בורזשואַזיע ביז צו דער גרויסער רעוואָלוציע פון 1793; אַזוי איז זי נאָך געווען, כאָטש אין אַ קלענערער מאָס, ביז די

בריף וועגען פּאַטריאָטיזם

צו די באַוויליגטע אין דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער אַסאָציאַציע
פון די שטעדט לאָקל און שאָ־דע־פּאנדס.

אלס א פאליטישער און סאציאלער קערפער. אויף וואס פאר אן אופן האט געקאנט אט די אפגעשלאסענע נאציאנאלע וועלט ארויסברייגען אזא רעפארמאטאר, רעליגיעזען רעוואלוציאנער, ווי עס איז דער אפאסטאל.* — — — — — — — — — —

* דאס איבעריגע פון דעם ווערק איז פארלארן געגאנגען, דערער איז ניט דערשריבען געווארן.

אינדיווידום, ווי גוט דאָס זאָל ניט זיין אָדער זיך אויסווייזן, אַלס א פּאַרטיינונג פון פּרייהייט און ניט ווי איהרער א פּראָדוקט. אין אזא פאל אבער איז דער אויפשטאנד נעגען גוטס, וואס איז ארויפּ־נעצוואונגען געוואָרן דורך אזעלכע מיטלען, ניט נאָר נאַטירליך, נאָר אויך נעזעצליך; אזא אויפשטאנד איז ניט נאָר ניט שלעכט, נאָר פּאַרקעהרט, עס איז נאָר גוט; מחמת אָהן פּרייהייט איז ניטא קיין גוטס, און פּרייהייט איז דער קוואל און דער אבסאָלוטער באדינג פון אלץ וואס איז גוט, וואס איז ווירקליך ווערט דעם דאָזיגען נאָמען: מחמת גוטס איז ניט עפּעס אנדערש, ווי פּריהיט.

דער איינציגער צוועק פון דער דאָזיגער אָפּהאַנדלונג איז צו אַנטוויקלען און צו באַווייזען דעם אמת, וועלכער ערשיינט פאר אונז פּערזענליך אזוי איינפאך און אזוי קלאָר. לאָמיר זיך איצט אומקעהרען צו אונזער פּראָגע.

ביישפּיעלען פון דעם דאָזיגען שיינבארן ווידערשפּרוך אָדער ניט־רעגעלמעסיגקייט צייגען זיך אָפט פאר אונז אין דער בריי־טערער ספערע, אין דער געשיכטע פון פּעלקער. למשל, ווי דער־קלערט מען, וואס דאס אידישע פאָלק, וואס איז אלעמאל געווען דאס ענגסטע און אָפּגעשלאָסענסטע פאָלק אויף דער וועלט, אויף אזויפיעל ענג אָפּגעשלאָסען, אז עס האָט אנערקענט, אזוי צו זאָגען, די אבסאָלוטע פּריווילעגירטקייט, די „אתה־בחרתנו׳קייט״ אלס דעם יסוד פון זיין עקזיסטענץ, אז דאָס דאָזיגע פאָלק האָט באהויפּטעט, אז נאָר ער אליין איז אָנגעלעגט ביי גאָט, האָט זיך איינגערעדט, אז זיין גאָט, יהוה — דער גאָט־פאָטער פון די קריס־טען — דערגעהט אין זיין זאָרגען זיך וועגען אידישען פאָלק צו דער ווילדסטער אכזריות צו אלע אנדערע פעלקער, און אז ער האָט דעם אידישען פאָלק פאַרזאָגט, צו פאַרניכטען מיט פייער און שווערט אלע אומות, וואס האבען זיך באזעצט אויף א שוין פאַרשפּראָכענער ערד, כדי אָפּצורייניגען דעם אָרט פאר זיין פאָלק — די משיחים; — ווי דערקלערט מען, וואס ביי דעם דאָזיגען פאָלק האָט געקאָנט געבאָרן ווערן ישו הנוצרי, דער נרינדער פון דער אלוועלטליכער, אלמענשליכער רעליגיע, און מיט דעם אליין שוין דער פאַרניכטער פון דעם עצם קיום פון דער אידישער נאציע

נישען, פיזיאלאגיש פארערבליכען פאטאליזם און דעם פאטאליזם פון געזעלשאפטליכער פארערבונג און טראדיציעס, די ערציהונג און די געזעלשאפטליכע, עקאנאמישע און פאליטישע אדרענונג פון יעדען לאנד. צווישען אט די ביידע פאטאליזמען איז קיין פלאץ ניט פאראן פאר דעם פרייען ווילען.

אבער חוץ דעם נאטירליכען, פאזיטיוון אדער נעגאטיוון כאראקטער פון דעם אינדיווידום, וואס קאן איהם אוועקשטעלען אין א קלענערן אדער גרעסערן וויידערשפרוך צו דעם גייסט, וואס הערשט אין דער פאמיליע, קאנען עקזיסטירן פאר יעדער באזונדערן צור־פאל נאך א סך אנדערע פארבאדינגע אורזאכען, וועלכע בלייבען אומבאוואוסט אין די מעהרסטע פאלען, וועלכע מיר מוזען אבער פונדעסטוועגען נעהמען אין אכט. די צונויפטרעפונג פון געוויסע אומשטענדען, אומדערווארטע געשעהענישען, אמאל א נאנץ אומ־באדיינטעדער צופאל, א צופעליגע באגעגעניש מיט א וועלכען עס איז מענשען, א בוך, וואס פאלט אריין אין די הענט פון א גע־וויסען אינדיווידום אין דעם ריכטיגען מאמענט, — אט דאס אלץ קאן ארויסרופען ביי א קינד, ביי א וואקסענדען, ביי א יונגען מענשען, וועמעס פאנטאזיע קאכט און איז נאך פאלשטענדיג אפען פאר אייגדרוקען פון לעבען, א גרינדליכע איבערקעהרעניש סיי צום גוטען, סיי צום שלעכטען. א צוגאב דערצו איז די עקשנות, וואס אלע יונגע כאראקטערן פארמאגען, באזונדערס דעמאלט, וועו זיי זיינען באגאבט מיט א געוויסער נאטירליכער ענערגיע, וועל־כע צווינגט זיי צו רעאגירן קעגען די אויבערפלעכליכע באפעהלענ־דע און דויערהאפטע דעספאטישע אינפלוסען, און א דאנק וועל־כער אפילו אן איבערפלום פון שלעכטם קאן מאנכעסמאל ארויס־רופען גוטם.

צי קאן פון דער אנדער זייט אויך אן איבערפלום פון גוטם, אדער דאס וואס מען רופט מיט דעם דא־זיגען נאמען, ארויסרופען שלעכטס? יא. וועו גוטס ווערט ארויפגעצוואונגען, אלס א דעספאטישער, אבסאלו־טער געזעץ, א רעליגיעזער, דאקטרינער־פילאזאפישער, פאליטי־שער, יורידישער, סאציאלער אדער פאמיליען־פאטריארכאלער, — מיט איין וואָרט, וועו דאס ווערט ארויפגעצוואונגען אויף דעם

און רעכט. אָזא דערציהונג וואָס זאָל זיך בריט פּאַרשפּרייטן איבער אַלעמען, אויף פּרויען אַזוי גוט ווי אויף מענער, אונטער עקאָנאָמישע און סאָציאַלע באַציהונגען, וואָס זיינען באַזירט אויף ריכטיגער גערעכטיגקייט, אָזא דערציהונג וואָלט געמאַכט פּאַרשווינדען א סך אַזויגערופענע נאַטירליכע אונטערשיידען.

מען קאָן אונז ענטפערן: גוט, זאָל זיין, אז די היינטיגע דערציהונג איז ניט פּאַלקאָם, אָבער יעדענפאַלס קאָן מען דאָך דערמיט אַליין ניט דערקלערן דעם אומבאַשטרייטבארן פּאַקט, אז צוויישען פּאַמיליעס, וואָס שטעהען מאַראַליש זעהר נידעריג, קאָן מען גאָנץ אָפט באַגעגענען פּערזענליכקייטען, וועלכע איבערראַשען אונז מיט דער פיינקייט פון זייערע אינסטינקטען און געפיהלען; און פּאַרקעהרט פּאַסירט נאָך אָפטער, אז צוויישען די אין מאַראַלען און אינטעלעקטועלען הינזיכט אַנטוויקעלטסטע פּאַמיליעס, טרעפט מען אינדיווידומען וואָס זיינען געמיין אין די געדאַנקען און אין הארצען. דאָס איז אָבער ניט מעהר ווי א שיינבאַרער ווידערשפּרוך. אין דער ווירקליכקייט, כאָטש מיר האָבען געזאָגט, אז אין די מייסטע פאַלען איז דער מענש אינגאַנצען א פּראָדוקט פון די סאָציאַלע באַדינגונגען אין וועלכע ער אַנטוויקעלט זיך; כאָטש מיר האָבען איבערגעלאָזען פּארהעלטניסמעסיג א גאַנץ קליינעם טייל פּאַר דעם איינפלוס פון דער פיזיאַלאָגישער פּאַרערבונג, פּאַר די נאַטירליכע אייגענשאַפּטען מיט וועלכע דער מענש ווערט געבאָרן, פונדעסטוועגען לייקענען מיר ניט אָפּ אויך דעם דאָזיגען אייגפלום. מיר האָבען זאָגאר אָנערקענט, אז אין געוויסע אויסנאַהמספאַלען, ביי געניאַלע און זעהר באַגאַבטע מענשען, ווי אויך ביי אידיאָטען און ביי מענשען וואָס זיינען מאַראַליש זעהר פּאַרדאָרבען, איז מעגליך אז דער איינפלום אָדער די נאַטירליכע באַשטימונג פון דער אַנטוויקלונג פון אינדיווידום, — א באַשטימונג וואָס איז אזוי פּאַטאַל ווי די ווירקונג פון דערציהונג און פון געזעלשאַפט, — זאָל זיין זעהר גרויס. דאָס לעצטע וואָרט בנוגע אָט די אַלע פּראָגען געהערט צו דער גענירן־פיזיאָלאָגיע, און די לעצטע האָט נאָך ניט דערגרייכט צו אזא שטופע פון אַנטוויקלונג, אז זי זאָל זיין ביכולת זיי מעהר־ווענינער צו לעזען. די איינציגע זאַך, וואָס מיר קאָנען היינט מיט זיכערהייט זאָגען איז, אז אָט די אַלע פּראָגען געפינען זיך צוויישען צוויי פּאַטאַליזמען: דעם נאַטירליכען, אַרגא־

און מסוגל צו א ברייטערער מענשלעכער אנטוויקלונג, ווי די אנ־דערע. באמת דענקען מיר, אז היינט צו טאג ווערט צופיעל אי־בערטריבען דער נאטירלעכער אונטערשייד צווישען די אינדיווי־דומען, און אז צום גרעסטען טייל דארפען די היינטיגע אונטער־שיידען צוגעשריבען ווערן ניט אזוי פיעל צו דער נאטור, ווי צו דער פארשיידענארטינער ערציהונג, וואס יערער איינער קריגט.

כדי צו לעזען די דאזיגע פראגע, וואלט זיך אלענפאלס גע־פאדערט, אז די צוויי וויסענשאפטען, וואס קאנען איהר לעזען, נעמ־ליך: די פיזיאלאגישע פסיכאלאגיע אדער די לעהרע וועגען מארך און פעראראגיע, אדער די לעהרע וועגען דערציהונג און געזעל־שאפטלעכער אנטוויקלונג פון מארך, זאלען ארויסגעהן פון דעם קינ־דערשטן צושטאנד אין וועלכען זיי ביידע געפינען זיך. קוים אבער איז פעסטגעשטעלט געווארן א פיזיאלאגישער חילוק צווישען די אינדיווידומען, אויף וואס פאר א מדרגה דאס זאל ניט זיין, איז פאלקאם קלאר אז דערפון פאלגט, אז אירגענד וועלכע דערציהונג־סיסטעם, מעג זי זיין אן און פאר זיך די בעסטע, וועט מען בא־טראכט זי אבסטראקט, קאן זי זיין גוט פאר איינעם און שלעכט פאר א צווייטען.

כדי צו ווערן פאלקאם, מוז די דערציהונג ווערן פיעל אינדי־ווידואליזירטער ווי זי איז איצט; זי מוז אינדיווידואליזירט ווערן אין גייסט פון פרייהייט און ניט אנדערש ווי דורך דעם רעספעק־טירן די פרייהייט, אפילו ביי קינדער. זי מוז שטרעבען ניט צו דרעסירן דעם כאראקטער, שכל און הארץ, נאר זיי אויפוועקען צו אומאפהענגיגער און פרייער טעטיגקייט. זי טאר ניט האבען קיין אנדער ציעל, ווי נאר צו שאפען פרייהייט, ניט האבען קיין אנדער קולט, אדער בעסער געזאגט, קיין אנדער מאראל, קיין אנדער גע־נענשטאנד פון אכטונג, ווי די פרייהייט פון יעדען און פון אלע; אלס א פשוט'ע גערעכטיגקייט, ניט קיין יורידישע, נאר א מענש־ליכע; אלס פשיט'ען שכל, ניט קיין טעאלאגישען, ניט קיין מעטא־פיזישען, נאר א ווייסענשאפטלעכען; און ענדליך טאר זי ניט זיין באזירט אויף דער ארבייט, סיי פון די מוסקולען, סיי פון די נער־ווען, אויף דער ארבייט, אלס דעם ערשטען און פאר אלעמען פאר־פליכטענדען פונדאמענט פון וועלכער עס איז ווירדע, פרייהייט

שטעהונג פון ווילען, און וועלכע (די אינדיווידועלע נאטור) אין איהר רייה האָט ארויסגערופען די גרעסערע אָדער די קלענערע פעהיגקייט פון מענשען אויפצונעהמען און צו מאכען פאר זיין אייגענס געפיהלען, אידעען און פארבינדונגען פון געפיהלען און איי־דעען, וואָס האָבען זיך אויסגעארבייט דורך יאָהרהונדערטער און זיינען איבערגעגעבען געוואָרן צו יעדען אייגעם אלס א ג ע ז ע ל־ש א פ ט ל י כ ע י ר ו ש ה , מיט דער הילף פון דער ערציהונג, וואָס יעדער אייגער האָט באקומען. צי די דערציהונג איז א שלעכ־טע אָדער א גוטע, זי ווערט אָבער ארויפגעוואָרפען אויף דעם מענשען אָהן זיין ווילען, ער איז פאר איהר לחלוטין ניט פארַאנט־וואָרטליך. זי אַנדערשט איבער דעם מענשען אויף וויפיעל דאָס דערלאָזט זיין מעהר אָדער וועניגער אייגנגעבענע אינדיווידועלע נאטור, אזוי צו זאָגען לויט זיין פאָרם, אזוי אז דער מענש דענקט, פיהלט און פארלאַנגט דאָסזעלבע, וואָס עס דענקען, פיהלען און פארלאַנגען די אלע וואָס רינגלען איהם ארום.

אויב אזוי, ווערט מען אפשר פרעגען, טא ווי אזוי זשע דער־קלערט מען, וואָס דיזעלבע ערציהונג, אלענפאלס אויסערליך די־זעלבע, ברענגט אָפט צו גאנץ פארשיידענע רעזולטאַטען בנוגע דער אנטוויקלונג פון כארַאקטער, פארשטאַנד און האַרץ? און זיינען דען ביים געבאָרן ווערן ניט פארשיידען די אינדיווידועלע נאטורען? אָט דער נאטירליכער און איינגעבאָרענער אונטער־שייד, ווי קליין ער זאָל ניט זיין, איז ער דאָך פונדעסטוועגען א פאָזיטיווער און רעאלער: אן אונטערשייד אין טעמפּעראַמענט, אין לעבענס־ענערגיע, אין דער פאָרהערשונג פון אן אייגיגען גע־פיהל, פון אן אייניגער גרופע אַרגאַנישע פונקציעס איבער די אַנ־דערע, אין דער נאטירליכער לעבהאפטיגקייט און פעהיגקייט. מיר האָבען געזוכט צו באווייזען, אז די חסרונות, ווי אויך די מאַראַלע אייגענשאפטען — פאקטען פון אינדיווידועלען און געזעלשאפטלי־כען באוואוסטזיין, — קאָנען פאקטיש ניט איבערגעגעבען ווערן בירושה און אז קיין אייניגיג פיזיאָלאָגישע אייגענשאפט קאָן ניט פאראורטיילען א מענשען צו שלעכטס און איהם מאכען פאר אב־סאָלוט אומפעהיג פאר גוטס; מיר האָבען אָבער ניט געדענקט אָפּצולייקענען, אז עס זיינען פאראן נאָך אנדערע אינדיווידועלע נאטורען, פון וועלכע אייניגע זיינען גליקליכערווייז מעהר באגאבט

דאָס וואָס געהט יאָ איבער פיזיאָלאָגיש בירושה, איז אַן אָלץ מעהר און מעהר פּאַרשטאַרקטע, אויסגעברייטערטע און פּאַרפּאָלקאָמטע פעהיגקייט זיי צו פּאַרשטעהן און צו באַשאַפען נייע. אָבער די פּאַרבינדונגען גופא און די קאָמפּליצירטע אידעען, וואָס שטעלען זיי פּאָר, ווי למשל, די אידעע פון גאָט, פּאָטערלאַנד, זיטליכקייט א. א. וו., קאָנען ניט זיין אויסגעבאָרן, זיי וועהרן בלויז איבערגעגעבען צו די אינדיווידומען דורך דער געזעלשאַפטליכער דערציהונג און טראַדיציע. זיי כאַפּען אַרום דאָס קינד פון דעם ערשטען טאָג פון זיין געבורט, און אַזוי ווי זיי זיינען שוין פּאַרקערפּערט אין זיין אַרומיגען לעבען, אין אָלע מאָטעריעלע ווי מאָראָלע פּרטים פון דער סאָציאָלער וועלט, אין וועלכער ער איז געבאָרן געוואָרן, דרינגען זיי אַריין אויף טויזענדערליי אופנים פריהער אין זיין קינדערשען, דערנאָך אין זיין אינגעלשען און יוגענדליכען באַוואוסטזיין, וועלכער וועהרט געבאָרן, וואקסט און בילדעט זיך אוים אונטער זייער אלמעכטיגען איינפלוס.

נעהמענדיג די ערציהונג אין דעם בריייטסטען זין פון וואָרט, פּאַרשטעהענדיג אונטער איהר ניט נאָר דאָס לערנען און די לעקציעס פון מאָראָל, נאָר איבערהויפּט אויך די ביישפּיעלען, וואָס די אַרומיגע מענשען גיבען די קינדער; די ווירקונג אויף דעם קינד פון אָלץ, וואָס עס הערט, וואָס עס זעהט; פּאַרשטעהענדיג אונטער דעם וואָרט ניט נאָר די גייסטיגע בילדונג פון קינד, נאָר אויך די אנטוויקלונג פון זיין קערפּער דורך נאַהרונג, היגיענע, פיזישע איבונגען, — זאָגען מיר, מיט דער פולער זיכערהייט, אז קיינער וועט אונז ערנסט ניט באַשטרייטען, אז יעטוויידער קינד, יעדער יונגער מענש, און ענדליך יעדער דערוואַקסענער איז אינגאַנצען א פּראָדוקט פון דער וועלט, וועלכע האָט איהם אויפגעהאָדעוועט און ערציגען אין איהר סביבה, — א פאטאלער פּראָדוקט, א געצוואונגענער און פּאָלגליך א ניט פּאַראַנטוואָרטליכער.

דער מענש קומט אַריין אין לעבען אָהן א נשמה, אָהן א באַוואוסטזיין, אָהן א סימן פון וועלכער עס איז אידעע אָדער געפיהל; ער קומט אָבער מיט אן אָרגאַניזם, וועמעס אינדיווידועלע נאַטור איז געוואָרן באַשטימט דורך אן אומענדליכער צאָהל פון צושטאַנדען און באַדינגונגען, וועלכע האָבען געפיהרט צו דער סאַמע אַנט-

אין דער אנטוויקלונג פון מענשליכען קערפער, און פאלגליך אויך אין דער אנטוויקלונג פון די מענשליכע, מוסקולעזע, אינסטינקטיווע, אינטעלעקטועלע און מאראלע פעהיגקייטען, איז אן אידעאל, וואס וועט קיינמאל ניט פארווירקליכט ווערן; ערשטענס צוליעב דעם, וואס פיזיאלאגיש דריקט די געשיכטע מעהר אדער וועניגער (און עס וועט קומען א צייט, ווען מען וועט קאנען זאגען: אלץ וועניגער און וועניגער) — אלע פעלקער און אלע אינדיווידומען; צווייטענס צוליעב דעם, וואס יעדע פאמיליע און יעדער פאלק געפינט זיך שטענדיג אוועקגעשטעלט אין פארשיידענע באדינגונגען, אין וועלכע לפחות אייניגע וועלען תמיד זיין קעגענגעזעצט צו דער פולער נארמאלער אנטוויקלונג פון די מענשען.

אלזא, דאס, וואס ווערט איבערגעגעבען בירושה פון איין דור צום צווייטען, דאס וואס קאן פיזיאלאגיש זיין איינגעבארן אין אינדיווידומען, איינגעבארן אין לעבען, איז ניט קיין מעלות אדער חסרונות, ניט קיין אידעען אדער פארבינדונגען פון אידעען און געפיהלען, נאר ניט קיין אנדער זאך ווי דער מוסקול־און נערוון־מאכאניזם, מעהר אדער וועניגער פארפאלקאמטע און הארמאניש־ערנדע ארגאנען, מיט דער הילף פון וועלכע דער מענש באוועגט זיך, אטעמט, דערפיהלט זיך, באקומט אויסערליכע איינדרוקען און פאסט־אויף, דענקט, אורטיילט, קאמבינירט, פארבינדט און באגרייפט געפיהלען און אידעען, וואס זיינען ניט עפעס אנדערש, ווי דיזעלבע אויסערליכע און אינערליכע איינדרוקען, גרופירט און איבערגעארבייט צוערשט אין קאנקרעטע פארשטעלונגען, דערנאך אין אבסטראקטע באגריפען, מיט דער הילף פון ריין פיזיאלאגישע און, מיר וועלען נאך צוגעבען, געצוואונגענע טעטיגקייטען פון מארך.

די פארבינדונגען פון אידעען און געפיהלען, וועמעס כסדר־דיגע אנטוויקלונג און פארענדערונג עס שטעלט מיט זיך פאר דעם גאנצען אינטעלעקטועלען און מאראלען טיל פון דער מענשליכער געשיכטע, פאראורזאכען ניט, אז אין מענשליכען מארך זאלען זיך אויסבילדען נייע ארגאנען, וואס זאלען אנטשפרעכען יעדער באזונדערער פארבינדונג, און פאלגליך קאנען זיי ניט איבערגעגעבען ווערען צו די אינדיווידומען דורך א פיזיאלאגישער פארערבונג.

פאלגליך קאנען מעלות און חסרונות ניט איבערגעהן בירושה, זיי קאנען אויך ניט זיין איינגעבאָרן, וואָרים, ווי מיר האבען שוין געזאגט, די איינגעבאָרנקייט און די פארערבונג ביי נייגעבאָרענע קאָנען בלויז זיין פיזישע, מאטעריעלע. אין וואס זשע קאָן באשטעהן די פראָגרעסיוע פארפאלקאמונג פון געהירן, וואס ווערט היסטאָריש איבערגענעבען, סיי אין אינטעלעקטועלער, סיי אין מאָראלער הינזיכט? אויסשליסליך אין דער הארמאָנישער אנטוויקלונג פון דעם גאנצען מארך און נערוון־סיסטעם, ד. ה. אין דער עכטקייט, פיינקייט און לעבעריגקייט פון די נערוון איינדרוקען, ווי אין דער פעהיגקייט פון מארך איבערצואַרבייטען די איינדרוקען אין געפיהלען, אין אידעען, און זיי קאָמבינירן, ארומנעהמען און ארויסנעהמען אלץ מעהר און מעהר בריייטערע פארבינדונגען פון געפיהלען און אידעען.

עס קאָן נאָנץ מעגליך זיין, אז אין פאל וועלכע עס איז ראַסע, נאציע, קלאס אדער פאמיליע, צוליעב איהר באזונדער כאראקטער, וואס איז שטענדיג אָפהענגיג פון איהר געשיכטע, פון איהר געאָגראָפישער און עקאָנאָמישער לאָגע, פון איהר ארט באשעפטיגונג, פון דער קוואַנטיטעט און קוואַליטעט פון שפייז, ווי אויך פון דער פאָליטישער און סאָציאלער ארנאַניזאציע, — מיט אין וואָרט, פון איהר נאָנצען לעבען אין דער קלענערער אדער גרעסערער מדרגה פון איהר אינטעלעקטועלער און מאָראלער אנטוויקלונג, — אז אין פאל וועלכע צוליעב די אלע באדינגונגען וועלען איינער אדער אייניגע סיסטעמען פון ארגאַנישע פונקציעס, וועמעס פאראייניגונג עס בילדעט דאס לעבען פון מענשליכען קערפער, זיין אנטוויקלט צום שאדען פון אלע איבעריגע סיסטעמען ביי די עלטערן, — איז זעהר מעגליך, כמעט קיין ספק ניט, זאָגען מיר, אז דאס קינד וועט אויף א געוויסען גראד ירש'ענען דעמוזעלבינגען טרויעריגען חסרון, — מיט דער מעגליכקייט, נאטירליך, אויף ווי־פיעל ניט איז אויסגעבעסערט צו ווערן א דאנק דער שפעטערדיגער אייגענער ארבייט אויף זיך אליין, און מאנכעסמאל אויך א דאנק סאציאלע ענדערונגען, אהן וועלכע די איינשטעלונג פון א פולערער הארמאָניע אין דער פיזיאָלאָגישער אנטוויקלונג פון די אינדיווידומען, געמומען אין אבסאָלוטען זין, קאָן אפט זיין אוממעגליך.

אלענפאלס מוז געזאָגט ווערן, אז אן אבסאָלוטע הארמאָניע

סאָרטען אינסטינקטיוועס איינדרוקען, אין די, וועלכע געהערן צו די אינסטינקטען פון אויפהאלטען דאָס אינדיווידועלע לעבען, און אין די, וואָס געהערן צו די אינסטינקטען פון אויפהאלטען דאָס לעבען פון דעם מין. די ערשטע קאטעגאָריע ווערט איבערגעארבייט אין אי י ג ע נ - ל י ע ב ע, די צווייטע — אין ל י ע ב ש א פ ט צ ו א נ - ד ע ר ע, אונטער דער פרימיטיווער פאָרם פון דער ליעבע פון דער מוטער צום קינד און פון דעם קינד צו דער מוטער.

„פון דעם דאָזיגען שטאנדפונקט וועט זיין ניט איבעריג צו ווארפען א בליק אויף דער פארגלייכס-פיזיאלאגיע. ביי פיש, וואָס שטעהען בנוגע צו געהירן אויף דעם נידעריגסטען שטאפעל פון אלע רוקענבייניגע חיות און וואָס ווייסען ניט פון פאמיליע און פון קינדער, פארבליבט דער אינסטינקט א ריין סעקצועלער. אָבער די געפיהלען, וואָס ווערן פון איהם ארויסגערופען, הויבען זיך אָן ארויסצייגען ביי מאנכע מילך-זויגערס און פויגלען; עס שטעלט זיך איין אן עכטער צוזאמענלעבען, אָבער מייסטענס נאָר צייטווייליג. דאָס אייגענע איז אויך מיט דער אנטשטעהונג פון באציהונגען צווישען עלטערן און קינדער. ענדליך ווערן ביי מאנכע חיות, און אגב אויך ביים מענשען, געשאפען באציהונגען צווישען פארשיידענע פאמיליעס פון דעמזעלבען מין, ווי צווישען די מיטגלידער פון איין און דערזעלבער פאמיליע; דאָ און דאָרט, אויף פארשיידענע פונקטען פון טיערן-רייך אנטשטעהט די געזעל-שאפטליכקייט. און קוים איז דער יסוד אויף אָט דעם אופן אוועק-געלעגט געוואָרן, איז שוין ניט שווער צו פארשטעהן, אז וואָס מעהר קאָמפליצירט עס ווערט די עקזיסטענץ פון דעם אינדיווידום, אזוי נוט ווי פון דער נעזעלשאפט, אלץ קאָמפליצירטער, און קאָמבינירטער ווערן די פרימיטיוועס גע פיהלען, וועלכע ווערן פונקט אזוי ניט-צעטייליבאר, ווי אומצעטייליבאר עס זיינען אין דעם אינטעלעקט אסאָציאירטע אידעען." (ז. 375).

ווי עס שיינט אלזא, איז עס פעסטגעשטעלט, אז אין מאָרך עקזיסטירן ניט קיין ספעציעלע אָרגאנען, ניט פאר פארשיידענע אינטעלעקטועלע פעהיגקייטען, ניט פאר פארשיידענע מאָראלע אייגענשאפטען, נייגונגען און ליידנשאפטען, גוטע אדער שלעכטע.

אויף,* און דעם צענטער, וואו דאָס אויפגענומענע ווערט איבער־
געאַרבייט,** צוזאמען מיט דער איין־און־דערזעלבינקייט פון
די צוויי צענטערן, דאָס אלץ באַטייט, אז די פי־
זיאָלאָגיע פון געפיהל קאָן ניט זיין אנ־
דערש וו די פיזיאָלאָגיע פון אינטעלעקט.

„דער פועל־יוצא איז, אז מען האָט זיך געמוזט אָפזאָגען פון
אויסגעפינען אין מארך באשטימטע אר־
גאנען פאר נייגונגען און ליידנשאפ־
טען און אנערקענען, אז אין אים זיינען
פאראן נאר פארשיידענע מינים אפעק־
טיוע פראָצעסען, וועלכע עס איז נויט־
טיג צו באשטימען.

„דער מקור פון אידעען זיינען די זינליכע איינדרוקען, דער
מקור פון געפיהלען — די אינסטינקטיווע איינדרוקען. די אר־
בייט פון די נערוון־צעלען באשטעהט אין דעם, וואָס זיי ארבי־
טען־איבער די אינסטינקטיווע איינדרוקען אין געפיהלען. דער
פראָבלעם פון דער אנטשטעהונג פון די געפיהלען איז איננאנצען
עהנליך צו דעם פראָבלעם פון דער אנטשטעהונג פון אידעען.

„אָט דער ארט מארך־טעטינקייט איבט זיך איין אין צוויי

---

* דער מקור, פון וואַנען די נערוון שעפען זייערע זינליכע און
אינסטינקטיווע איינדרוקע, די עמפינדונגען בכלל, איז לויט דער מיינונג
פון ה. ליטטרע און ה. לואיס, דער אָפטישער געבוי,
אין וועלכען עס קומען זיך צונויף סיי די אויסערליכע, סיי די אינערליכע
אויגדרוקען — ד. ה. וואָס ווערן ארויסגערופען דורך אויסערליכע געגעג־
שטאַנדען, אָדער וואָס קומען ארויס פון דער טיפענישן פון אָרגאַניזם —
און וועלכער (דער אָפטישער געבוי) „דורך דעם סיסטעם פון פיבערן און
פאַרבינדונגען, גיט איבער די איינדרוקען צו דעם גרויען שטאָף פון
אויגענעם מאַרך — דער צענטער פון די אפעקטיוויטע, ווי פון די אינטעלעק־
טועלע פעהיגקייטען" (זייט 41—340).

** דער גרויער שטאָף פון מא־ך באַשטעהט אויגענטליך פון נערוון־
צעלען: „עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אז די נערוון־צעלען, וואָס
שטעלען צונויף דעם שטאָף פון מארך, זיינען אנאַטאָמיש די עקסטע פאר־
עניגונגען פון די נערוון און דער פלאַץ וואו עס גיסען זיך צונויף
אלע אינערליכע איינדרוקען, וואָס זיינען באַשטימט איבערצוארבייטען די
דאָזיגע איינדרוקען אין אידעען; דערנאָך, צו אורטיילען איבער דער עהנ־
ליכקייט, אָדער דער פארשיידענקייט פון די שוין ארויסגעבראַכטע אידעען,
כדי זיי אויפצוהאַלטען אין זכרון און זיי צו פאראיניגען אין פארביב־
דונגען. נים מעהר און נים וועניגער. די גאנצע
אינטעלעקטועלע אנטוויקלונג פון מענשען האָט פאר איהר אויסגאנגס פונקט
אָט די אנאַטאָמישע און פיזיאָלאָגישע באדינגונגען" (ז. 352).

און גענעראַליזירענדע פעהיגקייט,* אָבער דאָס איז גענוג. ביס־לאַכווייז פאָרמירען זיך קאָמפּליצירטע קאָמבינאַציעס, וואָס פאַר־גרעסערן די קראַפט און דעם פעלד פון דער טעטיגקייט פון דעם מאַרך; ** ענדליך, באַוועגענדיג זיך אַלץ פאָרווערטס, דערגרייכט דער מענש צו גרויסע אינטעלעקטועלע טעטיגקייטען. די גייסטיגע מאַשין פאַרגרעסערט און פאַרפאָלקאָמט זיך, און אָהן אַ מאַשין קאָן מען גאָרנישט אויפטאָן ניט אויפ'ן אינטעלעקטועלען און ניט אויפ'ן אינדוסטריעלען געביט.

„אין דעם פּראָצעס פון פאַרפאָלקאָמונג קומט אויך צו הילף די וויכטיגע אייגענשאַפט פון לעבען, נעמליך, די פאַרערבונג, וואָס העלפט־מיט צו באַפעסטיגען דעם פּראָגרעס אין דער געגענ־וואַרט און צו פאַרלייכטערן איהם אין דער צוקונפט. נייע גייסטיגע פעהיגקייטען, אויב מען האָט זיי נאָר איינמאָל באַקומען, ווערן שוין איבערגעגעבען בירושה, — דאָס איז אַן עקספּערי־מענטאַלער פאַקט, — צו די נאָכקומענדע אונטער דער פאָרם פון איינגעבאָרנקייט; איינגע־באָרנקייטען אין צווייטען און אין דריטען דור, וואָס באַשאַפען אויף דעם גייסטיגען געביט פאַרפאָלקאָמטע מענשליכע ראַסען. דאָס קאָן מען באַמערקען, ווען עס באַגעגענען זיך פעלקער, וואָס האָבען דורכגעמאַכט פאַרשיידענע אַנטוויקלונגען; די נידעריגערע, אָדער זיי פאַרשווינדען אָדער זיי דערגרייכען גאַנץ לאַנגזאַם צו דער מדרגה פון די העכערע".

ווייטער, ציטירנדיג לואיס'עס ווערטער: „די מאַרך־ספערע, וואו עס הערשען די עמאָציאָנעלע ליידענשאַפטען און יענע, וואו עס האָבען זייער נעסט די ריין־אינטעלעקטועלע ערשיינונגען, זיי־נען אינערליך ענג צונויפגעקניפּט",—גיט נאָך ה. ליטטרע צו ***:

„אָט די פאָלשטענדיגע עהנליכקייט צווישען אינטעלעקט און געפיהל, און באַ־זונדערס פון דעם מקור וואו די נערווען נעהמען

---

* די אָפּזונדערונג פון פּשוטע אידעען אין זכרון און דער גענע־ראַליזירן זיי דורך דער טעטיגקייט פון מאַרך.

** דורך דער פאַרבינדונג פון איינפאַכע אידעען.

*** זייט 357.

פון דעם איז קלאר באוויזן, אז עס קאן נאר קיין פראגע ניט זיין וועגן פארשיידענע מאראלע אדער ניט־מאראלע נייגונגען, וואס באשטימען אויף א פאטאלען אופן אין דעם ארגאניזם פון קינד גופא ג'ירשנ'טע און איינגעבאָרענע מעלות אדער חסרונות, און אז די מאראלע איינגעבאָרנקייט איז אין קיין הינזיכט ניט אפגעטיילט פון דער אינטעלעקטועלער איינגעבאָרנקייט, מחמת, סיי די ערשטע, סיי די צוויי־טע זיינען ניט מעהר ווי א גרעסערע אדער קלענערע מדרגה פון פאלקאמענהייט, וואס די אנטוויקלונג פון מאדך האט בכלל דער־גרייכט.

„קוים זיינען די אנאטאמישע און פיזיאלאנישע אייגנשאפ־טען פון שכל אנערקענט", זאגט ליטטרע (זייט 355), „קאן מען שוין אריינדריינגען אין דער טיעפסטער טיעפעניש פון זיין געשיכטע. כל זמן דער שכל איז ניט פארפיעלפאכט און באריי־כערט געוואָרן פון דער ציוויליזאציע, איז ער בלויז באזעסען פון איינפאכע אידעען,* וואס ווערן ארויסגערופען פון אינערליכע, ווי פון אויסערליכע** איינדרוקען און האט זיך אויף אזא אופן געפונען אויף א נידעריגער מדרגה פון אנטוויקלונג; כדי זיך אויפצוהויבען העכער, באזיצט דער שכל בלויז א אפזונדערנדע

א גאנץ עהנליכען באוויזיז, מיט דער אויסנאהם פון דעם פאטאלאגישען עלעמענט, די אנטוויקלונג פון די מענשליכע אידעען אין דער געשיכטע. פון אנפאנג זיינען די באָאבאכטונגען, — מיט דער אויסנאהם פון די גאנץ איינפאכע, — פעהלערהאפט, און פאלגליך זיינען אויך די אורטיילען פעהלערהאפט. מענשען זעהען, אז די זון געהט אויף אין מזרח און פארגעהט אין מערב, און זיך שטיצענדיג אויף דעם, בויט אויף דער שכל פאלשע שלוסען, וועלכע ווערן שפעטער אויסגעבעסערט א דאנק די בעסערע בעאבאכטונגען. וועז דער שכל וואלט געווען אן ערשטע און ניט א צוויייטע פעהיגקייט, וואלט די מענשליכע געשיכטע געווען א גאנץ אנדערע (די מענשהייט וואלט ניט געהאט אלס איהר פארפאטער דעם ברודער גארילא). די גרויסע אמת'ן וואלטען דאן דערקענט געוואָרן פריהער פון אלץ, און פון זיי וואלטען אויף א סילאלאגישען אופן אראויסגעקומען די קלענערע אמת'ען; אט דאס איז אויך א מעאלאגישע היפאטעזע"... הער ליטטרע וואלט נאך געמאגט צוגע־בען: און אויך א מעטאפיזישע און א יורידישע.

* מיר וואלטען געזאגט — אורשפרינגליכע דערקענטנישען, אדער אפילו איינפאכע פארשטעלונגען פון זאכען.

** די איינדרוקען אויף די חושים, וואס דער אינדיווידום באקומט דורך זיינע נערוון פון אויסערליכע און אינערליכע געגענשטאנדען.

פּיזיאַלאַגישע פּראַגען, בנוגע וועלכע מיר באַהאַלטען ניט אונזער נאַנצע אומווייסענהייט, וועלען מיר בלויז צוגעבען, זיך שטיצענדיג אויף דער איינשטימיגער אויטאָריטעט פון אַלע מאַדערנע פּיזיאַלאַגען, א לעצטע באַהויפּטונג. ווי עס שיינט, איז פּעסטגעשטעלט און באַווייזן, אז אין דעם מענשליכען אָרגאַניזם זיינען ניט פּאַראַן קיין באַזונדערע ערטער און גלידער פּאַר אינסטינקטיווע, אָפּעק־טיווע, מאַראַלע און אינטעלעקטועלע פעהיגקייטען און אז אַלע ווערן זיי אויסגעארבייט אין איין און דעמזעלבען טיפּל פון מאַרך מיטדער הילף פון איין און דעמזעלבען נערוון־מעכאַניזם.*

---

* זעה דעם מערקווירדיגען אָרטיקעל פון הער ליטטרע: „וועגען אַ מעטאַד אין דער פּסיכאַלאָגיע" אין דעם זשורנאַל „די פּאָזיטיווע פּי־לאָזאָפּיע". עס איז פּיזיאַלאַגיש פעסטגעשטעלט געוואָרן, זאָגט דער באַ־ריהמטער פּאָזיטיוויסט, אַז דער מאַרך באַשאַפֿט גאָר־נישט, ער נעהמט נאָר אויף. זיינע פונקציעס באַ־שטעהען אין דעם, וואָס ער ארבייט־אויבער דאָס, וואָס ווערט איהם איבער־געגעבען (דורך די חושים) אין עמאָציאָנען און אידעען; אַבער ער אַליין מראַגט גאָרנישט בייַ צו דעם, וואָס שטעלט צונויף די גרונדלאַגע פון די דאָזיגע אידעען און געפּיהלען. דעם אמת געזאָגט, קומט אַלץ צו איהם פון דרויסען, מחמת די אָרגאַנישע באַדינגונגען, אָהן וועלכע עס קאָן זיך ניט אויפהאַלטען ניט קיין אינדיווידועלער און ניט קיין קאָלעקטיווער לעבען און אָהן וועלכע עס וואָלטען קיין געפּיהלען ניט געווען, זיינען אָזוי אויסערליך (פּאַר'ן מענשען), אַז די נאָטור פּאַרווירקליכט זיי, גאָר אומאָפּהענגיג פון יעדען מאַרך און יעדער פּסיכיק, אין די פּלאַנצען און באַזונדערס אין די נידעריגערע מינים פון די בעלי־חיים. דערפון פאָלגט, אַז מען מוז אַביסעל פאַרענדערן דעם טיטש פון וואָרט: סובייעקטיוו. סוביעקטיוו קאָן מען רופען בלויז די איבערארבייטונגם פעהיגקייט פון די נערוון־צעלען; אין אַלעם איבעריגען איז דאָס סובייעקטיווע אויסגעמישט מיט דאָס אָביעקטיווע (נומער 111, זייט 302). — און אויף זייט 344—343 זאָגט נאָך ה. ליטטרע פאָלגענדעס: „דער שכל הישר איז ניט אַ פעהיגקייט, וואָס הערשט איבער די אינדרויקע, וואָס ער האָט באַקומען; זיין אויבנציגע אַרבייט (די ריין פּיזיאַלאָגישע) באַשטעהט אין פאַרגלייכען זיי אויינע מיט די אַנדערע, כדי צו קומען צו געווינסע שלוסען; ער האָט אָבער איבער זיי ניט קיין שום העכערע מאַכט. האַלוצינאַציעס באַווייזען דאָס; האַלוצינא־ציעס ווערן אַרויסגערופען דורך אויינדרוקען, אָבער ניט פון עפּעס אָביעק־טיוועס. דורך דעם קרענקליכען שפּיעל פון די נערוון־צעלען, וואָס זיינען צוגעפאַסט איבערצוגעבען די אויינדרוקען, שטראָמען די פאַנטאַסטישע אויס־דרוקען צום אינטעלעקטועלען צענטער („דער גרויער הייטעל־שטאַף פון יענעם טייל מאַרך, וואָס פאַרנעהמט דעם גאַנצען אויבערשטען און אונטער־שטען טייל פון דער פּאַרטיעפונג אין שאַרבען, אייגענטליך פון דעם מאַרך") פונקט ווי זיי וואָלטען געווען ווירקליכע. דער שכל, וועלכער נעהמט זיי אויף, אַרבייט דאָן געצוואונגענערהייט איבער אַ פיקטיוון מאַטעריאַל, און אָט אַזוי ערשיינען די אוינגעבילדעטע פאַרשטעלונגען. אָהוץ דעם גיט אונז

ניט אויף זיי, וועלכע קאָנען נאָך פארקעהרט באטראכט ווערן אלס קרבנות פון דער סאָציאלער ניט איבערלעבטקייט. אין צווייטען פאל, וויבאלד די איינגעבאָרענע זיינען אָנערקענט אלס פאטאלע און אומפארבעסערליכע, בלייבט פאר דער נעזעלשאפט קיין אנדער ברירה ניט, ווי נאָר פטור צו ווערן פון אלע אינדיווידומען, וואָס זיינען געשטעמפעלט מיט וועלכען עס איז נאטירליכען איינגעבאָרענעם חסרון. נאָר, כדי ניט אריינצופאלען אין דעם מיאוס'ן חסרון פון צביעות, וואלט די נעזעלשאפט נעמוזט מודה זיין, אז זי טוט דאָס בלויז אין די אינטערעסען פון איהר אויפהאלטונג, אָבער ניט צוליעב גערעכטיגקייט.

עס איז פאראן נאָך איין באטראכטונג, וואָס קאָן העלפען אויפצוקלערן די דאָזיגע פראגע: אין דער אינטעלעקטועלער און מאָראלער וועלט, פונקט ווי אין דער פיזישער, עקזיסטירן בלויז פאָזיטיווע אייגענשאפטען; קיין נעגאטיווע אייגענשאפטען זיינען ניט פאראן, דאָס איז ניט עטוואָס אן און פאר זיך, דאָס איז בלויז א מעהר אָדער וועניגער באדייטענדע פארקלענערונג פון דאָס פאָזיטיווע. אזוי, למשל, איז קעלט א געוויסער צושטאנד פון וואַרמקייט, עס איז ניט מעהר ווי א פארהעלטניסמעסיגע אָפּוועזענהייט, ניט מעהר ווי א באדייטענדע פארקלענערונג פון וואַרימקייט. דיזעלבע זאך איז מיט פינסטערקייט, וואָס איז ניט מעהר ווי א פארקלענערונג פון ליכטיגקייט ביז צו גאָרנישט. . . . פינסטערניש און קעלט עקזיסטירן ניט. אין דער וועלט פון אינטעלעקט איז נאָרישקייט ניט מעהר ווי די אָפּשוואָכונג פון שכל, און אין דער זיטליכקייט זיינען בייז־וויליגקייט, גירigkeit, פייגהייט, ניט מעהר ווי גוטוויליגקייט, גרויסמוטigkeit און העלדישקייט דערפיהרט ניט צו נוץ, נאָר ביז צו א גאנץ קליינער מאָס. אלזאָ, ווי קליין די מאָס זאל ניט זיין, איז עס אָבער דאָך א פאָזיטיווער גראד און קאָן פארשטארקט, אנטוויקעלט און פארגרעסערט ווערן דורך דער־ציהונג אין א פאָזיטיוון זין, — וואָס עס וואלט געווען אוממעגליך, ווען די חסרונות אָדער די נעגאטיווע אייגענשאפטען זאלען טאקע זיין זעלבסטשטענדיגע אייגענשאפטען. מען וואלט זיי דאן געמוזט אויסראטען און ניט אנטוויקלען, מחמת זייער אנטוויקלונג וואלט אין אזא פאל געקאָנט פארקומען נאָר אין א נעגאטיוון זין.

ענדליך, ניט ערלויבענדיג זיך צו אנטשיידן די דאָזיגע וויכטיגע

אומבאַוואוסטע אורזאַכען, וועלכע באַאיינפלוסען דאָס קינד אין דער מוטער'ס לייב. — מיט איין וואָרט, צי קאָן אַ קינד, בעת ער ווערט געבאָרן, מיטברענגען מיט זיך וועלכע עס איז פ א ר ט י ג ע מ אָ ר א ל ע נ י י ג ו נ ג ע ן?

מיר דענקען דאָס ניט. כדי בעסער אַוועקצושטעלען די פראַגע, וועלען מיר קודם באַמערקען, אַז ווען מען זאָל צוגעבען אַז עס עקזיסטירן א י י נ ג ע ב אָ ר ע נ ע מאָראַלע אייגענשאַפטען, וואָלט דאָס נאָר מעגליך געווען אין דעם פאַל, ווען זיי זאָלען זיין פאַרבונדען אין דאָס ניי־געבאָרענע קינד מיט וועלכער עס איז פיזיאָלאָגישער, ריין מאַטעריעלער אייגענשאַפט פון זיין אָרגאַניזאַציע: דאָס קינד, אַרויסקומענדיג פון דער מוטער'ס לייב, האָט נאָך ניט, ניט קיין נשמה, ניט קיין פאַרשטאַנד, ניט קיין געפיהלען, אפילו ניט קיין אינסטינקטען; צו דאָס אַלץ ווערט עס געבאָרן; ער איז דעריבער ניט מעהר ווי אַ פיזיש וועזען, און זיינע פעהיגקייטען און אייגענשאַפטען, אויב ער באַזיצט זיי, קאָנען בלויז זיין אַנאַטאָמישע און פיזיאָלאָגישע. אַלזאָ, כדי דאָס קינד זאָל קאָנען געבאָרן ווערן גוט, גרויסמוטיג, אָפּפערוויליג, דרייסט אָדער פאַרקעהרט שלעכט, קאַרג, עגאָאיסטיש און פייג, וואָלט געווען נויטיג, אַז יעדע פון די דאָזיגע מעלות אָדער חסרונות זאָל זיין אין איינקלאַנג מיט וועלכער עס איז מאַטעריעלער און אַזוי צו זאָגען אָרטיגער אייגענטימליכקייט פון זיין אָרגאַניזם און ספּעציעל פון זיין מאַרך, און אַזאַ באַהויפּטונג וואָלט אונז צוריק אומגעקעהרט צו דעם גאַללישען סיסטעם, וועלכער האָט געדענקט, אַז ער האָט אויסגעפונען פאַר יעדער מעלה און פאַר יעדען חסרון אַ קאָרעספּאָנדירנדען בערגעל אָדער גריבעל אויפ'ן שאַרבען. דער דאָזיגער סיסטעם, ווי באַוואוסט, איז איינשטימיג פאַרוואָרפען געוואָרן פון די מאָדערנע פיזיאָלאָגען.

אָבער אפילו ווען ער זאָל זיין באַגרינדעט, וואָס וואָלט פון דעם געווען געדרונגען? וויבאַלד די חסרונות און פעהלערן, פּונקט ווי די גוטע פעהיגקייטען, זיינען איינגעבאָרן, בלייבט אויסצוגעפינען, צי קאָנען זיי באַזיעגט ווערן דורך דערציהונג אָדער ניט? אין דעם ערשטען פאַל וואָלט די שולד פון אַלע פאַרברעכענס, וואָס ווערן באַגאַנגען פון מענשען, געפאַלען אויף דער געזעלשאַפט, וואָס איז ניט געווען ביכולת זיי צו געבען אַ געהעריגע ערציהונג, און

. . . זיינען זיכער מעהר אָדער וועניגער מערקבאַר ביים מענשען ביז זיין טויט. „איך באַהויפּט ניט", זאָגט ער, „אַז מען זאָל קאָנען מיט דער הילף פון ערציהונג איבערמאַכען אַ נאַר אין אַ קלוגען מענשען. דאָס איז אַזוי אוממעגליך, ווי צו מאַכען הערען איינעם, וואָס איז געבאָרן געוואָרן אָהן דעם אַקאָסטישען נערוו. איך דענק אָבער, אַז ווען מען זאָל נעהמען פון קינדווייז אָן אַ געוועהנליך קלוגען נעגער, יאַפּאַנעזער אָדער סאַמאָיעד, וואָלט מען פון זיי, מיט דער הילף פון דער אייראָפּעאישער ערציהונג, אין קרייז פון דער אייראָפּעאישער געזעלשאַפט, געקאָנט מאַכען מענשען, וואָס וואָלטען זיך זעהר וועניג אונטערשיידט אין פּסיכישען הינזיכט פון אַ ציוויליזירטען אייראָפּעער."

פעסטשטעלענדיג אָט די שייכות צווישען די $^{99}/_{1000}$ חלקיט פון פּסיכישען כאַראַקטער, וואָס קומען אַרויס, לויט זיין מיינונג פון ערציהונג, און דעם איינציגען טויזענטעל, וואָס ער לאָזט איבער אויף דעם גורל פון ירושה, האָט הער סעטשענאָוו זיכער ניט געמיינט די אויסנאַהמען: די געניאַלע און די אויסערגעוועהנליך טאַלאַנטפולע מענשען אָדער אידיאָטען און נאַראָנים. ער רעדט נאָר וועגען דער ריזיגער מעהרהייט מענשען, וועלכע באַזיצען געוועהנליכע אָדער מיטעלמעסיגע פעהיגקייטען. זיי זיינען, פון שטאַנדפּונקט פון סאָציאַלער אָרגאַניזאַציע, די אינטערעסאַנטסטע, מיר וואָלטען אַפילו געזאָגט די איינציגע אינטערעסאַנטע, — מחמת די געזעלשאַפט איז באַשאַפען געוואָרן פון זיי און פאַר זיי, און ניט פאַר די אויסנאַהמען, ניט פאַר די געניאַלע מענשען, ווי אומבאַשרענקט עס זאָל ניט אויסזעהן די מאַכט פון די לעצטע.

דאָס וואָס אונז אינטערעסירט באַזונדער אין דער דאָזיגער פראַגע, איז צו דערגעהן, צי קאָנען, פּונקט ווי אין אינטעלעקטועלע פעהיגקייטען, אויך די מאָראַלע אייגענשאַפטען: גוטסקייט אָדער שלעכטקייט, העלדישקייט אָדער פייגהייט, די שטאַרקייט אָדער שוואַכקייט פון כאַראַקטער, גרויסמוטיגקייט אָדער גייציגקייט, עגאָאיזם אָדער די ליעבשאַפט צום נאָהנטען און אַנדערע פּאָזיטיווע אָדער נעגאַטיווע אייגענשאַפטען פון דעמזעלבען סאָרט, צי קאָנען זיי פיזיאָלאָגיש איבערגעהן בירושה פון די עלטערן און אורעלטערן, אָדער זיי בילדען זיך אויס, אומאָפּהענגיג פון דער ירושה, דורך וועלכע ניט איז צופעליגע, באַוואוסטע אָדער

פישע, עקאָנאָמישע און סאָציאַלע, גרויסע און קליינע, שטענדיגע און צופעליגע, נאָהנטע און גאַנץ ווייטע אין רוים און אין צייט, אין וועמעס פאַרבינדונג זיי ווערן פאַראייניגט אין אַן איינציגען לעבע־דיגען וועזען און אינדיווידואַליזירן זיך, צום ערשטען מאָל אין דעם שטראָם פון די אַלוועלטליכע פאַרענדערונגען, באַזונדערס בלויז אין דעם דאָזיגען קינד, וועלכער האָט, אין דער ריין אינ־דיווידועלער אָנווענדונג פון דעם וואָרט, קיינמאָל ניט געהאַט און וועט קיינמאָל ניט האָבען קיין עהנליכען צו זיך.

עס בלייבט צו דערגעהן, ביז וואָס פאַר אַ גראַד און אין וואָס פאַר אַ זין דער דאָזיגער אינדיווידועלער כאַראַקטער איז ווירקליך באַשטימט אין דעם מאָמענט, ווען דאָס קינד קומט אַרויס פון דער מוטער'ס לייב. צי איז די דאָזיגע באַשטימונג בלויז אַ מאַטעריע־לען; צי איז זי בלויז אין דער אייגענשאַפט פון נאַטירליכען פעהיגקייטען און טענדענצען, אָדער פון אינסטינקטיווע נייגונ־גען? צי ווערט אַ קינד געבאָרן קלוג אָדער נאַריש, גוט אָדער שלעכט, צי איז ער באַשאָנקען מיט ווילען, אַ נייגונג צו אַנטוויקלען וועלכען עס איז טאַלאַנט אָדער ניט? צי קאָן ער ירשה'ענען דעם כאַראַקטער, די געוועהנהייטען, די חסרונות אָדער די אינטעלעק־טועלע און מאָראַלע מעלות פון זיינע עלטערן און אורעלטערן?

אָט דאָס זיינען פראַגען, וואָס זיינען אויסערגעוועהנליך שווער צו לעזען, און מיר דענקען ניט, אַז די פיזיאָלאָגיע און די עקספע־רימענטאַלע פסיכאָלאָגיע, זאָלען ביי דער איצטיגער צייט זיין רייף גענוג און אַנטוויקעלט, אַז זיי זאָלען זיין ביכולת צו ענטפערן אויף זיי מיט פאָלשטענדיגער זאַך־קענטעניש. אונזער באַריהמטער לאַנדסמאַן, הער סעטשענאָוו, זאָגט אין זיין מערקווירדיגען ווערק וועגען דער טעטיגקייט פון מאַרך, אַז אין דער גרעסטער מערהייט פון צופאַלען, $^{999}/_{1000}$ חלקים פון פסיכישען כאַראַקטער פון אינדיווידום.* . . . . . .

. . . . . .

*) דאָ פעהלען עטליכע שורות.

טיגע אורזאכען, וועלכע האבען איהם ארויסגעבראכט דורך זייער פאראייניגונג. זיין נשמה, — ד. ה. זיין ארגאניזש נייגונג צו אנטוויקלען געפיהלען, אידעען און ווילען, — איז ניט מעהר ווי א פראדוקט. זי ווערט אינגאנצען באשטימט פון די פיזיאלאגישע און אינדיווידועלע אייגענשאפטען פון זיין געהירן און נערוון־סיסטעם, וועלכע איז אינגאנצען אפהענגיג, ווי דער איבעריגער גוף זיינער, פון א מעהר אדער וועניגער גליקליכער פאראייניגונג פון די דאזיגע אורזאכען. זי שטעלט אייגענטליך צונויף דאס, וואס מיר רופען די באזונדערע, אורשפרינג־ליכע נאטור פון דעם אינדיווידום.

עס זיינען פאראן אזויפיעל פארשיידענע כאראקטערס, ווי־פיעל עס זיינען פאראן אינדיווידומען. אט די אינדיווידועלע אונ־טערשיידען טרעטען אלץ קלאהר ארויס, וואס מעהר זיי אנטוויק־לען זיך, אדער בעסער געזאגט, ניט נאר טרעטען זיי בולט'ער ארויס, נאר זיי ווערן אין דער ווירקליכקייט גרעסער, לויט דער אנטוויק־לונג פון די אינדיווידומען, מחמת די פארשיידענע זאכען, די אויס־סערליכע באדינגונגען, — מיט איין וואהרט, די טויזענדע, צום גרעסטען טייל אומבאמערקבארע אורזאכען, וואס ווירקען אויף דער אנטוויקלונג פון די אינדיווידומען, — זיינען אן און פאר זיך זעהר פארשיידענארטיג. דאס ברענגט מיט, אז וואס מעהר באוועגליכער אן אינדיווידום איז אין לעבען, אלץ בולט'ער צייגט זיך ארויס זיין אינדיווידועלע נאטור, אלץ מעהר אונטערשיידט ער זיך, סיי מיט זיינע מעלות, סיי מיט זיינע חסרונות, פון אלע איבעריגע אינדיווי־דומען.

ביז וואס פאר א מדרגה איז דער אינדיווידועלער כאראקטער אדער די נשמה, — ד. ה. די אינדיווידועלע אייגענטימליכקייטען פון געהירן־ און נערוון־געבוי, — אנטוויקעלט אין א נייגע־בארן קינד? — די לעזונג פון דער דאזיגער פראגע איז די אויפ־גאבע פון פיזיאלאגען. מיר ווייסען נאר, אז אט די אלע אייגען־טימליכקייטען מוזען אומבאדינגט קומען בירושה, אין דעם זין ווי מיר האבען דאס געזוכט צו דערקלערן, ד. ה. זיי וועלען ווערן בא־שטימט דורך די אומענדליך פארשיידענסטע און פארשיידענאר־טיגסטע אורזאכען: אורזאכען מאטעריעלע און מאראלע, מעכא־נישע און פיזישע, ארגאניש און גייסטיגע, היסטארישע, געאגרא־

מיט דעם אויך דאס, וואס זיי האבען אויף דעמזעלבען אופן איבער־
געגנומען בירושה פון זייערע עלטערן.

עס איז פאר אונז ניט נויטיג צו דערמאנען דאס, וואס קיינער
טראכט נאר ניט אפצולייקענען, אז דער אונטערשייד צווישען ראס־
סען, פעלקער, און אפילו קלאסען און פאמיליעס, ווערט באשטימט
דורך נעאגראפישע, עטנאגראפישע, פיזיאלאגישע, עקאנאמישע
אורזאכען, (אהער געהען אריין צוויי וויכטיגע פראגען: די פרא־
גע פון באשעפטיגונג, ד. ה. די פראגע פון דער צוטיילונג פון דער
קאלעקטיוואר ארבייט פון דער געזעלשאפט און די צוטיילונג פון
רייכטימער, און די פראגע פון דערנעהרונג, סיי בנוגע דער קוואל־
טיטעט, סיי בנוגע קוואליטעט) — און אויך דורך היסטארישע, רע־
ליגיעזע, פילאזאפישע, יורידישע, פאליטישע און סאציאלע אור־
זאכען; און אז אט די אלע אורזאכען, פאראייניגענדיג זיך אויף
פארשיידענע אופנים פאר יעדער ראסע, פאר יעדער נאציע און
גאנץ אפט פאר יעדער פראווינץ און פאר יעדער קאמונע, פאר
יעדען קלאס, פאר יעדער פאמיליע, גיבען־צו יעדען א באזונדערע
פיזיאנאמיע, ד. ה. א באזונדערן פיזיאלאגישען טיפ, א פאראי־
ניגונג פון באזונדערע נייגונגען און פעהיגקייטען, — וואס זיי־
נען ניט אפהענגיג פון דעם ווילען פון די אינדיווידומען, וועלכע
פארמירן א טייל פון די דאזיגע גרופען און זיינען זייער פאלשטענ־
דיגער פראדוקט.

יעדער מענשליכער אינדיווידום, אין דעם מאמענט וואס ער
ווערט געבאָרן, איז אויף אזא אופן דער מ א ט ע ר י ע ל ע ר,
א ר ג א נ י ש ע ר פ ר א ד ו ק ט פון די אלע פארשיידענאר־

ווי אזוי קלוגע עלטערן קאנען האבען א קינד אן אידיאט. אבער דאס
איז שטענדיג נאר אן אומגליקליכער אויסנאמה, וואס קומט פאר צוליעב
א צופעליגער מאמענטאלער סיבה. די נאטור, א דאנק דעם, וואס עס איז
קיין גאט ניטא, איז קיינמאל ניט קאפריזנע, זי טוט ניט קיין זאך אהן
א ענליגענדער אורזאך און זי בייט קיינמאל ניט איהר אויסמאל אנגע־
נומענע ריכטונג און שטרעבונג, אויב זי איז נאר דערצו ניט געצוואונגען
פון א העכערער קראפט, אזוי אז דער געזעץ פון דער מענשליכער פארם־
פלאנצונג, וועלכער שאפט די פאמיליע אלס רעזולטאט פון דער פארונג,
ווערט אויסגעדריקט אזוי: וועו יעדער פאר זאל צוגעבען צו דער
פיזיאלאגישער ירושה פון זיינע עלטערן א נייע פיזישע, אינטעלעקטועלע
און מאראלע אנטוויקלונג, דאן — אזוי ווי יעדע גייסטיגע פארפאלקאמונג
איז די פארפאלקאמונג פון געהירן — וואלט יעדער ניי־געבארענער וועזען
געדארפט זיין אין אלע הינזיכטען העכער פון די עלטערן.

פון די טראנספארמאציעס פון דער מאטעריע אדער פון דער עק־זיסטענץ, וואס זיינען פאטאל פארגעקומען זינט אונזער ערד איז פארמירט געוואָרן ביז דער געבורט פון אט דעם אינדיווידום, וואלטען מיר געקאנט זאגען, ניט האבענדיג איהם אפילו קיינמאל געזעהן, כמעט מיט מאטעמאטישער פינקטליכקייט, וואס זיין אר־גאנישע נאטור איז, ווי אויך ביז צו די קלענסטע איינצעלהיי־טען באשטימען דעם גראד און דעם כאראקטער פון זיינע אינ־טעלעקטועלע און מארעלע פעהיגקייטען, — מיט איין וואָרט, זיין נ ש מ ה , אין דער פארם, ווי זי האט אויסגעזעהן אין דער צייט פון זיין געבורט. עס איז אוממעגליך פאר אונז צו אנאליזירן און ארומצונעהמען די גאנצע רייהע פון טראנספארמאציעס, מיר קאנען אבער אהן וועלכער עס איז מורא צו מאכען א טעות זאגען, אז יעדער מענשליכער אינדיווידום, אין דעם מאמענט וואס ער וועלט געבאָרן, איז א פאלשטענדיגער פראָ־דוקט פון דער היסטאָרישער, ד. ה. פון דער פיזיאלאָגישער און סאציאלער אנטוויקלונג פון זיין ראסע, נאציע און קאסטע, — אויב אין זיין לאנד עקזיסטירן קאסטען, — פון זיין משפחה, זיי־נע אורעלטערן, און פון דער אינדיווידועלער נאטור פון זיין פא־טער און מוטער, וואס האבען איהם אומיטעלבאר איבערגענעבען, דורך דער פיזיאלאגישער פארערבונג, — וואס דיענט פאר איהם אלס אן אויסגאנגס־פונקט און וואס באשטימט זיין אינדיווידועלע נאטור, — אלע פאלגען פון זייער אייגענער פריהעריגער עקזיסטענץ, פון דער מאטעריעלער ווי פון דער מארעלער, פון דער אינדיווידוע־לער ווי פון דער סאציאלער, איינשליסענדיג זייערע אלע גראנקען, געפיהלען און האנדלונגען, איינשליסענדיג אלע פארשיידענארטיגע געשעהענישען פון זייער לעבען און אלע גרעסערע אדער קלענערע פאסירונגען, אין וועלכע זיי האבען אן אנטייל גענומען, אויך ארייני־רעכענענדיג די אומעדליכע פארשיידענהייט פון די צופעליגקייטען אונטער וועלכע זיי זיינען געווען אונטערוואָרפען*, און צוזאמען

*) די צופעליגקייטען, אונטער וועלכע די עמבריא איז אונטער־וואָרפען אין דער צייט פון איהר אנטוויקלונג אין דער געבערמוטער דערקלערט פאלשטענדיג די פארשיידענקייט, וואס עקזיסטירט אפט צווישען די קינדער פון די זעלבע עלטערן, און מאכט פאר אונז פארשטענדליך,

דעם זין, ווי דאָס גיבען דעם וואָרט די טעאָלאָגיע, די מעטאפיזיק און די לעהרע פון רעכט, ד. ה. אין דעם זין פון פרייוויליגער זעלבסטבאשטימונג פון מענשען'ס אינדיווידועלען ווילען, אומ־אָפהענגיג פון אלע נאטירליכע און סאָציאלע איינפלוסען.

מיר לייקענען די עקזיסטענץ פון א נשמה, די עקזיסטענץ פון א גייסטי־גען סובסטאנץ, וואָס איז אומאָפהענגיג און אָפגעטיילט פון גוף. אין געגענטייל, מיר באהויפטען, אז, פונקט אזוי ווי דער גוף פון דעם אינדיווידום, מיט אלע זיינע פעהיגקייטען און אינסטינקטיווע נייי־גונגען, איז ניט קיין אנדער זאך, ווי נאָר דער פראָדוקט פון געמיינשאפט־ליכע און סאציעלע אורזאכען, וואָס האָבען באשטימט זיין אינדיווידועלע אָרגאָניזאציע, פונקט אזוי איז אויך דאָס, וואָס ווערט ניט־ריכטיג אָנגערופען נשמה: די אינטעלעקטועלע און מאָראלע אייגענשאפטען פון מענשען, א דירעק־טער פראָדוקט, אדער בעסער געזאָגט, א נאטירליכער, אוממיטעלבארער אויס־דרוק פון דערזעלבער אָרגאָניזאציע, און באזונדערס דער אויסדרוק פון דער מדרגה פון אָרגאָניזשער אנטוויקלונג, צו וועלכער עס האָט דערגרייכט דער מאָרך, א דאנק דער צוזאמענטרעפונג פון אורזאכען, וואָס זיינען אומאָפ־הענגיג פון וויללען.

יעדער אינדיווידום, אפילו דער אומבאדייטענדסטער, איז א פראָדוקט פון דורות; די געשיכטע פון די אורזאכען, וועלכע האָבען בייגעטראָגען צו זיין באשאפונג, האָט ניט קיין אנהויב. ווען מיר וואָלטען געווען באגאבט מיט דער פעהיגקייט, וואָס קיינער באזיצט ניט און וועט ניט באזיצען: די פעהיגקייט צו דערקענען און ארומנעהמען די אומענדליכע פארשיידענארטיגקייט

לויש, איז ער ארגאניש ניט קיין אידיאט, קיין אהן־שכל׳דיגער, — אין אזעלכע פאלען דארף מען זיך מיט איהם באנעהן ניט ווי מיט א פארברעכער, נאר ווי מיט א קראנקען, — ער איז אין דעם פון־לען באזיץ פון דעם פארשטאנד און דעם שכל, וואם די נאטור האט איהם געגעבען, און פאלגליך, ניט קוקענדיג אויף אלע משונה׳־דיגע אפווייכונגען, געפינט זיך נאך אלץ אין איהם די מענשליכע נאטור, צולייב וועלכער עס בלייבט נאך אפען פאר איהם די מענליכקייט, כל זמן ער לעבט, זיך צו דרעהוויבען צו דעם באוואסטזיין פון זיין מענשליכ־קייט, — אויב עס וועט נאר פארקומען א גרינדליכע ענדערונג אין די סאציא־לע באדינגונגען, וועלכע האבען פון איהם נעמאכט דאס וואס ער איז.

נעהמט די קליגסטע, די פעהיגסטע אבעזיאנע, שטעלט איהר אווק אין די בעסטע מענשליכסטע באדינגונגען, — און פונדעסט־ווענען וועט איהר פון איהר קיינמאל קיין מענשען ניט מאכען. נעהמט דעם פארהארטעווטסטען פארברעכער און דעם אומווי־סענדסטען מענשען; אויב זיי האבען נאר ניט קיין ארגאנישען פעהלער, וואס שטעלט פעסט דעם אידיאטיזם אדער דעם אומ־היילבארן וואהנזין, וועט איהר קודם כל מוזען צוגעבען, אז אויב איינער פון זיי איז געווארן א פארברעכער און דער צווייטער האט זיך נאך ניט דערהויבען צו דעם באוואסטזיין פון זיין מענשליכ־קייט און זיינע מענשליכע פליכטען, זיינען אין דעם שולדיג ניט זיי אליין, נאר די סאציא־לע סביבה, אין וועלכער זיי זיינען גע־בארן געווארן און האבען זיך אנטווי־קעלט.

מיר קומען דא צו דער וויכטיגסטער פראגע פון דער סא־ציאלער וויסענשאפט און דער מענשליכער וויסענשאפט בכלל. מיר האבען שוין ניט איינמאל ווידערהאלט, אז מיר פארורא־פען לחלוטין דעם פריינן ווילען, אין

ווערט די מאַכט און די געוואָלטהויט צו באַפעלן, אפילו פּאַר די גאָר גרעסטע אַרעמלייט און אָרעמסטע מענשן, דער מקור פון אינטעלעקטועלן און מאָראַלן אָרונטערגעהן פון וועג.

די גאַנצע מענשלעכע מאָראַל — אַביסעל ווייטער, וועלן מיר זיך געבן די מיה צו באַווייזן די אַבסאָלוטע וואָרהייט פון דעם דאָזיגן פּרינציפּ, וועמעס אַנטוויקלונג, דערקלערונג און די בריידסטע אָנוואַנדונג איז דער הויפּט ציעל פון דעם ווערק, — יעדע קאָלעקטיוע און אינדיווידועלע מאָראַל איז אין עצם באַזירט אויף דער מענשלעכער אכטונג. וואָס פּאַרשטעהן מיר אונטער מענשלעכער אכטונג? — די אָנערקענונג פון מענשלעכקייט, פון מענשלעכן רעכט און מענשלעכער ווירדע אין יעטוועדן מענשן, צו וואָס פּאַר א ראַסע און קאָליר ער זאָל ניט באַלאָנגן, די אַנטוויקלונגס־מדרגה פון זיין שכל און אפילו זיין מאָראַל. אָבער צי קאָן איך אכטן א מענשן, ווען ער איז נאַריש, שלעכט און פּאַרעכטלעך? נאַטירלעך, אויב ער באַזיצט די דאָזיגע אייגענשאַפטן קאָן איך ז י י, ד. ה. זיין פּאַרדאָרבענקייט, טעמפּקייט, נאַרישקייט, און איהם ניט אכטן. די דאָזיגע אייגענשאַפטן רעגן מיך אויף און דערוועקן אין מיר א ווידערנעפיהל; איך וועל, ווען נויטיג, אָננעהמען געגן זיי די ענערגישסטע מיטלען און איך וועל זאָגאָר דער'הרג'ענן דעם מענשען, אויב עס וועלן מיר ניט בלייבן קיין אַנדערע מיטלען צו פּאַרטיידיגן מיין לעבן, מיין רעכט, אָדער דאָס וואָס מיר איז טייער און וואָרט פון מיר געאַכט. אָבער אין דער צייט פון דעם ענערגישסטן, פּאַרביסענסטן און אין א נויט פאַל טויטלעכן קאַמף מיט דעם דאָזיגן מענשן, מוז איך אכטן אין איהם דעם מענשלעכן מין. — נאָר פּאַר דעם דאָזיגן פּרייז קאָן איך אויפהאַלטן מיין אייגענע מענשלעכע ווירדע. אָבער, אויב דער דאָזיגער מענש אָנערקענט ניט די דאָזיגע ווירדע אין קיינעם, צי קאָן מען זי אָנערקענען אין איהם? אויב ער איז בטבע א ווילדע חיה, אויב, ווי דאָס פּאַסירט אמאָל, ער איז נאָך ערגער פון א ווילדער חיה, צי קאָן מען אין איהם אָנערקענען דעם מענשלעכן מין, צי וועט דאָס ניט הייסען אריינפאַלן אין א פּיקציע? ניין, וואָרים ווי געפאַלן ער זאָל ניט זיין אינטעלעקטועל און מאָרא־

ערע מיטבירגער, און זיי זיינען נאטירליך צווישען דער גאנצער מאסע פון בירגער טאקע די ניצליכסטע און די אפּפערווילינסטע. זיי נעהמען זיך נאָך ניט קיינע פּריווילעגיעס, קיינע באזונדערע רעכטען, חוץ דאָס רעכט צו דערפילען די ספּעציעלע פליכטען, כל זמן דאָס פּאָלק פּאַרלאַנגט עס, וואָס זיינען אויף זיי ארויפגעלעגט גוואַרן. אין אלעם איבעריגען, אין ארט לעבען, אין די באַדינגונגען און אין די מיטלען פון זייער עקזיסטענץ, אונטערשיידען זיי זיך מיט גאָרנישט פון פּאָלק, אזוי אז צווישען אלעמען הערשט וווייטער א פּאָלשטענדיגע גלייכהייט.

קאָן אָבער די דאָזיגע גלייכהייט לאַנג אָנהאלטען? מיר באהויפטען, אז ניט; און עס איז ניטאָ קיין גרינגערע זאַך, ווי דאָס צו באווייזען.

עס ניט ניט קיין געפעהרליכערע זאַך פּאַר דער אייגענער מאַראל פון א מענשען, ווי די נעוועהנהייט צו באפעהלען. דער סאמע בעסטער, געבילדעטסטער, ניט־אייגענוציגער, גרויסמוטיגער, ריינער מענש וועט אומפּאַרמיידליך פּאַרדאָרבען ווערן ביי אזעלכע באַדינגונגען. אין דער מאַכט ליגען צוויי געפיהלען, וועלכע רופען אומבאַדינגט ארויס די דאָזיגע דעמאָראַליזאַציע: די פּאַראַכטונג צו די פּאָלקס־מאַסען און די איבערטריבונג פון דעם אייגענעם ווערט.

די מאַסען, אָנדערקענענדיג זייער אומפּעהיגקייט צו זעלבסט־פּאַרוואַלטונג, האָבען מיך אויסגעוועהלט אלס פיהרער. מיט דעם אליין האָבען זיי עפענטליך אָנערקענט אז איך שטעה העכער פון זיי און אז זיי זיינען פּאַרהעלטניסמעסיג נישטיג. פון דער גאנצער מענגע מענשען, אין וועלכער עס געפינען זיך א צוויי, דריי, וואָס איך קאָן אָנערקענען אלס גלייכע, בין איך אייגער פעהיג צו פּאַרוואַלטען מיט כלל־זאכען. דאָס פּאָלק נויטיגט זיך אין מיר, אָהן מיר קאָן ער זיך ניט באגעהן, בעת איך בין צופרידען מיט זיך אליין. אלזא, דאָס פּאָלק מוז מיך געהאָרכען פּאַר זיין אייגענער טובה וועגען, און זיך ארונטערלאָזענדיג איהם צו פּאַרוואַלטען, באשאף איך זיין גליק.

איז עס ניט אמת, אז דאָס אלץ איז שוין געוג צו פּאַרלירן דעם קאָפּ און ווערן אויסען זינען פון גדלות? — אָט אויף אזא אופן

זיין, איבער די פּאָלקס־מאַסען אין אַן אידעאַלען שטאַט, וואָס איז געגרינדעט אויף א פּרייען אָפּמאַך.

אַזוי גיך ווי די באַדינגונגען פון אָפּמאַך זיינען באַשטימט, בלייבט איבער זיי בלויז אייניצופיהרן אין דער פּראַקטיק. מיר וועלען זיך דעריבער פּאַרשטעלען, אז דאָס פּאָלק איז געגוג פּאַר־שטענדיג אָנצודערקענען זיין אייגענע אומפּעהיגקייט, און האָט נאָך די נויטיגע פּאַרזיכטיגקייט, אָנצוטרויען די פּאַרוואַלטונג פון די געזעלשאַפטליכע ענינים בלויז די סאַמע בעסטע בירגער.

די דאָזיגע פּריווילעגירטע אינדיווידומען וועלן פּריווילעגירט ניט פון שטאַנדפונקט פון רעכט, נאָר פון דער ווירקליכקייט. דאָס פּאָלק קלייבט זיי אוים דערפּאַר, וויל זיי זיינען די געבילדעטסטע, די געשיקטסטע, די קלוגסטע, די דרייסטסטע און אָפּפערווילי־סטע. גענומענע פון די בירגערליכע מאַסען, וועלכע זיינען, לויט ווי מיר האָבען אָנגענומען, אלע גלייך צווישען זיך, בילדען זיי ניט קיין באַזונדערן קלאַס, נאָר א באַזונדערע גרופּע, וואָס איז פּריווילעגירט פון דער נאַטור אַליין, און איז דעריבער אויסגעצייכענט געוואָרן דורך דער פּאָלקס־וואָל. די צאָל פון די דאָזיגע מענשען איז נוי־טיגערווייז נאָנץ באַגרעניצט, מחמת אין אלע לענדער און אין אלע צייטען איז די צאָל פון מענשען, וואָס זיינען באַשאַנקען מיט אזעלכע אויסערגעווענליכע מעלות, אז זיי רופען ווי איבער גע־וואָלט ארויס די אלגעמיינע אכטונג פון פּאָלק, ווי דאָס באַווייזט אונז די ערפאַהרונג, זעהר אומבאַדייטענד. אַזאָ, מורא האָבענ־דיג פאר א שלעכטען אויסוואָהל, וועט דאָס פּאָלק שטענדיג גע־צוואונגען זיין אויסצואוועהלען זיינע רעגיערער פון די מענשען וואָס מיר האָבען אויסגערעכענט.

און אָט אזוי טיילט זיך שוין פאַנאַנדער די געזעלשאפט אין צווייי קאַטעגאָריעס, נאָך ניט רייַדענדיג דערווייל פון צווויי קלאַסען, פון וועלכע איינע, די וואָס באַשטעהט פון אן אומבאַדייטענדער צאָהל פון באַגאַבטע נאַטורן, וואָס זיינען אלס אזעלכע געוואָרן אָנדערקענט און אויסגעוועהלט פון פּאָלק, מיט דער פולמאַכט פון פּאָלק צו רעגיערען איבער איהם. זייענדיג אָפּהענגיג אָן פּאָלק ער זאָל זיי אויסוועהלען, צייכענען זיך די דאָזיגע מענשען תחילת ניט אוים פון די איבעריגע מאַסען בירגער מיט קיין אנדער זאָך, אחוץ מיט די מעלות, וואָס האָבען ארויסגערופען דאָס צוטרויען פון זיי־

ליכער אַרבייט, וועלכע נעהמט ביי איהם אַוועק יעדע פרייע מי־
נוט, און זייענדיג, אויב ניט אינגאַנצען אומוויסענד, יעדענפאַלס
אַ סך הינטערשטעליגער אין בילדונג ווי דער בורזשואַזער קלאַס,
איז ער געצוואונגען אָפּצוגעבען זיין פיקטיווע מאַכט אין די הענט
פון דער בורזשואַזיע. דאָס איינציגע געווינס, וואָס דאָס פאָלק
האָט, אין די פאַראַייניגטע שטאַאַטען ווי אין דער שווייץ, איז דאָס,
וואָס די עהרגייציגע מינאָריטעט, די פּאָליטישע קלאַסען קאָנען זיך
אַנדערש ניט דערשלאָגען צו הערשאַפט סיידען ווען זיי שמייכלען
זיך צו איהם, חנפ׳ענדיג זיינע פאַרביילויפענדע, צייטענווייז גאַנץ
שלעכטע ליידענשאַפטען, און זעהר אָפט נאַרען זיי איהם אינגאַנ־
צען אָפּ.

זאָל מען ניט מיינען, אַז מיר ווילען אויפווייזען דעם פאָרצוג
פון אַ מאָנאַרכיע געגען דעמאָקראַטישע אינסטיטוציעס. מיר זיי־
נען פעסט איבערצייגט, אַז די אומפאָלקאָמסטע רעפּובליק איז
טויזענד מאָל בעסער, ווי די ציוויליזירטסטע מאָנאַרכיע, וואָרים
אין אַ רעפּובליק גיבען מאָמענטען, ווען דאָס פאָלק, כאָטש עס ווערט
תמיד עקספּלואַטירט, איז עס אַם וועניגסטען ניט אונטעריאָכט,
בעת אין מאָנאַרכיען איז עס שטענדיג אונטעריאָכט. און אַחוץ
דעם הויבט דער דעמאָקראַטישער רעזשים ביסלעכווייז אויף די
מאַסען צו אַ געזעלשאַפטליכען לעבען, בעת די מאָנאַרכיע טוט דאָס
קיינמאָל ניט. און כאָטש מיר ציהען פאָר די רעפּובליק, דאָך זיי־
נען מיר געצוואונגען אָנצודערקענען און צו פּראָקלאַמירן, אַז וואָס
פאַר אַ פאָרם דער שטאַאַט זאָל ניט האָבען, אַזוי לאַנג ווי צוליעב
דער ב י ר ו ש ה ׳ ד י ג ע ר אומגלייכקייט פון באַשעפטיגונג,
פאַרמעגען, בילדונג און רעכט, וועט די מענשליכע געזעלשאַפט בליי־
בען צעטיילט אויף פאַרשיידענע קלאַסען, וועט נאָך אַלץ אַזוי
לאַנג אָנהאַלטען די אויסשליסליכע הערשאַפט פון דער מינאָריטעט
און די אומפאַרמיידליכע עקספּלואַטאַציע פון דער מאַיאָריטעט דורך
דער אייגענער מינאָריטעט.

דער שטאַאַט איז ניט עפּעס אַנדערש ווי די דאָזיגע הער־
שאַפט און עקספּלואַטאַציע, וועלכע זיינען איינגעפיהרט אַלס רע־
געל און זיינען געוואָרן סיסטעמאַטיזירט. מיר וועלען דאָס פּרו־
בירען באַווייזען, באַטראַכטענדיג די פאָלגען פון דער הערשאַפט פון
דער מינאָריטעט, ווי אויפגעקלערט און אָפּפערוויליג זי זאָל ניט

דעם איצטיגען פּרעזידענט דזשאַנסאָן, — זיינען די רעגירונגס־פּאַרטייען געווען און געבליבען אזוי גערופענע רעמאָקראַטען, וועלכע זיינען די עקסטרעמסטע אַנהענגער פון דער שקלאַפערי און דער ברוטאַלער אָליגאַרכיע פון די פֿלאַנטאַטאָרס; געוויסענלאָזע פּאַר־קויפֿליכע דעמאַגאָגען, וועלכע זיינען גרייט צו שטעלען אין קאָן אַלץ, צוליעב זייער האָבווכט, זייער שעדליכען עהרגייץ, און וועלכע האָבען מיט זייער אפֿשיילכען איינפֿלוס און ווירקונג, וואָס זיי האָבען אומגעשטערט באַזעסען פּאַר אן ערך פון פּופּציג יאָהר נאָכאַנאַנד, אזוי שטאַרק בייגעטראָגען צו דער פּאַרדאַרבונג פון דער פֿאָליטישער מאַראַל פון די פּאַראייניגטע־שטאַטען. היינט צו טאָג קעמפט מיט ערפאָלג די אמת אויפגעקלערטע, גרויסמוטיגע מינאָ־ריטעט, — אָבער אַלץ נאָך אַלס מינאָריטעט, — די רעפּוב־ליקאַנישע פּאַרטיי קעגען דער שעדליכער פֿאָליטיק פון די דעמאָ־קראַטען. מיר וועלען האָפּען, אז זייער נצחון וועט זיין א פּאַל־שטענדיגער, מיר וועלען האָפּען דערויף צוליעב דער טובה פון דער גאַנצער מענשהייט; אָבער ווי גרויס עס זאָל ניט זיין די אויפ־דיכטיגקייט פון אָט דער פּרייהייטס־פּאַרטיי, ווי ערהאבען און גרויסמוטיג עס זאָלען ניט זיין די פּרינציפּען, וואָס זי פּראָקלאַמירט, וועלען מיר אַלץ ניט האָפּען, אז וועו זי וועט באַקומען מאַכט, וועט זי זיך אָפּזאָגען פון דער פּריווילעגירטער לאָגע פון א הערשענדער מינדערהייט, אז די „זעלבסט־רעגירונג" פון פּאַלק זאָל ענדליך ווערען א ווירקליכקייט. דערצו וואָלט נויטיג געווען א פּיעל טיע־פערע רעוואָלוציע, ווי די אַלע, וואָס האָבען ביז איצט אויפגע־טרייסעלט די אַלטע און די נייע וועלט.

אין דער שווייץ, אומגעאכטעט אויף די אַלע דעמאָקראַטישע רעוואָלוציעס וואָס זיינען דאָרט פּאָרגעקומען, הערשט נאָך אַלץ דער פּאַרמעגליכער קלאַס, די בורזשואזיע, ד. ה. א מינאָריטעט, וואָס איז פּריווילעגירט בנוגע צו פּאַרמעגען, פּרייע צייט און בילדונג. די העכערע מאַכט פון פּאָלק, — א וואָרט, וואָס איז אונז אנב פּאַראַסט, מחמת, לויט אונזער בליק, פּאַרדינט יערע העכערע מאַכט, אז מען זאָל זי האַסען, — די זעלבסט־פּאַרוואַלטונג פון פּאָלק אין דער שווייץ איז אויך ניט מעהר ווי א פּיקציע. דאָס פּאָלק באַזיצט די העכערע מאַכט לויט'ן רעכט נאָך, אָבער ניט אין דער ווירקליכקייט, מחמת, זייענדיג פּאַרשלונגען פון דער אַלטע־

זיי זיכער נויטיג צוליעב דעם, כדי בייקומענדיג די אומאיינענוציג־קייט און די באשיידענקייט זאלען זיי דערפאר קאנען פארבליבען אויף די ערשטע פלעצער, כדי זיי זאלען שטענדיג האבען די מענליכ־קייט זיך צו אפפערן פאר די אינטערעסען פון כלל, און געשטארקט דורך זייער ארענטליכער אויפאפפערונג און אויסערגעווענליכען פארשטאנד, זאלען זיי זיין די פריווילעגירטע שומרים פון דער מענש־ליכער סטאדע, און שטויסענדיג איהר צו צדקות און פיהרענדיג איהר צו זעליגקייט, זאלען זיי איהר אויך קאנען אביסעלע שערען.

יעדע אויסגעהאלטענע און אויפרעכטיגע טעאריע פון שטאאט איז אין עצם באזירט אויף דעם פרינציפ פון העכערער מאכט, ד. ה. אויף יענער טעאלאגישער, מעטאפיזישער און פאליטישער אידעע, אז די מאסען, זייענדיג פון אייביג אן אומ־פעהיג זיך אליין צו פארוואלטען, מוזען דעריבער פארבליבען אונטער דעם גנעדיגען יאך פון קלוגשאפט און גערעכטיגקייט, וועלכע ווערן אויף זיי, אויף אזא אדער אן אנדער אופן ארויפגעלעגט פון אויבען. אבער פון וועמען און אין וועמענס נאמען ווערט דאס ארויפגעלעגט? די העבערע מאכט, וועלכע ווערט אנערקענט און רעספעקטירט פון די מאסען אלס אזעלכע, קאן נאר האבען דריי קוואלען: גוואלט, רעליגיע און די אקטיוויטעט פון העכערן פארשטאנד. שפעטער ווע־לען מיר ריידען וועגען די שטאאטען, וואס זיינען באזירט אויף דער צווייפאבער מאכט פון רעליגיע און גוואלט; אבער איצט, באי־טראכטענדיג די שטאאטס־טעאריע, וואס איז באגרינדעט אויף א פריינע אפמאך, מוזען מיר די ביידע פאקטארען אויסשליסען. אונז בליבט דעריבער בלויז דער פאל, וועו מאכט איז באזירט אויף דעם העכערן פארשטאנד, וועלכער איז, ווי באוואוסט, נאר דער גורל פון א מינדערהייט.

וואס זעהען מיר אין דער ווירקליכקייט אין אלע אמאליגע און היינטיגע שטאאטען, אפילו וועו זיי באזיצען די דעמאקראטישסטע אינסטיטוציעס, ווי למשל אין די פראייניגטע שטאאטען פון צפון־אמעריקא און אין דער שווייץ? די „זעלבסט־רעגירונג" פון פאלק בליבט שטענדיג אין צושטאנד פון א פיקציע. אין דער ווירקליכ־קייט איז די מינאריטעט דער הערשענדער קלאס. אין די פראיי־ניגטע שטאאטען, ביז צו דער באפרייאונג פון די שקלאפען און טיילווייז אפילו נאך היינט, — צום ביישפיעל די גאנצע פארטיי פון

זען מיר אָננעהמען, אַז די מעהרהייט פון די בירגער באַזיצט צו יעדער צייט דעם נויטיגען געזעצטען שכל, ווייטזיכטיגקייט און גערעכטיג־קייט, כדי אַוועקצושטעלען בראש פון דער רעגירונג די פּאַסיגסטע און די פעהיגסטע מענשען. אָבער כדי אַ פּאָלק זאָל אַרויסווייזען, ניט איינמאָל און ניט צופעליג, נאָר שטענדיג, אין אַלע וואַהלען, כל זמן עס עקזיסטירט, אָט די דאָזיגע ווייטזיכטיגקייט, די דאָזיגע גע־רעכטיגקייט און געזעצטקייט, איז דען ניט נוטייג, אַז ער גופא זאָל בכלל האָבען דערגרייכט צו יענער מדרגה פון מאָראַלישער אַנט־וויקלונג און קולטור, אויף וועלכער רעגירונג און שטאַאַט זיינען שוין אינגאַנצען נוצלאָז? אַזאַ פּאָלק וואָלט געקאָנט לעבען פּשוט, געבענדיג די פולסטע פרייהייט אַלע זיינע נייגונגען. גערעכטיגקייט און די געזעלשאַפטליכע אָרדענונג וואָלטען אַרויסגעקומען פון זיך אַליין און נאַטירליך פון זיין לעבען, און דער שטאַאַט, אויפהערענ־דיג צו זיין דער משגיח, דער אַפּטרופוס, דער דערציהער און הערשער איבער דער געזעלשאַפט, זיך אָפּזאָגענדיג פון יעדער באַשטראָפענדער מאַכט און באַגנוגענענדיג זיך מיט דער קלענערער ראָלע, וואָס פּרודאָן צייגט איהם אָן, וואָלט ער קיין אַנדער זאַך ניט געוואָרן, ווי נאָר אַן איינפאַכע ארבייטס־ביוראָ, אַ מין צענטראַלע רעכען־קאַסע, ווע־מעס אויפגאַבע עס איז צו דינען דער געזעלשאַפט.

אַזאַ פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע, אָדער בעסער געזאָגט, אַזאַ אָפּ־שוואַכונג פון דער פּאָליטישער מאַכט לטובת דער פרייהייט פון געזעלשאַפטליכען לעבען, וואָלט בלי ספק פאַר דער געזעלשאַפט געווען אַ גוואַלדיגע טובה, אָבער דאָס וואָלט לחלוטין ניט צופרי־דענגעשטעלט די אָנהענגער פון דעם שטאַאַט. אונטער אַלע אומ־שטאַנדען מוזען זיי אומבאַדינגט האָבען אַ שטאַאַט, וואָס זאָל זיין אַ משגיח, אַ שטאַאַט, וואָס זאָל זיין אַ פאַרוואַלטער איבער דעם געזעלשאַפטליכען לעבען, אַ שטאַאַט, וואָס זאָל אַ ריכטער און אויפ־האַלטער פון דער געזעלשאַפטליכער אָרדענונג. מיט אַנדערע ווערטער, צי זיי זיינען זיך מודה אין דעם אָדער ניט, צי זיי רופען זיך רעפּובליקאַנער, דעמאָקראַטען אָדער אַפילו סאָציאַליסטען, — זיי נויטיגען זיך תמיד אין דעם, אַז דאָס באַהערשטע פּאָלק זאָל שטענדיג זיין מעהר אָדער וועניגער אומוויסענד, נישטיג, אומפעהיג, אָדער אָנרופענדיג זאַכען מיט דעם ריכטיגען נאָמען, אַז עס זאָל זיין מעהר אָדער וועניגער אַ קאַנאַליע. דאָס איז פאַר

און אַרענטלִיכקייט, פונקט ווי דאָס האָבען געטאָן די צוויי גריכישע חכמים קלעאָבול און פּעריאַנדר, וועמען די גריכן האָבען, אומגעאכטעט אויף זייער גרויסער אָנגענומענער חכמה, פונדעסטוועגען א נאַמען געגעבען טיראַנען? אָבער אויף וואָס פאר אַן אופן זאָלען זיי די מאכט פארכאפען? דורך איבערצייגונג, דאָן באהויפטען מיר, אז ריכטיג איבערצייגען קאָן מען נאָר אין דאָס, אין וואָס מען איז אליין איבערצייגט, און אז גראָד די בעסערע מענשען זיינען וועניגער ווי אלע איבערצייגט אין זייער אייגענעם וועלט; אויב זיי האָבען שוין אפילו דעם באוואוסטזיין וועגען דעם, איז עס זיי אָבער געווען אליך אומאָנגענעהם צו זאָרגען זיך פאר דער אלגעמיינער אָנגעלעגונג, בעת די ערגערע און מיטלמעסיגע מענשען, וועלכע זיינען תמיד מיט זיך צופריעדען, זשענירען זיך גאָרניט מיט זעלבסטבאריהמעריי. נאָר לאָמיר אָננעהמען, אז דער פארלאַנג צו דיענען דאָס פאָטערלאַנד וועט צווינגען די אמת'ע ווירדיגע מענשען צו פארבויגען די דאָזיגע איבערמעסיגע באשיידענקייט; זיי טרעטען אָרוים אויף די וואהל־פארזאמלונגען פון זייערע מיטבירגער. וועלען זיי דען שטענדיג גיכער ערוועהלט ווערען פון פאָלק ווי די עהרגייציגע, שעהן־רייד־עוודיגע און געשיקטע אינטריגאַנטען? פארקעהרט, אויב זיי זאָלען וועלען קריגען די מאכט דורך גוואלט, דאן מוזען זיי דאָך קודם האָבען געגוג מאכט, כדי צו קאָנען ברעכען דעם ווידערשטאַנד פון גאַנצע פּאַרטייען. זיי וועלען קומען צו מאכט דורך א בירגער־קריעג, דער רעזולטאט פון וועלכען עם וועט זיין, אז עס וועט ווייטער בלייבען עקזיסטירן ניט קיין שלום־געוואָרענע, נאָר א באזיגטע, אָבער שטענדיג פיינדליכע פּאַרטיי. כדי צו בלייבען ביי איהר, וועלען זיי שטענדיג זיין געצוואונגען צו באנוצען זיך מיט גוואלט. דאָס וועט שוין אלזא ניט זיין קיין פריי גע־וועלשאפט, נאָר א דעספּאטישער שטאאט, וועלכער איז באזירט אויף גוואלט און אין וועלכען איהר וועט אפשר געפינען א סך זאכען, וואס וועלען אייך אויסקוקען פרעכטיג — אָבער קיין פרייהייט וועט איהר דאָרט קיינמאל ניט געפינען.

אלזא, כדי אויפצוהאלטען די פיקציע פון א פרייען שטאאט, וואס האָט אלס אויסגאנגס פונקט א גע־וועלשאפטליכען אָפּמאך, מו־

דעם חושך פון יאָהרהונדערטער. געוועהנליך האָבען די אויבער־מאַכט אין די הערשענדע ספערען די מיטעלמעסיגקייטען, עס הערשט דאָרט דער גרויער קאָליר, און אָפט, ווי מיר זעהען עס אין דער געשיכטע, פאַרנעהמען זיין פּלאַץ די קאָלירן פון שוואַרץ און רויט, ד. ה. דאָס טריאומפירענדע פארברעכען און די בלוטיגע גוואַלט. מיר וואָלטען דערפון געקאָנט ציהען דעם שלוס, אַז אויב עס איז אמת, ווי דאָס איז קלאָר געדרונגען פון דער טעאָריע פון דעם אַזוי גערופענעם ראַציאָנאַלען אָדער ליבעראַלען שטאַאַט, אַז די אויפהאַלטונג און די עקזיסטענץ פון יעדער פּאָליטישער גע־זעלשאַפט איז אָפּהענגיג פון אַ ניט־אונטערבראָכענער רייהע פון מענשען וואָס צייכענען זיך אויס מיט זייער קלוגשאַפט, אַזוי גוט ווי מיט זייער אָרענטליכקייט, — דאַן איז צווישען אַלע היינטיגע עקזיסטירענדע געזעלשאַפטען ניט פאַראַן קיין איינע, וואָס וואָלט שוין לאַנג ניט באדארפט זיין אונטערגעגאַנגען. ווען מיר זאָלען צו אָט דער שווערינקייט, שוין ניט זאָגען אוממעגליכקייט, נאָך צוגעבען די שווערינקייטען, וואָס קומען אַרויס פון דער באַזונדע־רער דעמאָראַליזירענדער ווירקונג, וועלכע הערשאַפט האָט אויף דעם מאַכט־באַזיצענדען מענשען, ווען מיר זאָלען נאָך צוגעבען די אויסערגעוועהנליכע נסיונות, וואָס עס קומט אויס בייצושטעהן די מענשען, וואָס זיינען באקליידט מיט מאַכט, און מיר וועלען נאָך צוגעבען די עהרגייץ, קאָנקורענץ, קנאה און די שרעקליכע אַפּעטיטען, וועלכע באפאַלען טאָג און נאַכט דוקא די גאָר הויכ־געשטעלטע פּערזאָנען, און קעגען וועלכע שכל און אפילו אָרענט־ליכקייט איז קיין תרופה ניט, — מחמת די צדקות פון אַן איינ־ציגען מענשען קאָן צוזאַמענברעכען, — דענקען מיר, אַז מיר האָבען די פולע רעכט צו זאָגען, אַז אַלע געזעלשאַפטען עקזיס־טירן נאָר אַ דאַנק עפּעס אַ נס! נאָר לאָמיר דאָס איבערלאָזען.

לאָמיר זיך פאָרשטעלען, אַז אין אַן אידעאַלער געזעלשאַפט געפינען זיך צו יעדער צייט אַ געניגענדע צאָהל שכל'דיגע און צו גלייכער צייט אָרענטליכע מענשען, וועלכע קאָנען מיט ווירדע דערפילען די פונקציעס פון דעם שטאַאַט. אָבער ווער וועט זיי אויסזוכען, ווער וועט זיי אונטערשיידען, ווער וועט איבערגעבען אין זייערע הענד די לייצעס פון דער מלוכה? אָדער זאָלען זיי דאָס אַליין פאַרכאַפּען, אין דעם באוואוסטזיין פון זייער חכמו

גאָט, איז דער ענטפער א גאַנץ גרינגער: די מאַכט דאַרף געהערן, צוערשט צו די גייסטליכע, דערנאָך צו דער וועלטליכער מאַכט, וואָס איז געהיילינט פון די גייסטליכע. אָבער א סך שווערער איז צו ענטפערן, ווען מען שטעלט זיך אויף דעם טעאָרעטישען באָדען פון א שטאַט, וואָס איז געגרינדעט אויף א פרייען קאָנטראָקט. און באמת, אין אן עכטער דעמאָקראַטיע, וואו עס הערשט פרייהייט, וועט זשע זאָל זיין דער שומר און דער אויספיהרער פון די געזעצען, דער באשיצער פון גערעכטיגקייט און געזעלשאפטליכער אָהדנונג קעגען די שלעכטע תאוות פון יעדען? — יעדער איינער אָנערקענט זיך דאָך אלס אומפעהיג צו באהערשען און באצווינגען זיך אליין אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל דאָס איז נויטיג פאר דעם וואוילזיין פון שטאַט, מחמת די פרייהייט פון יעדען איינעם האָט א נייגונג צו שלעכטס, — טאָ וועט זשע וועט דורכפיהרען די פאר־פליכטונגען צום שטאַט?

מען וועט זאָגען: די גאָר בעסטע פון די בירגער, די גאָר קלוגסטע און די ארענטליכסטע, די וואָס וועלען פארשטעהן בעסער ווי די איבעריגע די אלגעמיינע אינטערעסען פון דער גענזעלשאפט, אז עס איז א נויטוועגדיגקייט און א פליכט פאר יעדען איינציגען צו שטעלען זיי העכער פון זיינע פריוואטע אינטערעסען. עס איז ווירקליך נויטיג, אז די דאָזיגע מענשען זאָלען זיין קלוג, אזוי גוט ווי ארענטליך, וואָרים אויב זיי זאָלען זיין בלויז קלוג און ניט ארענטליך, וואָלטען זיי געקענט מאכען אז די נעזעל־שאפטליכע עסקנים זאָלען דיענען זייערע פערזענליכע אינטע־רעסען; און אויב זיי זאָלען זיין בלויז ארענטליך און ניט קלוג, וואָלטען זיי אונפארמיידליך געמוזט פיהרען די געזעלשאפטליכע עסקים צו א דורכפאל. אלזא, כדי א רעפובליק זאָל ניט אונטער־געהן, איז נויטיג, אז זי זאָל צו אלע צייטען באהערשט ווערן פון א געווישער צאָהל אזעלכע מענשען; עס איז נויטיג, אז אזוי לאנג ווי זי עקזיסטירט זאָל זי שטענדיג האָבען א רייהע פון ארענט־ליכע און צו גלייכער צייט קלוגע בירגער.

איהר האָט דא א בארינג, וואָס ווערט שווער און זעלטען פאר־ווירקליכט. די עפאָכען אין דער געשיכטע פון יעדען לאנד, וועלכע האָבען ארויסגעבראכט א בארייטענדע צאָהל פון באגאבטע מענשען, ווערען באצייכענט אלס אויסערגעווענליכע, וואָס לייכטען דורך

פּראָקלאַמירט און איינשטימיג אָננעמען געוואָרן, ווי אַזוי אָבער ווערט ער איינגעפּירט אין דער פּראָקטיק, אין לעבן? ווער פּאַסט אויף, אז ער זאָל אויסגעפּירט ווערן?

קאָן מען דען זיך פֿאָרשטעלן, אז נאָך דער איינשטימיגער אָננעהמונג זיינען אַלע, אָדער זאָל זיין דער גרעסטער טייל פון די ווילדע, וועלכע האָבען צונויפגעשטעלט די אוראַלטע נעזעלשאַפט און וועלכע זיינען ביז דער פּראָקלאַמירונג פון דער נייער געזעצגעבונג געווען אינגאַנצן פּאַרזונקען אין דער טיפּסטער אַנארכיע, פּלוצלינג אַלע מיט אַמאָל, דורך דער איינציגער פּראָקלאַמירונג און פּרייער אָננעהמונג, אַזוי איבערגעאַנדערשט געוואָרן, אז פון זייער אייגענער איניציאַטיוו, אָהן וועלכער עס איז אַנדערער באַוועגנדער אורזאַך, נאָר מיט זייער אייגענער איבערצייגונג, זאָלען זיי געווייסענהאַפט און אויפריכטיג אויספּיהרען אַלע פּאָרשריפטען און געזעצען, וואָס ווערן אויף זיי אַרויפגעלעגט פון א מאַראָל, וואָס זיי האָבען ביז דאַן ניט געקענט?

צו דערלאַזען די מענליכקייט פון אזא נס, וואָלט געהייסען דאָס אייגענע ווי צו אָנערקענען אז דער שטאַאט איז נוצלאָז, ווי צוגעבען, אז דער נאַטירליכער מענש איז פּעהיג צו פֿארשטעהן, פּאַרלאַנגען און טאָן גוטס, דורך דעם איינציגען טריב פון זיין אייגענער פּרייהייט, און דאָס וואָלט געוויזן אינגאַנצען להיפוך סיי דער טעאָריע פון דעם אזוי גערופענעם פּרייען שטאַאט, סיי דער טעאָריע פון א רעליגיעזען אָדער געטליכען שטאַאט. ביידע זיינען זיי באַגרינדעט אויף דער השערה, אז דער מענש איז אומפּעהיג צו דערהויבען זיך צו גוטס און עס טאָן לויט זיין אייגענעם, נאַטירליכען טריב. וואָרים לויט די דאָזיגע טעאָריעס זיהט אָט דער טריב אומווידערשטעהליך און שטענדיג דעם מענשען צו שלעכטס. דעריבער לערנען אָט די ביידע טעאָריעס, אז כדי צו פֿארזיכערן די אָפּהיטונג פון די פּרינציפּען און דורכפּיהרונג פון די געזעצען אין וועלכער ניט איז מענשליכער געזעלשאפט, איז נויטיג, אז בראש פון דעם שטאַאט זאָל שטעהן א וואכזאמע, א ריגיערענדע און, ווען נויטיג, א באשטראָפענדע מאַכט. עס פּרעגט זיך בלויז, ווער קאָן און דאַרף זיך מיט איהר באַנוצען?

וואָס איז שייך א שטאַאט, וועלכער איז געגרינדעט אויף דעם געטליכען רעכט און דורך דער אריינמישונג פון א וועלכען עס איז

געזעצגעבער וואלט געקאנט צווינגען זיינע מיטבירגער, אז זיי זאלען אננעהמען זיין קאדעקס, און דאס איז די געטליכע אויטאריטעט. און באמת זעהען מיר טאקע, אז די גרעסטע פון די באוואוסטע געזעצגעבער, פון משה ביז מחמד איינגעשלאסען, האבען זיך באנוצט מיט דעם דאזיגען מיטעל. דאס איז א זעהר ווירקזאמער מיטעל ביי די פעלקער, ווארו די אמונה און דער רעליגיעזער גפיהל האבען נאך א גרויסען איינפלוס. אבער א געזעלשאפט, וואס איז געגרינדעט אויף דעם דאזיגען מיטעל, איז דאך שוין מעהר ניט קיין געזעלשאפט וואס איז געגרינדעט אויף א פרייען אפמאך. זייענדיג געגרינדעט אונטער דעם דירעקטען איינפלוס פון דעם געטליכען רצון, וועט דאס אומפארמיידליך זיין א טאקראטישער, א מאנארכיסטישער אדער אן אריסטאקראטישער שטאאט, אבער באין אופן ניט קיין דעמאקראטישער. און אזוי ווי מיט געטער קאן מען זיך ניט דינגען, מחמת זיי זיינען פונקט אזוי מעכטיג ווי דעספאטיש, וועט אויסקומען אנצונעהמען בלינדערהייט אלץ, וואס זיי זאלען ניט ארויפלייגען און אום יעדען פרייז זיך אונטערווארפען זייער ווילען. עס פאלגט דערפון, אז אין דער געזעצגעבונג, וואס איז דיקטירט פון גאט, איז ניטא קיין פלאץ פאר פרייהייט. מיר וועלען דעריבער צורוה לאזען די השערה (זאנסט גאנץ ריכטיג) וועגען דער גרינדונג פון דעם שטאאט דורך א דירעקטען אדער אינדירעקטען איינפלוס און, צוזאגענדיג צו באטראכטען זי שפעטער, וועלען מיר זיך איצט אומקעהרן צו דער אונטערזוכונג פון דעם פרייען שטאאט, וועלכער איז געגרינדעט אויף דעם פרייען קאנטראקט. אמת, מיר זיינען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז עס איז אבסאלוט אוממעגליך צו דערקלערן די ווידערשפרוכען אין דעם פאקט גופא פון א געזעצגעבונג, וואס איז געשאפען געווארן דורך דער געניאליטעט פון אן אייניציגען מענשען און איז אייגשטימיג פראקלאמירט און פרייוויליג אנגענומען געווארן פון א גאנצען פאלק פון ווילדע, אזוי אז דער געזעצגעבער זאל ניט דארפען אנקומען צו רויהער קראפט אדער צו וועלכען עס איז געטליכען באטרוג; אבער מיר זיינען צופריידען צו דערלאזען אזא וואונדער, און מיר בעטען איצט אן ערקלערונג פאר א צווייטען וואונדער, וועלכער איז ניט גרינגער צו פארשטעהן ווי דער ערשטער: אנגענומען, אז דער נייער קאדעקס פין זיטליכקייט און געזעצען איז

מעגען אייַנע ביי די אַנדערע און צו שטיצען אייַנער דעם אַנדערן געגען אַלע אָנפאַלען, וואָס וועלן געמאַכט פון דרויסען. נאָר אַלס רעזולטאַט דערפון האָט דער געזעצגעבער, דער גענעראַלער און טוגענד־האַפּטער מענש, וועלכער איז געבאָרן געוואָרן אין דעם קרייז פון א שוין איינגעשטעלטער חברותא און איז דעריבער שוין געווען ביז א געוויסען גראַד דערצויגען אין איהר גייסט, שפּעטער געקאַנט אויס־ברייטען און פאַרטיפען די באַדינונגען פון געזעלשאַפטלעכען לעבען און אויף אזא אופן באשאַפען דעם ערשטען קאָדעקס פון מאָראַל און געזעצען.

אַנטשטעהט אָבער באַלד אַן אַנדער פראַגע. לאָמיר אָננעהמען, אז א מענש, באַגאַבט מיט אומגעוועהנלעכער נאוונת און געבאָרן אין דער גאָר אוראַלטער געזעלשאַפט, איז געווען ביכולת, מיט דער הילף פון דער גאַנץ רויהער ערציהונג, וואָס ער האָט געקראָגען אין דער דאָזיגער געזעלשאַפט, און א דאַנק זיין גאונות צו באַשטימען א קאָדעקס פון מאָראַל. אָבער ווי אזוי האָט ער געקאָנט פועלן, אז זיין פאַלק זאָל זיין קאָדעקס אָננעהמען? מיט דער אייניציגער קראַפט פון לאָגיק? — דאָס איז אוממעגליך. די לאָגיק ענדיגט תמיד מיט דעם, וואָס זי טריאומפירט אפילו איבער די פאַרגרעבטסטע מוחות; אָבער דערויף פאַדערט זיך א סך מעהר צייט, ווי דער קורצער לעבען פון איין מענשען, און האָבענדיג צו טאָן מיט וועניג אַנטוויקעלטע מוחות, וואָלט זיך אפשר דערצו נעפּאַדערט עטליכע יאָהרהונדערטען. מיט דער הילף פון מאַכט, פון צוואַנג? וועט דאָך דאָס שוין אָבער ניט הייסען א געזעלשאַפט, וואָס איז געגרינדעט אויף א פרייען אָפּמאַך, נאָר אויף ערָאָבערונג און פאַרשקלאַפונג. אזא השערה וועט אונז פיהרען דירעקט צו די ווירקליכע היסטאָרישע געזעלשאַפטען, אין וועלכע אַלע זאכען דערקלערן זיך, אמת, א סך נאטירליכער, ווי אין די טעאָריעס פון אונזערע ליבעראַלע עקאָנאָמיסטען; אָבער אזא שטודיום און פאָרשונג וועט ניט נאָר ניט דיענען פאַר דער פאַרהערליכונג פון שטאַאט, וועגען וואָס זאָרגען אזוי שטאַרק די דאָזיגע הערן, נאָר פאַרקעהרט, זיי וועלען אונז צווינגען, ווי מיר וועלען דאָס שפּעטער זעהן, אז מיר זאָלען ווינשען, ער זאָל אזוי גיך ווי מעגליך אינגאַנצען און גרינדליך פאַרניכטעט ווערן.

עס בלייבט נאָך א דריטער מיטל, דורך וועלכען דער גרויסער

אַנדערש, ווי דאָס וואָס קומט היינט פאָר אין אונזערע מוסטערהאַפ־טע שטאַאַטען? אַחוץ דעם שטעלט די שטאַאַטס־טעאָריע אויף אַלס פּרינציפּ דעם טעזיס, אַז כדי איינצושטעלען אַ געזעלשאַפטליכע אָרדנונג איז נויטיג אַ העכערע מאַכט, אַז כדי צו באַהערשען די מענשען און צו אונטערדריקען זייערע שלעכטע תאוות, איז נויטיג אַ הערשער און אַ צוים; אָבער אַז די דאָזיגע מאַכט דאַרף געהערן צו דעם געניאַלען און טוגענדהאַפטען,* צו דעם געזעצגעבער פון זיין פאָלק, ווי משה, ליקורג און סאָלאָן, און אַז דעמאָלט וועט דער דאָזיגער פיהרער און די דאָזיגע צוים פאַרקערפּערן אין זיך די חכמה און די שטראָפענדע מאַכט פון שטאַאַט.

אין נאָמען פון דער לאָגיק וואָלטען מיר גאַנץ גוט געקאָנט באַשטרייטען די גילטיגקייט פון אַ געזעצגעבער, מחמת אין אונזער איצטיגער באַטראַכטונג פון דעם סיסטעם האַנדעלט זיך עס ניט וועגען אַ קאָדעקס פון געזעצען, וואָס ווערט אַרויפגעצוואונגען דורך וועלכער עס איז מאַכט, נאָר וועגען אַ געגענזייטיגען אָפּמאַך, וואָס איז פריי געשלאָסען געוואָרן פון די פרייע גרינדער פון שטאַאַט. און אַזוי ווי די דאָזיגע גרינדער, לויט דעם סיסטעם וואָס מיר באַ־טראַכטען, זיינען געוועזען ניט מעהר און ניט ווענינער ווי ווילדע, וועלכע האָבען ביז יענער צייט געלעבט אין דער פולסטער נאַ־טירליכער פרייהייט, און פאָלגליך האָבען זיי געמוזט ניט וויסען דעם אונטערשייד צווישען גוטס און שלעכטס, וואָלטען מיר גע־קאָנט פרעגען, ווי אַזוי זיינען זיי פּלוצלינג געוואָרן ביכולת זיי צו אונטערשיידען און אָפּטיילען? אמת, מען קען אונז ענטפערן, אַז די ווילדע האָבען לכתחילה געשלאָסען זייער געגענזייטיגען אָפּמאַך מיט דעם איינציגען ציעל זיך צו זיכערן קעגען געפאַהרן; דעריבער איז דאָס וואָס זיי האָבען אָנגערופען ג ו ט ס ניט געווען קיין אַנדער זאַך, ווי אַ פאַרפליכטענדע אויפפיהרונג, וואָס איז באַשטימט גע־וואָרן אין די ווענינע פּונקטען פון זייער אָפּמאַך, ווי צום ביישפּיעל: ניט צו הרג'ענען איינער דעם אַנדערן, ניט צו רויבען דאָס פאַר־

---

* דאָס איז דער אידעאַל פון מאַדזיני. — זעה Doveri dell nomo (Napoli 1860) p. 83 וא Pio IX Papa, p. 27.

„מיר גלויבען אַז די העכערע מאַכט איז הייליג, ווען זי איז גע־הייליגט דורך געניאַליטעט און טוגענד, מיט די איינציגע פּריסטער פון דער צוקונפט, און אַרויסצייגענדיג אין זיך די גרויסע קראַפט צו אָפּפערן, פּרעדיגט זי דאָס גוטע און פיהרט פרייוויליג דערצו אויף אַ דייטליכען אופן"...

נעאפפערט מיט דער פרייהייט צוליעב זייער זיכערהייט, אויף וויפיעל זיי זיינען געוואָרן בירגער, אויף אזויפיעל זיינען זיי גע־ וואָרן שקלאפען פון שטאאט. דעריבער זיינען מיר נערעכט, וועו מיר באהויפטען, אז פון שטאנדפונקט פון שטאאט, איז גוטס ניט קיין פראָ־ דוקט פון פרייהייט, נאָר פארקעהרט, פון דער פארליירענונג פון פרייהייט.

איז עס ניט וואונדערליך די דאזיגע עהנליכקייט צווישען דער טעאלאגיע — די לעהרע פון דער קירכע, און דער פאליטיק — די טעאריע פון דעם שטאאט? איז עס ניט וואונדערליך די דאזיגע צונויפטרעפונג פון אזעלכע צוויי אויסערליך פארשיידענע סארטען נעדאנקען און פאקטען אין איין און דערזעלבער איבערציגונג: וועגען דער נויטוועגדיגקייט מקריב צו זיין די מענשליכע פרייהייט, כדי איינ־ צופלאנצען אין די מענשען מאראליטעט און זיי איבערמאכען, אין איינקלאנג מיט דער קירכע—פאר היילינג, און אין איינקלאנג מיט'ן שטאאט—פאר טוגענד־ האפטע בירגער? — וואס אונז אנבאלאנגט, וואונדערן מיר זיך נאָרניט אויף דעם, וויל מיר זיינען איבערצייגט, און מיר וועלען דאס שפעטער זוכען צו באווייזען, אז פאליטיק און טעאלאגיע זיינען צוויי שוועסטער, וועלכע האבען אין אפשטאמונג און פאר־ פאלגען איין ציעל אונטער פארשיידענע נעמען; אז יעדער שטאאט איז אן ערדישע קירך, פונקט ווי יעדע קירך פון איהר זייט, מיט איהר הימעל, וואו עס האלטען זיך אויף איהרע היילינע און אום־ שטערבליכע נעטער, איז ניט קיין אנדער זאך ווי א הימעלשער שטאאט.

אלזו, דער שטאאט, אזוי ווי די קירך, נעהט ארויס פון יענער פונדאמענטאלער השערה, אז די מענשען זיינען בעצם שלעכט, און אז וועו מען זאל זיי איבערלאזען צו זייער נאטירליכער פרייי־ הייט, וואלטען זיי איינער דעם אנדערן צוריסען און זיי וואלטען געווייזען א ספעקטאקעל פון דער שרעקליכער אנארכיע, וואו די שטארקסטע וואלטען דער'הרג'עט אדער עקספלואטירט די שוואכ־ סטע. איז עס דען ניט אמת, אז דאס וואלט געווען עפעס נאָר גאנץ

ווי יערע טעאלאגיע, איז באזירט אויף דער השערה, אז דער מענש איז בעצם בייז און שלעכט. אין דעם שטאאט, וואס מיר באטראכטען איצט, הויבט זיך דאס גוטע ערשט אן, ווי מיר האבען נעזעהן, מיט דער שליסונג פון דעם שטאאטליכען אפמאך און איז פאלגליך ניט מעהר ווי דער פועלס־יוצא פון דעם דאזיגען אפמאך, און זאנאר זיין אינחאלט. גוטס איז ניט קיין פראדוקט פון פרייהייט. פארקעהרט, כל זמן מענשען בלייבען אפגעזונדערט אין זייער אבסאלוטער אינדיווידואליטעט, געניסענדיג זייער פולע נאטירליכע פרייהייט, ניט ווייסענדיג קיין אנדער גרענץ אחוץ די גרעניצען פון מענליכקייט, און ניט פון רעכט, אזוי לאנג באליידינען זיי איינער דעם אנדערן, באגאנג'ענען זיך געגענזייטיג, רוייבען, מארדען און פארשלינגען, יערער לויט דער מדרגה פון זיין שכל, זיין כיטרעקייט, זיינע מאטעריעלע כוחות, פונקט ווי עס טוען, ווי מיר האבען עס שוין געזעהן, אין דער היינטיגער צייט די שטאאטען. — די מענשליכע נאטור שאפט, אלזא, בטבע ניט קיין גוטס, נאר שלעכטס; דער מענש איז בטבע שלעכט. ווי אזוי ער איז אזוי געווארן? דאס צו דערקלערן איז א זאך פאר דער טעאלאגיע. דער פאקט איז, אז בעת דער שטאאט אנטשטעהט, נעפינט ער שוין דעם מענשען שלעכט און ער נעהמט זיך צו מאכען איהם גוט, ד. ה. איבערשאפען דעם נאטירליכען מענשען אין א בירגער.

אויף דעם קאן מען ענטפערן, וויבאלד דער שטאאט איז דער פראדוקט פון דעם פרייגעשלאסענעם אפמאך, און גוטס איז דער פראדוקט פון שטאאט, פאלגליך איז עס א פראדוקט פון פרייהייט! אזא אויספיהר איז לחלוטין ניט ריכטיג. דער שטאאט, אפילו לויט דעם דער טעאריע, איז ניט קיין פראדוקט פון פרייהייט, נאר פארקעהרט, פון דער אויפאפערונג און דעם פרייוויליגען אפזאגען זיך פון דער פרייהייט. מענשען אין נאטירליכען צושטאנד זיינען פאלשטענדיג פריי פון שטאנדפונקט פון רעכט, אבער אין דער ווירקליכקייט זיינען זיי אונטערווארפען אלע געפאהרען, וואס שטעלען יעדע מינוט אין סכנה זייער לעבען און זיכערקייט. און דערפאר, כדי צו דאטעווען און פארזיכערן די לעצטע, זיינען זיי מקריב, זאגען זיי זיך אפ פון א גרעסערן אדער קלענערן טייל פון זייער פרייהייט, און אויף וויפיעל זיי האבען

א שקלאַף היסט זיין געצוואונגען צו ארבייטען פאר א צווייטען,—פונקט ווי זיין א האר היסט באנוצען זיך מיט דעם צווייטענ׳ס ארבייט. אין דער אלטער וועלט, פונקט ווי איצט אין אַזיע, אין אַפריקא, און אפילו טיילווייז נאָך אין אַמעריקא, האָבען שקלאפען זיך דירעקט נערופען שקלאַפען. אין מיטעלאלטער האָבען זיי געקראָגען דעם נאָמען: לייבאייגענע, אוו אין דער איצטינער צייט רופט מען זיי: געדונגענע. די לאַגע פון די לעצטע איז א פיעל ווירדיגערע און ניט אזא שווערע, ווי די לאַגע פון די שקלאפען, נאָר פונדעסטוועניגען זיינען זיי אלץ נעצוואונגען דורך הונגער, ווי אויך דורך פאליטישע און סאָציאלע אינסטיטוציעס צו טאָן גאנץ שווערע ארבייט, כדי צו געבען אַנדערע א מעגליכקייט צו פיהרען א לעבען פון פאלשטענדיגער אויסערפארהעלטנישמעסיגער אומטעטיגקייט. פאָלגליך זיינען זיי שקלאַפען. אין הכלל, וואלט קיין איינציגער שטאַאט, סיי אמאליגער סיי היינטיגער, זיך ניט געקאָנט באַגעהן אָהן דער געצוואונגענער ארבייט פון די נעדונגענע און פארשקלאפטע מאסען, אלס ערשטער און וויכטליך נויטוועדיגער באדינג פאר דער פרייער צייט, פריי־הייט און אויסבילדונג פון דעם פאליטישען קלאס בירגער. אין דער הינזיכט זיינען אפילו די פאראיניגטע שטאַאטען פון נאָרד אמעריקא קיין אויסנאהם ניט.

אט דאס זיינען די אינערליכע באדינגונגען פון דעם לעבען פון שטאַאט, וועלכע זיינען א נויטוועדיגער רעזולטאט פון זיין אויסערליכער לאַגע, ד. ה. פון זיין נאטירליכער, שטענדינער און אומפארמיידליכער פיינדליכקייט בנוגע צו אלע אנדערע שטאַאטען. לאָמיר איצט באטראכטען, וואס זיינען עם פאר באדינגונגען, וועלכע קומען דירעקט ארויס פאר די מיטבירגער פון דעם פרייען אפמאך, אויף וועלכען זיי באזירען דעם שטאַאט.

די אויפגאבע פון דעם שטאַאט וועלט ניט באשרענקט מיט דעם אויפפאסען אויף דער זיכערקייט פון זיינע מיטגלידער קעגען אלע אויסערליכע אנפאלען, ער מוז זיי נאָך אויך אין דעם אינערליכען לעבען באשיצען איינעם פון אנדערן און יעדערן פון זיך אליין. וואָרים דער שטאַאט, — און דאס איז זיין כאראקטעריסטישער און גרונד־שטריך, — יעדער שטאַאט,

פעדעריזונג פון אלע אינדיווידומען אין אסאציאציעס, קאמונעס און רעגיאנען, פראווינצען און נאציאנען אין איין גאנצער מענש־היים.

אט דאס זיינען די שלוסען צו וועלכע עס מוז אונז פיהרען אן אונטערזוכונג פון די אויסערליכע באציהונגען אפילו פון דעם אזוי נערופענעם פרייען שטאאט צו די אנדערע שטאאטען. ווייטער וועלען מיר זעהן, אז דער שטאאט, וועלכער איז באזירט אויף דעם נעטליכען רעכט אדער אויף דער רעליגיעזער סאנקציע, קומט אויך פאלשטענדיג צו דיזעלבע רעזולטאטען. לאמיר איצט באטראכטען די באציהונגען פון דעם שטאאט, וואס איז באגרינדעט אויף דעם פרייען קאנטראקט, צו זיינע אייגענע בירגער אדער אונטערטאנען.

מיר זעהן, אז ארויסווארפענדיג א גרויסע מערהייט פון דעם מענשליכען מין פון זיין מיטען, אז אוועקשטעלענדיג זיי אויסער דער ספערע פון זיינע פארפליכטונגען, אויסער דעם קריז פון זיין מארל, נערעכטיגקייט און רעכט, פארוואַרפט דער שטאאט די מענשליכקייט און דורך דעם נעפליגעלטען וואַרט: פאטריאָטיזם, פארפליכטעט ער זיינע אונטערטאנען צו אומנערעכטיגקייט און אכזריות, ווי צו דער העכסטער פליכט. ער באשרענקט, האקט ארום און טויטעט־אפ אין זיי די מענשליכקייט, כדי אויפהערענדיג צו זיין מענשען זאלען זיי ווערן בלויז בירגער, אדער — פון שטאנדפונקט פון דער היסטארישער אויסנעהאלטענקייט פון די פאקטען וועט זיין ריכטיגער גענאַנט, — כדי זיי זאלען ניט אריבערוואקסען די מדרגה פון א בירגער, זיי זאלען ניט דערגרייכען צו דער הויכקייט פון א מענשען. — מיר האבען אויך נעזעהן, אז יעדער שטאאט, אויס מורא ער זאל ניט אונטערגעהן און פארשלונגען ווערן פון די שכנ'ישע שטאאטען, מוז שטרעבען צו מאכט; און ווערענדיג מעכטיג, מוז ער באזיגען אנדערע שטאאטען. דער וואס רעדט וועגען באזיגען, רעדט אויך וועגען באזיגען, אונטערדריקען און פארשקלאפטע פעלקער, אונטער וואס פאר א פארם אדער נאמען דאס זאל ניט געטאן ווערן. שקלאפעריי איז דעריבער אן אומפאר־מיידליכער פועל־יוצא פון דער עקזיסטענץ פון שטאאט.

די שקלאפעריי קען בייטען איהרע פארמען און איהר נאמען, אבער דער תוך איהרער בלייבט אומפארענדערט. דער דאזינער תוך ווערט אויסגעדריקט אין די פאלגענדע ווערטער: ז י י ן

די מענשליכע רעכט, אין דער וועלט און דער אומבאדינגטער באַ־
פרייאונג פון מענשליכען מין; מיר גלויבען אין דער מענשליכער
פרייהייט און אין דער מענשליכער ברידערליכקייט, וואָס איז נע־
גרינדעט אויף דער מענשליכער נערעכטיגקייט. — מיט איין וואָרט,
מיר גלויבען אין דעם נצחון פון דער מענשהייט אויף דער ערד.
אָבער אָט דער טריאומף, וועלכען מיר רופען מיט אונזער וואונש,
וועלכען מיר סטארען זיך צו דערנעהנטערן מיט פאראייניגטע
כחות איז, לויט זיין כאראקטער גופא, די פארנייגונג פון דעם פאר־
ברעכען, וועלכער איז בעצם ניט קיין אנדער זאך, ווי די פארנייגונג
פון מענשליכקייט. דער טריאומף פון דער מענשהייט קאָן אַזוי
נאָר דאן פארווירקליכט ווערן, ווען דער פארברעכען וועט אויפהערן
צו זיין דאָס, וואָס ער איז היינט כמעט אומעטום: דער הויפּט־
יסוד פון דער פאַליטישער עקזיסטענץ
פון די נאציאָנען, וואָס זיינען פארשלונ־
גען און פארשקלאפט פון דער שטאָאטס־
אידעע. — און אזוי ווי איצט איז שוין באוויזען, אז קיין
שטאָאט קאָן ניט עקזיסטירן, ניט באנעהענדיג קיין פארברעכענס,
אָדער לפּחות ניט טראכטענדיג און קלערענדיג ווי אזוי זיי דורכ־
צופיהרן, — אויב ער איז ניט בכח צוליעב שוואכקייט זיי דורכ־
צופיהרן אין דער וווירקליכקייט, — קומען מיר היינט צום שלוס,
אז עס איז אומבאדינגט נויטיג צו פאר־
ניכטען די שטאָאטען, אָדער, אויב דאָס וועט זיין
צופריידענשטעלענדער, זיי פאַלשטענדיג און גרינדליך איבערבויען
אזוי, אז זיי זאָלען אויפהערן צו זיין צענטראליזירטע און אָרגאַ־
ניזירטע מלוכות פון אויבען ארונטער, נעגרינדעט אויף גוואלט
אָדער אויף דער אויטאָריטעט פון וועלכען עס איז פּרינציפּ, נאָר
זיי זאָלען, פארקעהרט, פון דאָס נייַ אָרגאניזירט ווערן פון אונטען
נאָך אויבען, מיט דער אבסאָלוטער פרייהייט פאר אלע טיילען זיך
צו פאראייניגען אָדער ניט צו פאראייניגען און איבערלאָזען די
פרייהייט צו יעדען טיל ער זאָל קאָנען צו יעדער צייט ארויסטרע־
טען פון דער דאָזיגער פאראייניגונג, אפילו ווען ער איז אין איהר
אריינגעקומען מיט זיין אייגענעם גוטען ווילען; אז זיי זאָלען
ווערן רעאָרגאניזירט אין אייגקלאַנג מיט די וווירקליכע אינטערע־
סען און נאטירליכע שטרעבונגען פון אלע טיילען, דורך דער פרייער

געלען; אזוי ווי אין דער צייט פון מאקיאוועלי וואָלט נאָר אפילו קיינעם אויפ'ן נעדאנק ניט געקומען, אז עס עקזיסטירט עפעס אזוינס ווי פאָלקס־רעכט, מחמת די פעלקער זיינען תמיד באטראכט געווארן אלס א פוילע און טעמפע מאסע, וואָס איז פאר'משפט אייביג צו געהאָרכן, אלס עפעס א מין סאָרט פלייש פאר די שטאָטען, אלס א נעגענשטאנד צום שינדען און שערען; אזוי ווי אין ערנעץ, ניט אין איטאליע נופא, ניט אויסער איהר, איז ניט נעווען אזוינס, וואָס זאָל זיין העכער פון דעם שטאָט, — האָט מאקיאוועלי מיט גרוים לאָגיק באשלאָסען, אז דער שטאָט איז דער העכסטער ציעל פון דער נאנצער מענשליכער עקזיסטענץ, אז מען מוז איהם דיענען אונטער אלע אומשטענדען, און אז א גוטער פאטריאָט דארף זיך ניט אָפשטעלען פאר קיין פארבראכען, דיענענדיג איהם, ווייל די אינטערעסען פון שטאָט וועגען אלצ־דינג אריבער. מאקיאוועלי ראָט צו באגאהן פארברעכען, ער שרייבט פאָר און דערקלערט, אז דאָס איז א נויטוועגדיגער באַ־דינג פון פאָליטישער וויזהייט און אמת'ען פאטריאָטיזם. צי דער שטאָט רופט זיך מאָנארכיע אָדער רעפובליק, אלץ איינס נויטיגט ער זיך אין פארברעכען פאר זיין טריאומף און פאר זיין עקזיסטענץ. דאָס פארברעכען, פארשטעהט זיך, וועט בייטען די ריכטונג און דעם צוועק, אבער דער כאראקטער וועט פארבלייבען דערזעלבער. דאָס וועט שטענדיג זיין דער מעכטיגער, אומאויפ־הערליכער טרעטען אויף דער גערעכטיגקייט, רחמנות און עהרליכ־קייט צו גונסטען דעם וואויזיין פון שטאָט.

יאָ, מאקיאוועלי איז נערעכט; נאָך די דריי און א האלב יאָהרהונדערטען פון ערפאָהרונג, וואָס זיינען פארבונדען מיט זיין עקספּערימענט, קאָנען מיר אין דעם ניט צווייפלען. יאָ, די נאנצע גע־שיכטע דערצעהלט דאָס אונז: די קלייניע שטאָטען זיינען צדיקים, בלויז א דאנק זייער שוואכקייט, די מעכטיגע שטאָטען אָבער ווערן אויפגעהאלטען נאָר דורך פארברעכען. ניט מעהר, אונזער שלום וועט זיין א נאנץ אנדערער, ווי מאקיאוועלי פיהרט אוים, און צוליעב א נאנץ אויספאכער אורזאך: מיר זיינען קינדער פון דער רעוואָלוציע און מיר האָבען פון איהר נעקראָנען בירושה די רעליגיע פון דער מענשהייט, וועלכע מיר מוזען אויפשטעלען אויף די חורבות פון דער רעליגיע פון דער נאָטהייט; מיר נלויבען אין

קיין שווינדלעריייען, קיין באטרוגען, קיין נידעריגע שפּיצלעך, קיין חוצפּה'דיגע נגבות, קיין שענדליכע רויבעריייען און קיין שמוציגע פּאַראַטען, וואָס זאָלען יעדען יאָהר כסדר ניט באַגאַנגען ווערן פון די פּאַרשטעהער פון שטאַט, אָהן וועלכער עס איז אַנדער אַנטשולדיגונג, אָחוץ דעם עלאַסטישען, אַזוי באַקוועמען און צו־ נלייכער צייט אַזוי שוידערליכען וואָרט: ש ט א א ט ס־א י נ־ ט ע ר ע ס ע ן.

אַן אמת שוידערליך וואָרט! ער האָט פּאַרדאָרבען און דע־ מאָראַליזירט א גרעסערע צאָהל פּערזאָנען אין די אָפּיציעלע ספערן און אין די הערשענדע קלאַסען פון דער געזעלשאפט, ווי דאָס קריסטענטום אליין. ווי נאָר דאָס דאָזיגע וואָרט ווערט ארויס־ געזאָגט, ווערט אלץ פּאַרשטומט, אלץ פּאַרשוואונדען: געוויסענ־ האַפּטיגקייט, ווירדע, גערעכטיגקייט, רעכט, אפילו דער רחמנות אליין, און צוזאַמען מיט זיי די לאָגיק און דער שכל הישר; פון שווארץ ווערט ווייס און פון ווייס שוואַרץ; דאָס אָבשיילִיכסטע ווערט מענשליך, און דער נידערטרעכטיגסטער באַטרוג, די שוי־ דערליכסטע פּאַרברעכענס ווערן מעשים־טובים.

דער גרויסער איטאַליענישער פילאָזאָף און פּאָליטיקער, מא־ קיאַוועלי, איז געווען דער ערשטער, ווועלכער האָט דאָס דאָזיגע וואָרט ארויסגעבראכט, אָדער לפחות דער ערשטער, וואָס האָט צו איהם צוגעלעגט זיין איצטיגע באַדייטונג און די גרויסע פּאָפו־ לאַריטעט, וואָס ער האָט נאָך ביז היינט אין די הערשענדע קרייזען. דער רעאַליסטישסטער און פּאָזיטיוויסטישסטער פון אלע דענקער, מאקיאַוועלי, האָט דער ערשטער באַגריפען, אז גרויסע און מעכטיגע שטאַטען קאָנען נעגרינדעט און אויפגעהאלטען ווערען נאָר דורך פּאַרברעכענס, — דורך א סך גרויסע פּאַרברעכענס און דורך דער העכסטער פּאַראַכטונג צו אלץ, וואָס מען רופט עהרליכקייט. ער האָט דאָס באַשריבען, דערקלערט און באַווייזען מיט א שרעקליכער אָפּענהערציגקייט. און אזוי ווי די אידעע פון מענשליכקייט איז נאָך דעמאָלט גאָר נעווען אינגאַנצען אומבאַוואוסט; אזוי ווי די אי־ דעע פון ברידערליכקייט, ניט מענשליכע, נאָר רעליגיעזע, וואָס ווערט געפּרעדיגט פון דער קאַטוילישער קירכע, איז צו יענער צייט ווי אלעמאל נעווען ניט מעהר ווי א שרעקליכע איראָניע, וועלכע די קירכע אליין פלענט אלע ווייל אויפּדעקען מיט איהרע מאַסרע־

בערזינליכע (טראנסצענדענטאלע) מאר אל פון דעם שטאאט. מיר רופען זי איבערזינליכע מאראל, מחמת געווהנליך שטייגט זי אריבער דעם גראר פון דער מענשליכער, פערזענליכער און נעזעלשאפטליכער מאראל און גערעכטיגקייט, און דורך דעם גופא קומט זי אלץ אפטער אין צוזאמענשטויס מיט זיי. אזוי צום ביישפיעל ווערט באטראכט אלס א פארברעכען צו באליידיגען, אונטערדריקען, רויבען, פלינדערן, הרג'נען, פארקנעכטען דעם נאהענטען, פון שטאנדפונקט פון דער געווהנליכער מענשליכער מאראל. פארקעהרט, אין געזעלשאפטליכען לעבען און פון שטאנדפונקט פון פאטריאטיזם, ווען דאס ווערט געטאן פאר דעם גרויסען כבור פון שטאאט, פאר דער אויפהאלטונג אדער אויסברייטונג פון זיין מאכט, ווערט דאס אלץ באטראכט פאר א פליכט און א טוגענד. און די דאזיגע טוגענד, די דאזיגע פליכט זיינען א מוז פאר יעדען בירגער־פאטריאט; יעדערער איז זיי מחויב אויסצופיהרן, און ניט נאר קענען אויסלענדער, נאר אויך קענען זיינע אייגענע לאנדסלייט, וועלכע זיינען מיטגלידער און אונטערטאנען פון שטאאט, פונקט ווי ער, יעדעם מאל ווען דער וואוילזיין פון שטאאט פאדערט עס.

דאס דערקלערט אונז פארוואס זינט די נעשיכטע האט זיך אנגעהויבען, ד. ה. זינט די שטאאטען זיינען אנטשטאנען, איז די פאליטישע וועלט תמיד געווען און איז אויך ווייטער פארבליבען די ארענא פון דער העכסטער שווינדלעריי און אומפארגליכליכער רויבעריי, — וואס ווארן נאך דערצו זהר הויך געשעצט, וויל זיי זיינען פארגעשריבען פון פאטריאטיזם, פון דער איבערזינליכער מאראל און פון די העכערע אינטערעסען פון שטאאט. דאס דערקלערט אונז, פארוואס די גאנצע געשיכטע פון די אמאליגע און היינטיגע שטאאטען איז ניט מהער ווי א רייהע נידערטרעכטיגע פארברעכענס; פארוואס קיסרים און מיניסטארן אין דער פארגאנגענהייט און אין דער געגענווארט, אין אלע צייטען און אין אלע לענדער: שטאאטסמענער, דיפלאמאטען, ביוראקראטען און מיליטאריסטען, ווען מען זאל זיי אורטיילען פון שטאנדפונקט פון אייגפאכער מאראל און מענשליכער גערעכטיגקייט, האבען הונדערט מאל, טויזענד מאל פארדיענט די תליה אדער קאטארגע; ווארים עס זיינען ניטא קיין שוידערליכקייטען, קיין אכזריות'ן,

פּראַיניגט בלויז א טייל פון זיי מיט דעם צוועק צו פּארניכטען, ערשטבערן און פּארשקלאַפען אלע איבעריגע. ער נעהמט אונטער זיין שוץ נאָר זיינע אייגענע בירגער; ער אַנערקענט מענשליכע רעכט, מענשליכקייט און ציוויליזאַציע נאָר אין זיינע אייגענע גרעניצען; ניט אַנערקענענדיג קיין אַנדער רעכט, אחוץ זיך אליין, נעהמט ער זיך לאָגישערווייזע דאָס רעכט פון דער גרויזאַמסטער אוממענשליכקייט בנוגע צו אלע פרעמדע פעלקערשאפטען, וועלכע ער קאָן לויט זיין אייגענעם וויללען באַרויבען, פּארניכטען און פּאר־שקלאפען. אויב ער ווייזט אַרויס אין זיינע באציהונגען צו זיי גרויסמוט און מענשליכקייט, איז דאָס בשום אופן ניט אלס א גע־פיהל פון פליכט; וויל פליכטען האָט ער בלויז, ערשטענס, צו זיך אליין, און צווייטענס, צו די יעניגע פון זיינע מיטגליעדער, וועלכע האבען איהם פרייוויליג געגרינדעט, וועלכע האלטען איהם וויטער פרייוויליג אויף, אַדער אפילו צו די, ווי דאָס פאסירט שטענדיג סוף כל סוף, וואָס זיינען געוואָרן זיינע אונטערטאַנען. אַזוי ווי קיין אינטערנאציאָנאלער רעכט עקזיסטירט ניט, א ז ו י ו ו י ע ס ק א ן ק י י נ מ א ל א ו י ף א ן ע ר נ ס ט ע ן א ו ן ו ו י ר ק ל י כ ע ן א ו פ ן נ י ט ע ק ז י ס ט י ר ן, נ י ט א ו נ ט ע ר ג ר א ָ ב ע נ ד י ג ד ע ם ס א מ ע י ס ו ד פ ו ן פ ר י נ צ י פ פ ו ן ד ע ר א ב ס א ָ ל ו ט ע ר ס ו א ־ ו ע ר י נ י ט ע ט פ ו ן ד י ש ט א ָ ט ע ן, קאָן דער שטאַט ניט האבען וועלכע עס איז פליכטען אין באַצוג צו פרעמ־דע פעלקערשאפטען. בכן, אויב ער באנעהמט זיך מענשליך מיט א באזיעגטען פאלק, אויב ער באַרויבט איהם און פּארניכטעט איהם נאָר אויף א העלפּט, אויב ער דערבּרענגט איהם ניט ביז דער לעצ־טער מדרגה פון שקלאפערי, באגעהט ער זיך אזוי צוליעב פאליטיק, מעגליך צוליעב פּאַרזיכטיגקייט, אַדער צוליעב ריינער גרויסמוטיג־קייט, אבער קיינמאל ניט אלס פליכט, — מחמת ער האָט דאָס אב־סאלוטע רעכט צו הערשען איבער די באזיעגטע פעלקער לויט זיין אייגענעם ווילקיר.

די דאָזיגע אבשיליכע פּארלייקענונג פון דער מענשליכקייט, וואָס איז דער עצם פון שטאַט, איז פון שטאַטליכען שטאַנדפונקט די העכסטע פליכט און די גרעסטע טוגענד: זי טראָגט דעם נאָמען פ א ט ר י א ָ ט י ז ם און שטעלט צונויף די גאַנצע אי־

איהרע מיטגלידער, שלוסט אויס פון איהר קרייז אלס פרעמדע און נאטירליכע שונאים, א ריעזיגע מאיאריטעט פון מענשליכען מין, צי זיי געהען יא אדער ניט ארויס אין פונקט אזעלכע אסא־ציאציעס.

די עקזיסטענץ פון א וועלכען עס איז אייניגען באגרעניצטען שטאאט זעצט פאראוים און, אין פאל פון נויט, רופט ארויס די פארמירונג פון מאנכע אנדערע שטאאטען, מחמת עס איז גאנץ נאטירליך, אז די אינדיווידומען, וועלכע געפינען זיך אויסערהאלב דעם ערשטען שטאאט, וואס שטעלט אין געפאהר זייער עקזיס־טענץ און פרייהייט, זאלען זיך אויך פאראייניגען געגען איהם. און אט אזוי ווערט די מענשהייט צושפליטערט אויף אן אומבאשטימ־טער צאהל שטאאטען, וועלכע זיינען פרעמד, פיינדליך און געפאהר־ליך אין די באציהונגען פון איינעם צום אנדערן. צווישען זיי איז ניטא קיין געמיינשאפטליכער אפמאך, עס איז ניטא קיין געמיינ־שאפטליכער רעכט; וואהרים וועלן עס זאל אנדערש זיין, וואלטען זיי דאך אויפגעהערט צו זיין אבסאלוט איינע פון די אנדערע אומאפ־העניגיג שטאאטען און וואלטען געווארען פאראייניגטע טיילען פון איין גרויסען שטאאט. אויב אבער אט דער גרויסער שטאאט וועט נאר ניט ארייננעהמען אין זיך די גאנצע מענשהייט, וועט ער גע־גען זיך האבען אנדערע גרויסע, אינערליך פעדערירטע שטאאטען, וואס וועלען זיך צו איהם נויטוועניגערווייז באציהען מיט דער־זעלבער פיינדליכקייט. מלחמה וועט אלזא בלייבען דאס העכסטע געזעץ און אן אינערליכע נויטוועניגקייט אין דעם לעבען פון דער מענשהייט.

יעדער שטאאט, צי זיין אינערליכע אָרדנונג איז א פעדעראַ־טיוו אָדער ניט, מוז שטרעבען, אונטער דער מורא פון אונטער־גאנג, צו ווערן דער מעכטיגסטער. ער מוז פארשלינגען, כדי ניט צו ווערן פארשלונגען; ער מוז עראָבערן, כדי ניט צו ווערן ער־אָבערט; ער מוז פארשקלאפען, כדי ניט צו ווערן פארשקלאפט; מחמת צוויי גלייכע, נאר אין דערזעלבער צייט געגענגעזעצטע קרעפ־טען קאנען ניט עקזיסטירן, ניט פארניכטענדיג איינע די אנדערע.

דער שטאאט איז אלזא די העכסטע, די צינישסטע און די פולסטע פארלייקענונג פון דער מענשהייט. ער צערייסט די אל־וועלטליכע סאלידאריטעט פון אלע מענשען אויף דער ערד, און

מוראַוויאָוס, די קיוויערס, די ביסמאַרקס, די נאַפּאָלעאָנס, זיי וואָלטען שטאַרק געלאַכט, ווען אימעצער וואָלט געזומען ערנסט זייערע רעליגיעזע איבערצייגונגען. זיי וואָלטען נאָך מעהר גע־לאַכט, ווען מען זאָל זיי צושרייבען הומאַניטאַרע געפיהלען, אַב־זיכטען און שטרעבונגען, וועלכע זיי לאָזען ניט דורך קיין געלעגענ־הייט עפענטליך אָנצורופען נאַרישקייטען. וואָס־זשע בלייבט פאַר דער פאַרמירונג פון זייער מאַראַל? ניט מעהר ווי די שטאַט־ליכע אינטערעסען. פון דעם דאָזיגען שטאַנדפונקט, וועלכער איז, מיט וועניגע אויסנאַהמען, געווען דער שטאַנדפונקט פון די שטאַטסמענער, ד י ק ל ו ג ע מ ע נ ע ר פון אלע צייטען און פון אלע לענדער, איז אלץ וואָס עס דיענט אויפצוהאלטען, פאַרגרעסערן און פארשטארקערן דעם שטאַט, ווי געמיין דאָס זאָל ניט זיין פון רעליגיעזען שטאַנדפונקט, ווי נידערטרעכטיג דאָס זאָל ניט זיין פון שטאַנדפונקט פון דער מענשליכער מאַראַל, — איז ג ו ט; און פארקעהרט, אלץ וואָס איז אין געגענזאַץ צו די שטאַטס־אינטערעסען, כאָטש אין אַנדערע הינזיכטען מעג עס זיין די הייליגסטע און די מענשליך־גערעכטסטע זאַך, — איז ש ל ע כ ט. אָט דאָס איז די ניט געפעלשטע מאַראַל און די אייביגע פּראַקטיק פון אלע שטאַטען.

אָט דאָס איז אלזו די מאַראַל פון דעם שטאַט, וואָס איז באזירט אויף דער טעאָריע פון א געזעלשאפטליכען אָפּמאַך. לויט דעם דאָזיגען סיסטעם, האָבען גוטסקייט און גערעכטיגקייט אָנגע־הויבען עקזיסטירן ערשט מיט דער שליסונג פון דעם אָפּמאַך, און זיי זיינען ניט עפּעס אנדערש ווי דער אינהאַלט און דער ציעל פון קאָנטראַקט, ד. ה. דער א ל ג ע מ י י נ ע ר ג ל י ק און ג ע ז ע ל ש א ר ט ל י כ ע ר ע כ ט פון אלע אינדיווידומען, וואָס האָ־בען איהם געשלאָסען, א י ב ע ר ל א ז ע נ ד י ג אָן א ז י י ט א ל ע ד י, ו ו א ָ ס ה א ָ ב ע ן נ י ט ג ע נ ו מ ע ן ק י י ן א ָ נ ט י י ל א י ן ש ל י ס ע ן ד ע ם ק א ָ נ ט ר א ק ט. אָנטער דעם וואָרט וואויליזיין וועלט דעריבער אין דעם דאָזיגען סיסטעם פארשטאַנען בלויז די העכסטע באפרידיגונג פון דעם קא־לעקטיוון ענאָאיזם פון א ספּעציעלער און באגרעניצטער אסאָצי־אציע, וועלכע, זייענדיג געגרינדעט אויף דער טיילווייזער אויפּאָפּ־פערונג פון דעם אינדיווידועלען ענאָאיזם מצד יעדען איינעם פון

דער איינציגער פאָרשטעהער זייערער, דער שטאַאט, איז מיט דעם אַליין באַקליידט נעוואָרן מיט דער מאַכט צו דערשטיקען אַלע אויפ־שטאַנדען פון אינדיווידועלען עגאָאיזם, נאָר מיט דער פליכט צו באַשיצען יעדען איינעם פון זיינע מיטגליעדער אין דער אומבאַ־ריהרליכקייט פון זיינע רעכטען, אַזוי לאַנג ווי זיי קומען ניט אין קאָנפליקט מיט דעם אַלגעמיינעם רעכט.

איצט וועלען מיר באַטראַכטען, וואָס עס דאַרף מיט זיך אויף אַזאַ אופן פאָרשטעלען אַן איינגעאָרדענטער שטאַאט, סיי אין זיי־נע באַציהונגען צו אַנדערע, צו איהם עהנליכע שטאַאטען, סיי צו דער באַפעלקערונג, וואָס ער רעגירט. די דאָזיגע אונטערזוכונג צייגט אונז צו זיין אינטערעסאַנטער און ניצליכער דערפאַר, וואָס דער שטאַאט, ווי ער ווערט באַשטימט אין אָט דער טעאָריע, איז אייגענטליך דער היינטיגער שטאַאט, אויף וויפיעל ער האָט פאַר־וואָרפען די רעליגיעזע אידעע, דער וועלטליכער אָדער אַטעאיסטישער שטאַאט, וואָס ווערט פּראָקלאַמירט פון די מאָדערנע פּובליציסטען. לאָמיר אַלזאָ באַטראַכטען, אין וואָס עס באַשטעהט זיין מאָראַל? — דער מאָדערנער שטאַאט, ווי מיר האָבען געזאָגט, האָט זיך באַפרייט פון דעם יאָך פון דער קיר־כע, און פאָלגליך האָט ער פאַרוואָרפען די אַלוועלטליכע אָדער קאָס־מאָפּאָליטישע מאָראַל פון דער קריסטליכער רעליגיע, און, וועלען מיר צוגעבען, איז נאָך ניט דערגאַנגען צו דער הומאַניטערער אי־דעע, האָט זיך נאָך ניט דורכגעדרונגען מיט דער הומאַניטערער מאָראַל, וואָס איז אגב פאַר איהם אוממעגליך צו טאָן, ניט פאַרניכ־טענדיג זיך. עס איז אוממעגליך, מחמת אין זיין אָפּגעזונדערטער עקזיסטענץ און זיין סעפּאַראַטיסטישער קאָנצענטראַציע, איז דער שטאַאט צו ענג, אַז ער זאָל זיין ביכולת אַרומצונעהמען און אַריינ־צונעהמען די אינטערעסען פון דער גאַנצער מענשהייט, און פאָלג־ליך די אַלמענשליכע מאָראַל.

די מאָדערנע שטאַאטען האָבען דערגרייכט פּונקט דעם אוי־בען באַשריבענעם צושטאַנד. דאָס קריסטענטום דיענט זיי נאָר אַלס אַן אָנשטעל און אַ פראַזע, אָדער אַלס אַ מיטעל צו באַ־שווינדלען די נאַראָנים, ווייל זיי פאַרפאָלגען אַזעלכע צוועקען, וועל־כע האָבען קיין שייכות ניט מיט רעליגיעזע אידעען. און די גרוי־סע שטאַאטסמענער פון אונזערע טעג: די פּאַלמערסטאָנס, די

חוץ אפשר יענע, וואָס זיין שוואַכקייט אָדער זיין רעלאַטיווע קראַפט האָט פון איהם געפאָדערט, — מיט אַנדערע ווערטער, זיין קלוגקייט און זיין פּערזענליכער אינטערעס.* דעמאָלט, אַלץ אין איינקלאַנג מיט דערזעלבער טעאָריע, איז דער עגאָאיזם געווען דער העכסטער געזעץ, דער איין־אייינציגער רעכט: דאָס גוטע איז באַשטימט געוואָרן נאָך דעם ערפאָלג, דאָס שלעכטע — נאָך דעם דורכפאַל; און די גערעכטיגקייט איז געווען ניט עפּעס אַנדערש, ווי די אָנערקענונג פון אַ געשעהענעם פאַקט, ווי שרעקליך, באַר־באַריש און אָפּשטויסענד ער זאָל ניט זיין, — אינגאַנצען עהנליך צו דעם, ווי אין דער פּאָליטישער מאָראַל, וועלכע האָט היינט צו טאָג דעם פאָרצוג אין אייראָפּאַ.

דער אונטערשייד צווישען גוטס און שלעכטס הויבט זיך אָן, לויט אָט דעם סיסטעם, ערשט נאָכדעם ווי עס איז געשלאָסען גע־וואָרן דער געזעלשאַפטליכער אָפּמאַך. אַלץ וואָס מען האָט דע־מאָלט אָנערקענט, אַז עס שטעלט צונויף דעם אַלגעמיינעם וואויל־זיין, האָט מען פּראָקלאַמירט פאַר גוט, און אַלץ, וואָס איז געווען געגען אָט דעם וואוילזיין, — פאַר שלעכט. די מיטגלידער, וועל־כע האָבען צוגעשטימט, ווערנדיג בירגער, פאַרבינדענדיג זיך דורך אַ מעהר אָדער וועניגער פייערליכען פאַרשפּרעכען, האָבען שוין מיט דעם אַליין אויף זיך אַרויפגעלעגט פליכטען: די פליכט צו אונ־טערוואַרפען זייערע פּריוואַטע אינטערעסען צו דעם אַלגעמיינעם וואוילשטאַנד, צו די אַמטיילבאַרע אינטערעסען פון כלל, און זיי־ערע פּערזענליכע רעכטען צו דעם אַלגעמיינעם רעכט, דורך וואָס

* אַזעלכע באַציהונגען, וועלכע האָבען אגב קיינמאָל ניט געקאָנט עקזיסטירן צווישען די אוראַלטע מענשען, מחמת אַ סאָציאַלער לעבען איז שוין געווען איידער עס האָט דערוואַכט דער אינדיווידועלער באַ־וואוסטזיין און דער באַוואוסטזיניגער ווילען פון די מענשען, און מחמת אויסער דער געזעלשאַפט האָט קיין איינציגער מענשליכער אינדיווידום זיך קיינמאָל ניט געקאָנט באַנוצען מיט קיין אַבסאָלוטער, אַפילו ניט קיין פאַרהעלטניסמעסיגער פרייהייט, — אַזעלכע באַציהונגען, זאָגען מיר, זיינען אינגאַנצען עהנליך צו די, וואָס עקזיסטירן היינט צווישען די מאָדערנע שטאַאַטען, פון וועלכע יעדער איינער באַטראַכט זיך באַקליידט מיט אַ פרייהייט, וועלכע איז אַבסאָלוט אין זיין מאַכט און זיין רעכט און וועלכע שליסט אויס די פרייהייט פון אַלע אַנדערע שטאַאַטען. דע־ריבער צייגט ער אַרויס צו אַלע אַנדערע שטאַאַטען בלויז די אויפמערק־זאַמקייט, וועלכע עס פאָדערן זיינע אייגענע אינטערעסען, — וואָס רופט אַרויס צווישען אַלע מלוכות אַ שטענדיגע פאַרבאַהאַלטענע אָדער אָפענע מלחמה.

אן אנדער גרונד, אחוץ אזוי איז גאָט'ס ווילען, איז געוועזען מצד גאָט א שרעקליכער דעספּאָטיזם; און ווען אונזערע אורעלטערן וואָלטען געפאָלגט, וואָלט דער גאנצער מענשליכער מין פארבליבען פארזונקען אין דער נידעריגסטער שקלאפעריי. פארקעהרט, זייער ניט פאָלגען האָט אונז באפרייט און געראטעוועט. דאָס איז נע־וועזען, ריידענדיג סימבאָליסטיש, דער ערשטער אקט פון מענש־ליכער פרייהייט.

אָבער, וועט מען מיד זאָגען, דער שטאאט, דער דעמאָקראטי־שער שטאאט, וועלכער איז באזירט אויף דער פרייער אָפּשטימונג פון אלע בירגער, קאָן ניט זיין די פארלייקענונג פון זייער פריי־הייט! איז וואָרום ניט? דאָס וועט אינגאנצען זיין אָפּהענגיג אָן דער אנטשיידונג און דער מאכט, וואָס די בירגער וועלען איבערגעבען דעם שטאאט. א רעפּובליקאנישער שטאאט, וואָס איז געגרינדעט אויף אלגעמיינעם וואהל־רעכט, קאָן זיין זעהר דעס־פּאָיטיש, נאָך דעספּאָטישער אפילו פון א מאָנארכיסטישען שטאאט, אויב אונטער דעם אויסרייד, אז ער איז דער פארטרעטער פון דעם אלגעמיינעם ווילען, וועט ער שטיקען די פרייהייט און די פרייע באוועגונג פון יעדערן פון זיינע מיטגליעדער מיט דעם גאנצען דרוק פון זיין קאָלעקטיווער מאכט.

אָבער דער שטאאט, וועט מען זאָגען, באגרעניצט די פרייהייט פון זיינע מיטגלידער נאָר אויף אזויפיעל, אויף וויפיעל די דאָזיגע פרייהייט ווערט באנוצט פאר אומגערעכטיגקייט און שלעכטס. ער שטערט זיי פון טויטען איינע די אנדערע, פון באראבעווען איינע די אנדערע, פון באליידיגען איינער דעם צווייטען און בכלל פון טאָן שלעכסטס; פון דער אנדער זייט אָבער לאָזט ער זיי איבער די פולע און פאָלשטענדיגע פרייהייט צו טאָן גוטס. דאָס איז ווידער די אייגענע געשיכטע מיט „בלוי־באָרד" אָדער מיט די פארבאָ־טענע פרוכט: וואָס איז אזוינס שלעכטס, וואָס איז אזוינס גוטס?

פון שטאנדפּונקט פון דעם סיסטעם, וואָס מיר אנאליזירן, האָט ביז צום שליסען פון אָפּמאך ניט עקזיסטירט קיין אונטערשייד צווישען גוטס און שלעכטס, און יעדער אינדיווידום איז דאן גע־בליבען איינזאם פארטיעפט אין זיין פרייהייט און אין זיין אב־סאָלוטען רעכט און איז לחלוטין ניט געווען מחויב ארויסצואוויי־זען וועלכע עס איז אויפמערקזאמקייט צום צווייטענס פרייהייט,

טישער טעאָריע, שטעלט די פרייהייט פון איינציגען אַוועק אַ גרעניץ אָדער אַ נאַטירליכע אָפּלייקענונג פון די פרייהייטען פון אַלע אַנדערע; נו, איז אָט די דאָזיגע אַבסאָלוטע באַגרעניצונג, אָט די אָפּלייקענונג פון יעדען איינעמס פרייהייט אין נאָמען פון דער פרייהייט פון כלל אָדער פון אַלגעמיינעם רעכט, — אָט דאָס איז דער שטאַאַט. בכן, דאָרט וואו עס הויבט זיך אָן דער שטאַאַט, דאָרט ענדיגט זיך די אינדיווידועלע פרייהייט, און פאַרקעהרט.

מען וועט מיר ענטפערן, אַז דער שטאַאַט, דער פאַרטרעטער פון דעם אַלגעמיינעם וואוילזיין אָדער די אַלגעמיינע אינטערעסען, נעהמט נאָר צוליעב דעם אַוועק ביי יעדען איינעם אַ טייל פון זיין פרייהייט, כדי איהם צו גאַראַנטירן דאָס איבעריגע. אָבער דאָס איבעריגע, אויב איהר ווילט, איז נאָר אַ גאַראַנטיע, אָבער באין אופן ניט קיין פרייהייט. פרייהייט איז אומטיילבאַר: מען קאָן ניט אָפּשניידען אַ טייל פון איהר, ניט דער'הרג'ענענדיג איהר אינ־גאַנצען. אָט דער קליינער טייל, וואָס איהר שניידט אָפּ, דאָס איז דער סאַמע עצם פון דער פרייהייט, דאָס איז אַלץ. צוליעב דעם נאַטירליכען, אומפאַרמיידליכען, אומבאַזיעגבאַרען דראַנג פון מיין גאַנצער פרייהייט, קאָנצענטרירט זי זיך גלייך פּונקט אין דעם טייל, וואָס איהר שניידט אָפּ, ווי קליין אָט דער טייל זאָל ניט זיין. דאָס איז די געשיכטע פון „בלוי־באָרד'ס" ווייב, וועלכע האָט געהאַט אין איהר רשות דעם גאַנצען פּאַלאַץ מיט דער פולער און פאָל־שטענדיגער פרייהייט אַריינצוקומען אומעטום, צו זעהן און באַ־ריהרען אַלץ, מיט דער אויסנאַהם פון איין קליינעם צימער, וואוהין דער דעספּאָטישער ווילען פון איהר שרעקליכען מאַן האָט איהר פאַרוועהרט אַריינגעהן, אונטער דער מורא פון טויט. און פּאַסירט האָט, אַז אָפּקעהרענדיג זיך פון דער גאַנצער פּראַכט פון פּאַלאַץ, האָט זיך איהר גאַנצע אויפמערקזאַמקייט קאָנצענטרירט אויף אָט דעם מיזעראַבעלען קליינינקען צימערל; זי האָט איהם געעפענט און זי איז געווען גערעכט, וואָס זי האָט איהם געעפענט, מחמת דאָס איז געווען אַן אומפאַרמיידליכע מאַניפעסטאַציע פון איהר פרייהייט, אין דער צייט וואָס דער פאַרבאָט ניט אַריינצוגעהן אַהין איז געווען אַ מיאוס'ע פאַרלעצונג פון אָט דער אייגענער פרייהייט. און דאָס אייגענע איז אויך די געשיכטע מיט דער ירידה פון אדם און חוה: דער פאַרבאָט ניט צו פאַרזוכען די פרוכט פון עץ־הדעת, ניט צוליעב

באוואוסטזיין. לויט דער מיינונג פון די ליבעראלע פובליציסטען איז דער ערשטער שטאאט געשאפען געוואָרן פון דעם פרייען און באוואוסטזיניגען ווילען פון די מענשען; לויט דער מיינונג פון די אבסאָלוטיסטען איז ער די שאפונג פון דער גאָטהייט. אין ביידע פאלען הערשט ער איבער דער נעזעלשאפט און שטרעבט אינגאנצען זי צו פארשלינגען.

אין דעם צווייטען פאל איז די פארשלינגונג א זעלבסטפארשטענדליכע זאך: די געטליכע אינריכטונג מוז אומבאדינגט פארצוהרן יעדע נאטירליכע אינריכטונג. אינטערעסאנטער פון אלע איז אבער דאָס, וואָס די אינדיווידואליסטישע שולע מיט איהר פרייען אפמאך קומט אויך צו דעמזעלבען רעזולטאט. און באמת הויבט די דאזיגע שולע אן מיט דער אפלייקענונג פון דער סאמע עקזיסטענץ פון א נאטירליכער געזעלשאפט, וועלכע זאל האבען עקזיסטירט איידער דער אפמאך איז געשלאסען געוואָרן — מחמת אזא געזעלשאפט וואלט נעמיינט, אז עס זיינען פארהאן נאטירליכע באציהונגען צווישען די אינדיווידומען און פאלגליך א געזעלשאפטליכע באגרעניצונג פון זייערע פרייהייטען, וואָס באשטרייט די אבסאָלוטע פרייהייט, מיט וועלכער יעדערער, ווי עס קומט אוים לויט דער דאזיגער טעאריע, האָט זיך באנוצט ביז צום שליסען פון דעם אפמאך, און וואָס וואלט נעווען ניט מעהר און ניט ווינציגער, ווי דער אייגענער אפמאך, וואָס האָט עקזיסטירט אין דער פארם פון א נאטירליכען פאקט, און זאגאר נאך פריהער איידער דער פרייער אפמאך. אלזא, אין אינקלאנג מיט דער דאזיגער טעאריע, הויבט זיך די מענשליכע געזעלשאפט אן ערשט מיט דער שליסונג פון אפמאך. אבער וואָס זשע איז דאָן די נעזעלשאפט? דאָס איז א ריינע, לאָגישע פארווירקליכונג פון אן אפמאך מיט אלע זיינע פראיעקטען און געזעצגעבערישע און פראקטישע פאלגען, — דאָס איז דער שטאאט.

לאָמיר איהם נעהנטער באטראכטען. וואָס שטעלט ער מיט ויך פאר? די סומע פון די פארנייונגען פון די אינדיווידואלע פרייהייטען פון אלע זיינע מיטגליעדער; אדער די איינעלנע צאהל אפפער, וואָס עס ברענגען אלע זיינע מיטגליעדער, וועלכע זאגען זיך אפ פון א טייל פון זייערע פרייהייטען לטובת דעם אלגעמיינעם גליק. מיר האבען געזעהן, אז לויט דער אינדיווידואליס-

אַנדערע, און די פרייהייטען פון אַלע, וועלכע זיי באַגעגענען זיך מיט די אַנדערע, מוזען זיך געגענזייטיג באַגרענעצען און פאַרקלענערן, מוזען זיך באַשטרייטען איינע די אַנדערע און זיך נעגענזייטיג פאַרניכטען...

כדי ניט פאַרניכטעט צו ווערן איינאַנצען, שליסען זיי צווישען זיך אַן עפענטליכען אָדער שטילען אָפמאַך, דורך וועלכען זיי גיבען אָפּ א טייל פון זיך אַליין, כדי צו פאַרזיכערן דאָס איבעריגע. אָט דער אָפמאַך ווערט דער באזיס פון דער גענעלשאפט, אָדער בעסער גענאָנט, פון דעם שטאַאט; וואָרים עס איז נויטיג צו באַמערקען, אז אין אָט דער טעאָריע איז ניטאָ קיין פּלאַץ פאַר א גענעלשאפט, אין איהר עקזיסטירט נאָר דער שטאַאט, אָדער בעסער גענאָנט, די גענעלשאפט ווערט אין איהר איינאַנצען פאַרשלונגען פון דעם שטאַאט.

די גענעלשאפט, דאָס איז א נאַטירליכער אופן, ווי מענשען זאָלען עקזיסטירען אומאָפהענגיג פון יעדען אָפמאַך. זי ווערט געפיהרט פון זיטען און טראַדיציאָנעלע מנהגים, אָבער קיינמאָל ניט פון געוצען. זי פראָגרעסירט לאַנגזאַם, באַוועגט דורך די אימפולסען פון דער אינדיווידועלער איניציאַטיוו, אָבער ניט פון דעם שכל און דעם ווילען פון דעם געזעצגעבער. אמת, עס עקזיסטירען געזעצען, וואָס באהערשען ניט־ווילענדיג דער געזעלשאפט, אָבער דאָס זיינען נאַטירליכע געזעצען, וועלכע געהערן צו א סאָציאַלען קערפער, ווי פיזישע געזעצען געהערן צו א מאַטעריעלען קערפער. דער גרעסטער טייל פון אָט די געזעצען איז נאָך ביז איצט ניט אויסגעפינען, און פונדעסטוועגען באהערשען זיי די מענשליכע געזעלשאפט פון איהר געבורט אָן, אומאָפהענגיג פון דעם שכל און ווילען פון די מענשען, וועלכע שטעלען איהר צונויף. עס פאַלגט דערפון, אז זיי דארפען ניט פאַרגליכען ווערן מיט די פּאָליטישע און יורידישע געזעצען, וואָס ווערן פראָקלאַמירט פון א חעלכער עס איז געזעצגעבענדער מאַכט, וועלכע אונזערע ערקלערנדע טעאָריעס אָנערקענען אלס די לאָגישע שלוסען פון דעם ערשטען אָפמאַך, וואָס מענשען האָבען באַוואוסטזיניג געשלאָסען.

דער שטאַאט איז ניט קיין דירעקטער פראָדוקט פון דער נאַטור, און מיר וועלען שפעטער זוכען צו באַווייזען, ווי אזוי ער ווערט געשאפען אין דער נאַטירליכער געזעלשאפט פון דעם רעליגיעזען

איך, נאר מיט דעם אליין, וואס איך האב זיך אהן פראטעסט נע־
לאזען ארומשערען, שוין געגעבען מיין צושטימונג אויף מיין אוי־
גענער אייביגער שקלאפערי, ווי אויך פון אלע די וואס וועלען
פון מיר ארויסקומען!

די פאלגען פון אזא געזעלשאפטלעכען אפ־
מאך זיינען ווירקליך טרויעריגע, מחמת זיי פיהרען צו דער
אבסאלוטער הערשאפט פון שטאאט. און דאך, ווען מען נעהמט
דעם דאזיגען פרינציפ אלס אויסגאנגס־פונקט, שיינט ער צו זיין
אויסערגעווענליך ליבעראל. די אינדיווידומען, ביים שליסען דעם
דאזיגען אפמאך, שטעלט מען זיך כאר, באנוצען זיך מיט פאל־
שטענדיגער פרייהייט, וואהרים אין אינקלאנג מיט אט דער טעאריע,
איז עס בלויז דער נאטור־מענש, דער ווילדער, וואס באזיצט די
פולע פרייהייט. מיר האבען ארויסגעזאגט אונזער מיינונג וועגען
אט דער נאטירליכער פרייהייט, וועלכע איז ניט עפעס אנדערש,
ווי די אבסאלוטע אפהענגיגקייט פון דעם גארילא־מענשען אן דעם
שטענדיגען דרוק פון דער אויסערליכער וועלט. נאר לאמיר אנ־
נעהמען, אז דער מענש, ביי דעם אויסגאנגס־פונקט פון זיין גע־
שיכטע, איז באמת געווען פריי; איז צו וואס האט ער געדארפט
בילדען די געזעלשאפט? ענטפערט מען, אז צוליעב דעם, כדי
צו גאראנטירן דעם איניווידואלס די זיכערקייט געגען דעם מענ־
ליכען אריינדרינגען פון דער אויסערליכער וועלט, אריינגענהמענדיג
אין איהר אלע איבעריגע מענשען, צי זיי זיינען יא אריינגעטראטען,
אדער ניט אריינגעטראטען אין דער אסאציאציע, אזוי לאנג ווי זיי
נעהערן נאר ניט צו אן אנדער נייער געגרינדעטער געזעלשאפט.

און אט האט איהר, אלזא, די ערשטע מענשען, די פאלשטענ־
דיג פרייע, יעדער אין זיך און פאר זיך אליין, וועלכע באנוצען
זיך אבער מיט דער דאזיגער אומבאגרעניצטער פרייהייט, נאר אזוי
לאנג ווי זיי באגעגענען זיך ניט איינער מיט'ן אנדערן, אזוי לאנג ווי
זיי בלייבען פארזונקען אין דער אבסאלוטער, אינדיווידועלער אייג־
זאמקייט. די פרייהייט פון איינעם נויטיגט זיך ניט אין דער
כרייהייט פון צווייטען, פארקעהרט, יעדע איינע פון די דאזיגע אינ־
דיווידועלע פרייהייטען באגנוגענט זיך מיט זיך אליין, עקזיסטירט
פאר זיך אליין, אזוי, אז די פרייהייט פון יעדען איינעם מוז אומ־
פארמיידליך ווערן די פארלייקענונג פון דער פרייהייט פון אלע

ליכע נויטווענדיגקייט ווערט אין איהם שטענדיג געבאָרן דורך אַ סך אויסערליכע אורזאַכען, וואָס ער איז גאָרניט חושד, — מעהר פריי, מעהר אויטאָנאָם, מעהר באַשאָנקען מיט פרייוויליגער באַוועגונג, ווי די אינדיווידומען פון די נידעריגערע מינים. ער הויבט אָן צו דערפיהלען זיין פ ר י י ה י י ט.

מיר קאָנען דעריבער זאָגען, אַז די נאַטור אַליין אין איהרע פּראָגרעסיווע פאַרענדערונגען שטרעבט צו באַפרייאונג, און אַז שוין אין דער נאַטור־וועלט, אין דעם ענגען זין פון וואָרט, איז אַ גרע־סערע אינדיווידועלע פרייהייט בלי ספק אַ סימן פון אויסצייכענונג. די פאַרהעלטניסמעסיג אינדיווידואַליזירטסטע, די פרייסטע באַשע־פעניש, פון שטאַנהפּונקט פון טיער־רייך, איז אומבאַשטרייטבאַר דער מענש.

מיר האָבען געזאָגט, אַז דער מענש איז דער אינדיווידואַליס־טישסטער פון די ערדישע באַשעפענישען, — ער איז אָבער אויך ד ע ר ס אָ צ י אַ ל ס ט ע ר פון אַלע וועזענס. זשאַן זשאַק רוסאָ'ס באַהויפּטונג, אַז די ערשטע געזעלשאַפט איז געגרינדעט גע־וואָרן דורך דעם פרייען אָפּמאַך, וואָס די ווילדע האָבען צווישען זיך געשלאָסען, איז געווען אַ גרויסער טעות. אָבער רוסאָ איז ניט דער איינציגער, וואָס האָט דאָס באַהויפּטעט. די מייסטע מאָ־דערנע יוריסטען און פּובליציסטען, פון דער קאַנטישער שולע, אָדער פון וועלכער עס איז אַנדערער אינדיווידואַליסטישער און ליבעראַלער שולע, וועלכע אָנערקענען ניט, סיי אַ געזעלשאַפט וואָס איז געגרינ־דעט אויף דעם געטליכען רעכט פון די טעאָלאָגען, סיי אַ געזעל־שאַפט וואָס די העגעליאַנישע שולע באַצייכענט אַלס אַ מעהר אָדער ווענינער מיסטעריעזע רעאַליזאַציע פון דער אָביעקטיווער מאָראַל, סיי די אורשפּרינגליך־טיערישע געזעלשאַפט פון די נאַטוראַליסטען, — זיי אַלע נעהמען ווילענדיג־ניט־ווילענדיג און ניט האָבענדיג קיין אַנדער באַגרינדונג, פאַר זייער אויסגאַנגס־פּונקט דעם ש ט י ל ע ן אָ פּ מ אַ ך. אַ שטילער אָ פּ מ אַ ך! ד. ה. אַן אָפּמאַך אָהן ווערטער און, פאָלגליך, אָהן שכל, אָהן ווילען, — אַ רעוואָלטירענדער אומזין! אַן אומזיניגע איינבילדונג, און וואָס נאָך ערגער איז, אַ שלעכטע איינבילדונג, אַן אומווירדיגע נאַרעריי! ווייל דאָס מיינט אָנצונעהמען, אַז אין דער צייט, וואָס איך בין נאָך ניט געווען ביכולת צו פאַרלאַנגען, צו דענקען, צו ריידען, האָב

ליכקייט, פיעל שטארקער און אומטיילבארער ביי דעם מענשען ווי ביי אלע חיות פון די נידעריגערע מינים. אין זיין ענאיזם איז דער מענש ברוטאלער פון די בלוטדורשטיגסטע חיות; צו דער זעלבער צייט אבער איז ער נאך מעהר נעוזעלשאפטליכער פון די ביהנע: און די מוראשקעם.

דאם וואם א נעוויסע חיה צייגט ארויס א נרעסערע ענאיסמישע קראפט, ד. ה. א גרעסערע אינדיווידואליטעט, איז בלי ספק א באוויזן, אז איהר ארגאניזם איז פארהעלטניסמעסיג מעהר פאלקאמען און א צייכען פון אן אנטוויקעלטערן באוואוסטזיין. יעדער מין חיה, אלס אזעלכער, איז אונטערוואַרפען א ספעציעלען נאטורנעזעץ, ד. ה. ער אנטוויקעלט זיך און דערהאלט זיך אויף זיין באזונדערן, איינענטימליכען אופן, וואם צייכענט איהם אויס פון אלע אנדערע מינים חיות. דער דאזיגער נעזעץ האט ניט קיין אנדער רעאלע עקזיסטענץ, אחוץ די לעבעדיגע אינדיווידומען, וועלכע נעהערן צו דעם מין, וואם ער באהערשט; די איינציגע רעאלקייט כון דעם נעזעץ איז אין די דאזיגע אינדיווידומען. ער באהערשט אבער אבסאלוט אלעמען און זיי וועלן זיינע שקלאפען. ביי די נאר נידעריגע מינים ערשיינט דער דאזיגער נעזעץ ניכער אלס א פאקט פון פלאנצען- איידער פון טיער-לעבען; ער איז כמעט אינגאנצען פרעמד פאר די אינדיווידומען, זייענדיג כמעט אן אויסערליכער נעזעץ, אונטער וועלכען די אינדיווידומען, אויב מען קאן נאר צו זיי אנווענדען דעם דאזיגען נאמען, אונטערוואַרפען זיך, אזוי צו זאגען, מעכאניש. אבער וואם קאמפליצירטער עם וועלן די מינים, וואם נעהנטער זיי קומען אויף דער מדרגה פון פראגרעס צום מענשען, אלץ מעהר אינדיווידואליזירט זיך דער זיי באהערשענדער ספעציעלער מין-אינסטינקט, אלץ מעהר רעאליזירט ער זיך און צייגט זיך ארויס אין יעדען אינדיווידום, וועלכער באקומט דורך דעם גופא א מעהר באשטימטען כאראקטער, א מעהר אינדיווידואליזירטע פיזיאנאמיע, אזוי אז בלייבענדיג אונטערוואַרפען דעם דאזיגען נעזעץ אזוי פאטאל ווי צו די איבערינע, פיהלט זיך דער אינדיווידום, — פון דעם מאמענט, וואם דער נעזעץ ערשיינט ביי איהם אין דער נעשטאלט פון זיין איינענעם אימפולס, אין דער פארם פון א מעהר אינערליכער ווי אויסערליכער נויטוועגדינקייט, — ניט קוקענדיג אויף דעם, וואם אט די אינער-

חיות, אָהן דער קלענסטער אויסנאַהם, און בלויז מיט דעם גרויסען אונטערשייד בנוגע זייער אַנטוויקלונג, געפינען מיר צוויי קענגע־נעזעצטע אינסטינקטען: דעם אינסטינקט פון זעלבסט־דערהאַל־טונג פון אינדיווידום און דעם אינסטינקט צו דערהאַלטען דעם מין, אָדער, ריידענדיג אויף דער מענשלעכער שפּראַך, דעם ענאָאיסטישען אינסטינקט און דעם סאָ־ציאַלען אינסטינקט. פון דעם שטאַנדפונקט פון דער וויסענשאַפט, ווי פון שטאַנדפונקט פון דער נאַטור גופא, זיינען אַט די ביידע אינסטינקטען גלייך נאַטירלעך און פאַלגלעך געזעצלעך, און וואָס איז וויכטיגער פון אַלץ, זיי זיינען גלייך נויטוועניג אין דער נאַטירלעכער עקאָנאָמיע פון די וועזענס. דער אינדיווידועלער אינסטינקט איז דער הויפט־באַדינג פאַר דער אויפהאַלטונג פון דעם מין; וואָרים וואָלט אינדיווידואַליזם אָן סדר אין סכנה זייער עקזיסטענץ, — וואָלט אויך ניט געקאָנט עקזיסטירן דער מין אַליין, וועלכער לעבט נאָר אין די אינדיווידואַלען און דורך די אינדיווידואַלען. וואָלן מען זאָל אָבער וועלען אורטיילען וועגען אָט די צוויי טריבען, שטעהענדיג אויף דעם אבסאָלוטען שטאַנדפונקט פון אויסשליסליכען אינטערעס פון דער נאַטור, וואָלט מען געזאָגט, אז דער סאָציאַלער אינסטינקט איז גוט, און דער אינדיווידועלער, אויף וויפיעל ער נעהט להיפוך צו אים, — איז שלעכט. ביי מוראַשקעס, ביי ביהנען וועגט די טויגענד אַריבער די זינד, מחמת דער סאָציאַלער אינסטינקט, ווי עס שיינט, אונטערדריקט זייער אינדיווידועלען אינסטינקט. אין גאַנצען להיפוך זעהען מיר ביי די ווילדע חיות, און מיר וועלען קיין טעות ניט מאַכען וועלען מיר וועלען זאָגען, אז אין דער וועלט פון חיות בכלל הערשט שטאַרקער דער ענאָאיזם. פאַרקעהרט, דער מין־אינסטינקט, דערוואַכט בלויז אויף א קורצער צייט און האַלט נאָר אָן אזוי לאַנג, וויפיעל עס איז נויטיג פאַר דעם געבעהרען און דערציהען פון נייעם דור.

גאַנץ אַנדערש איז דער פאַל מיט דעם מענשען. ווי עס ווייזט אויס, — און דאָס איז איינער פון די באַוויזען, אז דער מענש שטעהט העכער פון אַלע אַנדערע מינים חיות, — זיינען די ביידע געגענגעזעצטע אינסטינקטען: דער ענאָאיזם און די געזעלשאַפט־

דאָס איז זעהר גינסטיג פאר די רעגירער און זעהר אומ־גינסטיג פאר די רעגירטע, און אזוי ווי מיר געהערן צו די לעצטע, פאדערן אלע אונזערע אינטערעסען, אז מיר זאלען נעהנטער באַ־טראכטען די באנרינדונג פון אט דער באהויפטונג, וועלכע האט אונז אלעמען פארוואנדעלט אין שקלאפען. מיר מוזען געפינען א מיטעל זיך צו באפרייען פון איהר יאך.

די פראגע האט זיך שוין איצט פאר אונז אויסערגעוועהנליך פאראינפאכט: גאט עקזיסטירט ניט אדער ער איז ניט עפעס אנדערש, ווי דער פראדוקט פון אונזער אבסטראקציאנס־פעהיג־קייט, פאראיינigt מיט דעם רעליגיעזען געפיהל, וואס איז אריבער צו אונז בירושה פון די חיות. גאט, דאס איז דער אבסאלוטער גאַרנישט, וועלכען בלויז די רעליגיעזע פאנטאזיע שטעלט זיך פאר אין דער פארם פון דאס העכסטע און גרעסטע וועזען; — אן אבסאלוט בארויבטער פון יעדען אינהאלט און א באריכערטער מיט אלע רעאליטעטען פון דער ערד; — וועלכע קעהרט צוריק דעם מענשען אין א צוברעהטער, צוקאליעטשעטער נעטליכער פארם דאס, וואס זי האט ביי איהם פריהער אוועקגענומען. גאט קאן ניט זיין, ניט נוט, ניט שלעכט, ניט נערעכט, ניט אומגערעכט. ער קאן גאַרנישט פארלאנגען, גאַרנישט באשטימען, ווייל אין עצם איז ער גאַרנישט; און ער ווערט אלין, בלויז א דאנק דער רע־ליגיעזער לייכטגלויביגקייט. דאַרום, אויב זי האט אין איהם נע־פונען אידעען פון נערעכטיגקייט און גוטס, איז דאס נאר דערפאר, ווייל זי האט זיי פריהער אליין אין איהם אריינגעלייגט, ניט ווי־סענדיג פון דעם; מיינענדיג אז זי קריגט, האט זי גאר איבער־גלאזט. אבער, כדי אריינצוטאן די דאזיגע אידעען אין גאט, האט דאך דער מענש זיי גערארפט האבען! איז וואו האט ער זיי גענומען? זיכער, אין זיך גופא. אבער אלין, וואס ער באזיצט, האט ער תחילת באקומען פון זיין טיערישקייט, — מחמת אפילו זיין גייסט איז קיין אנדער זאך ניט ווי אן ערשיינונג, אן אויסדרוק פון זיין טיערישער נאטור. די אידעען פון דאס נערעכטע און גוטע, פונקט ווי אלע אנדערע מענשליכע זאכען, מוזען דעריבער האבען זייער שרש אין דער סאמע טיערישקייט פון מענשען.

און באמת, די עלעמענטען פון דאס וואס מיר רופען מאראל, געפינען זיך שוין אין דער וועלט פון די חיות. ביי אלע מינים

ערנידערינגענדען און דריקענדען יאָך פון דער גאָטהייט, דער יאָך, וועלכער וועט סוף־כל־סוף מוזען אַרונטערגעוואָרפען ווערן, כדי זיך באמת צו דערשלאָגען צום שכל׳דיגען שכל, צום אמת׳ן אמת, צו דער פאָלשטענדיגער נערעכטיגקייט און ווירקליכע פרייהייט.

אין דער רעליגיע מאכט די מענשליכע חיה, אַרויסגעהענדיג פון טיערישען צושטאַנד, דעם ערשטען שריט צו מענשליכקייט; נאָר כל זמן ער וועט פאַרבליבען רעליגיעז, וועט ער קיינמאָל ניט דערגרייכען זיין ציעל, מחמת יעדע רעליגיע פאַר׳משפט איהם צו אומזיניגקייט און, פאַהדרעהענדיג די ריכטונג פון זיינע שריט, צווינגט זי איהם צו זוכען נעטליכעם אַנשטאָט מענשליכעם. אין דער רעליגיע האָבען די פעלקער, אזוי גיך ווי זיי האָבען זיך באַפרייט פון דער נאטירליכער שקלאַפערי, אין וועלכער עס בליבען פאַרזונקען די חיות פון אַנדערע מינים, גלייך געפונען א נייע שקלאַפערי, א שקלאַפערי אין דער באציהונג צו די שטאַרקע מענשען און קאַסטען, וואָס זיינען פּריווילעגירט דורך דעם געטליכען אויסוואהל.

איינער פון די הויפּט אַטריבוטען פון די אומשטערבליכע געטער, ווי באַוואוסט, איז די באַרופונג פון די געזעצגעבער פון דער נ שליכער נעזעלשאפט, די גרינדער פון שטאאט. דער מענש, לויט ווי אלע רעליגיעס פאַרזיכערן, וואָלט נעבליבען אומפּעהיג צו אונטערשיידען וואָס גוט און וואָס שלעכט איז, וואָס איז נערעכט און וואָס איז אומגערעכט, אויב מען וואָלט איהם איבערגעלאָזען צו זיינע אייגענע כוחות. עס איז דעריבער נויטיג געווען, אז די נאַטהייט אליין, אויף וועלכען ניט איז אופן, זאָל זיך אַרונטערלאָזען אויף דער ערד, אויפצוקלערן דעם מענשען און אייניצופיהרן אין דער מענשליכער נעזעלשאפט א פאָליטישע און סאָציאלע אַרדענונג. פון וואָס עס פאָלגט דער וויטערדינגער זיעגרייכער שלום: יעדער נעזעץ און יעדע אויפהאלטונג פון מאכט איז נעהיליגט פון הימעל און מען מוז זיי דעריבער שטענדיג און אונטער אלע אומשטענדען אַרויסווייזען א בלינדע געהאָכזאמקייט.

מען, אלע פעלקער, און מאכענדיג דעם גליק און די פרייהייט פון יעדען אייניציגען אפהענגיג פון דער פרייהייט און דעם גליק פון אלע אנדערע, מוז, ניט קוקענדיג אויפ'ן אונטערשייד פון קאליר און ראסע, פריהער אדער שפעטער פאראייניגען אלע מענשען אין אן אלגעמיינער ברידערליכקייט, — אט די ליעבע, ווערענדיג א געטליכע ליעבע און רעליגיעזער רחמנות, ווערט גלייך א קנוטע פאר דער מענשהייט: דאס בלוט, וואס איז פארגאסען געוואָרן אין נאמען פון רעליגיע זינט די געשיכטע האט זיך אנגעהויבען, די אלע מיליאנען מענשליכע קרבנות, וואס זיינען געפאפערט געוואָרן פאר דעם גרויסען כבוד פון די געטער, זאגען **ערות** וועגען דעם. . . . צולעצט, די גערעכטיגקייט אליין, די צוקינפטיגע מוטער פון דער גלייכהייט, ווי נאר זי ווערט אריבערגעטראגען פון דער רעליגיעזער פאנטאזיע אין די הימלשע ספערען און עס ווערט פון איהר א געטליכע גערעכטיגקייט, קעהרט זי זיך באלד אום צוריק אויף דער ערד אין דער טעאלאגישער פארם פון גנעריגקייט, נעהמענדיג שטענדיג און אומעטום דעם צד פון די שטארקסטע און פארשפרייטענדיג ווייטער צווישען די מענשען נאר גוואלטטאטען, פריווילעגיעס, מאנאפאלען און אלע אנדערע משונה'דינע אומגלייכהייטען, וואס ווערן געהיליגט דורך דעם היסטארישען רעכט.

מיר פרעטענדירן ניט אפצולייקענען די היסטארישע אומפארמיידליכקייט פון רעליגיע, מיר באהויפטען ניט, אז זי איז געווען אן אבסאלוטע צרה אין דער געשיכטע. אויב זי איז א צרה, איז זי געווען און צום אומגליק פארבליבען ביז היינט פאר א גרויסען טייל פון דער אומווייסענדער מענשהייט אן אומפארמיידליכע צרה, פונקט ווי בכלל אלע טעות'ן און זייטיגע אפווייכונגען, וועלכע זיינען אומפארמיידליך אין דער אנטווילונג פון יעדער מענשליכער פעהיגקייט. די רעליגיע, ווי מיר האבען געזאגט, דאס איז די ערשטע דערוואכונג פון מענשליכען פארשטאנד אונטער דער פארם פון א געטליכען אומזין; דאס איז דער ערשטער שימער פון מענשליכען אמת דורך דעם געטליכען מאנטעל פון שקר; דאס איז די ערשטע ערשיינונג פון מענשליכע מאראל, גערעכטיגקייט און רעכט דורך דער היסטארישער אומגערעכטיגקייט פון געטליכען חסד; ענדליך איז דאס די שולע פון פרייהייט אונטער דעם

זיך. מיר האבען נעזוכט, אז נאט, וועלכער ווערט באטראכט אלס העכסטער וועזען, און וועלכער איז בעצם ניט מעהר ווי אן אב־סאלוטער אבסאלוטיזם, — איז לחלוטין אהן וועלכען עס איז אינ־האלט און אטריבוטען, א לא היה ולא נברא, ווי דער נארנישט אליין. און אט אלס אזעלכער ווערט ער אנגענפילט און באריי־כערט מיט די אלע ווירקליכקייטען פון דער עקזיסטירענדער וועלט, פון וועלכער ער איז ניט מעהר ווי אן אבסטראקציע, וועלכען אבער די רעליגיעזע פאנטאזיע שטעלט זיך פאר אלס האר און הערשער. עס פאלגט דערפון, אז נאט איז אן אבסאלוטער רויבער, און אז דער הימעל — אזוי ווי דער אנטראפאמארפיזם איז דער סאמע תוך פון יעדער רעליגיע, — וואו די אומשטערבלי־כע נעטער האלטען זיך אויף, איז ניט קיין אנדער זאך, ווי א קרו־מער שפיגעל, וואס צייגט דעם גלויביגען מענשען זיין אייגענע אפשפיגלונג אין א פארקארטער און פארגרעסערטער פארם.

וואָרים די ווירקונג פון דער רעליגיע באשטעהט ניט נאר אין דעם, וואס זי נעהמט אוועק פון דער ערד דעם נאטירליכען רייכ־טום און קראפט, און פון דעם מענשען זיינע פעהיגקייטען און מעשים טובים, לויט ווי ער אנטדעקט זיי אין זיין היסטארישער אנטוויקלונג, כדי זיי צו לייך אריבערצוטראגען אין הימעל אריין און מאכען פון זיי געטליכע אטריבוטען אדער וועזענס; דורכפיהרנדיג די דאזיגע איבערטראגונג, פארענדערט נאך די רעליגיע אויף א גרינדליכען אופן דעם גאנצען כאראקטער פון די קרעפטען אדער אייגענשאפטען, זי פארדרעהט און צעקאליעטשעט זיי און גיט זיי א ריכטונג, וואס איז פונקט דער היפוך פון זייער אורשפרינגליכער ריכטונג.

אט אויף אזא אופן ווערט דער מענשליכער פארשטאנד, דער אייגצינגער ארגאן, וואס מיר באזיצען צו דערגעהן דעם אמת, א געטליכער פארשטאנד; ער ווערט פאר אונז אינגאנצען אום־פארשטענדליך און דרינגט אריין אין דעם באוואוסטזיין פון די גלויביגע, אלס אן אנטפלעקונג פון אן אומזין. אויף אזא אופן געהט דאס איבער דער רעספעקט צום הימעל אין א פאראכטונג צו דער ערד, און די פארגעטערונג פון דער גאטהייט אין דער דער־נידערונג פון דער מענשהייט. די מענשליכע ליעבע, יענער גרוי־סער נאטירליכער באנד, וועלכער פארבינדענדיג אלע אינדיווידו־

— איהם אנגעהויבען פארגעטערן. די ראלעם האבען זיך גלייך איבערגעביטען: דער באשאפענער איז געווארן דער כלומרש'טער באשעפער, און דער אמת'ער באשעפער — דער מענש — האט פארנומען א פלאץ צווישען דער מאסע אנדערע אומגליקליכע באשעפענישען, אלס אן ארים באשעפעניש, אהן כמעט וועלכער עס איז פריווילעגיע, אין פארגלייך מיט די איבעריגע.

קוים איז נאט געווען אנערקענט, איז שוין די ווייטערדיגע לאנגיש און פראנרעסירענדע אנטוויקלונג פון די פארשיידענע טעא־לאניעס נאנץ פארשטענדליך און לאזט זיך ערקלערן גאנץ נא־טירליך, אלס די אפשפיגלונג פון דער היסטארישער אנטוויקלונג פון דער מענשהייט. וואָרים איינמאל האט דער נעאדנק פון אן איבערנאטירליך און אלערהעכסט ווען באהערשט די מענשליכע פארשטעלונג און איז ביי איהם געווארן אזא פעסטע רעליגיעזע אי־בערצייגונג, אז ער צווייפעלט אין דער ווירקליכקייט פון דעם דאזיגען ווען נאך וועניגער ווי אין דער ווירקליכקייט פון רע־אלע זאכען, וועלכע ער זעהט און קאן אנטאפען מיט די הענט, — איז נאטירליך אומפארמיידליך, אז דער דאזיגער נעדאנק זאל מו־זען ווערן דער הויפט יסוד פון דער גאנצער מענשליכער עקזיס־טענץ, אז ער זאל איהם פארענדערן, דורכדרינגען און באהערשען אויף א פאלשטענדיגען און אבסאלוטען אופן. דאם העכסטע וע־זען ווערט באלד פארגעשטעלט אלס דער אבסאלוטער האר, אלס דער נעדאנק, דער ווילען, דער מקור, אלס דער בורא און דער משגיח פון אלע נעגענשטאנדען. קיין זאך קאן מיט איהם מעהר ניט קאנקורירען, און אין פארגלייך מיט איהם מוז אלץ רעדוצירט ווערן צו גארנישט. דער אמת פון אלע זאכען נעפינט זיך נאר אין איהם איינעם, און יעדער באזונדער ווען, ווי מעכטיג ער זאל ניט זיין, און אפילו דער מענש גופא, קאנען ווייטער ניט עק־זיסטירן סיידען מיט נאט'ס צושטימונג. דאם אלץ איז זאנסט נאנץ לאנגיש, וואָרים ווען עס זאל זיין אנדערש, וואלט נאט ניט נעווען קיין אלערהעכסטער, אלמעכטיגער, אבסאלוטער ווען, ד. ה. ער וואלט איננאנצען ניט עקזיסטירט.

אלס נאטירליכער רעזולטאט פון אזא דענקען, הויבט דער מענש אן צוצושרייבען צו נאט אלע אייגענשאפטען, אלע כחות, אלע מעשים טובים, וואס ער נעפינט אוים אין זיך אדער אויסער

נאָר די רעליגיעזע פּאַנטאַזיע זאָגט: דאָס העכסטע וועזען — גאָט.

דערצו נאָך, ווי מיר האָבען באַמערקט, איז דער מענשליכער געדאַנקען דערנאָכגעגאַנגען צו דעם דאָזיגען שלוס, פּאַרנליכענדיג דעם אונטערשייד אָדער זאָגאָר דעם געגענזאַץ, וואָס די אַנטוויקלטע רעליגיעזע־קראַפט הויבט שוין אָן צו מאַכען אין א באַדייטענדער מאָס צווישען דעם אויסערליכען, קערפּערליכען מענשען און זיין איגערליכער וועלט, וואָס אַנטהאַלט אין זיך זיין נעדאַנק און זיין ווילען. ניט פּאַרדעכטיגענדיג נאַטירליך, אז די לעצטע איז ניט קיין אַנדער זאָך ווי א פּראָדוקט און דער פּועל־יוצא פון דעם שטענדיג זיך באַנייענדען, רעפּראָדוצירנדען אויסדרוק פון מענשליכען אַרגאַניזם; זעהענדיג פּאַרקעהרט, אז אין אַלטעגליכען לעבען שיינט נאָר דער נוף שטענדיג צו געהאָרכען די אָנרעגונגען פון גענאַנק און ווילען; פּאַלגליך שטעלט ער זיך פּאָר, אז די נשמה איז, אויב ניט דער באַשאַפער, לכל הפחות דער שטענדינער בעל־הבית איבער דעם חומר, פּאָר וועלכען עס בלייבט ניט קיין אַנדער אויפּנאַבע ווי נאָר איהר צו דיענען און איהר צו פּראָקלאַמירן. דער רעליגיעזער מענש, — פון דעם מאָמענט, וואָס זיין פּעהיגקייט צו דענקען אַבסטראַקט האָט דערגרייכט, אויף דעם באַשריבענעם אופן, צו דער אידעע פון אַן אַלוועלטליכען און אַלערהעכסטען וועזען, וועלכער, ווי מיר האָבען באַווייזען, איז ניט קיין אַנדער זאָך ווי די פּעהיגקייט צו אַבסטראַקציע אַליין, וואָס שטעלט זיך אַלס אַן אָביעקט אין נענענזאַץ צו זיך אַליין, איז נאַטירליך, וואָס ער נעהמט זי אָן אַלס די נשמה פון אוניווערזום — גאָט.

אויף אזא אופן איז צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע ערשינען אַן אמת'ער גאָט — אַן אַלוועלטליך, אייביג, אומפּאָרענדערליך וועזען, באַשאַפען דורך דער צוויי־פּאַכער ווירקונג פון דער רעליגיעזער פּאַנטאַזיע און פון דער מענשליכער אַבסטראַק־ציאָנס־פּעהיגקייט. אָבער פון דער מינוט אָן, וואָס גאָט איז אויף אזא אופן דערקענט און באַפעסטיגט געוואָרן, האָט דער מענש, פּאָר־נעסענדיג, אָדער בעסער נעזאָגט, ניט וויסענדיג וועגען זיין אייגענער אינטעלעקטועלער ווירקונג, וואָס נאָר זי אַליין אין זיין אייגענער באַשאַפען, און ניט דערקענענדיג מעהר זיך אַליין אין זיין אייגענער שאַפונג: אין דעם אַלוועלטליכען אַבסטראַקט,

שכר, זיין איינציגער גן־עדן. אויב איהר וועט איהם פרעגען, וואָס איז זיין אינערליכע איבערצייגונג און דאָס לעצטע וואָרט וועגען דער רעאַלער איינהייט פון אוניווערזום, וועט ער אייך זאָגען, אַז זי באַשטעהט אין דעם אייביגען און אַלוועלטליכען פליסען, אין דער אָנפאַנגלאָזער, גרעניצלאָזער און אומענדליכער באַוועגונג. — דאָס איז אַלזאָ דער אַבסאָלוטער געגענזאַץ צו יעדער לעהרע וועגען השגחה, — די אָפּלייקענונג פון גאָט.

אין אַלע רעליגיעס, וועלכע צעטיילען צווישען זיך די וועלט און באַהערשען מעהר אָדער ווענינער די אַנטוויקעלטע טעאָלאָגיע — אַגב, מיט דער אויסנאַהם פון בודיזם, וועמעס זעלטענע, פון די עטליכע הונדערט מיליאָנען נאָכפאָלגער אינגאַנצען ניט באַגריפענע לעהרע, באַשטעהט פון אַ רעליגיע אָהן אַ גאָט, — אין אַלע סיסטעמען פון דער מעטאַפיזיק ערשיינט פאַר אונז גאָט אַלס אַן אַלערהעכסטער וועזען, וועלכער האָט אַלעמאָל עקזיסטירט און האָט אַלץ פון פאָראויס באַשטימט, וועלכער אַנטהאַלט אין זיך אַלץ, וועלכער איז דער עצם פון דענקען און אַקטיווען ווילען, פון אַלץ וואָס עקזיסטירט און איז געווען דער קדמון פון אַלץ וואָס עס עקזיסטירט, וועלכער איז דער מקור און די אייביגע אורזאַך פון יעדער שאַפונג און פון דאָס וואָס בלייבט אומבאַוועגליך און אייביג פּונקט ווי ער אין דער אַלוועלטליכער באַוועגונג פון די באַשאַפענע וועלטען. ווי מיר האָבען געזעהן, געפינט זיך דער דאָזיגער גאָט אין דער רעאַלער וועלט, לכל הפחות אין יענעם טייל, וואָס איז צוגענגליך פאַר'ן מענשען. אַלזאָ דער מענש, ניט קאָנענדיג איהם געפינען אויסער זיך, האָט איהם געמוזט געפינען אין זיך. ווי אַזוי האָט ער איהם געזוכט? — זיך אָפּקעהרנדיג פון אַלע לעבעדיגע, רעאַלע געגענשטאַנדען, פון אַלע זיכטבאַרע, באַוואוסטע וועלטען. האָבען מיר אָבער געזעהן, אַז ביים סוף פון דער דאָזיגער אומפרוכטבאַרער וואַנדערונג באַגעגענט די מענשליכע אַבסטראַקציאָנס־פעהיגקייט ניט מעהר ווי אַן איינציגען געגענשטאַנד: זי באַגעגענט זיך אַליין, נאָר באַפרייט פון יעדען אינהאַלט און באַרויבט פון יעדער באַוועגונג, ניט האָבענדיג קיין געגענשטאַנד, וועלכען מען זאָל נאָך קאָנען איבערשטייגען, — זיך אַליין, אַלס אַבסאָלוט אומבאַוועגליכען, אַבסאָלוטען גאָרנישט. —

דאָס וואָס ער וועט ווירקליך א מענש, און ער אונטערשיידט זיך ווירקליך פון די חיות פון אלע אנדערע מינים, איז נאָר א דאנק דעם אומערמידליכען דראנג נאָך וויסען. כדי זיך צו רעאליזירן אין דער גאנצער פולקייט פון זיין וועזען, מוז דער מענש, ווי מיר האבען שוין געזאָגט, דערקענען זיך אליין, און ער וועט זיך אליין קיינמאל ריכטיג ניט דערקענען, כל זמן ער וועט ניט דערקענען די ארומינע נאטור, פון וועלכער ער אליין איז א פּראָדוקט. — אלזאָ, אויב דער מענש וויל זיך ניט אפזאָגען פון זיין מענשליכקייט, פון דער דערקענונג, מוז ער אריינדרינגען מיט זיין שכל אין דער זיכטבארער וועלט און, ניט אריבערגעבענדיג זיך דער האָפנונג, אז ער וועט וועלן עס איז דערנעהן איהר תוך, זיך אלץ מעהר און מעהר פארטיפען אין דער אויספארשונג פון איהר געבוי און געזעצען, מחמת נאָר פאר אָט דעם פריז ערוועלבען מיר זיך אונזער מענשליכקייט. דער מענש מוז דערגעהן אלע זיינע נידעריגערע, פארנאנגענע און נעגענווערטיגע נעביטען, אלע מעכאנישע, פיזישע, כעמישע, נעאָלאָגישע אין ארגאנישע עוואָלוציעס אויף אלע אנטוויקלונגס־שטופען פון פלאנצען־ און טיערן־לעבען, — ד. ה. אלע אורזאכען און באדינונגען פון זיין איינענעם נעבאָרן ווערן און זיין עקזיסטענץ, כדי ער זאל קאָנען פארשטעהן זיין איינענע נאטור און זיין באשטימונג אויף דער ערד — זיין פאָטערלאנד און זיין איינציגער וואוין־פלאץ, — כדי ער זאל קאָנען אין אָט דער וועלט פון בלינדען פאָטאליזם נרינדען א קענגרייך פון פרייהיט.

אָט דאָס איז די אויפנאבע פון מענשען: זי איז אומערשעפליך, זי איז אומענדליך און פאלקאָם נענוג צו באפרידינען די אמביציעזסטע מחות און הערצער. א פארגענגליך און אומבאמערקליך וועזען אין מיטען פון דעם ברענלאָזען אקעאן פון דער אלוועלטליכער פליסונג און אומוואנדלונג, מיט אן אומבאוואוסטער אייביגקייט הינטער זיך און מיט אן אומבאוואוסטער אייביגקייט פאר זיך, בלייבט דער דענקענדער, אקטיוואר מענש, וועלכער באגרייפט זיין מענשליכע באשטימונג, שטאלץ און רוהיג אין דעם באוואוסטזיין פון זיין פרייהיט, וואָס ער אליין ערָאבערט ציווילי־זירענדיג, פארפעסטיגענדיג, באפרייענדיג און אין פאל פון נויט אויפרודערנדיג די ארומינע וועלט. דאָס איז זיין טרייסט, זיין

פעהיגקייט צו דענקען אבסטראקט, אהן וואס מיר וואלטען קיינ־
מאל זיך ניט נעקאנט אויפהויבען פון א ספעציעלען מין נעגענ־
שטאנד צו אן אלגעמיינערן מין פון נעגענשטאנדען, און פאלגליך,
וואלטען מיר קיינמאל ניט געווען ביכולת צו באגרייפען די נא־
טירליכע היעראַרכיע פון די וועזענס, — עס איז נויטיג, זאגען מיר,
אז דער שבל זאל מיט אכטונג און מיט ליעבע זיך פארטיעפען אין
א גרינדליכער אויספארשונג פון די פרטים און די קלענסטע אייג־
צעלהייטען, אהן וועלכע עס איז אונז אוממעגליך זיך פארצושטע־
לען די לעבעדיגע רעאליטעט פון די וועזענס. אלזא, נאר וועז מיר
פאראיינigען אט די צוויי פעהינקייטען, אט די צוויי אזוי שיינבאר
אנטגעגענגעזעצטע ריכטונגען: די אבסטראקציע און דעם אויפ־
מערקזאמען, נעוויסענהאפטען און גערולדזאמען אנאליז, קאנען מיר
זיך דערהויבען ביז'ן רעאלען באגריף פון אונזער, ניט
אויסערליכער, נאר אינערליך אומ־
ענדליכער וועלט און ביז א געוויסען גראד שאפען פאר
זיך א נעגינענדע פארשטעלונג פון אונזער אוניווערזום —
פון אונזער ערד אדער, אויב איהר ווילט, פון אונזער זונענסיסטעם.
עס איז אלזא קלאר, אז אויב אפילו אונזער נעפיהל און אונזער
פאנטאזיע קאנען אונז נעבען א נענוע פארשטעלונג פון דער וועלט,
א פארשטעלונג וואס מוז זיין מעהר אדער וועניג פאלש; אויב זיי
קאנען אפילו, דורך זייער אינסטינקטיוון אנשטויסען זיך, אונז
לאזען דערשפירן א שאטען, א ווייטע עהנליכקייט פון אמת, איז
אבער דעם ריינעם און דעם נאנצען אמת קאן אונז נאר נעבען די
וויסענשאפט אליין.

אין וואס־זשע ליגט די אורזאך פון דער שטארקער ליעבע צום
וויסען, וואס שטויסט דעם מענשען צו דערגעהן די ארומיגע וועלט,
צו זוכען מיט אן אומערמידליכער ליידענשאפט צו אנטדעקען די
סודות פון דער נאטור, וועמעס לעצטע און פאלקאמענסטע שא־
פונג ער אליין איז אויף אונזער ערד? איז די דאזיגע ליעבע צו
וויסען ניט מעהר ווי אן איינפאכער לוקסוס, אן אנגענעהמער צייט־
פארטרייב, אדער איז דאס איינע פון די וויכטיגסטע נויטווענדיג־
קייטען פון אונזער נאטור? מיט זיכערהייט באהויפטען מיר, אז
פון אלע פארלאנגען, וואס זיינען איינגעבארן אין דער מענשליכער
נאטור, איז דער פארלאנג צו וויסען דער מענשליכסטער; און

ערדקונעל. מיר ווייסען, אַז ער איז אין אַ נעוויסער צייט אַנט־שטאַנען, און מיר נעהמען אָן, אַז נאָך אַ נעוויסער פּאַר אָנו אום־באַוואוסטער צאָהל פון יאָהרהונדערטען, וועט ער מוזען אונטער־נעהן, — פונקט ווי עס ווערט נעבאָרן און נעהט פּאַרלאָרן, אָדער בעסער נעזאָגט: טראַנספֿאָרמירט, אַלץ וואָס עקזיסטירט.

ווי אַזוי אונזער ערד, וועלכע איז תחילת נעווען אַ צעשמאָל־צענע, גאַזפֿאָרמיגע, ניט דער ערך גרינגערע מאַטעריע ווי די לופט, ווי אַזוי האָט זי זיך אָפּגעקיהלט און פֿאָרמירט; וואָס פּאַר אַן אום־ענדליכע רייהע פון נעאָלאָגישע איבערקעהרעניסען האָט זי נע־מוזט דורכמאַכען, איידער עס איז מעגליך נעווען זי זאָל ערויס־ברעננען אויף איהר אויבערפלאַך די נאַנצע אומענדליכע רייכקייט פון אָרגאַניזמען לעבען, אָנהויבענדיג פון דער ערשטער, אייגפאַכ־סטער צעלע און ענדיגענדיג מיט'ן מענשען? ווי האָט זי זיך אום־געענדערט, און צי וועט זי פּאַרטזעצען איהר אַנטוויקלונג אין דער היסטאָרישער און סאָציאַלער וועלט פון מענשען? וואוהין נע־הען מיר, נעשטויסען פון אַ העכערן פּאַטאַלען נעזעץ פון אומאויפ־הערליכער פּאַרענדערונג?

דאָס זיינען די אייגענע פּאַר אונז צוגענגליכע פּראַגען; דאָס זיינען די אייגענע פּראַגען וואָס קאָנען און מוזען ווירקליך אויפ־נענומען, באַוונדער אויסנאַרבייט און אַנטשיידען ווערן פון דעם מענשען. זייענדיג, ווי מיר האָבען שוין נעזאָנט, ניט מעהר ווי אַן אוממערקבאַר פּינטעלע אין דער נרעניצלאָזער און אומבא־שטימטער פּראַגע וועגען אוניווערזום, זיינען פונדעסטוועגען די דאָ־זיגע פּראַגען פּאַר אונזער שכל אַן אומענדליכע וועלט, — ניט אין נעטליכען, ד. ה. אין אבסטראַקטען זין פון דעם וואָרט, ניט אין דעם זין פון אַ העכערן וועזען, די שאַפונג פון דער רעליגיעזער אב־סטראַקציע, נייַן, אין נעגענטייל, אומענדליך אין דער רייכקייט פון די אייגענהייטען, וועלכע עס וועלען קיינמאָל ניט זיין ביכולת צו ערשעפען וועלכע עס איז באַאַבאַכטונג און וועלכע עס איז ווי־סענשאפט.

און כדי צו דערקענען אָט די וועלט, אונזער אום־ענדליכע וועלט, איז ניט נענוג איין אבסטראקציע. זי וואָלט אונז פון דאָס נייַ נעפיהרט צו נאָט, צו דעם העכערן וועזען, צום נאָר־נישט. עס איז נויטיג, ניט אויפהערענדיג אָנצואוועכדען אונזער

איינענעם ווילען, ווערן געבאָרן, אנטוויקלען זיך, לעבען, שטאר־
בען און פארוואנדלען זיך אין נייע וועזענס, וואָס זיינען איינגע־
שלאָסען און ווערן געפיהרט פון דער אלמעכטיגער, אבסאָלוטער
ווירקונג פון דער אלוועלטליכער צוזאמענהענגליכקייט, — און,
כדי אויסצודריקען אונזער נעראָנק נאָך פינקטליכער, וועלען מיר
איצט צוגעבען, אז די רעאלע איינהייט פון
אוניווערזום איז ניט עפעס אנדערש,
ווי די אבסאָלוטע צוזאמענהענגליכ־
לִיכקייט און אומענדליכקייט פון זיינע
פארוואנדלונגען, מחמת די אומאויפ־
הערליכע פארוואנדלונג פון יעטוועדען
באזונדערן וועזען שטעלט צוזאמען די
איינצינע, עכטע רעאליטעט פון יעדערן,
און דער אוניווערזום איז ניט קיין אנ־
דער זאך, ווי א געשיכטע אָהן נרענ־
צען, אָהן אן אָנהויב און אָהן א סוף.

די אייגצעלהייטען פון דער דאָזיגער געשיכטע זיינען אומ־
ענדליך. דער מענש וועט זיך תמיד מוזען באגנוגענען מיט דעם
וויסען אן אומענדליך קליינעם טייל פון זיי. אונזער אויסגע־
שטערנטער הימעל מיט זיין גרויסער צאָהל זונען, איז ניט מעהר,
ווי אן אומבאמערקבאר פינטעלע אין דעם אומענדליכען רוים,
און כאָטש מיר נעהמען איהם ארום מיט'ן בליק, וועלען מיר אָבער
קיינמאָל וועגען איהם כמעט גאָרנישט ניט וויסען. מיר זיינען
געצוואונגען זיך צו באשרענקען מיט דעם וויסען וויפיעל ניט איז
וועגען אונזער זונענסיסטעם, בנוגע וועלכען מיר דענקען, אז ער
איז אין פאָלשטענדיגער הארמאָניע מיט די איבעריגע טיילען פון
אוניווערזום; מחמת אויב די דאָזיגע הארמאָניע זאָל ניט נעווען
זיין, וואָלט זי אָדער געמוזט אנטשטעהן, אָדער אונזער זונענסיסטעם
וואָלט אונטערגענאנגען. אָט דאָס לעצטע וויסען מיר שוין נאָנץ
גוט פון דעם שטאנדפונקט פון דער הימעלשער מעכאניקע און מיר
הויבען זיך אן מיט דעם באקענען אויך פון פיזישען, כעמישען און
אפילו נעאָלאָגישען שטאנדפונקט. אונזער וויסענשאפט וועט מיט
שוועריגקייטען אריבערטרעטען די דאָזיגע גרענץ. אויב מיר זו־
כען מעהר קאָנקרעטען וויסען, **מוזען מיר זיך האלטען ביי אונזער**

נאָר, אז צוויישען דער רעאַלער אַלוועלטלעכער אייגהייט און דער אידעאַלער אייגהייט, צו וועלכער עס דערגעהט דורך אבסטראַקציעס די רעליגיעזע און פילאָזאָפישע מעטאָפיזיק, איז קיין נעמיינשאפטלעכעס ניטאָ. די ערשטע האָבען מיר באַצייכענט אַלס אומבאשטימטע פאראייניגונג פון נעגענשטענדען, אָדער בעסער, אַלס סומע פון די אומאויפהערליכע פארענדערונגען פון אַלע רעאַלע וועזענס, ווי אויך פון זייערע שטענדיגע ווירקונגען און געגענווירקונגען, וועלכע קאָמבינירענדיג זיך אין איין באוועגונג, בילדען, ווי מיר האָבען געזאָגט, די אַזוינערופענע אַלוועלטלעכע צוזאמענהעליקייט אָדער אורזאכליכקייט. מיר האָבען צוגעגעבען, אז מיר פארשטעהען אָט די אורזאכליכקייט ניט אַלס די ערשטע און אבסאָלוטע אורזאך, נאָר אין נעגענטייל, אַלס א ן א נ ט ש ט א נ ע נ ע, וועלכע האַלט שטענדיג אין איין אנטשטעהן דורך דער אייגנצייטיגער ווירקונג פון אַלע באַזונדערע אורזאכען — א ווירקונג, וואָס שטעלט אייגענטליך צונויף ד י א ל ו ע ל ט ל י כ ע א ו ר ז א כ ל י כ ק י י ט — וועלכע האַלט אייביג אין שאפען און געשאפען ווערן. אָט אזוי באַצייכענענדיג איהר, האָבען מיר, אָהן וויטערדיגער מורא פאר מיספארשטענדנישען באַשלאָסען צו זאָגען, אז אָט די אַלטוועלטליכע אורזאכליכקייט באַשאפט די וועלטען. און כאָטש מיר האָבען צוגעגעבען, שטארק באשטעהנדיג דאַרויף, אז זי טוט דאָס אָהן וועלכען עס איז פון פריהער אויסגערעכענטען געדאנק אָדער ווילען, אָהן וועלכען עס איז פלאָן, אָהן וועלכער עס איז אבזיכט אָדער פאַראויסבאשטימונג פון איהר זייט — מחמת זי אליין האָט ניט קיין באוונדערע און פריהערדיגע עקזיסטענץ אחוץ איהר אומאויפהערליכער רעאַליזירונג און איז ניט עפעס אנדערש ווי דאָס אבסאָלוטע שאפען — פונדעסטוועגען זעהען מיר איצט, אז דער אויסדרוק: ש א פ ע ן, איז אי ניט גענוגען, אי ניט פינקטליך און אז ניט קוקענדיג אויף די אַלע צוגעגעבענע דערקלערונגען קאָן ער נאָך אלץ פיהרן צו מיספארשטענדנישען, — אזוי שטארק זיינען מיר צוגעוואהנט צו פארבינדען מיט דעם וואָרט ש א פ ע ן דעם גערַאנק פון א באַוואסטזיניגען באשעפער, א באשעפער, וואָס איז אָפּגעטיילט פון זיין שאפונג. — מיר וואָלטען באדארפט זאָגען, אז אַלע וועלטען, אַלע וועזענס ווערן באשאפען אומבאוואסטזיניג און אָהן זייער

קייט פון דעם אבסטראקטען דענקען, וועלכער שטעלט זיך ניט אפ פאר קיין שום גרעניץ, וועט איהר זיך אויפהויבען נאך העכער פון אונזער זונען־סיסטעם און איהר וועט פאראייניגען אין אייער גע־דאנק ניט נאר די מיליאנען זונען, וואס מיר זעהען אויפ'ן הימעל־געוועלב ווי לייכטענדע פינטעלאך, נאר אויך די אומענדליכקייט פון די אנדערע זונען־סיסטעמען, וועלכע מיר זעהען ניט און מיר וויס־לען קיינמאל ניט זעהן, וועמעס עקזיסטענץ מיר שטעלען זיך פאר, ווייל אונזער נעראנק, צוליעב דערזעלבער אורזאך, וואס ער וויים ניט פון קיין גרעניצען פאר זיין פעהיגקייט צו דענקען אבסטראקט, אנטזאגט זיך צו גלויבען, אז דער אוניווערזום, דאס הייסט די פאר־אייניגונג פון אלע עקזיסטירענדע וועלטען זאל האבען א גרעניץ אדער אן ענד, — מאכענדיג דערנאך מיט דעמזעלבען נעדאנק אן אבסטראקציע פון די באזונדערע עקזיסטענצען פון יעדער עקזיסטי־רענדער וועלט, אויב איהר וועט פרובירן זיך פארשטעלען די אויס־הייט פון אט דער אומענדלכער וועלט — וואס וועט אייך איבער־בלייבען איהר צו באשטימען און דערגענצען? אין וואדט, איין אבסטראקציע: אן אומבאשטימט וועזען, ד. ה. אן אומבאווענליכ־קייט, א פוסטקייט, אן אבסאלוטער נארנישט — נאט.

אלזא נאט, — אט די אבסאלוטע אבסטראקציע, אט דער אייגענטליכער פראדוקט פון דעם מענשליכען שכל, וועלכער, אין דער פעהיגקייט פון אבסטראקטען דענקען איז אריבערגעשטי־גען אלע באווסטע וועזענס, אלע עקזיסטירענדע וועלטען, און באפרייענדיג זיך מיט דעם גופא פון יעדען רעאלען אינהאלט און וועראנדיג ניט קיין אנדער זאך ווי אן אבסאלוטע וועלט, האט זיך אליין ניט דערקענט אין אט דער מאיעסטעטישער נאקעטקייט און האט אווקנעשטעלט זיך נענען זיך אליין — אלס איינציגען און אלערהעכסטען וועזען.

מען קאן אונז פארווארפען, אז מיר האבען אליין פריהער פעסט־געשטעלט די רעאלע איינהייט פון אוניווערזום און איהר באצייכענט אלס די איינציגע אלמעכטיגקייט, וואס באהערשט אלע נעגענשטאנ־אלס די איינציגע אלמעכטיגקייט, וואס באהערשט אלע נעגענשטענ־דען און וועלכע עס שפירן מעהר אדער וועניגער אלע לעבעדיגע וועזענס, און איצט קומט אויס, אי מיר וואלטען דאס אפגעלייקענט. אבער ניין, מיר לייקענען דאס פריהערדינג ניט אפ, מיר צייגען

און זיי פאראייניגען אין איין און דעמזעלבען געדאנק. — עס איז אלזא בלויז דער מענשליכער שכל, וואס באשאפט די איינהייט און טראגט איהר אריבער אין דער פארשיידענארטינקייט פון דער אויסערליכער וועלט.

עס פאלגט דערפון, אז די איינהייט איז ניט קיין קאנקרעטע און רעאלע זאך, נאר אן אבסטראקטע, וואס ווערט אויסגעלייטעט נעשאפען דורך דער אבסטראקציאנס־פעהינקייט פון מענשען. מיר זאגען אבסטראקציאנס־פעהינקייט, ווייל אום צו קאנען פאראייניגען אזויפיעל פארשיידענארטינע געגענשטאנדען אין איין פארשטעלונג, מוז זיך אונזער געדאנק אפקעהרן פון אלע, וואס שאפט דעם אונטערשייד צווישען די געגענשטאנדען, ד. ה. זייער אבגעזונדערטער, רעאלער עקזיסטענץ און אויפנעהמען נאר דאס, וואס איז ביי זיי אלגעמיין; פון וואס עס פאלגט, אז וואס מעהרער געגענשטאנדען די איינהייט אין אונזער פארשטעלונג נעהמט ארום, וואס מעהר זי דערהויבט זיך, וואס מעהר עס צעטיילט זיך דאס אלגעמיינע, וואס געפינט זיך אין זיי און וואס שטעלט צונויף איהר פאזיטיווע דעפינירונג, איהר אינהאלט, — אלע אבסטראקטער און אלע וועניגער רעאל ווערט זי. דאס לעבען מיט אלע זייגע פארבייגעהענדע אייגפאלען און שעהנקייטען נעפינט זיך אונטען, אין דער פיעלפאכער פארשיידענארטינקייט, — דער טויט מיט זיין אייביגער, אומפארגלייכליכער אייגטאנינקייט נעפינט זיך אויבען, אין דער איינהייטליכקייט. — הויבט זיך אויף מיט דעם כח פון דער פעהינקייט צו דענקען אבסטראקט אלע העכער און העכער, געהט אריבער די גרעניצען פון דער ערדישער וועלט, נעהמט ארום אין איין געדאנק די זונען־וועלט, שטעלט זיך פאר אט די אלערהעכסטע איינהייט; וואס וועט אייך נאך אי־בערבלייבען איהר גאנץ צו מאכען? — פאר דעם וויילדען וואלט גאנץ שווער געווען צו גענפינען אן ענטפער אויף דער פראגע! נאר מיר וועלען פאר איהם ענטפערן: עס וועט בלייבען די מאטעריע צוזאמען מיט דעם, וואס מיר רופען אבסטראקטע קראפט, די מאטעריע מיט איהרע פארשיידענע ערשיינונגען, ווי ליכט, וואריקייט, עלעקטריע און מאגנעטיזם, וועלכע זיינען, ווי עס איז שוין איצט באוויזען, די פארשיידענע ערשיינונגען פון אין אן דערזעלבער זאך. — נאר אויב מיט דער קראפט פון דערזעלבער פעהיג־

מענש האָט דערגרייכט צו דעם דאָזיגען רעזולטאט, כדי צו דער־
נעהן דורך איהר אייגענער היסטאָרישער אנטשטעהונג, דעם ריכ־
טיגען כאראקטער פון דער נאָטהייט.

די נאנצע פראגע באשטעהט אין פאָלגענדען: אויף וואָס פאר
אן אופן איז ביים מענשען אנטשטאנען די פאָרשטעלונג וועגען
דער וועלט און די אידעע פון איהר איינהייט? לאָמיר אָנהויבען
מיט דער פעסטשטעלונג, אז א פאָרשטעלונג וועגען דעם אוניווער־
זום איז פאר דער חיה אן אוממעגליכע זאך, ווייל אזא פאָרשטע־
לונג איז דאָך ניט קיין געגענשטאנד, וואָס קאָן דירעקט באגריפען
ווערן מיט די חושים, ווי אלע אנדערע רעאלע געגענשטאנדען, גרוי־
סע אָדער קלייניע, ווייטע אָדער נאָהענטע, — עס איז אן אבסטראק־
טע זאך און פאָלגליך קאָן עס נאָר עקזיסטירן פאר אן אבסטראק־
טער פעהיגקייט, — ד. ה. איינציג און אליין פאר'ן מענשען. טאָ
לאָמיר באטראכטען ווי אזוי עס פאָרמירט זיך די דאָזיגע פאָרשטע־
לונג ביים מענשען. דער מענש זעהט זיך ארומגערינגעלט מיט
אויסערליכע נעגענשטאנדען; ער אליין, אויף וויפיעל ער איז א
לעבעדיגער קערפער, איז אויך פונקט אזא נעגענשטאנד פאר זיין
אייגענעם שכל. אָט די אלע נעגענשטאנדען, מיט וועלכע ער באַ־
קענט זיך ביסלעכווייז און לאנגזאם, געפינען זיך אין רעגעלמעסי־
גע נעגענזייטיגע באציהונגען, וועלכע ער פארשטעהט אויך מעהר
אָדער וועניגער; און פונדעסטוועגען, ניט קוקענדיג אויף אָט די
באציהונגען, וואָס דערנעהנטערן זיי, נאָר פאראייניגען זיי ניט,
ניסען זיי ניט צונויף אין איינס, בלייבען די נעגענשטאנדען אייגער
אויסער דעם אנדערן.

די אויסערליכע וועלט ערשיינט אלזא פאר דעם מענשען בלויז
אלס אן אומענדליכע פארשיידענארטינקייט פון נעגענשטאנדען,
טעטיגקייטען און באזונדערע באציהונגען, אָהן דער קלענסטער מערק־
זאמער אייגהייט, — דאָס איז אן אונבאשטימטע פאראייניגונג
אבער ניט קיין איינהייט. טאָ פון וואנען קומט די איינהייט? זי ליגט
אין מענשליכען שכל. די מענשליכע דענק־פעהיגקייט איז בא־
נאבט מיט דער מענליכקייט צו דענקען אבסטראקט, וואָס מאכט
מענליך פאר איהם, נאָכדעם ווי ער איז לאנגזאם ארומנאנגען און
האָט באזונדער אויסגעפארשט איינס נאָכ'ן אנדערן פיעלע גענע־
שטאנדען, זיי צוזאמצוהמען אין איין רגע אין איין פאָרשטעלונג

דענקען אבסטראקט, וואָס מאכט איהם מענליך זיך אויפצוהעבען, אינ׳ם נעראנק, איבער זיך גופא און מאכען זיך אליין אלם געגענ־ שטאנד פאר באָבאכטונג, הויבט ער אָן אָפּטיילען זיין מאטעריעלען און לעבענס־אינהאלט פון זיין דענקענדען גייסט, זיין אויסערליכקייט פון זיין אינערליכען וועזען, זיין נוף פון זיין נשמה. — קוים אָבער האָט ער דעם דאָזיגען אונטערשייד אנטדעקט און איהם פארפעס־ טיגט ביי זיך אין נעראנק, מוז ער איהם נאטירליך אריבערטראָגען אויף זיין נאָט און ער הויבט אָן זוכען די אומזעהבארע נשמה פון דער זעהבארער וועלט. — אויף אָט דעם אופן האָט דאָס געמוזט נעבאָרן ווערן דער רעליגיעזער פאנטעאיזם פון די אינדיער.

אויף דעם דאָזיגען פונקט מוזען מיר זיך אָבשטעלען, וואָרים דאָ איז עס, וואו עס הויבט זיך אייגענטליך אָן די רעליגיע אין פילען זין פון וואָרט, און צוזאמען מיט איהר די ריכטיגע טעאָלא־ גיע און מעטאפיזיק. ביז אהער, באהערשט פון דער אומאויפהער־ליכער פאָרשטעלונג פון דער אלמעכטיגקייט, איז זיך די רעליגיעזע פאנטאזיע פון דעם מענשען נעגאנגען אויף איהר נאטירליכען דרך, זוכענדיג די אורזאך און דעם׳מקור פון דער דאָזיגער אלמעכ־ טינקייט אויף דעם וועג פון עקספערימענטאלער אויספארשונג, צו־ ערשט אין די נאָר נאהענטע נעגענשטאנדען, אין די פעטישען, שפעטער אין די מכשפים, נאָך שפעטער אין די שטערען, אָבער שטענדיג צושרייבענדיג די אלמעכטינקייט צו וועלכען עס איז רע־ אלען, זיכטבארן, כאטש ווייטען נעגענשטאנד. איצט שטעלט זי זיך שוין פאָר די עקזיסטענץ פון א גייסטיגען, איבער־וועלטליכען, אומזיכטבארן גאָט. פון דער אנדער זייט, ביז אהער זיינען די נעטער נעווען באשרענקטע, באשטימטע וועזענס, צווישען א סך אנדערע ניט־נעטליכע וועזענס, ניט באנאבט מיט אלמעכטינקייט, וועלכע עקזיסטירן אָבער דאָך אין דער ווירקליכקייט. איצט, צום ערשטען מאָל, שטעלט זי זיך פאָר אן אלוועלטליכע גאטהייט: א וועזען איבער אלע וועזענס, דער עצם און דער בורא פון אלע באשרענקטע און אָפּנעזונדערטע וועזענס, — די אלוועלטליכע נשמה פונ׳ם אוניווערזום, דער גרויסער אלין. און אָט אזוי קו־ מען מיר צו דעם אָנפאנג פון דעם אמת׳ן גאָט און צוזאמען מיט איהם פון דער אמת׳ער רעליגיע.

מיר מוזען איצט אויספארשען דעם וועג, אויף וועלכען דער

באשיידענער נייגעריגקייט פון די גלויבענדע, פאר וועמעס באַ־
אַבאכטונגען ער בלייבט תמיד אפען. דער געזונטער פארשטאנד
און דער פראקטישער שכל, וואס אנטוויקלען זיך אלץ מעהר ביי
דעם ווילדען פאלק צוואמען מיט זיין רעליגיעזער פאנטאזיע, באַ־
וויזען איהם סוף־כל־סוף די אוממעגליכקייט, אז א מענש, וואס
איז אונטערוואַרפען אלע מענשליכע שוואכקייטען און אהנמעכ־
טיגקייטען, זאל זיין א גאט. דער מכשף פארבליבט פאר'ן פאלק
אן איבערנאטירליך וועזען, אבער נאר אין געוויסע מינוטען, וועו
ער איז דורכגעדרונגען מיט'ן גייסט. אבער מיט וועלכען גייסט?

מיט דעם גייסט פון אלמעכטיגקייט, מיט גאט. . . . היידט
עס, אלזא, אין א געוועהנליכער צייט נעפינט זיך די נאטהייט
אויסער דעם מכשף. איז וואו זוכט מען איהר? — דער פעטיש,
גאט — איז שוין א זאך וואס באפרידיגט ניט; דער מכשף, דער
מענש־גאט — אויך ניט. — אט די אלע איבערנאננען האבען נע־
קאנט אנהאלטען אין דער אוראלטער צייט עטליכע יאהרהונדער־
טער. — דער ווילדער, וואס האט זיך שוין אבער שטארק א רוק
נעטאן פאראויס, וועלכער האט זיך שוין אנטוויקעלט און איז באַ־
רייכערט געוואָרן מיט דער ערפאהרונג און טראדיציעס פון פיע־
לע יאהרהונדערטער, זוכט שוין איצט א גאטהייט ווייט פון זיך,
אבער נאך אלץ צווישען די רעאל עקזיסטירענדע נעגענשטאנ־
דען: אין דער זון, אין דער לבנה, אין די שטערען. — דער רע־
ליגיעזער נעראנק הויבט שוין אן ארומנעהמען דעם אוניווערזום.

ווי מיר האבען געזאגט, האט דער מענש נעקאנט קומען דער־
צו בלויז נאך א לאנגער רייהע פון דורות. זיין פעהיגקייט צו
דענקען אבסטראקט, זיין שכל, האבען זיך אנטוויקעלט, פאר־
שטארקט און פארשארפט אין דער פראקטישער דערקענונג פון
די נעגענשטאנדען, וואס רינגלען איהם ארום, און אין דער אוים־
פארשונג פון זייערע באציהונגען און נעגענזייטינע באווירקונגען.
די פעריאדישע רעגעלמעסיגקייט פון נעוויסע נאטור־ערשיינונגען
האבען איהם געגעבען דעם ערשטען באגריף וועגען אייניגע נא־
טור־געזעצען. דער מענש הויבט זיך אן צו אינטערעסירן מיט
דער אייגהייט פון ערשיינונגען און זייערע אורזאכען; ער זוכט
זייער דערקלערונג. אין דערזעלבער צייט הויבט ער אן צו האבען
א באגריף וועגען זיך גופא, און א דאנק דערזעלבער פעהיגקייט צו

נעהיימנישפולע פארמולעם, ארויסצונעהן אין וואסער אדער זיך פארקערפארן אין ברויט און וויין.

זיינען דען ניט אט די אלע פ א ר ש ק ל א פ ע ר פון דער גאטהייט, וואם איז אונטערוואַרפען זייערע באשוועדונגען, אמת'ע מכשפים? אמת, זייער גאטהייט, — א פראדוקט פון מעהר ווי א צעהן־טויזענדיאהריגער אנטוויקלונג, — איז א סך מעהר קאמפליצירט, ווי די גאטהייט פון די אורשפרינגליכע מכשפים, ווע־מעס אייגענער אינהאלט איז די שוין פארפעסטינטע אבער נאך אומבאשטימטע פארשטעלונג פון דער אלמעכטיגקייט, אהן וועל־כען עס איז אנדערן אינטעלעקטועלען אדער מאראלען אטריבוט. דער אונטערשייד פון גוטם און שלעכטם, פון רעכט און אומרעכט איז דאן נאך אומבאקאנט. מען וויים ניט, וואם אזוינס די גאט־הייט האט ליעב און וואם זי האט פיינט, וואם זי פארלאנגט און וואם זי פארלאנגט ניט; זי איז ניט גוט און ניט שלעכט, — זי איז אלמעכטיג און וויטער גארנישט. יעדענפאלם הויבט שוין דער גענליכער כאראקטער אן זיך אפצוצייכענען; די גאטהייט איז ענאיסטיש און באריהמעריש, זי האט ליעב די חניפה, דעם בוקען זיך, די ערנידריגונג און די אויסשלאכטונג פון מענשען, זייער פארגעטערונג און אויפאפפארונג, — און זי פארפאלגט און באשטראפט אכזריות'דיג די יעניגע, וועלכע ווילען זיך ניט אונ־טערוואַרפען צו איהר; די מורדים, די שטאלצע, די נאטלאזע. ווי באוואוסט, איז דאם דער הויפט־שטריך פון נעטליכען כארא־טער ביי אלע אמאלינע און היינטיגע נעטער, וואם זיינען באשא־פען נעוואַרן פון דעם מענשליכען אומפארשטאנד. האט דען וועו אין דער וועלט עקזיסטירט אזא ראכעזיכטיג, עהרגייציג, ענאיס־טיש און בלוטיג וועזען ווי דער אידישער יהוה אדער דער נאט־פאטער פון די קריסטען?

אין דעם אורשפרינגליכען כשוף־קולט איז די נאטהייט אדער די אומבאשטימטע אלמעכטיגקייט תחילת נעוועזען ענג פארבונ־דען מיט דער פארזענליכקייט פון דעם מכשף; ער איז אליין א נאט, פונקט ווי דער פעטיש. מיט דער צייט אבער ווערט די ראלע פון דעם איבערנאטירליכען מענשען, פון דעם מענש־נאט, פאר דעם נעוועהנליכען מענשען אוממעגליך, באזונדערס פאר דעם ווילדען, וועלכער האט ניט קיין מיטלען זיך אויסצובאהאלטען פון דער ניט־

אבער אזא קולט אין דער אורשפרינגליכער רעליגיע פון די ווילדע און אפילו אין קאטאליזיזם. ווי זשע דערקלערט מען זיך די דא־זיגע זאנדערבארע אויסערגעוועהנליכע ערשיינונג פון דעם שטאנד־פונקט פון נעזונטען פארשטאנד און פון דעם ריכטיגען באגריף וועגען זאכען, וועו מיר זעהען אז דער מענש שטעהט נאך נידערי־גער פון די נאר באגרעניצטע חיות?

דער דאזיגער אומזין איז א פראדוקט פון דעם פאנטאסטישען דענקען פון ווילדען מענשען. ניט נאר פיהלט ער, פונקט ווי אלע אנדערע חיות, די אלמעכטיגקייט פון דער נאטור, ער מאכט זיך נאך פאר דעם נעגענשטאנד פון זיין אומאויפהערליכען דענקען, ער פארפעסטיגט איהר און פאראלגעמיינט איהר אונטער א וועל־כען עס איז נאמען, ער מאכט איהר אלס דעם מיטעלפונקט, ארום וועלכען עס גרופירן זיך אלע זיינע קינדערשע פאנטאזיעס. ניט זייענדיג ביכולת ארומצונעהמען מיט זיין אריימען געדאנק דעם אוניווערזום, אפילו ניט דעם ערדקוגעל, און אפילו ניט דעם בא־גרענצטען שטח, אין וועלכען ער איז געבאהרן געוואהרן און ער לעבט, זוכט ער אומעטום דעם פלאץ, וואו עס האלט זיך אויף די דאזיגע אלמעכטיגקייט, וועמעס עקזיסטענץ ער האט שוין פארשטאנען און פארפעסטיגט, און וועלכע באלעסטיגט איהם אזוי. און דורך דער שפיעל און באאבאכטונג פון זיין רויהער פאנטאזיע, וועלכע וואלט בעצם נעווען שווער פאר אונז היינט צו באגרייפען, טראגט ער די דאזיגע אלמעכטיגקייט אריבער אויף א שטיק שטיין, א בינטעל שמאטעס, אויף אט דעם שטיין. . . . דאס איז דער ריינער פע־טישיזם, די רעליגיעזסטע, ד. ה. אומזינigסטע פון אלע רעליגיעס.

גלייך נאכ'ן פעטישיזם און אפט מיט איהם אין דערזעלבער צייט קומט דער מ כ ש פ י ם־ק ו ל ט. דער דאזיגער קולט, אויב ער איז ניט פיעל שכל'דינער, איז ער אבער יעדענפאלס א מעהר נאטירליכער און פארוואונדערט אונז וועניגער ווי דער רוי־נער פעטישיזם, מחמת מיר זיינען צו איהם צוגעווועהנט. אפילו היינט זיינען מיר דאך נאך ארומנערינגעלט מיט מכשפים, ווי די ספיריטואליסטען, פארמיטלערס (מידיומס), וואהרזאגערס און מאגנעטיזירער, און אפילו די נייסטליכע פון דער רוימיש־קא־טלישער, ווי פון דער מזרח־גריכישער קירכע, וועלכע פארזיכערן, אז זיי האבען דעם כח צו צווינגען גאט, מיט דער הילף פון געוויסע

טאָלע אָנפאָלען און פּלוצלינגע קאָטאַסטראָפען, און אויך פון די פּעריאָדישע, רעגעלמעסיגע ערשיינונגען פון דער פּיזישער וועלט. בלויז דער אויפמערקזאמסטער אויספֿאָרשען און דערנעהן די געזעצען פון דער נאַטור מאכט איהם פּעהיג, אז ער זאָל זי אויך באַזיגען, און צווינגען צו דיענען זיינע צוועקען, און ער זאָל האָבען די מעגליכקייט צו פּאַרעגדערן די אויבערפלאַך פון דער ערד אין אַן אַלץ מעהר און מעהר גינסטיגערער סביבה פּאַר דער מענשליכער אַנטוויקלונג.

וויִ איהר זעהט, איז די פּעהיגקייט צו דענקען אַבסטראַקט, — דער מקור פון אַלע אונזערע קענטענישען און אידעען, אויך די איינציגע אורזאַך פון יעדער מענשליכער באַפּריאונג. אָבער דאָס ערשטע ערוואַכען פון דער פּעהיגקייט, וואָס איז קיין אַנדער זאַך ניט ווי דער שכל, שאפט ניט באַלד די פּרייהייט. וועז זי הויבט אָן ווירקען אין מענשען, לאַנגזאַם באַפרייענדיג זיך פון די וויקעלאַך פון טיערישען אינסטינקט, ציינט זי זיך תחילת אַרויס ניט אין דער פּאַרם פון לאָנישען דענקען, וואָס האָט דעם באַוואוסטזיין און די דערקענטניש פון זיין אייגענער טעטיגקייט, נאָר אין דער פּאַרם פון דענקען דאָס פּאַנטאַסטי־ש ע אָדער אומפּאַרשטענדליכע. אַלס אזעלכע באַפרייט זי דעם מענשען פון דער נאַטירליכער שקלאַפערי, וואָס לינט אויף איהם ווי א לאַסט פון דער וויגעלע אָן, פּאַר דעם איינציגען פּרייז וואָס זי וואַרפט איהם באַלד אַריין אין א נייער שקלאַפערי, וועלכע איז נאָך טויזענדער מאָל אכזריות׳דיגער און שרעקליכער — אין דער שקלאַפערי פון רעליגיע.

עס איז דאָס פאַנטאַסטישע דענקען פון דעם מענשען וואָס פארוואַנדעלט דעם נאַטירליכען קולט, וועמעס עלעמענטען און שפּורן מיר נעפינען ביי אַלע חיות, אין א מענשליכען קולט, אין זיין עלעמענטאַרער פאָרם — אין דער פאָרם פון פעטעשיזם. מיר האָבען אויפמערקזאם נעמאכט אויף די חיות, וועלכע פארנעטערן אינסטינקטיוו די נרויסע ערשיינונגען פון דער נאַטור, וואָס האָבען ווירקליך א דירעקטע און מעכטיגע ווירקונג אויף זייער עקזיס־טענץ; מיר האָבען אָבער קיינמאָל ניט נעהערט פון חיות, וועל־כע זאָלען פארנעטערן אן אומשולדיג שטיקעל האָלץ, א קנויל שמא־טעס, א ביין אָדער א שטיין. צו דערזעלבינער צייט נעפינען מיר

עלער און מאראלער אנטוויקלונג, נאר אויך די זאך פון מאטעריע־
לער באפרייאונג. דער מענש ווערט א מענש אין דער ווירקליכ־
קייט, ער ערשטערט די מעגליכקייט פון זיין אנטוויקלונג און אי־
נערליכער פארפאלקאמענונג נאר בתנאי, ווען ער צעריייסט מעהר
אדער וועניגער די שקלאפן־קייטן, וואס די נאטור וואלט ארויף
אויף איהרע קינדער. די דאזיגע קייטן — הונגער, אלערליי נוי־
טען, פיזישע וועהטאגען, די ווירקונג פון קלימאטען, צייטען פון
יאהר און בכלל די טויזענדער באדינגונגען פון טיעריישען לעבען,
וואס האלטען די מענשליכע עקזיסטענץ אין א כמעט אבסאלוטער
אפהענגיגקייט פון דער ארומרינגלענדער סביבה; די דאזיגע קיי־
טען — זיינען עם די שטענדיגע נעפאהרען, וועלכע אין דער פארם
פון נאטירליכע ערשיינונגען שרעקען און דריקען פון אלע זייטען
דעם מענשען. דאס איז די אומאויפהערליכע מורא, וואס איז דער
יסוד פון דער גאנצער טיעריישער עקזיסטענץ און וואס דריקט אזוי
שטארק אויף דעם נאטירליכען, ווילדען אינדיווידום, אז ער נע־
פינט אין זיך נארנישט, וואס ער זאל קאנען אנטקעגענשטעלען
דער דאזיגער מורא, מיט וואס ער זאל קאנען קעמפען נעגען איהר...
מיט איין ווארט, איהר האט דא אלע עלעמענטען פון דער פאל־
שטענדינסטער שקלאפערייי. דער ערשטער שריט, וואס דער מענש
מאכט אויף דעם וועג צו דער באפרייאונג פון דער דאזיגער שקלא־
פעריי באשטעהט, ווי מיר האבען שוין נעזאגט, אין דעם אב־
סטראקטען אקט פון דעם שכל, וועלכער דערהויבט אינערליך דעם
מענשען איבער די ארומינג נעגענשטאנדען, ערלויבט איהם אוים־
צופארשען זייערע נעגענזייטיגע באציהונגען און נעזעצען. אבער
דער צווייטער שריט איז שוין אומבאדינגט א מאטעריעלער אקט,
וואס איז באשטימט פונ׳ם ווילען און ווערט געפיהרט פון דעם
מעהר אדער וועניגער טיעפערן קענען די אויסערליכע וועלט: דאס
איז די אנוועגדונג פון דער מוסקול־קראפט פון דעם מענשען, כדי
איבערצושאפען די וועלט אין איינקלאנג מיט זיינע פראגרעסי־
רענדע באדערפנישען. דער דאזיגער קאמף פון דעם מענשען,
פון דעם באוואוסטזיניגען הארעפאשניק נעגען דער מוטער־נאטור
איז ניט קיין אויפשטאנד נעגען איהר אדער איהרע נעזעצען. דער
מענש באנוצט זיך מיט זיין ערקבערטען וויסען פון די נעזעצען
נאר מיט דעם צוועק זיך צו באפעסטיגען און פארזיכערן פון ברו־

ליכע נעשיכטע. דער מענש באשאפט די דאזיגע היסטארישע וועלט מיט דער הילף פון דער אקטיוואר קראפט, וועלכע איהר וועט נעפינען ביי אלע לעבעדיגע וועזענס, וואס איז דער יסוד פון דעם ארגאנישען לעבען און שטרעבט צו אסימילירן זיך און איבעראַרבייטען די אויסערליכע וועלט לויט די באדערפענישען פון יעדען איינעם. די דאזיגע קראפט איז, פארשטעהט זיך, אינסטינקטיוו און פאטאל, ווייל זי איז עלטער פון יעדען נעדאנק, אבער וועדענדיג אויפגעקלערט פון מענשליכען שכל און באשטימט פון באוואוסטזיניגען וויללען, וועדט זי פארוואנדעלט אין דעם מענשען און פאר דעם מענשען אין באוואוסטזיניגער און פרייער אַרבייט.

נאר א דאנק דעם שכל, דערנרייכט דער מענש צו דער דערקענטנים פון זיין פרייהייט אין דער נאטירליכער סביבה, וואס האט איהם געבוירן; אבער נאר מיט דער הילף פון ארבייט פארווירקליכט ער די דאזיגע פרייהייט. מיר האבען געמאכט א באמערקונג, אז די טעטיגקייט, וואס שטעלט צונויף ארבייט, ד. ה. די לאנגזאמע ארבייט פון טראנס־פארמירן די אויבערפלאך פון אונזער פלאנעט דורך דעם פיזישען כח פון יע־דען לעבעדיגען וועזען אין איינקלאנג מיט יעטוועדעס באדערפענישען,— באגעגענט מען מעהר אדער וועניגער אנטוויקעלט, אויף אלע מדרגות פון ארגאנישען לעבען. זי הויבט אבער אן צו זיין אויסשליסליך מענשליכע ארבייט נאר דאן, וען געפיהרט פון מענשליכען שכל און באוואוסטזיניגען וויללען הערט זי אויף צו דיענען בלויז די אומבאוועגליכע און פאטאל־באגרע־ניצטע באדערפענישען אויסשליסליך פון די בעלי־חיים, נאר זי הויבט אויך אן צו דיענען די באדערפענישען פון דעם דענ־קענדען וועזען, וואס ערבעטרט זיין מענשליכקייט, באפעסטינענדיג און פארווירקליכענדיג אין דער וועלט זיין פרייהייט.

די פארווירקליכונג פון דער דאזיגער אומבאגרעניצטער, אום־ענדליכער אויפנאבע, איז ניט נאר די זאך פון דער אינטעלעקטו־

ניש, — די פעהיגקייט און די נויט, וועלכע זיינען שוין בנמצא, אמת, אין א קלענערער אבער דאך אין אן אנגעזעהענער מאס ביי די מינים בעלי־חיים, וואס זיינען לויט זייער ארגאניזאציע נעהנ־טער צו דעם מענשען, וואָרים ווי עס ווייזט אויס, עקזיסטירט נאָר ניט אין דער נאטור קיין אבסאָלוטער אונטערשייד, און אלע אונ־טערשיידען וועלן דערפיהרט אין דעם לעצטען אנאליז נאָר צו אן אונטערשייד אין קוואנטיטעט, — נאָר וועלכע בלויז אין דעם מענשען דערגרייכען צו זאג באפעהלענדער און איבערוועגענדער קראפט, אז ביסלעכווייז ארבייטען זיי איבער דאס גאנצע לעבען. ווי עס האט ריכטיג באמערקט איינער פון די גרעסטע דענקער פון אונזער צייט, לודוויג פיירבאך, טוט דער מענש אלץ, וואס די חיות טוען, ניט מעהר ער טוט דאס אלץ מעהר און מעהר מ ע נ ש ־ ל י ך . אין דעם באשטעהט דער גאנצער אונטערשייד, דאס איז אבער נאָר א גרויסער אונטערשייד.* ער שליסט אין זיך אין די גאנצע ציוויליזאציע מיט אלע וואונדער פון דער אינדוסטריע, וויסענשאפט און קונסט; מיט אלע רעליגיעזע, עסטעטישע, פי־לאזאפישע, פאליטישע, עקאנאמישע און סאציאלע אנטוויקלונ־גען פון דער מענשהייט, — מיט אין וואָרט, די גאנצע אלוועלט־

*) עס איז קיינמאל ניט איבעריג דאס צו ווידערהאלען פאר די פיעלע אנהענגער פון דעם מאדערנעם נאטוראליזם אדער מאטעריאליזם, וועלכע האבען זיך איינגעבילדעט, אז וויבאלד דער מענש האט אין אונזער צייט אנטדעקט זיין פאלשטענדיגע און דורכאוים נאהענטע פארוואנדט־שאפט מיט אלע איבעריגע מינים חיות און זיין אונמיטעלבארע און דירעקטע אנטשטעהונג פון דער ערד; וויבאלד ער האט זיך אפגעזאגט פון די אומזיניגע און פוסטע פרעטענזיעס פון ספיריטואליזם, וועלכער האט, אונטער דעם אויסדרייד אז ער שענקט איהם אבסאלוטע פריהייט, איהם גאר פאר'משפט צו אויביגער שקלאפערעי, — גיט זיי דאס אז רעכט צו פארלירען יעדע אבטונג פאר דעם מענשען. די דאזיגע מענשען קאן מען פארגלייכען מיט די לאקייען, וועלכע, אויסגעפינענדיג די פלעבאישע אפשטאמונג פון א מענשען, וועלכער האט זיי געצוואונגען איהם צו אבטען צולויעב זיינע פערזענליכע אויגענשאפטען, האלטען פאר רעכט צו באצאיהען זיך צו איהם ווי צו א גלייכען, צולויעב דער אויספאכער אורזאך, וואס זיי פארשטעהען ניט קיין אנדער עדעלקייט אחוץ די, וואס עס ברענגט מיט זיך אין זייערע אויגען די אריסטאקראטישע געבורט. אנדערע זיינען אזוי גליקליך, אנטדעקענדיג די פארוואנדשאפט פון דעם מענשען מיט דער גאריללא, אז זיי וואלטען איהם תמיד געווואלט האלטען אין א מיערישען צושטאנד און אנטזאגען זיך צו באגרייפען, אז די גאנצע היסטאָרישע אויפגאבע, די גאנצע ווירדע און פרייהייט פון דעם מענשען באשטעהט אין דעם, אז ער זאל זיך דערווייטערן פון דעם דאזיגען צושטאנד.

איז, א דאנק זיין פּאַרשטאַנד, — וואָס דערהויבט איהם איבער זיינע אינסטינקטיווע אימפּולסען און ערלויבט איהם צו פּארגלייכען, קריטיקירן, און פּארפיינערן זיינע אייגענע אימפּולסען, — דער אייניצינער צווישען אַלע בעלי־חיים אויף דער ערד, וואָס באַזיצט א באַוואוסטזיניגען, זעלבסטבאשטימענדען — פרייען ווילען.

עס איז זעלבסטפּארשטענדליך, אז אָט די פּרייהייט פון מענשליכען ווילען, בנוגע צו דעם אַלוועלטליכען לעבענס־שטראָם, בנוגע צו אָט דער אבסאָלוטער אורזאכליכקייט (קאוזאליטעט), אין וועלכער יעדער באַזונדערער ווילען איז א טייכעל, האָט ניט קיין אנדער באַרייטונג, חוץ דאָם, וואָס זי ניט איהם זיין באַוואוסטזיניגקייט אין געגענזאַץ צו דעם מעכאַנישען אינפלוס און אפילו דעם אינסטינקט. דער מענש כאפט־אויף און באגרייפט די נאַטירליכע באַדערפענישען, און אָפשפיגלענדיג זיך ביי איהם אין מאַרק, אנטשטעהען זיי דאָרטען איבעראַניים דורך דעם רעאַגירענדען פּזיאַלאַגישען פּראָצעס, וועלכער איז נאָך וועניג באַוואוסט, אין דער פּאַרם פון לאַנישע שלוסען פון זיינע אייגענע געדאַנקען. די דאָזיגע פעהיגקייט צו באגרייפען, אין מיטען פון זיין אבסאָלוטער און אומאויפהערליכער אָפהענגיגקייט, ניט איהם דאָם געפיהל פון זעלבסטבאשטימונג, פון באַוואוסטזיניגען, אייגענוויליגען ווילען און פרייהייט. — ניט וועלענדיג באגעהן זעלבסטמאָרד אינגאנצען אָדער טיילווייז, קאָן זיך קיין מענש ניט באפרייען פון זיינע נאַטירליכע נייגונגען; ער קאָן זיי אָבער רעגולירן און פארענדערן, באמיהענדיג זיך וואָס מעהר צו ברענגען זיי אין אייגקלאַנג מיט דעם, וואָס ער רופט אין די פּארשיידענע צייטען פון זיין אינטעלעקטועלער און מאָראַלער אנטוויקלונג, דאָם גערעכטע און שעהנע.

די הויפּט־שטריכען פון דער פּארפיינערטסטער מענשליכער עקזיסטענץ און פון דער רויהעסטער טיערישער עקזיסטענץ זיינען און וועלען שטענדיג אין עצם פארבלייבען אייגע און דיזעלבע: נעבאָרן ווערן, וואקסען און אנטוויקלען זיך, ארבייטען, כדי צו עסען און טרינקען, כדי צו האָבען א דאַך איבער זיך און וואפען, אויפהאלטען זיין אינדיווידועלע עקזיסטענץ אין גלייכגעוויכט מיט דעם נעזעלשאפטליכען לעבען פון זיין מין; ליעבען, זיך רעפּראָדוצירן און דערנאָך שטאַרבען. . . . צו די דאָזיגע עלעמענטען קומען נאָך ביים מענשען צו נייע: דאָם דענקען און די דערקענט־

אנגעזיכט פון דער נאטור איז דאס פאר'ן מענשען די אייגציגע מעגליכע ווירדע און פרייהייט. קיין אנדערע וועט קיינמאל ניט זיין; וואָרים די נאטור געזעצען זיינען אומפארענדערליך, פאטאל; זיי שטעלען צונויף דעם יסוד פון יעדער עקזיסטענץ און פון אונזער אייגענעם וועזען, אזוי אז קיינער קאן ניט רעוואלטירן געגען זיי, ניט ארויספאלגענדיג אין דעם זעלבען אויגענבליק אין אן אומזין, ניט ברענגענדיג אויף זיך אליין א זיכערן טויט. נאָר באגרייפענדיג זיי און אריינגעהמענדיג זיי אין זיין שכל, דערהויבט זיך דער מענש איבער דעם דירעקטען דרוק פון דער אויסערליכער וועלט, און ווערענדיג אליין אויך א שעפער, פארפליכטענדיג זיך פון דעם מאמענט אן נאָר זיינע אייגענע אידעען, פארענדערט ער מעהר אדער וועניגער די וועלט אין אינקלאנג מיט די וואקסענדע פארעראונגען, און לעגט אויף איהר ארויף דעם שטעמפעל פון זיין מענשליכקייט.

דאס וואס מיר רופען מ ע נ ש ל י כ ע וועלט, האט ניט אויף אזא אופן קיין אנדער דירעקטען באשעפער אויסער דעם מענשען, וועלכער באשאפט איהר, ערשאַרענדיג ביסלעכווייז פון דער אויסערליכער וועלט און פון זיין אייגענער טיערישקייט זיין פריהייט און זיין מענשליכע ווירדע. ער ערשאַרט זיי דורך א כח, וואס טרייבט איהם, וואס איז אומאפהענגיג פון איהם, וועלכען ער קאן ניט בייקומען און וועלכער איז צוגליך בנמצא ביי אלע אנדערע לעבעדיגע וועזענס. דער דאזיגער כח — דאס איז דער אלוועלטליכער שטראם פון לעבען, וועלכען מיר רופען אלוועלטליכע קאוזאליטעט, נאטור, און וועלכער ערשיינט אין אלע לעבעדיגע וועזענס, פלאנצען אדער חיות, אין דעם שטרעבען פון יעדען אינדיווידום צו פארווירקליכען פאר זיך די באדינגונגען, וואס זיינען נויטיג פאר דעם קיום פון זיין מין, ד. ה. צו באפרידיגען זיינע נויטען. אט די שטרעבונג, די וויכטיגסטע און חויפט־ערשיינונג פון לעבען, איז דער יסוד פון דעם, וואס מיר רופען אן ו ו י ל ע ן. פאטאל און אומבאזיעגבאר ביי אלע בעלי־חיים, ניט אויסגעשלוסענדיג אפילו דעם גאָר ציוויליזירטען מענשען, אינסטינקטיוו, מען קאן כמעט זאגען מעכאניש, אין די נידערינגערע ארגאניזמען, מעהר באוואוסטזיניג אין די העכערע מנים, דערגרייכט דער ווילען דעם פולען זעלבסטבאוואוסטזיין נאָר ביים מענשען, וועלכער

גאַנצקייט. דער מענש, וואָס איז א לעבעריג און צוגלייך אויך א דענקענד וועזען, מוז פּאר זיין פּאַלשטענדיגער רעאַליזירונג צו־ערשט זיך אליין דערקענען. און אָט דאָס איז די אורזאך פון זיין שטאַרקער צוריקגעבלִיבענקייט, וואָס מיר באמערקען אין זיין אַנט־וויקלונג, און וואָס האָט געמאַכט, אז כדי צו דערגרייכען דעם היי־טיגען געזעלשאפטליכען צושטאַנד פון די ציוויליזירטסטע לענ־דער, — א צושטאַנד, וואָס איז נאָך גאַנץ ווייט פון דעם אידעאל, צו וועלכען מיר שטרעבען היינט, — האָט דער מענש געדאַרפט האָבען א צייט פון עטלִיכע הונדערטער דורות. . . . עס ווילט זיך זאָגען, אז דער מענש, זוכענדיג זיך אליין, בלאָנדזשענדיג דורך אלע פיזיאַלאָגישע און היסטאָרישע ענדערונגען, האָט געמוזט דורכמאכען אלע מעגליכע נאריאַנטען, אלע מעגליכע אומגלי־קען, איידער ער איז געווען ביכולת צו פארווירקליכען אָט דאָס קליין ביסעל שכל און גערעכטיגקייט, וואָס הערשט איצט אין דער וועלט.

די לעצטע גרענץ און דער העכסטער ציעל פון דער מענשלי־כער אַנטוויקלונג איז די פרייהייט. זשאן זשאק רוסא און זיינע תלמידים האָבען א טעות געהאַט, וועו זיי האָבען איהר גע־זוכט אין אָנהויב פון דער געשיכטע, וועו דעם מענשען האָט נאָך אינגאַנצען געפעהלט דער זעלבסטבאַוואוסטזיין אוו ער איז פאַלג־לִיך אומפעהיג געווען צו שלִיסען וועלכען עם איז קאַנטראַקט, פאַל־שטענדיג אונטערווארפענדיג זיך יענעם פאטאַלען נאטירליכען לע־בען, וועלכער פארשקלאפט אלע חיות און פון וועלכען דער מענש האָט, אין א געוויסען זין, זיך געקאַנט באפרייען נאר א דאנק דעם כסדר'דיגען באנוצען זיך מיט'ן פארשטאנד. אַנטוויקלענדיג זיך, אמת, זעהר לאַנגזאם אין פארלויף פון דער גאַנצער געשיכטע, האָט דער מענשליכער פארשטאנד ביסלעכווייז דערקענט די געזעצען, וואָס געהערן צו אונזער אייגענער נאטור; ער האָט זיי זיך, אזוי צו זאָגען, אַנגעאייגענט, איבערארבייטענדיג זיי אין אן אידעע — כמעט א ספּאַנטאַנע שאפונג פון אונזער אייגענעם שכל — און דערבראכט צו דעם, אז ניט־אויפהערנדיג זיך צו אונטערווארפען די דאָזיגע געזעצען, אונטערווארפט זיך היינט דער מענש בלויז זיינע אייגענע געדאַנקען. אין

ערפאַהרונג, — צי טראָגט ער דען ניט אַריבער די נאַטירליכע, אויף איהם דריקענדע, אַלמעכטיגקייט אויף זיין בעל הבית, פּונקט ווי דער גלויביגער מענש טראָגט איהר אַריבער אויף גאָט? וואו־זשע איז דאָ דער אונטערשייד צווישען דעם רעליגיעזען געפיהל פון דעם מענשען און דעם הונט? ניט אפילו אין דעם דענקען, נאָר אין דער מדרגה פון דענקען; אָדער, מיט אַנדערע ווערטער, אין דער פעהיגקייט פעסטצושטעלען דאָס דענקען, עס צו פאַר־שטעהן ווי אַן אַבסטראַקטען געדאַנק און עס פאַראַלגעמיינען דורך אַ נאָמען, — וואָרים די מענשליכע שפּראַך האָט די אייגענטימ־ליכקייט, וואָס זי איז ניט צוגעפּאַסט צו באַצייכענען די ווירקענדע געגענשטאַנדען, וואָס ווירקען דירעקט אויף אונזערע חושים, און קאָן בלויז אויסדריקען באַגריפען אָדער אַבסטראַקטע גענעראַליזאַ־ציעס. און אַזוי ווי די שפּראַך און דער געדאַנק זיינען צוויי באַ־זונדערע, נאָר ניט צעטיילבאַרע פאָרמען פון איין און דעמזעלביגען אַקט פון מענשליכען דענקען, שטעלט זי פעסט דעם געגענשטאַנד פון טיערישער שרעק און פאַרגעטערונג, אָדער דעם ערשטען נאַ־טירליכען מענשליכען קולט, מאַכט איהם פאַר אַן אַלגעמיינעם באַ־גריף, פאַרוואַנדעלט איהם אין עפּעס אַבסטראַקטעס און זוכט איהם צו באַצייכענען מיט עפּעס אַ נאָמען. דער געגענשטאַנד פון דער ווירקליכער פאַרגעטערונג פון דעם אָדער יענעם אינידיווידום בלייבט שטענדיג ד ע ר שטיין, ד ע ר, און ניט קיין אַנדער שטיק האָלץ; אָבער פון דעם מאָמענט, וואָס ער איז אָנגערופען געוואָרן מיט אַ וואָרט, ווערט ער שוין אַן אַבסטראַקטער געגענשטאַנד אָדער באַגריף: ש ט י י ן בכלל, ש ט י ק ה אָ ל ץ. אויף אַזאַ אופן, מיט דער ערשטער אויפוואַכונג פון דעם געדאַנק, וואָס ווערט אויס־געדריקט אין דער שפּראַך, הויבט זיך אייגענטליך אָן די מענשלי־כע וועלט, — די אַבסטראַקטע וועלט.

אַ דאַנק אָט דער פעהיגקייט צו דענקען אַבסטראַקט, זאָגען מיר, שאַפט זיך דער מענש, — געבאָרן פון דער נאַטור, געשאַפען פון דער נאַטור, אין דערזעלבער נאַטור און זאָגאַר אין איהרע באַ־דינגונגען, אַ צווייטע עקזיסטענץ, וואָס איז אין איינקלאַנג מיט זיין אידעאַל, און וואָס פאַרפאָלקאָמט זיך צוזאַמען מיט איהם.

אַלץ וואָס עס לעבט, זאָגען מיר ווייטער, כדי בעסער צו דער־קלערן אונזער געדאַנק, שטרעבט זיך צו רעאַליזירן אין דער פולער

זוכט די אָקעאַנישע אינזלען, סיי פון די וועלכע האָבען אין אונ־
זערע צייטען אַריינגעדרונגען טיף אין אַפריקאַ, — האָט דער
פ ע ט י ש י ז ם געמוזט זיין די סאַמע ערשטע רעליגיע, די רעלי־
גיע פון אַלע ווילדע שבטים, וועלכע האָבען זיך גאַנץ וועניג דער־
וויטערט פון דעם נאַטור־צושטאַנד. אָבער דער פעטישיזם איז
ניט קיין אַנדער זאַך ווי די רעליגיע פון מורא.
דער פעטישיזם איז דער ערשטער מענשליכער אויסדרוק פון דעם
געפיהל פון אַבסאָלוטער אָפּהענגיקייט, צונויפגעמישט מיט דעם
אינסטינקטיוון פּחד, וואָס מיר געפינען אין יסוד פון יעדען טיע־
רישען לעבען און וואָס שטעלט פּאָר, ווי מיר האָבען שוין געזאָגט,
די רעליגיעזע באציהונג פון די אינדיווידומען פון די נידעריגסטע
מינים צו דער אַלמעכטיגקייט פון דער נאַטור. וועט וויים דאָס
ניט, וואָס פּאָר אַן איינדרוק און איינפלוס עס איבען אויס אויף
אַלע לעבעדיגע וועזענס, אפילו פלאַנצען ניט אויסגעשלאָסען, די
גרויסע רעגעלמעסיגע נאַטור־ערשיינונגען, ווי דאָס אויפנעהן און
אונטערגעהן פון דער זון, דאָס שיינען פון דער לבנה, דאָס בייטען
זיך פון די תקופות, פון קאַלטקייט און וואַרימקייט, באזונדערס די
ווירקונג פון ימ'ען, בערג און מדבריות, אָדער פון אזעלכע נאַטיר־
ליכע קאַטאַסטראָפען, ווי שטורעמס, ליקוי־חמה און ליקוי־לבנה,
ערדציטערנישען, ווי אויך די פיעלע פּאַרשיידענע געגענזייטיג פּאַר־
ניכטענדע באציהונגען צווישען די בעלי־חיים גופא און די פלאַנ־
צען־מינים. דאָס אַלץ שטעלט צונויף פּאַר יעדער חיה דעם סך־
הכל פון די באדינגונגען פון עקזיסטענץ, כאַראַקטער, נאַטור און,
עם ווילט זיך אונז כמעט זאָגען, א באזונדערן קולט; ווייל ביי
אַלע חיות, ביי אַלע לעבעדיגע וועזענס, וועט איהר געפינען א
מין נאַטור־פּאַרגעטערונג, א געמיש פון מורא און פרייד, האָפנונג
און אנגסט, וואָס איז בנוגע צו געפיהל זעהר עהנליך צו דער מענש־
ליכער רעליגיע. עם פעהלט דאָרט אויך ניט קיין השבעות און
תפילות. באטראכט דעם צוגעוועהנטען הונט, וועלכער בעט זיך
ביי זיין בעל־הבית א גלעט אָדער א בליק; איז דען דאָס ניט א
בילד פון א מענשען, וואָס שטעהט אויף די קניע פּאַר זיין גאָט?
צי טראָגט ניט אריבער דער הונט, — מיט דער הילף פון זיין פּאַר־
שטעלונג און אפילו שוין מיט די ערשטע עלעמענטען פון דער פע־
הינקייט צו דענקען, וואָס האָט זיך ביי איהם אנטוויקעלט דורך

מעגליך, זיך אפצוגעבען א געוויסע חשבון פון די ערשטע רעלי־
גיעזע געפיהלען און פארשטעלונגען פון ווילדען מענשען. אין זיי־
ערע איינצעלהייטען האבען זיי בלי ספק געמוזט זיין אזוי פאר־
שיידען, ווי פארשיידען עס זיינען געווען די כאראקטערס פון די
ערשטע פעלקערשאפטען, וועלכע האבען זיי דורכגעפיהלט, ווי
פארשיידען עס זיינען געווען די קלימאטען, די נאטור פון די לא־
קאליטעטען און אלע אנדערע אויסערליכע באדינגונגען און בא־
שטימונגען, אין דער סביבה פון וועלכע די דאזיגע געפיהלען הא־
בען זיך אנטוויקעלט. נאר אזוי ווי נאך אלעמען זיינען דאס פארט
געווען מענשליכע געפיהלען און פארשטעלונגען, האבען זיי דאך
געמוזט, ניט קוקענדיג אויף דער גרויסער פארשיידענקייט פון די
איינצעלהייטען, באזיצען א געוויסע צאהל עהנליכע און אלגעמיי־
נע שטריכען, וועלכע מיר וועלען פרובירן ערקלערן. וואם עס זאל
ניט זיין דער אורשפרונג פון די באזונדערע מענשליכע גרופען און
די פארשפרייטונג פון די מענשען־ראסען איבער דער ערד; צי
האבען אלע מענשען געהאט איין פאר־פאטער אדם, — א גאריל־א
אדער א שוועסטערקינד פון דער גאריל־א, אדער זיי זיינען ארויס־
געקומען פון עטליכע אינדיווידומען, וואם די נאטור האט באשא־
פען אין פארשיידענע פלעצער און אין פארשיידענע צייטען גאר
אומאפהענגיג איינע פון די אנדערע, — דאס ענדערט ניט דעם
ענין. די פעהיגקייט, וואם באשאפט און שטעלט צונויף דאס איי־
גענטימליך מענשליכע אין די מענשען, נעמליך: דאס דענקען אב־
סטראקט, דער שכל, דער געדאנק, מיט איין וואָרט, די פעהיגקייט
צו באשאפען אידעען, פארבליבט, פונקט ווי די געזעצען וואם
באשטימען די ערשיינונג פון אט דער פעהיגקייט, תמיד און או־
מעטום די אייגענע, תמיד און אומעטום דיזעלביגע, — ווייל קיין
מענשליכע אנטוויקלונג קאן ניט געהן להיפוך צו אט די געזעצען.
דאס גיט אונז דאס רעכט אננצונעהמען, אז די הויפט־פאזען, וועל־
כע לאזען זיך מערקען אין דער אורשפרינגליכער רעליגיעזער אנט־
וויקלונג פון וועלכען עס איז אייניגען פאלק, האבען אויך גע־
מוזט פארקומען אין דער אנטוויקלונג פון אלע אנדערע ערדישע
פעלקערשאפטען.

אורטיילענדיג לויט די איינשטימיגע מעלדונגען פון רייזענ־
דער, סיי פון די וואם האבען אין פארגאנגענעם יאהר־הונדערט בא־

אויפוואכענדיג מיט די ערשטע שטראַלן פון יענער אינערלעכער זון, וואָס מיר רופען אָן זעלבסטבאוואוסטזיין, און לאַנגזאַם, טריט ביי טריט ארויסקומענדיג פון דעם מאַגנעטישען דרימעל אין וועלכען ער האָט זיך געפונען, פיהרענדיג זיין ריין־אינסטינקטיווע עקזיסטענץ, און געפינענדיג זיך אין א צושטאַנד פון אַבסאָלוטער אומשולד, ד. ה. טיערישקייט; — דערצו נאָך זייענדיג געבאָרן, פונקט ווי יעדע חיה, אין דער מורא פאַר דער אויסערלעכער וועלט, וועלכע, אמת, שאפט איהם און דערנעהרט איהם, אָבער וועלכע מאכט איהם גלייכצייטיג ענג, דריקט און סטראַשעט איהם יעדער מינוט צו פארשלינגען, — האָט אומפאַרמיידלעך געמוזט וועגען זיין אנטשטעהענדע פעהיגקייט צו דענקען טאקע אויף אָט דער מורא.

מען קאָן זיך פאָרשטעלען, אז ביי דעם אוראלטען מענשען, בעת דעם ערשטען ערוואכען פון זיין פארשטאַנד, האָט די אינסטינקטיווע מורא געדארפט זיין שטארקער ווי ביי די חיות פון אנדערע מינים. ערשטענס צולייעב דעם, וואָס ער ווערט געבאָרן וועניגער באַוואפענט ווי אלע אנדערע חיות און זיין קינדהייט געדויערט פיעל לענגער; און צווייטענס, צולייעב דעם, וואָס די פעהיגקייט צו דענקען גופא, וועלכע האָט נאָר־וואָס אויפגעבליהט און האָט נאָך ניט דערגרייכט א געניגענדע מדרגה פון צייטיגקייט און קראפט, כדי צו דערקענען און אויסצונוצען די אויסערלעכע געגענשטאַנדען, האָט פונדעסטוועגען שוין געמוזט ארויסריסען דעם מענשען פון דער אייניגקייט און אינסטינקטיווער האַרמאָניע מיט דער נאטור, אין וועלכער ער האָט זיך געפונען, פונקט ווי זיין שוועסטערקינד די גאַרלאַ, איידער דער געדאנק איז געקומען איהם אויפוועקען פון דעם דאָזיגען צושטאַנד. די פעהיגקייט צו דענקען האָט איהם דעריבער געמאכט איינזאם אין דער נאטור, וועלכע איז איהם אויף אזא אופן געוואָרן פרעמד און האָט זיך גענומוזט ווייזען פאַר איהם דורך דער פריזמע פון זיין דמיון — אויפגעוועקט און אויסגעבריטערט דורך דער ווירקונג פון דעם אנטשטעהענדען געדאנק — אלס א פינסטערע געהיימע קראפט, ניט דער ערד פיינדליכער און שרעקליכער, ווי זי איז אין דער ווירקליכקייט.

עס איז אויסערגעווענליך שווער פאַר אונז, אויב ניט אומ־

סטינקט פון זעלבסטערהאלטונג, וואם איז צו באמערקען אפילו ביי די פארהעלטניסמעסיג גאר נידעריגע ארגאניזמען, פארשטעהט זיך, אין א קלענערער מדרגה ווי ביי די העכערע ארגאניזמען, איז ניט קיין אנדער זאך, ווי די קלוגקייט פון רגילות, וואם בילדעט זיך אויס אין יעדען אינדיווידום אונטער דער ווירקונג פון דעם גע־פיהל, וועלכער, ווי מיר האבען געזאגט, איז ניט קיין אנדער זאך ווי דער רעליגיעזער געפיהל. ביי די חיות, וועלכע זיינען באשאַ־קען מיט א פאלקאמענערן ארגאניזם און וועלכע זיינען נעהנטער צו דעם מענשען, ווייזט זיך דער דאזיגער געפיהל ארויס אויף א מעהר קענטיגען אופן, צום ביישפיעל, אין דעם אינסטינקטיוון און פלעצליכען פחד, וואם כאפט זיי אמאל ארום ביי דעם אנקו־מען פון עפעם א גרויסער, נאטירליכער קאטאסטראפע, ווי אן ערדציטערניש, א וואלד־שרפה, אדער א שטארקער שטורם. בכלל קאן מען זאגען, אז די מורא איז איינער פון די אריבערוועגענדע געפיהלען אין דעם לעבען פון די חיות. אלע חיות, וועלכע לע־בען אויף דער פריי, זיינען ווילד, און דאם באווייזט, אז זיי לע־בען אין א שטענדיגען, אינסטינקטיוון שרעק, אז שטענדיג שפירן זיי די אנוועזנהייט פון געפאהר, ד. ה. זיי שפירן די אנוועזנהייט פון אן אלמעכטיגער ווירקונג, וואם פארפאלגט זיי, דרינגט זיי דורך און נעהמט זיי ארום שטענדיג און אומעטום. אט די דא־זיגע מורא, די מורא פאר גאט, ווי דאם וואלטען געזאגט די טעא־לאגען, איז דער אנפאנג פון קלוגשאפט, ד. ה. פון רעליגיע. ביי די חיות אבער ווערט זי ניט קיין רעליגיע, ווייל זיי פעהלט די קראפט פון דער דענק־פעהיגקייט, וואם פארשטארקט דאם געפיהל, באשטימט זיין ציעל און ארבייט איהם איבער אין א באוואוסטזיין, אין א געדאנק. — און דעריבער ווערט גאנץ ריכטיג באהויפטעט, אז דער מענש איז לויט זיין טבע רעליגיעז; ער איז רעליגיעז, פונקט ווי אלע אנדערע חיות, — ער איז אבער דער איינציגער אויף דער ערד, וואם באזיצט דעם באוואוסטזיין פון זיין רעלי־גיעזקייט.

מען זאגט, אז די רעליגיע איז די ערשטע דערוואכונג פון דעם שכל, דאם איז אמת, אבער דאם איז די דערוואכונג פון דעם שכל אין דעם פארם פון ניט פארשטעהן. רעליגיע, ווי מיר האבען נאר־וואם געזעהן, הויבט זיך אן פון מורא. און ווירקליך, דער מענש,

ווי מיר האָבען שוין געזאָגט, צווישען די אומצעהליגע אַנדערע וועל־
טען אויך אונזער ערד, מיט דעם גאַנצען לייטער פון וועזענס —
פון דעם מינעראַל ביז צום מענשען. זי האָלט זיי כסדר אין רעפּ־
ראָדוצירן, אַנטוויקלען, דערהנערן, אויפהאַלטען, און דערנאָך, וועז
עם קומט זייער צייט, און גאַנץ אָפּט נאָך אירער זייער צייט איז
געקומען, פּאַרניכטעט זי זיי, אָדער בעסער געזאָגט, אַרבייט זי זיי
איבער אין נייע וועזענס. זי איז דעריבער די אַלמעכטיגקייט,
בנוגע צו וועלכער עס קאָן ניט זיין קיין אומאָפּהענגיקייט אָדער
אויטאָנאָמיע. זי איז דאָס אַלערהעכסטע וועזן, וואָס נעהמט־
אַרום און דרינגט דורך מיט איהר אומבאַזיעגבאַרער ווירקונג אַלע
עקזיסטירענדע וועזענס, און צווישען די בעלי־חיים איז ניטאָ אייי־
נער, וואָס זאָל ניט טראָגען אין זיך, פּאַרשטעהט זיך אין א מעהר
אָדער וועניגער אַנטוויקעלטען צושטאַנד, דאָס געפיהל אָדער די
עמפּינדונג פון דער אַלערהעכסטער ווירקונג און אבסאָלוטער אָפּ־
הענגיקייט. — און עס איז דער דאָזיגער געפיהל, די דאָזיגע עמ־
פּינדונג, וועלכע שטעלען עס צונויף דעם יסוד פון יעדער אמונה.

די רעליגיע, ווי איהר זעהט, פונקט ווי אַלע אַנדערע מענש־
ליכע זאכען, האָט איהר ערשטען מקור אין דעם לעבען פון די חיות.
עס איז אוממעגליך צו זאָגען וועלכע ניט איז חיה, אויסער
דעם מענשען, אז זי האָט אן אמונה; וואָרים אפילו די מגושמ'דיג־
סטע רעליגיע פאָדערט דאָך א געוויסען גראד פון פעהיגקייט צו
דענקען, צו וועלכער מדרגה עס האָט זיך נאָך קיין איין חיה ניט
דערהויבען, אויסער דעם מענשען. עס איז אָבער פונקט אזוי אומ־
מעגליך צו פאַרלייקענען, אז אין רער עקזיסטענץ פון אַלע חיות
אָהן אויסנאָם, זיינען, אזוי צו זאָגען, איינגעשלאָסען אַלע מאָטע־
ריעלע עלעמענטען, וואָס שטעלען צונויף די רעליגיע, נאַטירליך,
מיט רער אויסנאָהם פון איהרע אידעאַלע זייטען, איבערהויפּט פון
רער, וואָס וועט איהר פריהער אָדער שפּעטער פאַרניכטען — דאָס
דענקען. וויראָליך, וואָס איז רער ריכטיגער עצם פון יעדער אמונה?
דאָס איז רער געפיהל פון אבסאָלוטער אָפּהענגיקייט פון דעם פאַר־
גענגליכען אינדיווידום אָן דער אייביגער און אַלמעכטיגער נאטור.

עס איז שווער פאַר אונז צו באמערקען דעם דאָזיגען געפיהל
און צו אנאַליזירן אַלע זיינע ערשיינונגען אין די חיות פון די ני־
דעריגערע מינים. פונדעסטוועגען קאָנען מיר זאָגען, אז רער אינ־

און אויספארשען זייערע געגענזייטיגע באציהונגען. דאס איז דער אנהויב פון דעם אנארכיזם און פון דער עקספערימענטאלער וויסענשאפט. א דאנק אט דער פעהיגקייט ווערט דער מענש א צווייענדיגער אין זיך גופא, ער הויבט זיך אויף איבער זיינע אייגענע אימפולסען, אינסטינקטען און פארשיידענע תאוות, אויף וויפיעל זיי זיינען איבערגענגליך און פריוואט, און דאס גיט איהם די מעגליכקייט זיי צו פארגלייכען, פונקט ווי ער פארגלייכט די אויסערליכע גענענשטאנדען און באוועגונגען, און שטעלט זיך אויף דער זייט פון איינע געגען די אנדערע, אין איינקלאנג מיט דעם סאציאלען אידעאל, וואס האט זיך ביי איהם אויסגעארבייט. אט דאס איז שוין די ערוואכונג פון באוואוסטזיין און פון דעם, וואס מיר רופען וויליען.

צי באזיצט דער מענש אין דער ווירקליכקייט א פרייען וויליען? יא און ניין, עס הענגט אפ פון דעם ווי מען פארשטעהט אט דעם אויסדרוק. אויב אונטער פרייען וויליען וועלט פארשטאנען „ארביטרערע פרייהייט", ד. ה. די השערה׳דיגע פעהיגקייט פון דעם מענשליכען אינדיווידום זיך אליין פריי צו באשטימען, אומאפהענגיג פון יעדען אויסערליכען איינפלוס; אויב איהר פרעטענדירט, וויי דאס האבען געטאן אלע רעליגיאנען און אלע מעטאפיזיקער, דורך דעם דאזיגען פרייען וויליען ארויסצורייסען דעם מענשען פון דעם שטראם פון דער אלוועלטליכער קאוזאליטעט, וואס באשטימט די עקזיסטענץ פון אלע זאכען און מאכט זיי אפהענגיג איינע פון די אנדערע, קאנען מיר קיין אנדער זאך ניט טאן, ווי נאר פארווארפען די דאזיגע פרייהייט אלס אן אומזין, וואהרים קיין זאך קאן ניט עקזיסטירן אויסער דער אלוועלטליכער קאוזאליטעט.

די אומאויפהערליכע ווירקונג און געגענווירקונג פון אלע פונקטען אויף יעדען באזונדער, און פון יעדען באזונדערן פונקט אויף אלע, ווי מיר האבען שוין געזאגט, שטעלט צונויף דאס לעבען, — דעם העכסטען שאפענדען געזעץ און די אייגהייטליכקייט פון די וועלטען, — וואס באשאפט אלץ, און ווערט דערפאר אין דער זעלבער צייט פון אלץ אליין באשאפען. די דאזיגע אייביג טעטיגע, אייביג אלמעכטיגע אלוועלטליכע צוזאמענהענגליכקייט, די דאזיגע אל־נעגענזייטיגע אורזאכליכקייט, וועלכע מיר וועלען פון איצט אן רופען פשוט נ א ט ו ר, האט באשאפען,

דעען. ענדליך ברענגט פון דעם דער מענשליכער שכל אַרויס שלוסען, אָדער לאָגיש־אומפאַרמיידליכע אָנווענדונגען. צום באַ־דויערן באַגעגענען מיר אָפט מענשען, וועלכע האָבען נאָך ניט דער־גרייכט צו דער פאָלשטענדיגער באַהערשונג פון דער דאָזיגער פע־היגקייט; מיר האָבען אָבער קיינמאָל ניט געזעהן, און אַפילו ניט געהערט, אַז אַ באַשעפעניש פון אַ נידעריגערן מין זאָל יאָ באַזיצען די דאָזיגע פעהיגקייט, — סיידען מען וועט ברענגען אַלס ביי־פּיעל בלעם'ס אייזעל און געוויסע אַנדערע חיות אין וועלכע עס גלויבט און וועלכע עס הייסט אונז אַכטען, וועלכע עס איז רעלי־גיע. מיר קאָנען דעריבער זאָגען, אָהן מורא באַשטריטען צו ווערן, אַז פון אַלע ברואים, וואָס עקזיסטירן אויף דער ערד, איז דער מענש דער איינציגער, וועלכער דענקט.

ער אַליין איז באַשאָנקען מיט דער אַבסטראַקטער פעהיגקייט, וועלכע איז אין מענשליכען מין נאַטירליך פאַרשטאַרקט און אַנט־וויקעלט געוואָרן דורך דורות פון איבונג. די דאָזיגע פעהיגקייט דערהויבט ביסלעכווייז אינערליך דעם מענשען איבער אַלע געגענ־שטאַנדען, וואָס רינגלען איהם אַרום, איבער אַלע אַזויגערופענע אויסערליכע וועלטען, און אַפילו איבער איהם אַליין, איבער דעם מענשען, אויף וויפיעל ער איז אַן אינדיווידום, און זי ערלויבט איהם צו באַגרייפען, צו שאַפען די אידעע פון דער איינהייטליכ־קייט פון דער עקזיסטענץ, פון וועלטאַל, פון דאָס אומענדליכע אָדער אַבסאָלוטע — אַן אידעע, וואָס איז פאָלשטענדיג אַבסטראַקט, און אויב איהר ווילט, וואָס האָט לחלוטין קיין אינהאַלט ניט. פונ־דעסטוועגען איז די דאָזיגע אידעע אַן אַלמעכטיגע און דיענט אַלס אורזאַך פאַר אַלע ווייטערדיגע עראָבערונגען פון מענשען; וואָרים נאָר זי רייסט אַוועק דעם מענשען פון דעם אַזויגערופענעם גליק און דער נאַרישער אונשולד אין אַ טיערישען גן־עדן, און פיהרט איהם צו די טריאומפען און די אומענדליכע ליידען פון אומבאַ־גרעניצטער אַנטוויקלונג...

אַ דאַנק דער דאָזיגער פעהיגקייט, דערהויבט זיך דער מענש איבער דעם דירעקטען דרוק, וואָס אַלע אויסערליכע געגענשטאַנדען איבען אויס אויף יעדען באַזונדערן אינדיווידום, און אויף אַזאַ אַרט קאָן ער פאַרגלייכען די געגענשטאַנדען איינע מיט די אַנדערע

לינער אדער הונדערטער דורות, זאל פון די העכסטע פארשיידענ־ארטיגקייטען פון מענשליכען מין ניט ארויסקומען א מין פון הע־כערע וועזענס, ווי דער מענש, וועלכע וועלען זיך באציהען צום מענשען, ווי ער באציהט זיך צו דער גאָרילא? יעדענפאלס אבער מעג אונזער גדלות זיין בארוהיגט. דער אופן פון דער נאטור׳ס טעטיגקייט איז זעהר א לאנגזאמער, און אין דעם איצטיגען צו־שטאנד פון דער מענשהייט איז ניטא קיין סימן, אז זי זאל קא־נען פון זיך ארויסברענגען א העכערן מין וועזענס. אגב, צי האלט דען ניט די נאטור אין איין פּארטועצען איהר ניט־אונטערבראכע־נער ארבייט פון שטענדיגען שאפען אין דער היסטאָרישער אנט־וויקלונג פון דעם מענשליכען מין? ניט איהר שולד איז עס, אויב מיר האבען אין אונזער פארשטאנד אפּגעטיילט די וועלט פון דער מענשליכער געזעלשאפט, פון דעם, וואס מיר רופען אויסשליסלין־די נאטירליכע וועלט.

די סיבה פון דער דאזיגער אפּטיילונג ליגט אין דער טבע פון אונזער שכל גופא, וועלכער צייכענט אזוי שטארק אויס דעם מענשען פון אלע אנדערע מינים בעלי חיים. אגב, מוזען מיר אנ־ערקענען, אז דער מענש איז ניט די איינציגע ערדישע חיה, וואס איז באשאנקען מיט שכל. פארקעהרט, די פארגלייכונגס־פסיכא־לאגיע באווייזט, אז עס איז גארניט פארן אזא מין בריאה, וואס זאל זיין איננאנצען אהן שכל, און אז וואס נעהנטער א בריאה איז צום מענשען, לויט איהר ארגאניזאציע און באזונדערס לויט דעם געבוי פון איהר געהירן, אלץ מעהר אנטוויקעלטער און באדייטנ־דער איז איהר שכל. אבער נאר ביי דעם מענשען דערגרייכט דער שכל דערצו, וואס מען קאן אנרופען דענק־פעהיגקייט, וועלכע קאן קאמבינירן די פארשטעלונגען פון אויסערליכע ווי אינערליכע אביעקטען, וואס קומען צו אונז דורך די חושים, שאפען פון זיי גרופען, נאכדעם זיי פארגלייכען און פון דאס־ניי קאמבינירן די דאזיגע פארשיידענע גרופען, וועלכע זיינען שוין ניט מעהר קיין רעאלע זאכען — אביעקטען פון אונזערע חושים, נאר ניט מעהר ווי באגריפען, געשאפען דורך דער ערשטער ווירקונג פון דער פע־היגקייט, וואס מען רופט אורטייל, וואס איז באהאלטען אין אונ־זער זכרון; און זייער ווייטערדיגע קאמבינירונג, מיט דער הילף פון דערזעלבער פעהיגקייט, בילדעט דאס, וואס מיר רופען אי־

טענדענצען פון דער כסדר פליסענדער שאַפונג, — טענדענצען, וועלכע זיינען דורך זייער אָפטער ווידערהאָלונג געוואָרן פּער־מאַנענט. נאָר אַ דאַנק דער דאָזיגער פּערמאַנענטקייט אין דעם גאַנג פון די נאַטירליכע פּראָצעסען, האָט דער מענשליכער פאַר־שטאַנד געקאָנט פעסטשטעלען און דערקענען דאָס, וואָס מיר רופען מעכאַנישע, פיזישע, כעמישע און פיזיאָלאָגישע געזעצען; נאָר אַ דאַנק דעם, איז דערקלערבאַר די כמעט שטענדיגע ווידערהאָלונג פון די מינים בעלי־חיים און פלאַנצען, פון די גאַטונגען און וואַ־ריאַציעס וואָס דאָס אָרגאַנישע לעבען האָט ביז היינט אַרויסגע־בראַכט אויף דער ערד. די דאָזיגע פּערמאַנענטקייט און די דאָ־זיגע ווידערהאָלונג זיינען פונדעסטוועגען ניט שטענדיג אינגאַנצען אויסגעהאַלטען. זיי לאָזען שטענדיג איבער אַ ברייט אָרט פאַר די אַזויגערופענע, — און ניט אינגאַנצען ריכטיג גערופענע, — אַנאָ־מאַליען און אויסנאַהמען. זייערע נעמען זיינען ניט אינגאַנצען ריכ־טיג, מחמת די פאַקטען צו וועלכע זיי זיינען שייך, באַווייזען בלויז, אַז די אַלגעמיינע כללים, וועלכע מיר האָבען אָנגענומען פאַר נאַטיר־ליכע געזעצען, זיינען ניט מעהר ווי אַבסטראַקציעס, וואָס אונזער שכל האָט אַרויסגעבראַכט פון דעם ווירקליכען פּראָצעס פון זאַכען, און איז ניט ביכולת אַרומצונעהמען, אויסשעפּען און דערקלערן די גאַנצע אומגעהייערע רייכקייט פון דעם פּראָצעס. חוץ דעם, ווי דאַרווין האָט דאָס אויסגעצייכענט באַוויזען, באַשאַפען די אַזויגע־רופענע אַנאָמאַליען, דורך זייער אָפטער פאַרבינדונג צווישען זיך און דורך דער ווייטערדיגער פאַרשטאַרקונג פון זייער כאַראַקטע־ריסטיק, אַזוי צו זאָגען, נייע וועגען פון שאַפונג, נייע פאָרמען פון רעפּראָדוקציע און עקזיסטענץ, און זיי זיינען אייגענטליך דער וועג אויף וועלכען דאָס אָרגאַנישע לעבען באַשאַפט נייע וואַריאַציעס און מינים. אָט אויף דעם אופן האָט דאָס אָרגאַנישע לעבען, אָנהוי־בענדיג פון דער באַשאַפונג פון דער קוים־אָרגאַניזירטער צעלע און דורכפיהרענדיג איהר אַלע טראַנספאָרמאַציעס, צוערשט אין דער אָרגאַניזאַציע פון די פלאַנצען, דערנאָך פון די בעלי־חיים, אַרויס־געבראַכט פון איהר דעם מענשען.

וועט דער מענש פאַרבלייבען די לעצטע און פאָלקאָמענסטע אָרגאַנישע בריאה אויף דער וועלט? ווער קאָן ענטפערן אויף דעם? ווער קאָן שווערען, אַז אין פאַרלויף פון עטליכע צעהנד־

פאַרשטענדליך, אַז מיר פאַרשטעהען דעם דאָזיגען צוזאַמענהאַנג, ניט אַלס אַבסאָלוטע און ערשטע אורזאַך, נאָר פאַרקערט, אַלס אַ פּראָדוקט, וואָס פּראָדוצירט אַלץ ווייטער און ווייטער דורך דער גלייכצייטיגער ווירקונג פון אַלע באַזונדערע אורזאַכען, — דורך דער ווירקונג, וואָס שטעלט צוזאַמען די אַלוועלטליכע קאַזואַליטעט. אָט אַזוי ערקלערט, קאָנען מיר איצט זאָגען, ניט מורא האָבענדיג פאַר וועלכער עס איז מיספאַרשטענדניש, אַז דאָס אַלוועלטליכע לעבען באַשאַפט וועלטען. דאָס האָט דאָס לעבען באַשטימט דעם געאָלאָגישען, דעם קלימאַטישען און געאָגראַפישען געבוי פון אונזער ערד, און האָבענדיג באַדעקט איהר אויבערפלאַך מיט דעם גאַנצען פּראַכט פון אָרגאַנישען לעבען, ש אַ פ ט ער ווייטער אין דער מענשליכער וועלט, באַשאַפענדיג די געזעלשאַפט מיט אַלע איהרע פאַרגאַנגענע, איצטיגע און צוקינפטיגע אַנטוויקלונגען.

איצט איז קלאָר, אַז אין דער שאַפונג, פאַרשטאַנען אין אָט דעם זין, איז ניטאָ קיין פּלאַץ ניט פאַר קיין פון פאָראויס אָנגעוויזענע פלענער, ניט פאַר קיין פאָראויסבאַשטימטע, פאָראויסגעזעהענע געזעצען. אין דער ווירקליכער וועלט קומען צוערשט פאָר די פאַקטען, וואָס ווערן אַרויסגערופען דורך דער צוזאַמענטרעפונג פון אומצעהליגע ווירקונגען און באַדינגונגען; ערשט דערנאָך, צוזאַמען מיט דעם דענקענדען מענשען, קומט די דערקענונג פון די דאָזיגע פאַקטען און אַ מעהר אָדער ווענינער גענויער, פאָלקאָמענער וויסען, ו ו י א ז ו י זיי זיינען פאָרגעקומען. ערשט דאַן, ווען מיר באַמערקען, אַז אין וועלכען עס איז מין פאַקטען ווידערהאָלט זיך אָפט אָדער כמעט שטענדיג איין און דער זעלבער פּראָצעס, רופען מיר דאָס א ג ע ז ע ץ פון דער נאַטור.

אונטער דעם וואָרט נ אַ ט ו ר פאַרשטעהען מיר ניט וועלכע עס איז מיסטישע, פּאַנטעאיסטישע אָדער סובסטאַנציעלע אידעע, נאָר גאַנץ פּשוט, דעם סך הכל פון אַלץ וואָס עקזיסטירט, די פאַקטען און די פּראָצעסען, וואָס שאַפען די דאָזיגע פאַקטען. עס איז אַלזאָ קלאָר, אַז אין דער נאַטור, ווי מיר פאַרשטעהען זי, וועלען איינע און דיזעלבע געזעצען תמיד זיך ווידערהאָלען אין געוויסע מינים פאַקטען. דאָס קומט בלי ספק פאָר אַ דאַנק דעם צוזאַמענטרעפען זיך פון דיזעלבע באַדינגונגען און ווירקונגען, און מעגליך אויך אַ דאַנק די איינמאָל פאַר אַלעמאָל פעסטגעשטעלטע

פּישע געדאַנקען, האַלטען מיר פּאַר מעגליך אָנצונעהמען אַלס גרונד־זאַץ דעם פּאָלגענדען סטאַטוט: אַלץ וואָס עקזיס־טירט, אַלע וועזענס וואָס שטעלען צו־נויף די אומבאַשטימטע גאַנצקייט פון וועלטאַל, אַלע זאַכען וואָס עקזיסטירן אויף דער וועלט, וואָס עס זאָל ניט זיין זייער נאַטור בנוגע צו קוואַליטעט אָדער קוואַנטיטעט, גרויסע געגענשטאַנדען, מיטעלע און אומענדליך קליינע, נאָהענ־טע אָדער אומענדליך וויייטע, ווירקען געגענזייטיג איינע אויף די אַנדערע, אָהן וויילען און אפילו אָהן באַוואוסט־זיין, דורך דער הילף פון דירעקטע אָדער אינדירעקטע ווירקונגען און געגענווער־קונגען. אָט די אומאויפהערליכע ווער־קונגען און געגענווירקונגען, צונויפ־גיסענדיג זיך אין אַן איינהייטליכער באַוועגונג, שטעלט צוזאַמען דאָס, וואָס מיר רופען אַלגעמיינער צוזאַמענהאַנג, לעבען און קאַוואַליטעט. רופט, אויב אייך גע־פעלט, דעם דאָזיגען אַלוועלטליכען צוזאַמענהאַנג גאָט אָדער אַב־סאָלוט; פּאַר אונז איז נאָר וויכטיג, אז איהר זאָלט דעם גאָט ניט צוגעבען קיין אַנדער באַדייטונג, אָחוץ די, וואָס מיר האָבען נאָר וואָס פּעסטנעשטעלט: — די באַדייטונג פון אַן אַלוועלטליכען, נאַטירליכען, נויטוועניגען, אָבער אין קיין פאַל ניט פּאַראויסבאַ־שטימטען, פּאַראויסגעזעהענעם צוזאַמענהאַנג פון דער אומענר־ליכער צאָהל פון באַזונדערע ווירקונגען און געגענווירקונגען. דער דאָזיגער שטענדיג זיך באַוועגענדער און ווירקענדער צוזאַמענהאַנג, דער דאָזיגער אַלוועלטליכער לעבען קאָן פון אונזער שכל אויפגע־נומען ווערן; מיר וועלען איהם אָבער קיינמאָל ניט קאָנען אומ־פאַסען אפילו מיט אונזער פאַנטאַזיע, און נאָך וועניגער וועט ער פון אונז באַגריפען ווערן. וואָרים מיר קאָנען דערקענען נאָר דאָס, וואָס פאַלט אַרונטער אונזערע חושים, און די לעצטע פאַסען נאָר אַרום א נאַנץ קליינעם טייל פון דעם וועלטאַל. עס איז זעלבסט־

פאַר פיעלע וועט אפשר אויסקומען מאָדנע, וואָס אין א פּאָ־
ליטישער און סאָציאַליסטישער אָפּהאַנדלונג ווערן אַרומגערעדט
פראַגען פון מעטאַפיזיק און טעאָלאָגיע. לויט אונזער טיעפסטער
איבערצייגונג אָבער קאָנען די דאָזיגע פראַגען ניט אָפּגעטיילט ווערן
פון סאָציאַלע און פּאָליטישע פראַגען. די רעאַקציאָנערע וועלט,
געטריבען פון דער אומבאַזיעגבאַרער לאָגיק, ווערט אַלץ רעליגיע־
זער. אין רוים האַלט זי אויף א פּאַפּסט; אין רוסלאַנד פאַר־
פאָלגט זי די נאַטור־וויסענשאַפטען; אין אַלע לענדער שטעלט זי
אויף איהרע מיליטערישע, בירגערליכע, פּאָליטישע און סאָציאַלע
אומגערעכטיגקייטען אונטער דעם שוץ פון גאָט; פון דער אַנדער
זייט ווידער, אין די קירכען און אין די שולען פאַרטיידיגט זי גאָט,
מיט דער הילף פון היפּאָקריטיש־רעליגיעזער, קנעכטישער, קריכע־
רישער, שווערער, פּעדאַנטישער וויסענשאַפט און אַלע אַנדערע
מיטלען, וואָס געפינען זיך אין באַזיץ פון שטאַאַט. אַ געטליכע
מלוכה אויפ'ן הימעל מיט אַן עהנליכער עפענטליכער אָדער פאַר־
באָרגענער מלוכה פון בייטש און פאַרגעזעצליכטער עקספּלואַטאַ־
ציע פון די אַרבייטער מאַסען אויף דער ערד — דאָס איז דער
רעליגיעזער, סאָציאַלער, פּאָליטישער און פולשטענדיג לאָגישער אי־
דעאַל פון די רעאַקציאָנערע פּאַרטייען אין אייראָפּאַ. אין געגענ־
זאַץ צו דעם און אַלס א געגען־ווירקונג, מוז די רעוואָלוציע זיין
אַטעאיסטיש. וואָרים די היסטאָרישע ערפאַהרונג און לאָגיק האָ־
בען באַוויזען, אַז עס איז גענוג איין האַר אין הימעל, כדי טויזענ־
דער האַרען זאָלען זיך פאַרמעהרן אויף דער ערד.

נאָך אַלעמען, איז דען ניט דער סאָציאַליזם אין זיין סאַמע
עצם, אַלס די פאַרווירקליכונג פון דעם מענשליכען וואוילזיין און
אַלע מענשליכע שטרעבונגען אויף דער ערד, ניט אויפ'ן הימעל,
צי איז ער דען ניט די ערגענצונג און פאָלגליך די אָפּלייקענונג
פון יעדער רעליגיע, וועלכע וועט מעהר קיין אורזאַך ניט האָבען
צו עקזיסטירן, אַזוי גיך ווי איהרע שטרעבונגען וועלען זיין פאַר־
ווירקליכט?

ערקלערענדיג אונזערע געדאַנקען וועגען דער אַנטשטעהונג
פון רעליגיע, וועלען מיר זיך באַמיהען צו האַלטען וואָס קירצער און
וואָס וועניגער אַבסטראַקט.

זיך ניט אַרונטערלאָזענדיג אין די טיעפענישען פון פילאָזאָ־

נייע שפראצען. אזוי, צום ביישפיעל, שטרעבט דער ספיריטיזם אין אייניגע קרייזען פון דער מאדערנער ציוויליזירטער נעזעל־שאפט היינט צו טאג צו פארנעהמען דעם פלאץ פון דעם צעפא־לענדען קריסטענטום.

נאך מעהר, צוליעב זיך גופא איז פאר אונז נויטיג זיך אבצו־געבען א רעכענונג וועגען דעם אורשפרונג פון גלויבען אין א גאט. ווייל כל זמן מיר וועלען ניט דערגעהן די אורזאכען פון דער היס־טאריישער, נאטירליכער אנטוויקלונג פון דער דאזיגער אידעע אין דער מענשליכער נעזעלשאפט, איז ווי מיר זאלען זיך ניט רופען אטעאיסטען, קאנען מיר שטענדיג ארונטערפאלען אונטער דעם איינפלוס פון דער שטימע פון דעם אלגעמיינעם באוואוסטזיין, וועמעס געהיימנים אדער נאטירליכע אורזאך איז פאר אונז אומ־באקאנט. און נעהמענדיג אין אנבאטראכט די נאטירליכע שוואכ־קייט פון אן אינדיווידום נעגען דער סאציאלער סביבה, וואס רינ־גלט איהם ארום, ריזיקירן מיר, פריהער אדער שפעטער, צו ווערן שקלאפען פון דעם רעליגיעזען אומזין. — ביישפיעלען פון אזעלכע טרויעריגע אומוואנדלונגען זיינען ניט זעלטען אין דער היינטיגער געזעלשאפט.

מיינע הערען, מיר זיינען מעהר ווי ווען עס איז איבערצייגט אין דער נויטוועגדיגקייט, וואס טאר ניט אפגעלעגט ווערן, פון דער פולשטענדיגער לעזונג פון דער פאלגענדער פראגע:

דער מענש מיט דער גאנצער נאטור שטעלט צונויף איין גאנ־צעס און ער איז ניט מעהר ווי א פראדוקט פון אן אומבאשטימ־טער צאהל אויסשליסליך מאטעריעלע אורזאכען. טאָ ווי אזוי־זשע האט געקאנט געבוירן ווערן, אויסוואקסען און טיף אייני־ווארצלען זיך אין דעם מענשליכען באוואוסטזיין די אידעע פון דואליזם; די השערה אז עס עקזיסטירן צוויי אנטקעגענגעזעצטע וועלטען, איינע א גייסטיגע, די צווייטע א מאטעריעלע; איינע א נעטליכע, די צווייטע א נאטירליכע?

מיר זיינען אויף אזויפיעל איבערצייגט, אז אן דער לעזונג פון דער דאזיגער פראגע העננט אפ אונזער ענדגילטיגע און פול־שטענדיגע באפרייאונג פון די קייטען פון יעדער רעליגיע, אז מיר בעטען ביי אייך די ערלויבניש, פארצולעגען פאר אייך אונזערע נעדאנקען איבער דער פראגע.

די אלטקייט פון וועלכער עס איז אידעע, ניט נאר וואס עס קאן ניט ריידען צו גונסטען פון דער אידעע, נאר פארקעהרט, זי שטעלט איהר אונטער חשד. וואס איז שייך דער אלגעמיינער פארשפרייט־קייט פון א טעות, באווייזט עס נאר איינס: אז די מענשליכע נאטור איז איינע און דיזעלבע אין אלע צייטען און אין אלע קלי־מאטען. ניט ערלויבענדיג זיך צו אונטערדריקען די מיינונג, אז אלע פעלקער אין אלע עפאכען האבען געגלויבט און גלויבען אין גאט, — דאס איז זיכער אן אומבאשטרייטבארער פאקט, וועלכער קאן אבער אין אונזערע אויגען ניט אריבערוועגען ניט די לאגיק און ניט די וויסענשאפט, — מוזען מיר פון דעם פשוט שליסען, אז די גאטהייט־אידעע, וועלכע איז זיכער געשאפען געוואָרן פון אונז גופא, איז אן אומפארמיידליכער טעות אין דער פארוועלט־באווענונג פון דער מענשהייט. מיר דארפען זיך פרעגען, וואָרום און ווי אזוי איז זי אנטשטאנען? פארוואס בלייבט זי נאך אויך היינט צו טאג א נויטוועניגקייט פאר דעם גרעסטען טייל פון דעם מענשליכען מין?

כל זמן מיר וועלען ניט זיין ביכולת זיך אבצוגעבען רעכע־נונג אויף וואס פאר אן אופן עס האט זיך אויסגעבילדעט די אי־דעע פון דער איבערנאטירליכער אדער געטליכער וועלט, אויף וואס פאר אן אופן זי האט געמוזט אנטשטעהן אין דער נאטיר־ליכער אנטוויקלונג פון מענשליכען פארשטאנד און אין דער מענש־ליכער געזעלשאפט, איז ווי וויסענשאפטליך מיר זאלען ניט זיין איבערצייגט אין דער דומהייט פון דער דאזיגער אידעע, וועלען מיר אלץ איהר קיינמאל ניט קאנען פארניכטען אין דער מיינונג פון דער מאסע. ניט וויסענדיג דעם סוד פון איהר אנטשטעהונג וועלען מיר ווירקליך קיינמאל ניט זיין ביכולת איהר אנצוגרייפען אין די טיעפסטע טיעפענישען פון דעם מענשליכען נייסט. פאר־אורטיילט צו אן אומפרוכטבארען, אומענדליכען קאמף, וועלען מיר זיך מוזען באגנוגענען צו באקעמפען איהר אויבערפלעכליך אין איהר טויזענדער ערשיינונגען. נאך איידער מיר וועלען האבען צע־שלאגען איהר דומהייט מיט די קלעפ פון געזונטען פארשטאנד, וועט זי באלד צוריק אנטשטעהן אין א נייער און ניט וועניגער אומזיניגער פארם; וויל כל זמן דער שורש פון גלויבען אין גאט בלייבט אומבאשעדיגט, אזוי לאנג וועט ער וויטער ארויסגעבען

טיגע טעאָלאָגען און מעטאַפיזיקער, און זאָגאר פון דעם באריהמטען מאַרזיני, וועלכער קאָן זיך אָהן גאָט ניט באַגעהן. ער נויטיגט זיך אין גאָט, כדי צו גרינדען זיין אַסקעטישע רעפובליק און צו איבער־צייגען די פאָלקס־מאַסען, זיי זאָלען איהר געבען זייער הסכמה, אָט די פאָלקס־מאַסען, וועמעס פרייהייט און וואויל־זיין ער איז כסדר מקריב צוליעב דער גדויסקייט פון זיין אידעאָלען שטאַאט.

דאָס הייסט, די אַלטקייט און די אַלגעמיינע פארשפרייטקייט פון דער אמונה אין גאָט, להיפך צו יעדער וויסענשאפט און יעדער לאָגיק, זיינען די שטארקסטע באווייזען, אז גאָט עקזיסטירט. אָבער וואַרום? ביז צו קאָפערניקוס און גאַליליי, האָט די גאַנצע וועלט, אפשר מיט דער אויסנאַהם פון די פיטאַגאָרעער, געגלויבט, אז די זון דרעהט זיך ארום דער ערד. האָט דען אָבער דער דאָזי־גער אַלגעמיינער גלויבען באווייזען די ריכטיגקייט פון דער השערה? זינט עס איז אַנטשטאַנען די געשיכטליכע געזעלשאפט ביז אונזער צייט, האָט שטענדיג און אומעטום אן אומבאַרייטענדע הערשענדע מינאָריטעט עקספּלואָטירט די געצוואונגענע ארבייט פון די אר־בייטער־מאַסען, פון שקלאָפען אָדער געדרונגענע. איז דען דערפון געדרונגען, אז די עקספּלואָטאַציע פון פרעמדער ארבייט דורך פּא־ראַזיטען איז ניט קיין אומגערעכטיגקייט, גזלה און גנבה? אָט זיינען צוויי ביישפיעלען, וואָס באווייזען, אז די אַרגומענטען פון אונ־זערע מאָדערנע דעאיסטען זיינען גאָרנישט ניט ווערט.

אין דער וויסקליכקייט איז ניטא קיין אַלוועלטליכערע, עלטערע זאַך ווי די דומהייט; פּארקערט ווידער, דער אמת, איז פאַר־העלטניסמעסיג א סך אינגער, איז שטענדיג דער רעזולטאַט, דער פּראָדוקט פון דער היסטאָרישער אנטוויקלונג און ניט איהר אויס־נאַנגס־פונקט. וואָרים דער מענש, א שוועסטערקינד, אויב ניט קיין דירעקטע אָפּשטאַמונג פון דער נאַטור, איז אַרויסגעקומען פון טיעפער נאַכט מיט טיערישע אינסטינקטען און נאָר שטופען־ווייז האָט ער דערגרייכט צו דעם ליכט פון פארשטאַנד. דאָס דערקלערט אונז אַלע זיינע אמאָלינע משוגעת'ן און איז אונזער טיילווייז טרייסט אין זיינע היינטינע טעת'ן. די גאַנצע היס־טאָרישע אנטוויקלונג פון מענשען איז ניט קיין אנדער זאַך, ווי דאָס דערווייטערן זיך פון דער ריינער טיערישקייט, דורך דעם וואָס ער באשאפט זיין מענשליכקייט. דערפון איז געדרונגען, אז

פון אלץ וואס עקזיסטירט, אלס א פעסטגעשטעלטער פאקט. מען מוז אבער צוגעבען, אז דער דאזיגער פאקט, וואס איז אזוי אייגנפאך און אויגענשיינליך, אז איהם צו באשטרייטען שיינט אונז הייגט צו זיין אן אומזין, אז אט דער דאזיגער פאקט געפינט זיך אין דעם שרייענדסטען ווידערשפרוך מיט דעם אלוועלטליכען באוואוסטזיין פון דער מענשהייט. דער אלוועלטליכער באוואוסטזיין פון דער מענשהייט, וואס ערשיינט אין דער געשיכטע אין די פארשיידענסטע פארמען, האט אבער שטענדיג איינשטימיג זיך נארויסגעזאגט פאר דער עקזיסטענץ פון צוויי פארשיידענע וועלטען: פון א גייסטיגער וועלט און א מאטעריעלער וועלט, פון א געטליכער וועלט און א רעאלער וועלט. אנהויבענדיג פון די רויהע פעטישיסטען, וועלכע האבען פארגעטערט אין זייער ארומיגער וועלט דעם אויסדרוק פון איבערנאטירליכער קראפט, וואס האט זיך פארקערפערט אין וועלכען עס איז מאטעריעלען אביעקט, האבען אלע פעלקער געגלויבט און גלויבען ביז היינטיגען טאג אין דער עקזיסטענץ פון עפעס א גאטהייט.

אט די דריקענדע איינשטימיגקייט, האט מהר געווינט, לויט דער מיינונג פון פיעלע מענשען, ווי וועלכע עס איז ווייסענשאפטליכע באווייזען. און אויב די לאגיק פון דער קליינער צאהל קאנסעקווענטע, אבער איינזאמע דענקער ווידערשפרעכט די אלגעמיינע מיינונג, — אלץ ערגער, זאגען זיי, איז עס פאר דער דאזיגער לאגיק. וואהרים די אלגעמיינע צושטימונג, די אלוועלטליכע אויפנעהמונג פון וועלכער עס איז אידעע, איז שטענדיג באטראכט געוואהרן אלס דער שטארקסטער באוויז פון איהר ריכטיגקייט; און עס איז אזוי באטראכט געוואהרן ניט גאר אהן א גרונד, ווייל די מיינונג פון דער גאנצער וועלט און פון אלע צייטען קאן ניט זיין ניט־ריכטיג. זי מוז האבען איהר שרש אין עפעס א באדערפעניש, וואס ליגט אין דער טבע פון דער מענשהייט. אבער, אויב ס'אזוי אמת, אז דערפילענדיג די דאזיגע באדערפעניש, איז דער מענש געצוואונגען צו גלויבען אין דער עקזיסטענץ פון גאט, קומט אויף אזא אופן אויס, אז דער וואס גלויבט ניט אין דער עקזיסטענץ פון גאט איז אן אומנארמאלער אויסנאהם, א משונה'דיגע בריאה, וועלכע איז ניט־גלויבען איז באגרינדעט אויף דער לאגיק.

אט דאס איז די באליעבטע ארגומענטאציע פון אונזערע חיינ־

די כסיכישע אַקטען זיינען ניט קיין אַנדער זאַך, ווי די פּראָדוק־טען פון פאַרשיידענע קאָמבינאַציעס פון ריין פיזיאָלאָגישע פונק־ציעס פון דעם מאַרך.

די באַדייטונג פון דער דאָזיגער אַנטדעקונג, סיי פאַר דער וויסענשאַפט, סיי פאַר דעם לעבען, איז ניט אָפּצושאַצען. אַ דאַנק איהר זיינען ענדליך מעגליך געוואָרן די אַלע וויסענשאַפטען פון דער מענשליכער וועלט, ד. ה. אַנטראָפּאָלאָגיע, פּסיכאָלאָגיע, לאָ־גיק, מאָראַל, סאָציאַלע עקאָנאָמיע, פּאָליטיק, עסטעטיק, טעאָלאָ־גיע, מעטאַפיזיק, געשיכטע, מיט איין וואָרט, די גאַנצע סאָציאָלאָ־גיע. אין דעם איבערגאַנג צווישען דער מענשליכער און דער נאַ־טירליכער וועלט איז שוין מעהר ניט פאַראַן קיין איבעררייס. פּונקט ווי די אָרגאַנישע וועלט איז אַ ניט־אונטערבראָכענע, דירעקטע אַנטוויקלונג פון דער ניט־אָרגאַנישער וועלט, כאָטש זי אונטער־שיידעט זיך פון איהר דערמיט, וואָס אין איהר איז אַריינגעבראַכט געוואָרן אַן אַקטיווער עלעמענט: ד י אָ ר ג אַ נ י ש ע מ אַ־ט ע ר י ע, וועלכע איז געשאַפען געוואָרן ניט דורך דער הילף פון וועלכער עס איז איבערמאַטעריעלער אורזאַך, נאָר דורך פאַר אונז ביז היינט אומבאַקאַנטע קאָמבינירונגען פון דערזעלבער ניט־אָרגאַנישער מאַטעריע, און וועלכע האָט פון איהר זייט געשאַפען, אויף די יסודות און אין די באַדינגונגען פון דער אייגענער ניט־אָרגאַנישער וועלט, די העכערע רעזולטאַטען, די גאַנצע רייכקייט אין דעם לעבען פון פלאַנצען און חיות; — פּונקט אַזוי איז די מענשליכע וועלט ניט קיין אַנדער זאַך, ווי אַ דירעקטע פאָרטזע־צונג פון דער אָרגאַנישער וועלט, וועלכע אונטערשיידט זיך פון איהר מיט אַ נייעם עלעמענט: ד אָ ס ד ע נ ק ע ן, וואָס איז אַ פּראָדוקט פון דער ריין פיזיאָלאָגישער טעטיגקייט פון דעם מאַרך און שאַפט צו דערזעלבער צייט אין דער מאַטעריעלער וועלט און אין די אָרגאַנישע און ניט־אָרגאַנישע באַדינגונגען, פון וועלכע ער איז אַזוי צו זאָגען דער לעצטער סך־הכל, דאָס אַלץ, וואָס מיר רו־פען די אינטעלעקטועלע און מאָראַלע, פּאָליטישע און סאָציאַלע אַנטוויקלונג פון דעם מענשען — די געשיכטע פון דער מענשהייט.

פאַר מענשען, וועלכע דענקען ווירקליך לאָגיש, און וועמעס שכל עס האָט דערגרייכט צו דער מדרגה פון דער היינטיגער ווי־סענשאַפט, ערשיינט די איינהייטליכקייט פון דער וועלט, אָדער

ווי עס קאָן זיך דוכטען אויפֿן ערשטען בליק. וואָרים כדי דאָס צו וויסען אזוי פאַלקאָמען, אז מען זאָל קיינמאָל קיין טעות ניט האָבען, דאַרף מען באַזיצען דעם גאַנצען וויסען פון אַלע אורזאַכען, איינפֿלוסען, ווירקונגען און געגענווירקונגען, וועלכע באשטימען די נאַטור פון אירגענד וועלכען געגענשטאַנד אָדער פאקט, ניט אויסשליסענדיג קיין אייניציגע אורזאַך, ווי ווייט און ווי שוואַך זי זאָל ניט זיין. און וועלכע פילאָזאָפיע אָדער וויסענשאפט קאָן זיך איבערנעהמען, אז זי איז ביכולת דאָס אַלץ צו דערגרונטעווען און ארומצונעהמען מיט איהר אנאליז?

אָוא זאָך צו פֿרעטענדירן, דאַרף מען זיין גאַנץ אָרים אין שכל אָדער וועניג פאַרשטעהן די אומענדליכע רייכקייט פון דער ווירקליכער וועלט.

דאַרף מען צוליעב דעם צווייפלען אין דער וויסענשאפט? דאַרף מען איהר פאַרוואַרפען דערפאַר, וויל זי גיט אונז נאָר דאָס, וואָס זי קאָן אונז געבען? דאָס וואָלט געווען א נייע דומהייט און נאָך א פיעל שעדליכערע ווי די ערשטע. אויב איהר וועט פאַרלירן די וויסענשאפט, וועט איהר זיך דורך דער אומוויסענהייט אומקעהרן צום צושטאַנד פון אייערע אורעלטערן — די גאַרילאַס, און אייך וועט אויסקומען צו פאַרשוועכדען עטליכע טויזענד יאָהר דורכצומאַכען אויף דאָס ניי דעם גאַנצען וועג, וואָס די מענשהייט איז דורכגענאַנגען, באַלויכטען פון דעם פאַנטאַסטישען ליכט פון דער רעליגיע און דער מעטאַפיזיק, ביז איהר וועט דערגרייכען, אמת, ניט צו פאַלקאָמע, אָבער דערפאַר גאַנץ גלויבענסווירדיג וואַרהייטען, וואָס מיר באַזיצען היינט.

דער גרעסטער און אנטשיידענדסטער טריאומף, וואָס די וויסענשאפט האָט דערגרייכט אין אונזער צייט, איז, ווי מיר האָבען שוין געזאָגט, דאָס אריינברענגען פון דער פסיכאָלאָגיע אין דער ביאָלאָגיע. די וויסענשאפט האָט פעסטגעשטעלט, אז אַלע איניטעלעקטועלע און מאָראַלע אקטען, וואָס צייכענען אויס דעם מענשען פון אַלע איבעריגע מינים בעלי־חיים, ווי דאָס דענקען, דאָס אריסווייזען פון מענשליכען פארשטאַנד און באַוואוסטזיניגען ווילען, האָבען זייער מקור אין דער ריינער מאַטעריעלער, כאָטש ניט פאַלקאָמער, ארגאניזאציע פון מענשען, אָהן וועלכער עס איז גיימטיגער אָדער איבערמאַטעריעלער געגענווירקונג. מיט אַיין וואָרט,

פּול אַרגאַניזירטע וועלט, וואו יעדער טייל האַלט־אויף, אזוי צו זאָגען, א נויטיגע לאָגישע באציהונג מיט אַלע איבעריגע.

אָבער, וועט מען זאָגען, הייסט דאָס, אז אימיצער האָט דאָס רויף אויפגעפאסט? לחלוטין ניט; אַן אויפפאסער, וועו אפילו דאָס זאָל זיין א גאָט, וואָלט נאָר געקאָנט קאָליע מאכען מיט זיין פערזענליכען וויליקיר די נאטירליכע אָרדענונג און די לאָגישע אנטוויקלונג פון זאכען. און מיר זעהען טאקע, ווי אין אַלע רעליגיעס איז די הויפט־אייגענשאפט פון דער גאטהייט צו זיין איבער־אַלץ, ד. ה. געגען יעדער לאָגיק און צו האָבען שטענדיג א גאנץ באזונדערע לאָגיק: די לאָגיק פון נאטירליכער אוממעגליכקייט אָדער אומזין.* וואָרים וואָס איז אזוינס לאָגיק, אויב ניט דער נאטירליכער גאנג און די אנטוויקלונג פון זאכען, ד. ה. דער נאטירליכער וועג אויף וועלכען א סך דערקלערליכע אורזאכען באשאפען א פאקט? מיר קאָנען דאריבער ארויסזאָגען די פאָלגענדע איינפאכע און צו דערזעלבער צייט אנטשיידענע אקסיאָמע: א ל ץ, ו א ם א י ז נ א ט י ר ל י ך, א י ז ל א ג י ש, א ו ן א ל ץ ו ו א ם א י ז ל א ג י ש ע ק ז י ס ט י ר ט א ו ן מ ו ז ז י ך פ א ר ו ו י ר ק ל י כ ע ן א י ן ד ע ר ר ע א ל ע ר ו ו ע ל ט: א י ן ד ע ר נ א ט ו ר, א י ן ד ע ם ע נ־ג ע ן ז י ן, א ו ן א י ן א י ה ר ו ו י ט ע ר ד י ג ע ר א נ ט ו ו י ק ל ו נ ג — א י ן ד ע ר נ א ט י ר ל י כ ע ר ג ע ש י כ ט ע פ ו ן ד ע ר מ ע נ ש ל י כ ע ר ג ע ז ע ל־ש א פ ט.

די פראגע איז אַלזא, וואָס איז לאָגיש אין דער נאטור און אין דער געשיכטע? דאָס איז ניט אזוי לייכט צו באשטימען,

---

* צו זאָגען, אז גאָט איז ניט געגען דער לאָגיק, מיינט צו באַהויפטען, אז גאָט איז פאַלשטענדיג דאָסזעלבע וואָס די לאָגיק, אז ער גופא איז ניט קיין אַנדער זאך ווי די לאָגיק, ד. ה. דער נאטירליכער גאנג און די אנטוויקלונג פון רעאַלע זאכען. דאָס מיינט צו זאָגען, מיט אַנדערע ווערטער, אז קיין גאָט איז ניטא. די עקזיסטענץ פון גאָט קאָן האָבען א באַדויטונג, נאָר אַלס די אַפליקענונג פון די נאטירליכע געזעצען. דערפון קומט אַרויס די פאָלגענדע אומבאַשטרייטבאַרע דילעמע: עקזיסטירט גאָט, הייסט עס, אז עס זיינען ניטא קיין נאטירליכע געזעצען און די וועלט שטעלט מיט זיך פאָר א כאַאָס; איז די וועלט ניט קיין כאַאָס, פיהרט זי זיך לויט אַן אינערליכער אָרדנונג, — הייסט עס, אז קיין גאָט איז ניטא.

זיין אַנטוויקעלט זיין קאָלעקטיווער באַוואוסטזיין, ווי עס זאָל ניט זיין קאָנצענטרירט אין אַ מאָמענט פון אַ גרויסען נאַציאָנאַלען קריזיס די ליידענשאַפט אָדער דער ווילען פון פאָלק, ווי זי זאָל ניט זיין געווענדט צו איין ציעל, וועט די דאָזיגע קאָנצענטרירונג קיינמאָל ניט קאָנען פאַרגליכען ווערן מיט דער קאָנצענטרירונג פון קרעפטען אין אַ רעאַלען אינדיווידום. מיט איין וואָרט, קיין איינציג פאָלק, ווי עס זאָל זיך ניט פיהלען איינהייטליך, קאָן ניט זאָגען: איך וויל! נאָר מוז זאָגען: מיר ווילען! און אויב איהר הערט, אַז מען רעדט אין נאָמען פון גאַנצען פאָלק: ער פאַרלאַנגט! זייט זיכער, אַז הינטער די רייד באַהאַלט זיך וועלכער עס איז אוזורפאַטאָר: אַ יחיד אָדער אַ פאַרטיי.

אונטער דעם וואָרט שאַפונג פאַרשטעהען מיר דאַריבער ניט די טעאָלאָגישע אָדער די מעטאַפיזישע שאַפונג, ניט די קינסטלערישע, וויסענשאַפטליכע אָדער וועלכע עס איז אַנדערע שאַפונג, הינטער וועלכער עס באַהאַלט זיך אַ שאַפענדער אינדיווידום. מיר פאַרשטעהען אונטער דעם דאָזיגען וואָרט פשוט דעם אומענדליך פאַרוויקעלטען קאָמפּלעקס פון דער אומצעהלבאַרער מאַסע פון גאַנץ פאַרשיידענע אורזאַכען, גרויסע אָדער קליינע, פון וועלכע אַ טייל איז באַקענט, אָבער די גרעסטע צאָהל בלייבט אומבאַקענט, און וועלכע, קאָמבינירענדיג זיך אין אַ באַשטימטען מאָמענט, קאָמבינירענדיג זיך, זעלבסטפאַרשטענדליך, ניט אָהן אורזאַך, אָבער אָהן אַ פאָראויסבאַשטימטען, אָהן אַ פאָראויס אָנגעצייכענטען פּלאַן, שאַפען זיי דעם געגעבענעם פאַקט.

אָבער, וועט מען זאָגען, אויף אַזאַ אופן האָט דאָך די געשיכטע און דער גורל פון דער מענשליכער געזעלשאַפט געדאַרפט פאָרשטעלען מיט זיך אַ כאַאָס און זיין אַ שפּיעלצייג פון צופאַל? פאַרקעהרט, נאָר דאַן ווען די געשיכטע איז פריי פון יעדען געטליכען און מענשליכען ווילקיר, נאָר דעמאָלט באַווייזט זי פאַר אונזער אויג איהר גאַנצען צויבערליכען פּראַכט, די גאַנצע געזעצמעסיגקייט פון איהר אומפאַרמיידליכער אַנטוויקלונג, פּונקט ווי די אָרגאַנישע נאַטור, וועמעס דירעקטע פאָרטזעצונג זי איז. די נאַטור, ניט קוקענדיג אויף דער אומערשעפּליכער רייכקייט און פאַרשיידענאַרטיגקייט וואָס זי אַנטהאַלט אין זיך, שטעלט מיט זיך לחלוטין ניט פאָר קיין כאַאָס, נאָר פאַרקעהרט, זי איז אַ פּראַכט-

מיספארשטאנען. פארגלייכענדיג די פעלקער, וועלכע שאפען זייער אייגענע געשיכטע, מיט קינסטלער, וואלטען מיר נעפרעגט: צי האבען דען די גרויסע פאעטען געווארט מיט'ן שאפען זייערע גרויסע ווערק, ביז וואנען די וויסענשאפט וועט אויסגעפינען די געזעצען פון פאעטישער שאפונג? צי דען האבען אסכיליעם און סאפאקעם ניט געשאפען זייערע פראכטפולע טראגעדיעם א סך פריהער איידער אריסטאטעל האט, אויף דעם גרונד פון זייערע שאפונגען, אויפנעבויט זיין ערשטע עסטעטיק? צי דען מיט טעאריעם האט זיך באגייסטערט שעקספיר? און צי האט דען ניט בעטהאווען מיט דער שאפונג פון זיינע סימפאניען אויסגעברייטערט די גרונדלאגען פון קאנטרפונקטאציע גופא? מיט וואס וואלט זיך געקאנט די קונסט אויסצייכענען, וועו זי זאל געשאפען ווערן לויט די כללים אפילו פון דער בעסטער עסטעטיק אין דער וועלט? מיר ווידערהאלען נאכאמאל, — מיט גארנישט. אבער אויך די פעלקער, וועלכע שאפען זייער אייגענע געשיכטע, זיינען וואהרשיינליך ניט ארימער אין עסטעטיק, ניט שוואכער אין שאפונגסקראפט, ניט מעהר אפהענגיג אן די הערען געלעהרטע, ווי די קינסטלער!

אויב מיר האלטען זיך צוריק פון באנוצען דאס ווארט: שאפונג, איז דאס נאר דערפאר, ווייל מיר האבען מורא, אז מען וועט איהם צושרייבען א גראנק, וועלכען מיר קאנען באין אופן ניט צולאזען. דער וואס רעדט וועגען באשאפונג, רעדט שוין במילא אויך וועגען א באשאפער, און מיר פארווארפען די עקזיסטענץ פון וועלכען עס איז איין איינציגען שאפער בנוגע צו דער מענשליכער וועלט, פונקט ווי בנוגע צו דער פיזישער, וועלכע שטעלען ביידע צונויף, לויט אונזער אנזיכט, איין־איינציגע ניט־צעטייליבארע וועלט. אפילו וען מיר ריידען וועגען פעלקער, וואס שאפען זייער אייגענע געשיכטע, גיבען מיר צו, אז מיר געברויבען א מעטאפארישען אויסדרוק, ניט קיין אייגענטליכען פארגלייך. יעדער פאלק איז א קאלעקטיוואר וועזען, וואס באזיצט סיי פיזיאלאגיש־פסיכאלאגישע אייגענטימליכקייטען, סיי פאליטיש־סאציאלע, וועלכע אינידווידואליזירן איהם און טיילען איהם אף פון אלע אנדערע פעלקער. זאס מיינט אבער ניט, אז ער איז אן אייגהייטליכער, ניט צוטיילבארער וועזען אין ווירקליכען זין פון ווארט. ווי עס זאל ניט

ליכע הונדערט יאהר, וואלט מען געדארפט האבען די געדולד... א דאנק דער אלטער רגילות, האבען מיר שיעור ניט געוואגט: די געדולד פון דייטשען; מיר האבען זיך אבער צוריקגעהאלטען, דערמאנענדיג זיך, אז אין דער היינטיגער צייט האבען אנדערע פעלקער נאך איבערגעשטיגען די דייטשען אין ארויסווייזען די דאזיגע טוגענד. צווייטענס, וועז מיר זאלען אפילו אננעהמען אז מען קאן האבען די געדולד צו ווארטען, איז ווי וואלט אבער אויסגעקוקט אזא געזעלשאפט, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר ניט מעהר ווי די אנווענדבארקייט פון א ווייסענשאפט אויף דער פראקטיקע, וועז זי זאל אפילו זיין די בעסטע און פאלקאמענסטע אין דער וועלט? — ווי גארנישט. שטעלט זיך פאר א וועלט, וועלכע אנטהאלט אין זיך גארנישט, אויסער דאס וואס דער מענשליכער שכל האט ביי היינט באמערקט, דערקענט און באגריפען, — וואלט דען די דאזיגע וועלט ניט אויסגעזעהן ווי א נישטיג שטיבעל, אין פארגלייך מיט דעם וואס עקזיסטירט שוין?

מיר האבען די גרעסטע אכטונג פאר דער וויסענשאפט; מיר באטראכטען איהר אלס איינע פון די קאסטבארסטע אוצרות, אלס דעם גרעסטען כבוד פאר דער מענשהייט. מיט דער וויסענשאפט אונטערשיידט זיך דער מענש פון דער חיה, זיין קלענערער ברודער אין דער גענענווארט, זיין פארפאטער אין דער פארגאנגענהייט און וועלט פעהיג צו זיין פריי. פונדעסטוועגען מוז מען אנערקענען, אז די וויסענשאפט האט גרעניצען, און דערמאנען איהר, אז זי איז ניט מעהר ווי איין טייל. דאס אלץ — מיינט לעבען: דאס אומענדליכע לעבען פון די וועלטען, אדער, כדי ניט צו פארלירן זיך אין דאס אומענדליכע און אומבאשטימטע — דאס לעבען פון אונזער זונען־סיסטעם, אדער, מאבענדיג עם נאך קירצער — די מענשליכע וועלט, — די באווענונג, די אנטוויקלונג און דאס לעבען פון דער מענשליכער געזעלשאפט אויף דער ערד. דאס אלץ איז אומפארגלייכליך בריטער, טיעפער און רייכער פון דער וויסענשאפט, און וועט קיינמאל פון איהר ניט ערשעפט ווערן.

דאס לעבען, אין דעם דאזיגען אלץ ארומפאסענדען זין, לאזט זיך ניט אריינפאסען אין וועלכער עס איז מענשליכער אדער געטליכער טעאריע. מיר וואלטען גערן געוואגט, אז דאס לעבען איז א באשאפענדע קראפט, וועז מיר וואלטען ניט מורא געהאט, צו ווערן

אחוץ דעם גרויסען אינטערעס, וואָס זי שטעלט מיט זיך פאָר פאָר דעם פארשטאנד, פארשפרעכט זי נאָך אין דער צוקונפט אויך א גרויסען פראקטישען נוצען. פונקט ווי מיר קאָנען ניט באהערשען די נאטור און איהר ענדערן לויט אונזערע פראָגרעסירענדע נויטען, סיידען מיר דערגעהען איהרע געזעצען, פונקט אזוי וועלען מיר זיין ביכולת צו פארווירקליכען אין דער סאָציאַלער סביבה פרייהייט און וואויל־שטאַנד ערשט דאן, ווען מיר וועלען זיך שטיצען אויף די באשטענדיגע, נאטירליכע געזעצען, וואָס באהערשען די דאָזיגע סביבה. פון דעם מאָמענט, וואָס מיר האָבען אָנערקענט, אז עס עקזיסטירט ניט דער אָפגרונד, וועלכער טיילט פונאנדער, אין דער פאנטאזיע פון די טעאָלאָגען און די מעטאפיזיקער, צוויישען דעם גייסט און דער נאטור, מוזען מיר באטראכטען די מענשליכע געזעלשאפט אלס א קערפער, אמת, א מעהר קאָמפליצירטער ווי די אנדערע, אבער דאָך פונקט אזוי נאטירליך און אונטערוואָרפען די אייגענע געזעצען, מיט'ן צוגאָב פון די געזעצען, וואָס נאָר זי אליין באזיצט. קוים איז דאָס אָנערקענט, ווערט גאנץ קלאָר, אז דער וויסען און דער אויספֿארשען די דאָזיגע געזעצען איז נויטווענדיג, כדי די סאָציאַלע איבערבויאונגען, וואָס מיר האָבען אונטערנומען, זאָלען זיין שטאַנדהאפט.

פון דער צווייטער זייט אָבער וווייסען מיר, אז די סאָציאָלאָגיע איז נאָך א יונגע וויסענשאפט, אז זי האלט נאָך אין זוכען איהר אייגענער באגרינדונג. אויב מיר וועלען אורטיילען וועגען דער דאָזיגער וויסענשאפט, די שווערסטע פון אלע, לויט דעם ביישפיעל פון אנדערע, וועלען מיר מוזען אָנדערקענען, אז עס וועט זיך נאָך פאָדערן עטליכע, לפחות איין יאָהרהונדערט, ביז זי וועט זיך קאָנען ענדגילטיג באפעסטיגען און ווערן אן ערנסטע, מעהר אָדער וועניגער פאָלשטענדיגע און זעלבסטבאצווועקטע וויסענשאפט. איז וואָס־זשע איז צו טאָן? דאָרף די לויידענדע מענשהייט וואַרטען אויף דער אויסלייזונג פון איהרע שווערע לויידען א יאָהרהונדערט אָדער מעהר, ביז וואָנען די ענדליך איינגעאָרדענטע פאָזיטיווע סאָציאָלאָגיע וועט איהר דערקלערן, אז ענדליך קאָן זי איהר שוין געבען דירעקטיוועז און אינסטרוקציעס פאר דעם ראַציאָנאלען אי־בערבוי פון סאָציאָלען לעבען?

ניין, טויזענד מאָל ניין! ערשטענס, כדי אפצוואוארטען עט־

די פסיכאלאגיע, די אזוי וויכטיגע וויסענשאפט, וואס האט נע־
דיענט אלס באזיס פאר דער מעטאפיזיק און איז באטראכט נע־
וואָרן פון דער ספעקולאטיווער פילאָזאָפיע אלס א וועלט וואס איז
כמעט אן אבסאלוטע, א פרייע און אן אומאָפהענגיגע פון וועלכען
עס איז מאטעריעלען איינפלוס, איז אויף אזא אופן אין דעם סיס־
טעם פון אָגיסט קאָנט אויסשליסליך באזירט אויף דער פיזיאָלאָ־
גיע, און איז ניט קיין אנדער זאך, ווי איהר וויטערדיגע אנט־
וויקלונג.

דאָס וואָס מען רופט שכל, געדאנק, געפיהל, חוש און ווילען,
ערשיינען אויף אזא אופן אין אונזערע אויגען בלויז אלס פארשיי־
דענע פעהיגקייטען, אלס פונקציעס אדער טעטיגקייטען פון מענשלי־
כען קערפער.

פון דעם דאָזיגען שטאנדפונקט באטראכט, ערשיינט פאר
אונז די מענשליכע וועלט, איהר אנטוויקלונג און איהר געשיכטע,
אין א גאנץ נייעם ליכט, א נאטירליכערע, א בריטערע, א מעהר
מענשליכע און מעהר פרוכטבארע אין איהרע אָנווייזונגען פאר דער
צוקונפט. פריהער האָבען מיר דיזעלבע וועלט באטראכט אלס
אן ערשיינונג פון טאָאָלאָגישע, מעטאפיזישע און יורידיש־פאָ־
ליטישע אידעען; אין דער היינטיגער צייט מוזען מיר פון דאָס
נייִ איהר נעהמען שטודירן, נעהמענדיג אלס אויסגאנגס־פונקט די
נאטור, און אלס וועגווייזער אונזער אייגענע פיזיאָלאָגיע.

אויף אָט דעם נייעם וועג פון וויסענשאפטליכער אנטוויקלונג
שפירט זיך שוין די דערשיינונג פון דער נייער וויסענשאפט:
די סאָציאָלאָגיע, — ה. ה. די וויסענשאפט וועגען די אלגעמיינע
געזעצען, וואָס באשטימען די אנטוויקלונג פון די מענשליכער גע־
זעלשאפט. די סאָציאָלאָגיע וועט זיין דער לעצטער שטאפעל און
די קרוינונג פון דער פאָזיטיווער פילאָזאָפיע. די געשיכטע און
די סטאטיסטיק באווייזען אונז, אז דער סאָציאָלער קערפער, פונקט
ווי יעדווידער אנדערער נאטירליכער קערפער, איז אונטערוואָר־
פען אין זיינע אנטוויקלונגען און פארוואנדלונגען אונטער אלגע־
מיינע געזעצען, וועלכע שיינען צו זיין פונקט אזוי פאטאל, ווי
די געזעצען פון דער פיזישער וועלט. דאָס ארויסברענגען אָט די
געזעצען פון דער גאנצער מאסע אמאָליגע און היינטיגע היסטאָ־
רישע פאקטען, אָט דאָס איז די אויפגאבע פון דער סאָציאָלאָגיע.

צו דער מעכאניק, צו דער אסטראנאמיע; דערנאך צו דער פיזיק, צו דער כעמיע, צו דער געאלאגיע און דער ביאלאגיע, (ד. ה. צו דער קאמפאראטיוולער קלאסיפיקאציע, צו דער אנאטאמיע און פיזיאלאגיע פון פלאנצען און בעלי חיים). צום סוף דערגרייכסטו צו דער סאציאלאגיע, וועלכע נעמט מיט זיך ארום די גאנצע מענשליכע געשיכטע, ווי די אנטוויקלונג פון מענשליכען וועזען, דעם קאלעקטיוועז און דעם אינדיווידועלען, אין פאליטישען, עקאנאמישען, סאציאלען, רעליגיעזען, ארטיסטישען און וויסענשאפטלי־כע לעבען. צווישען די אלע איינס נאך דאס אנדערע פאלגענדע וויסענשאפטען, אנהויבענדיג פון דער מאטעמאטיק און ענדיגענדיג מיט דער סאציאלאגיע, איז ניטא קיין אייניגער אפשטעל, קיין איבערריים. אן איינהייטליכער גייסט, אן איינהייטליכע וויסענ־שאפט און אין תוך אן איינהייטליכער מעטאד, וואס ווערט נאר קאמפליצירטער, לויט דעם ווי די פאקטען ווערן מעהר קאמפלי־צירט. יעדע נאכפאלגענדע וויסענשאפט שטיצט זיך אינגאנצען אויף דער פריהערדיגער וויסענשאפט, און שטעלט מיט זיך פאר, אויף וויפיעל דער צייטווייליגער צושטאנד פון אונזער רעאלער דערקענטנים דערלויבט דאס צו באגרייפען, איהר אומפארמיידליכע אויסברייטונג.

עס איז אינטערעסאנט צו באמערקען, אז דער סדר פון די וי־סענשאפטען, וואס איז צוזאמענגעשטעלט געווארן פון אגיסט קאנט, איז כמעט דערזעלבער, ווי דער סדר פון די וויסענשאפטען אין העגעל'ס ענציקלאפעדיע. אט דער גרעסטער מעטאפיזיקער פון די היינטיגע און פארגאנגענע צייטען, האט גליקליך און גלאר־רייך דערפיהרט די אנטוויקלונג פון דער ספעקולאטיווער פילאזא־פיע ביז איהר העכסטען פונקט, אזוי אז געפיהרט פון איהר אייי־גענער דיאלעקטיק, האט זי דערנאך אומפארמיידליך געמוזט דער־געהן צו זעלבסט־פארניכטונג. אבער צווישען אגיסט קאנט און העגעל'ן איז פאראן א גוואלדיגער אונטערשייד. דער לעצטער, אלס אמת'ער מעטאפיזיקער, האט פארגייסטיגט די מאטעריע און די נא־טור, ארויספיהרענדיג זיי פון דער לאגיק, ד. ה. פון גייסט. אגיסט קאנט האט, פארקעהרט, מאטעריאליזירט דעם גייסט, באגרינדע־דיג איהם אויסשליסליך אויף דער מאטעריע. אין דעם באשטעהט זיין באריהמטקייט און זיין אומאפשאצליכער פארדינסט.

זי באשעפטיגט זיך מיט זיי בלויז פון דעם געשיכטליכען שטאנדפונקט און זי באמיהט זיך אין דערזעלבער צייט אונז צו וויזען די פיזיאלאגישע, ווי אויך די היסטארישע אורזאכען פאר דער אנטשטעהונג, אנטוויקלונג און דעם פאלען פון די רעליגיעזע און מעטאפיזישע אידעען, און אויך זייער צייטווייליגע און רעלאטיווע נויטוועגדיגקייט פאר דער אנטוויקלונג פון מענשליכען גייסט. אויף אזא ארט גיט זי זיי אוועק די גאנצע גערעכטיגקייט, וואס זיי פארדינען; דערנאך קעהרט זי זיך אפ פון זיי שוין אויף שטענדיג.

איהר געגענשטאנד איז די רעלע, פאר דער דערקענטנים צוגענגליכע וועלט. לויט די געדאנקען פון דעם ראציאנאלען פילאזאף, עקזיסטירט אויף דער וועלט נאר איין סובסטאנץ און איין וויסענשאפט. דעריבער שטרעבט ער צו פאראייניגען און קאארדינירען אלע באזונדערע וויסענשאפטען אונטער איין סיסטעם. די דאזיגע קאארדינירונג פון אלע פאזיטיווע וויסענשאפטען אין איין איינהייטליכען סיסטעם פון מענשליכען וויסען, ביל־דעט די פאזיטיוע פילאזאפיע אדער די אלוועלטליכע וויסענשאפט. די דאזיגע פילאזאפיע, די יורש'טע און צוגלייכער צייט אבסאלוטע צעשטערערין פון רעליגיע און מעטאפיזיק, וועלכער עם האבען שוין לאנג פארויסגעזעהן און צוגרייט די בעסטע דענקער, איז צום ערשטען מאל ארויסגעזאגט געוואָרן אין דער פארם פון אן איינהייטליכען סיסטעם דורך דעם גרויסען פראנצויזישען דענקער, אגיסט קאנט, וועלכער האט מיט א מייסטערהאפטער, דרייסטער האנד אנגעצייכענט איהר ערשטען פלאן.

די קאארדינירונג פון וויסענשאפטען, וואס איז אויפגעשטעלט פון דער פאזיטיוער פילאזאפיע, איז ניט קיין אינפאלע אויסשטעלונג אין א רייה; ניין, דאס איז א מין ארגאניש צוגויפקייטלונג, וואס הייבט זיך אן פון די אבסטראקטסטע וויסענשאפטען, פון יענע וואס האבען צו טאן מיט פאקטען פון איינפאכסטען מין, איבערהויפט פון דער מאטעמאטיק, און שטייגט גראדענווייז צו די וויסענשאפטען, וועלכע זיינען פארהעלטנים־מעסיג מעהר קאנקרעט, וואס פארנעהמען זיך מיט מעהר קאמפליצירטע פאקטען. פון דער רייגער מאטעמאטיק געהסטו איבער

די ראַציאָנאַלע פילאָסאָפיע, אַדער די אַלוועלטליכע ווייסענשאפט, פיהרט זיך ניט אויף ווי אן אריסטאָקראַט, ווי א באַאמטער, ווי דאָס האָט געטאָן די מאַראָם מעטאַפיזיקע, עליה השלום. די לעצטע, אָרגאַניזירענדיג זיך תמיד פון אויבען אַרונטער, אויף דעם וועג פון דעדוקציע און סינטעז, האָט מיט'ן מויל, אמת, טאקע אַנערקענט די אויטאָנאָמיע און די פרייהייט פון די באַזונדערע ווייסענשאפטען, אין דער ווירקליכקייט אָבער האָט זי זיי שרעקליך אונטערדריקט. עס איז דערגאַנגען צו דעם, אז זי האָט זיי צוואונגען צו אַנערקענען געזעצען און אויך פאקטען, וועלכע זיינען גאָר אין דער נאַטור ניט בנמצא. פון דער צווייטער זייט האָט זי זיי געשטערט זיך צו באשעפטיגען מיט עקספּערימענטאַלע אויספּאָרשונגען, די רעזולטאטען פון וועלכע עס וואָלטען געפיהרט צו דער באַזייטיגונג פון איהרע ספּעקולאַציעס. — ווי איהר זעהט, האָט די מעטאַפיזיק געווירקט לויט דער מעטאָדע פון צענטראַליזירטע רעגירונגען.

די ראַציאָנאַלע פילאָסאָפיע, פונקט פארקעהרט, איז א ריין דעמאָקראַטישע ווייסענשאפט. פריי אָרגאַניזירט זי זיך פון אונטען ארויף, און די ערפאהרונג אַנערקענט זי אלס איהר איינציגען באַזיס. קיין זאַך, וואָס איז ניט אַנאַליזירט און פעסטגעשטעלט דורך דער ערפאהרונג, אָדער דורך דער שטרענגסטער קריטיק, קאָן פון איהר ניט אָנגענומען ווערן. דערפאר זיינען גאָט, די אומענדליכקייט, דאָס אבסאָלוטע, — אָט די אלע באַליעבטע אָביעקטען פון דער מעטאַפיזיק, — פאַלשטענדיג באַזייטיגט פון דער ראַציאָנאַלער ווייסענשאפט. זי קעהרט זיך אָפּ פון זיי גאָנץ גלייכגילטיג, זי קוקט אויף זיי, ווי אויף אילוזיעס אָדער מיראַזשען. אָבער אילוזיעס און מיראַזשען שפּיעלען אויך א וויכטיגע ראָלע אין דער אַנטוויקלונג פון דעם מענשליכען שכל. דער מענש דערגרייכט געוועהנליך צו דער דערקענטנים פון דעם איינפאַכען אמת, ערשט נאָכדעם, ווי ער האָט שוין באשאפען און אויסגערעכנט אלע מעגליכע אילוזיעס. און אזוי ווי דאָס בילד פון דער אַנטוויקלונג פון דעם מענשליכען שכל איז א רעאַלער גענעשטאַנד פאר דער ווייסענשאפט, — גיט דעריבער די נאַטירליכע פילאָסאָפיע אויך אן אָרט פאר דער באַטראַכטונג פון זיינע טעות'ן.

אויף צוויי וועגן: דורך דער פארשפרייטונג פון דער ראציאָנאלער וויסענשאפט און דורך דעם פראָפאגאנדירן דעם סאָציאליזם.

אונטער ראציאָנאלער וויסענשאפט פארשטעהן מיר יענע וויסענשאפט, וועלכע האָט זיך באפרייט פון אלע אילוזיעס פון דער מעטאפיזיק און דער רעליגיע און אונטערשיידט זיך אין דער זעלבער צייט פון די ריין־עקספערימענטאלע און קריטישע וויסענשאפטען. זי אונטערשיידט זיך פון זיי, ערשטענס דערמיט, וואָס זי באגנוגענט זיך ניט אין איהרע אויספאָרשונגען מיט איינעם אָדער א צווייטען געוויסען גענענשטאנד, נאָר זי מיהט זיך אָרומצוגעהמען די גאנצע פאָר דער דערקענטנים צוגענגליכער וועלט; אָבער מיט דעם, וואָס ליגט אויסער די גרעניצען פון דער דערקענטנים, האָט זי ניט וואָס צו טאָן. צווייטענס אונטערשיידט זי זיך פון דער עקספערימענטאלער וויסענשאפט מיט דעם, וואָס זי באנוצט זיך ניט ווי די לעצטע אויסשליסליך מיט דעם אנאליטישען מעטאָד, נאָר זי דערלויבט זיך צו דערגהן צום סינטעז, בא־נוצענדיג זיך גאנץ אפט מיט דער אנאלאגיע און דעדוקציע. אגב גיט זי צו איהרע סינטעטישע שלוסען א ריין היפאָטעטישע באַדייטונג, אזוי לאנג ווי זיי זיינען נאָך ניט פעסטגעשטעלט דורך דעם שטרענגסטען עקספערימענטאלען אָדער קריטישען אנאליז.

די היפאָטעזען פון דער ראציאָנאלער וויסענשאפט אונטערשיידען זיך פון די היפאָטעזען פון דער מעטאפיזיק אין דעם באַצוג, וואָס די לעצטע, ארויסברענגענדיג איהרע היפאָטעזען אלס לאָגישע שלוסען פון אן אבסאָלוטען סיסטעם, פרעטענדירט זי צו צווינגען די נאטור, זיך צו אונטערווארפען אונטער זיי. פאַרקעהרט, די היפאָטעזען פון דער ראציאָנאלער וויסענשאפט קומען ארויס ניט פון א טראנסצענדענטאלען סיסטעם, נאָר פון א סינטעז, וועלכער איז ניט קיין אנדער זאָך, ווי א רעזומע, אָדער אן אלגעמיינער סך־הכל פון א סך דורך דער ערפאהרונג באוויזענע פאקטען. די דאָזיגע היפאָטעזען קאָנען דעריבער קיינמאל ניט האָבען קיין אומפארמיידליכען, אבליגאטארישען כאראקטער; נאָר פארקערט, זיי באָטען זיך אן אין אזא פאָרם, אז מען זאל זיי נלייך קאָנען פארווארפען, ווי נאָר זיי וועלען באשטריטען ווערן דורך נייע ערפאהרונגען.

דערפאַר, ווען עס איז איבעראַל אַנטשטאַנען די פראַגע וועגען דער אָבשאַפונג פון טויט־שטראָף, האָבען זיך עס אַלע גייסטליכע, — די רוימיש־קאַטוילישע, די מאָסקווער רעכטגלויביגע, די פּראָטעס־טאַנטישע, — איינשטימיג ארויסגעזאָגט, פאַר איהר אויפהאַל־טונג.

די קריסטליכע אַמונה, מעהר ווי וועלכע עס איז אַנדערע, איז געגרינדעט געוואָרן אויף בלוט און איז היסטאָריש גע'טובל'ט געוואָרן אין בלוט. צעהלט איבער די מיליאָנען קרבנות, וואָס אָט די דאָזיגע אמונה פון ליעבע און פאַרגעבונג האָט מקריב געווען, כדי צו באַפרידיגען די גרויזאַמע נקמה פון איהר גאָט. דערמאָהנט זיך אָן די ענוים, וואָס זי האָט אויסגעקלערט און אָנגעווענדט. און איז זי דען היינט געוואָרן איידעלער? ניין. נאָר אַ צוטרייסעלטע פון דער גלייכגילטיגקייט און דעם סקעפּטיציזם איז זי בלויז שוואַ־כער געוואָרען, אָדער בעסער געזאָגט, וועניגער מעכטיג, וואָרים צום אונגליק, האָט זי נאָך אַפילו היינט ניט פאַרלאָרן די פעהיג־קייט צו ברענגען שאָדען. און גיט נאָר אַ קוק אויף די לענדער, וואו אַ גאַלוואַניזירטע דורך די רעאַקציאָנערע ליידענשאַפטען, זי ווערט מיט'ן קוק אַזוי צו זאָגען ווידער אויפגעלעבט: צי איז דען ניט איהר ערשטער וואָרט — אָרימקייט און בלוט, איהר צווייטער וואָרט — דאָס אָפּזאָגען זיך פון מענשליכען פאַרשטאַנד, און איהר לעצטער וואָרט — שקלאַפעריי? כל זמן דער קריסטענטום און די קריסטליכע גייסטליכע, כל זמן וועלכע ניט איז געטליכע אמונה, וועלען נאָך אַלץ האָבען כאָטש דעם קלענסטען איינפלוס אויף די פאָלקס־מאַסען, אַזוי לאַנג וועלען אויף דער ערד ניט געדייהען פאַרשטאַנד, פרייהייט, מענשליכקייט און גערעכטיגקייט. ווייל כל זמן די פאָלקס־מאַסען וועלען זיין פאַרזונקען אין רעליגיעזען אַבערגלויבען, אַזוי לאַנג וועלען זיי בלייבען געהאָרכזאַמע ווערק־צייג אין די הענט פון אַלע ערדישע דעספּאָטען, וואָס האָבען זיך פאַראייניגט געגען דער מענשליכער באַפרייאונג.

און דעריבער איז פאַר אונז העכסט וויכטיג צו באַפרייען די פאָלקס־מאַסען פון די רעליגיעזע אַבערגלויבענס, און ניט נאָר אויס דער ליעבשאַפט צו זיי, נאָר אויך צוליעב דער ליעבשאַפט צו זיך גופא, צוליעב דער רעטונג פון אונזער אייגענער פרייהייט און זי־כערהייט. אָבער דער דאָזיגער ציעל קאָן דערגרייכט ווערן נאָר

דעם הויפט אינסטרומענט פון דער מענשליכער באפרייאונג, און, אנשטאפענדיג די מוחות מיט געטליכע אבסורדען, ברענגען זיי דעם פאלק צו דער אפגעטעמפטקייט, — דער הויפט־יסוד פון יעדער שקלאפערי. זיי טויטען אפ אין די מענשען די ענערגיע צו דער ארבייט, וואס איז דעם מענשענם רעטונג און זיין גרעס־טער גליק. וואהרים עס איז נאר אין דער ארבייט, וואס דער מענש ווערט א שאפער און באשאפט זיין אייגענע וועלט, שאפט דעם יסוד און די באדינגונגען פון זיין מענשליכער עקזיסטענץ און ערווערבט זיך זיין פרייהייט, ווי זיין מענשליכקייט. די רע־ליגיע טויט־אפ אין די מענשען די פראדוצירענדע קראפט, אייג־פלאנצענדיג אין זיי די פאראכטונג צו דעם ערדישען לעבען צו־ליעב דעם הימעלשען גליק, און לערנענדיג זיי, אז די ארבייט איז א רעזולטאט פון א קללה אדער א פארדינטער שטראף, און אז ארומגעהן לערציג איז א געטליכע פריווילעגיע. — די רעליגיע טויט־אפ אין די מענשען די גערעכטיגקייט, — די שטרענגע היטערין פון ברידערליכקייט, וואס איז א נויטוועגדיגע באדינגונג פון שלום, — דערמיט וואס זי בויגט שטענדיג אן די וואגשאל אויף דער זייט פון די שטארקערע, אויף וועמען דער רצון פון גאט האט אויס־גענאסען זיין חסד, צערטליכקייט און מזל־ברכה. צום סוף טויט זי אין זיי די מענשליכקייט, פארבייטענדיג איהר אין זייערע הער־צער אויף דער געטליכער אכזריות.

אלע רעליגיעם זיינען געגרינדעט אויף בלוט, וואהרים ווי באוואוסט האלטען זיי זיך אלע שטארק אן דער אידעע פון ברענ־גען קרבנות, דאס הייסט, אן דעם שטענדיגען מקריב זיין די מענש־חייט צו דער אומזעטליכער נקמה פון דער גאטהייט. אין אט דעם בלוטיגען אוועגד־מאלצייט איז דער מענש שטענדיג דער קרבן, און דער גייסטליכער, — אויך א מענש, נאר א מענש וואס איז דערהויבען דורך גאט'ס חסד, — איז דער געטליכער תליון. דאס דערקלערט אונז, פארוואס די גייסטליכע פון אלע רעליגיעס, אפילו די בעסטע, די מענשליכסטע, די איידעלסטע פון זיי, האבען כמעט שטענדיג ביי זיך טיף אין הארצען, און אויב ניט אין הארצען, איז לפחות אין גראנק און אין דער מחשבה, — און ס'איז דאך באוואוסט וואס פאר אן איינפלוס די לעצטע האבען אויפ'ן הער־צען, — עפעס אכזריות'דיגעס און בלוטדורשטיגעס: — און אט

עקזיסטירט גאָט, הייסט עס, אז דער מענש איז א שקלאף. איז דער מענש פארשטענדיג, גערעכט, פריי, — הייסט עס, אז גאָט איז ניטאָ.

מיר וואָגען צו באהויפטען, אז קיינער וועט פון דעם קרייז ניט קאָנען ארויס; און אין דעם פאל בלייבט צו וועהלען.

אויך די געשיכטע באווייזט אונז, אז די גייסטליכע פון אלע רעליגיעס, מיט דער אויסנאהם פון די פארפאלגטע אמונות, זיי־נען שטענדיג געווען אין בונד מיט דער טיראניי. און אפילו די פארפאלגטע גייסטליכע, כאטש זיי האבען געקעמפט און פאר־דאמט די מאכט, וואם האט זיי געדריקט, האבען זיי פונדעסטוועגען אונטערווארפען זייערע נאכפאלגער אונטער א געצווואונגענער דיסציפלין, און מיט דעם אליין האבען זיי צוגעגרייט די עלעמע־טען פאר א נייער טיראניי. די גייסטיגע שקלאפעריי, וואם פאר א כאראקטער זי זאל ניט טראגען, וועט זי שטענדיג האבען אלס איהרע נאטירליכע פאלגען די פאליטישע און סאציאלע שקלאפע־ריי. דער קריסטענטום, אונטער אלע זיינע פארמען, ווי אויך די פון איהם אפשטאמענדע דאקטרינערע און דעאיסטישע מעטא־פיזיק, וועלכע איז אין תוך געגומען ניט מעהר ווי פארמאסקיר־טע טעאלאגיע, איז היינט צו טאג בלי שום ספק די גרעסטע שטע־רונג פאר רער געזעלשאפטליכער באפרייאונג. עס איז טאקע דערפאר, וואם אלע רעגירונגען, אלע אירכאפאישע שטאאטס־לייט, וועלכע זיינען אליין ניט קיין טעאלאגען, ניט קיין דעאיס־טען, וועלכע אין רער טיעפעניש פון זייער הארצען גלויבען ניט, ניט אין גאָט און ניט אין קיין טייפעל, פארטיידיגען מיט לייד־ען־שאפט, מיט פארביטערטקייט די מעטאפיזיק און די רעליגיע, — וועלכע רעליגיע דאם זאל ניט זיין, אבי נאר זי זאל, אזוי ווי אלע אנדערע, פרעדיגען געהארכזאמקייט, אונטערטעניגקייט און גע־דולדזאמקייט.

די פארביסענקייט, מיט וועלכער רעגירונגען פארטיידיגען די רעליגיע באווייזט, אויך וויפיעל עס איז פאר אונז נויטיג איהר צו באקעמפען און פארניכטען.

דארף מען דען, מיינע הערען, אייך דערמאהנען ווי רעמא־ראליזירענד און צעשטערענד עס ווירקען אויפ'ן פאלק די רעלי־גיעזע אינפלוסען? זיי טויטען אין איהם אפ דעם פארשטאנד,

און קוים ווערן זיי איינמאל אנערקענט אלס די פארשטעהער פון דער גאטהייט אויף דער ערד, אלס די לעהרער און די פיהרער פון דער מענשהייט אויף דעם וועג צום אייביגען לעבען, באקומען זיי שוין מיט דעם אליין דאס רעכט צו פארוואלטען, באפעהלען און געווען־ טיגען איבער דער מענשהייט אין איהר ערדישער עקזיס־ טענץ. אלע מענשען זיינען מחויב בלינד צו גלויבען אין זיי און אהן ווידערשפעניגונג צו פאלגען; זייענדיג די קנעכט פון גאט, מוזען די מענשען אויך זיין די קנעכט פון קירכע און שטאאט, אויף וויפיעל דער לעצטער האט די ברכה פון דער קירכע. פון אלע רעליגיאנען, וואס עקזיסטירן אדער וואס האבען עקזיסטירט, איז די קריסטליכע די, וואס האט דאס פאלקאם פארשטאנען; און פון אלע קריסטליכע סעקטען איז עס בלויז דער רוימישער קא־ טאליציזם וואס האט פראקלאמירט און פארווירקליכט דעם דא־ זיגען פרינציפ מיט פולער אויסגעהאלטענקייט.

אט פארוואס דער קריסטענטום איז די אבסאלוטע, לעצטע רעליגיע; אט פארוואס די אפאסטאלישע רוימישע קירכע איז די אייניציגע, קאנסעקווענטע, געזעצליכע און געטליכע.

בכן, ווי דאס זאל ניט זיין דערווידער די אלע האלב־פילא־ זאפען, די אלע אזויגערופענע רעליגיעזע דענקער: א י ז ד י ע ק ז י ס ט ע נ ץ פ ו ן ג א ט ל א ג י ש פ א ר ב ו נ ־ ד ע ן מ י ט ד ע ר ז ע ל ב ס ט פ א ר ל י י ק ע נ ו נ ג פ ו ן מ ע נ ש ל י כ ע ן פ א ר ש ט א נ ד א ו ן פ ו ן ד ע ר מ ע נ ש ל י כ ע ר ג ע ר ע כ ט י ג ק י י ט; ז י א י ז ד י א פ ל י י ק ע נ ו נ ג פ ו ן ד ע ר מ ע נ ש ־ ל י כ ע ר פ ר י י ה י י ט א ו ן מ ו ז א ו מ ב א ד י נ ג ט פ י ה ר ן נ י ט נ א ר צ ו ט ע א ר ע ט י ש ע ר, נ א ר צ ו פ ר א ק ט י ש ע ר ש ק ל א פ ע ר י י.

דעריבער, אויב מיר ווילען נאר ניט קיין שקלאפערייי, קאנען מיר ניט און דארפען מיר ניט מאכען וועלכע עם איז הנחות דער טעאלאגיע, ווייל האבענדיג צו טאן מיט אט דעם מיסטישען און שטרענג אויסגעהאלטענעם אלף־בית, וועט יעדער איינער, וואס וועט אנהויבען פון א' מוזען דערגעהן ביז ת'; יעדער איינער, וואס ווייל פארגעטערן גאט, וועט זיין געצוואונגען זיך אפצוזא־ גען פון פרייהייט און פון מענשליכער ווירדע:

דערע, איז דעריבער ניט קיין אנדער זאך, ווי די געשיכטע פון דער אנטוויקלונג פון דעם פארשטאנד און דעם קאלעקטיוועז בא־וואוסטזיין פון די מענשען. ווי נאר זיי האבען אנטדעקט אין זיך, אדער אויסער זיך, וועלכע ניט איז קראפט, פעהיגקייט אדער אייגנשאפט, האבען זיי עס צוגעשריבען צו זייערע געטער, פאר־גרעסערנדיג עס און אויסברייטערנדיג עס אהן א מאס, ביז זייער רעליגיעזער פאנטאזיע, פונקט ווי דאס טוען קינדער. אויף אזא אופן, א דאנק דער גרויסמוטיגקייט און דער באשיידענקייט פון די מענשען, איז דער הימל באריכערט געווארן מיט די געווינ־סען, וואס זיינען אוועקגענומען געווארן פון דער ערד און אלס א נאטירליכער רעזולטאט האט געפאלגט, אז וואס רייכער עס איז געווארן דער הימל, אלץ ארימער איז געבליבען די מענשהייט. ווי נאר גאט איז אנערקענט געווארן, איז ער נאטירליך באלד פראקלאמירט געווארן אלס דער האר, דער קוואל, דער אויסטיילער פון אלע זאכען: די רעאלע וועלט האט אנגעהויבען עקזיסטירן אלס זיין אפשיין, און דער מענש, — זיין אומבאוואוסטזיניגער באשעפער, — איז געפאלען כורעים פאר זיין שאפונג און האט זיך פראקלאמירט אלס קנעכט, א שאפונג פון דער גאטהייט.

דער קריסטענטום איז א פארציגליכע רעליגיע, איבערהויפט דערפאר, וואס זי שטעלט מיט זיך פאר און צייגט ארויס די טבע און דעם עצם פון יעדער רעליגיע, — די סיסטעמאטישע און אב־סאלוטע בארויבונג, פארניכטונג און פארקנעכטונג פון דער מענש־הייט צום גונסטען פון דער גאטהייט, — דער העכסטער פרינ־ציפ ניט נאר פון יעדער רעליגיע, נאר אפילו פון יעדער מעטא־פיזיק, פון דער טאאיסטישער ווי פון דער פאנטאאיסטישער. ווי באלד גאט איז אלץ, איז די רעאלע וועלט און דער מענש גאר־נישט. ווי באלד גאט איז דער אמת, די נערעכטיגקייט און דאס אומענדליכע לעבען, איז דער מענש — דער שקר, די אומגערעכ־טיגקייט און דאס שטערבליכע. ווי באלד גאט איז דער האר, איז דער מענש — א קנעכט. ניט זייענדיג פעהיג אליין צו גע־פינען דעם וועג צו גערעכטיגקייט און אמת, מוז ער זיי קריגען, אלס אן אנטפלעקונג פון אויבען, דורך די שלוחים און אויסדרער־וועהלטע פון גאט'ס חסד. ווער עס רעדט פון אנטפלעקונג, רעדט פון נביאים און גייסטליכע, וואס זיינען אינספירירט פון אויבען;

פאלקס־באפרייאונג, אין מאטעריעלער באציהונג, ווי אויך פון פאליטישען און אינטעלעקטועלען שטאנדפונקט".

דערקלערענדיג אונזערע אנזיכטען וועגען פעדעראליזם און סאציאליזם, האלטען מיר, מיינע הערען, פאר אונזער חוב, צו באטראכטען צוזאמען מיט אייך נאך א דריטע פראגע, וועלכע מיר באטראכטען אלס אומטיילבאר מיט דער שטע צוויי פראגען, — דאס איז די רעליגיעזע פראגע, און מיר בעטען ביי אייך ערלויבניש צו רעזומירן אלע אונזערע אנזיכטען איבער דער דאזיגער פראגע אין איין ווארט, וואס וועט אפשר זיך אויסווייזען פאר אייך זעהר באדבאריש.

III

אנטיטעאלאגיזם.

מיינע הערען, מיר זיינען איבערצייגט, אז אין דער וועלט איז ניט פארגעקומען קיין איין גרויסע פאליטישע אדער סאציאלע ענדערונג, וואס זאל ניט זיין באגלייט און אפט פארואויסגעזאגט פון עהנליכער באווענונג אין די פילאזאפישע און רעליגיעזע אידעען, וואס באהערשען דעם באוואוסטזיין פון די אינדיווידומען און פון דער גענעלשאפט.

אלע אמונות מיט זייערע גענטער, זיינען קיינמאל קיין אנדער זאך ניט נעווען, ווי נאר די שאפונג פון דער גלויבענדער און לייכטגלויביגער מענשליכער פאנטאזיע, וואס האט נאך ניט דערגרייכט צו דער מדרגה פון רייגער דערקענטנים און פון דעם פריען, אויף דער וויסענשאפט באגרינדעטען נעדאנק. דער רעליגיעזער הימעל איז דעריבער נעווען ניט מעהר ווי א מיראזש, אין וועלכען דער אויפגעפלאמטער גלויבען פון דעם מענשען האט נעפונען זיין אייגענע אפשפיגלונג, נאר א פארגרעסערטע, אן איבערגעקעהרטע און אזוי צו זאגען א פאנטעסטע.

די נעשיכטע פון רעליגיאנען, די נעשיכטע פון דעם שטייגען און פאלען פון גענטער, וועלכע האבען נאכגעפאלגט אייגע די אנ־

זמן די גרעסטע מעהרהייט פון די מענ־
שען וועט בלײַבען בארויבט פון אַלע
רייכטימער, פארשטויסען פון בילדונג
און פארמעגלעכט צו פאַליטישער און
סאָציאַלער נישטיגקייט און פאקטישער,
אויב ניט יורידישער, שקלאפערײַ, דורך
דער אָרימקייט און דעם זיין געצוואונ־
גען צו ארבייטען אָהן אָפרוה און אָהן
איבערריים, פראָדוצירענדיג אַלע רייכ־
טימער, וואָס שטעלען היינט צונויף דעם
שטאַלץ פון דער וועלט, און באקומענדיג
אזא קלײַנע טייל פון דעם, אז עס
סטייעט קוים צו פארזאָרגען זיך מיט
ברויט אויף מאָרגענדיגען טאָג;

„זייענדיג איבערצייגט, אז פאר דער גאנצער מאסע פון דער באפעלקערונג, וואָס ווערט אזוי שרעקליך עקספלואַטירט אין פאר־
לויף פון יאָהרהונדערטער, איז די ברויט־פראגע א פראגע פון
נייסטיגער באפריאונג, פון פרייהייט און מענשליכקייט;

„זייענדיג איבערצייגט, אז פרייהייט אָהן סאָציאַליזם איז
פריוויליגיע און אומגערעכטיגקייט; און אז סאָציאַליזם אָהן
פרייהייט איז שקלאפערי און בעסטיאַליטעט;

„פראָקלאַמירט די לויגע די נויטיגקייט פון א גרינדליכער
סאָציאַלער און עקאָנאָמישער רעפאָרם, וואָס זאָל פיהרען צו דער
באפריאונג פון דער פאָלקס־ארבייט פון אונטער דעם יאָך פון
קאפיטאַל און אייגענטימער, און זאָל זיין געגרינדעט אויף דער
שטרענגסטער געראַנטיגקייט, — אָבער ניט אויף דער יורידי־
שער, טעאָלאָגישער און מעטאפיזישער, נאָר פשוט אויף דער
מענשליכער, — אויף דער פאָזיטיווער וויסענשאפט און אויף
דער פולסטער פרייהייט.

„זי דערקלערט צו דערזעלבער צייט, אז איהר צייטונג וועט
בריוט עפענען איהרע שפאלטען פאר אלע ערנסטע עקאָנאָמישע
און סאָציאַלע פראגען, אויב די דאָזיגע ארטיקלען וועלען נאָר זיין
ערנסט אינספירירט מיט דעם פארלאַנג פון דער בריטסטער

לויט אונזער מיינונג, דארף דער איינציגער יורש פון די שטארבענדע זיין א געזעלשאפטליכער פאַנד פאר בילדען און ערציהען די קינדער פון ביידע געשלעכטער, ארויסגעבענדיג: אין דעם אויך זייער אויסהאלטונג פון געבורט אן ביז זייער פולי־יאהריגקייט. אלס סלאוון און רוסען קאנען מיר צוגעבען, אז אונזער פונדאמענטאלע סאציאלע אידעע, וואס איז געגרינדעט אויף דעם אלגעמיינעם טראדיציאנעלען אינסטינקט פון דער באפעלקערונג, איז די אידעע, אז די ערד, דאס אייגענטום פון נאנצען פאלק, קאן נאר זיין אין באזיץ פון די, וועלכע באארבייטען איהר מיט די אייגענע הענט.

מיר זיינען איבערצייגט, מיינע הערען, אז אט דער פרינציפ איז א גערעכטער, אז ער איז א וויכטיגער און אומפארמיידליכער באדינג פון יעדער ערנסטער סאציאלער רעפארם, און אז מערב־איראפא וועט מיט דער צייט איהם אומבאדינגט מוזען אנערקענען און אננעהמען, ניט אכטענדיג אויף דעם וואס עם וועט שווער זיין איהם דורכצופיהרען אין אייניגע לענדער. אזוי, צום ביישפיעל, אין פראנקרייך געניסען שוין די מעהרסטע פויערים לאנד־אייגענטום, אין גיכען אבער וועט דעם גרעסטען טייל פון די זעלבע פויערים כמעט גארנישט ניט בלייבען וואס צו געניסען, דורך דער צעברעקלונג פון דעם לאנד, וואס איז אן אומפארמיידליכער רעזולטאט פון דעם פאליטיש־עקאנאמישען סיסטעם, וועלכער האט היינט צו טאג די אויבערהאנט אין פראנקרייך. איבערגענם האלטען מיר זיך צוריק פון וועלכע עם איז פארשלאגען בנוגע דער ערד פראגע, ווי מיר האלטען זיך בכלל צוריק פון וועלכע עם איז פארשלאגען, וואס באריהרען דער אדער יענער וויסענשאפטליכער אדער פאליטיש־עקאנאמישער פראגע; זייענדיג איבערצייגט, אי אט די אלע פראגען דארפען אין אונזער צייטונג ווערן אן ענין פאר ערנסטער און טיעפער קריטיק. — מיר וועלען זיך היינט באגנוגענען מיט דעם פארשלאג, איהר זאלט מאכען די פאלגענדע דעקלאראציע:

„זייענדיג איבערצייגט, אז אן ערנסטע פארווירקליכונג פון פריהיט, גערעכטיקייט און שלום אויף דער וועלט וועט אזוי לאנג זיין אוממעגליך, כל

יעדען פּארזוך פון א סאָציאלער אָרגאַניזאַציע, וועלכע וואָלט געווען פּרעמד צו דער פּולסטער פרייהייט פון די אינדיווידומען, ווי פון די אסאָציאציעס, און וועלכע וואָלט געפּאָדערט די אויפשטעלונג פון א רעגולאַטאָרישער מאכט, פון וועלכען ניט איז כאראקטער. אין נאָמען פון דער פרייהייט, וועלכע מיר אָנערקענען אלס דעם איינציגען יסוד, אלס איינציג לעגאַלען, שאפענדען פּרינציפּ פון יעדער אָרגאַניזאַציע, וועלען מיר שטענדיג פּראָטעסטירן געגען אלץ, וואָס וועט אויף וויפיעל ניט איז זיין עהנליך צו שטאַטליכען סאָציאליזם אָדער קאָמוניזם.

די איינציגע זאך, נאָך אונזער מיינונג, וואָס דער שטאַט קאָן און דארף טאָן איז, ביסלאַכווייז אומצואַנדערשען דאָס ירושה־רעכט, מיט דעם צוועק, וואָס גיכער צו דערגרייכען זיין פאָלשטענדיגע פארניכטונג. צוליעב דעם, וואָס דאָס ירושה־רעכט איז אינגאנצען געשאפען געוואָרן פון שטאַט, איז געוואָרן איינע פון די וויכטיגסטע באדינגונגען פון דער עקזיסטענץ פון דעם געצוואונגענעם און געטליך איינגעאָרדענטען שטאַט, קאָן ער און מוז פארניכטעט ווערן דורך דעם פרייען אקט פון שטאַט; — מיט אנדערע ווערטער, דער שטאַט מוז זיך אויפלעזען אין א געזעלשאפט, וואָס איז אָרגאַניזירט אויף די פרינציפּען פון גערעכטיגקייט. דאָס ירושה־רעכט, נאָך אונזער מיינונג, מוז אומבאדינגט פארניכטעט ווערן, וויל כל זמן עס עקזיסטירט, וועט עקזיסטירן די ב י ר ו ש ה / ד י נ ע עקאָנאָמישע אומגלייכהייט, ניט די נאַטירליכע אומגלייכהייט פון די אינדיווידומען, נאָר די אומנאַטירליכע אומגלייכהייט פון די קלאַסען, — און די לעצטע וועט מוזען שטענדיג ארויסבריננען די בירושה'דינע אומגלייכהייט אין דער אנטוויקלונג און אין דער אויסבילדונג פון די מוחות, און וועט וויטער בלייבען דער קוואל און די פארהיילונג פון אלע פּאָליטישע און סאָציאלע אומגלייכהייטען. די אויפגאבע פון גערעכטיגקייט איז צו עטאבלירן גלייכהייט פאר יעדערן, אויף וויפיעל אזא גלייכהייט וועט זיין אָפּהענגיג פון דער פּאָליטישער און עקאָנאָמישער אָרדענונג פון דער געזעלשאפט, — א גלייכהייט פאר יעדען איינעם אין דעם אויסגאנגס־פונקט פון דער לעבענס־עקזיסטענץ, אזוי אז יעדער איינער, געפיהרט פון זיין אייגענער נאטור, זאל זיין דאָס קינד פון זיינע אייגענע מעשים.

פֿאַרהערשענדע אין אלע אונזערע רעזאָלוציעס, כדי מיר זאָלען קאָנען אקטיוו מיטהעלפען אין דער פאַרווירקלעכונג פון פרידען.

אָט די גערעכטיגקייט באפעהלט אונז צו נעהמען אויף זיך צו פאַרטיידיגען די אינטערעסען פון פֿאָלק, וועלכע זיינען ביז איצט אזוי שרעקליך פֿאַרנאַכלעסיגט געוואָרן, און פֿאַדערן פֿאַר איהם ניט נאָר פֿאָליטישע פרייהייט, נאָר אויך די עקאָנאָמישע און סאָציאלע באפרייאונג.

מיר שלאָגען אייך ניט פֿאָר, מיינע הערען, דעם אָדער יענעם סאָציאָליסטישען סיסטעם. מיר פֿאַרלאַנגען נאָר פון אייך איהר זאָלט אויפֿס־ניי פֿראָקלאָמירן דעם גרויסען פרינציפ פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע: יעדער מענש מוז האָבען די מאטעריעלע און גייסטיגע מיטלען פאַר דער אנטוויקלונג פון זיין נאַנצער מענשליכקייט. אָט דער פרינציפ, לויט אונזער מיינונג, ברענגט ארוים די וויטערדיגע אויפגאבע:

אייגאָרדענען די געזעלשאפט אויף אזא אופן, אז יעדער אינדיווידום, מאן אָדער פרוי, זאָל געפינען, אריינקומענדיג אין לעבען, כמעט גלייכע מיטלען פאַר דער אנטוויקלונג פון זיינע פאַרשידענע פעהיגקייטען און פאַר דער אָנווענדונג פון זיין ארבייט; באשאפען אזא נעזעלשאפטליכע אָרדענונג, וואָס זאָל מאכען אוממעגליך פאַר אירגענד וועלכען אינדיווידום צו עקספלואטירן די ארבייט פון א צווייטען, און זאָל איהם ערלויבען אנטייל צו נעהמען אין דער אויסנוצונג פון די סאָציאלע ריכטימער, וועלכע זיינען בעצם ניט קיין אנדער זאך, ווי דער פראָדוקט פון דער מענשליכער ארבייט, נאָר אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל ער האָט דירעקט מיטגעהאָלפען זיי צו פראָדוצירן.

די פולע פאַרווירקליכונג פון דעם פראָבלעם וועט, נאטירליך, זיין אן ארבייט פון יאָהרהונדערטער. אָבער די נעשיכטע האָט איהם ארויסגערופען, און פון היינט אן קאָנען מיר איהם ניט איבערלאָזען אומבאמערקט, ניט פאַראורטיילענדיג זיך צו פאָלשטענדיגער אָהנמעכטיגקייט.

מיר איילען זיך צוצוגעבען, אז מיר פאַרוואַרפען ענערגיש

צו שטערן אָט דעם משונה'דיגען בונד, די פרוכט פון וועלכען עס וואָלט זיכער געווען דער גרעסטער אומגליק, וואָס וואָלט געוואָרן א געפאַהר פאַר דער פרייהייט פון דער וועלט?

מיר מוזען זיך אַרויסזאָגען צו גונסטען פון סאָציאַליזם, אַפילו ווען מיר זאָלען ניט נעהמען אין אַכט אָט די אַלע פּראַקטישע מאָטיווען, וואָרים סאָציאַליזם איז ג ע ר ע כ ט י ג ק י י ט. ווען מיר ריידען וועגען גערעכטיגקייט, פאַרשטעהען מיר ניט דערביי יענע גערעכטיגקייטען, וואָס זיינען איינגעשלאָסען אין די קאָדעקסען און אין רוימישען רעכט, וועלכע זיינען אין א גרויסער מאָס באַגרינדעט אויף פאַקטען פון גוואַלט, ווערן דורכ־געפיהרט דורך מאַכט, פאַרהייליגט דורך דער צייט און די ברכות פון וועלכער ניט איז קריסטליכער אָדער היידנישער קירכע, און אַלס אַזעלכע זיינען זיי געוואָרן אָנערקענט פאַר אַבסאָלוטע פּרינ־ציפּען, פון וועלכע עס איז דעדוקטיוו אַרויסגעוואַקסען דאָס גאַנצע רעכט*, — מיר ריידען וועגען דער גערעכטיגקייט, וואָס באַגרינדעט זיך בלויז אויף דעם מענשליכען געוויסען, אויף דער גערעכטיגקייט, וואָס איהר געפינט אין דעם באַוואוסטזיין פון יעדען מענשען און אַפילו אין דעם באַוואוסטזיין פון קינדער, און דער תוך פון וועלכער ווערט איבערגעגעבען אין איין וואָרט: א ו י ס ג ל י י כ ו נ ג.

די דאָזיגע, אַזוי אַלוועלטליכע גערעכטיגקייט, וועלכע, כאָטש א דאַנק די גוואַלטזאַמע פאַרכאַפּונגען און די רעליגיעזע איינ־פלוסען, האָט נאָך קיינמאָל ניט געהאַט די איבערגעוויכט ניט אין דער פּאָליטישער, ניט אין דער יורידישער, ניט אין דער עקאָנאָ־מישער וועלט, מוז דיענען אַלס באַזיס פאַר א נייער וועלט. אָהן איהר קאָן ניט זיין ניט קיין פרייהייט, ניט קיין רעפּובליקען, ניט קיין וואוילשטאַנד, ניט קיין שלום. און זי מוז דעריבער זיין די

---

*) אין דער הינזיכט איז די יורידישע וויסענשאַפט פאָלשטענדיג עהנליך צו דער טעאָלאָגיע; די דאָזיגע וויסענשאַפטען קומען אויף א גלייכען אופן אַרויס, — איינע פון דעם רעאַלען, אָבער מיט גערעכטיגקייט ניט האַרמאָנירענדען פאַקט: פון פאַרכאַפּען מיט געוואַלט, פון עראָבע־רונגען; די צווייטע פון דעם פיקטיווען, אומזיניגען פאַקט: פון דער געטליכע אַנטפּלעקונג, אַלס אַלערהעכסטער פּרינציפּ. באַגרינדענדיג זיך אויף דעם אומזין אָדער אויף דער אומגערעכטיגקייט, קומען אָן ביידע וויסענשאַפטען צו דער שטרענגסטער לאָגיק, כדי אויפצובויען פון איין זייט דעם יורידישען, און פון דער צווייטער דעם טעאָלאָגישען סיסטעם.

צייט נעווען רעאקציאנער, הויבען היינט אן, דורך דער שרעק־ליכער ערפאהרונג, ליכטיגער ווערן און זיי וועלען אומפארמייד־ליך מוזען אננעהמען א פארקעהרטע ריכטונג. די גאר קלוגע הויבען אן צו פארשטעהן, אז פאר דער עהרליך געבליבענער בור־זשואזיע איז מעהר ניטא קיין אנדער רעטונג, ווי זיך צו פאר־אייניגען מיט'ן פאלק, — און אז זי איז פאראינטערעסירט אין דער סאציאלער פראגע, ניט וועניגער און א ו י ף ד ע מ־ז ע ל ב ע ן צ ד, ווי דאס פאלק.

די דאזיגע שטופענווייזע ענדערונג אין די אנשויאונגען פון דער קליין־בורזשואזיע אין אייראפא איז געווארן א פאקט, וועל־כער איז פונקט אזוי דערפרעהנער, ווי אומבאשטרייטבאר. מען דארף זיך אבער ניט אפנארען: די איניציאטיווע פון דער נייער באווועגונג וועט געהערן צום פאלק און ניט צו איהר; אין מערב — צו די פאבריק און שטאדט־ארבייטער; ביי אונז, אין רוסלאנד, אין פוילען און אין די מייסטע סלאווישע לענדער — צו די פויערים. די קליין־בורזשואזיע איז געווארן צו שרעקעדיג, ניט־אנטשלאסען, סקעפטיש, אז זי זאל נעמען אויף זיך וועלכע ניט איז איניציאטיווע; זי לאזט זיך הינרייסען, אבער זי אליין וועט קיינעם ניט הינרייסען; ווארים זי איז פונקט אזוי ארים אין גלויבען און ליידענשאפט, ווי אין געדאנקען. יענע ליידענשאפט, וועלכע צעברעכט אלע שטערונגען און שאפט נייע וועלטען, גע־פינט זיך אויסשליסליך ביים פאלק. עס איז דעריבער אומבא־שטרייטבאר, אז די איניציאטיווע פון דער נייער באווועגונג וועט געהערן צום פאלק. טא ווי זשע זאלען מיר שווייגען וועגען פאלק? ווי זשע זאלען מיר גארנישט ניט רעדען וועגען דעם סאציאליזם, וועלכער ווערט די נייע רעליגיע פון פאלק?

אבער, זאגט מען אונז, דער סאציאליזם ציגט ארויס א נייי־גונג צו שליסען א בונד מיט'ן צעזאריזם. ערשטענס, איז דאס א בלבול; פארקעהרט, עס איז גראד דער צעזאריזם, זעהענדיג אויפ'ן האריזאנט די ערשיינונג פון דער פורכטבארער קראפט פון דעם סאציאליזם, וועלכער שטרעבט צו געווינען זיינע סימ־פאטיען, כדי ער זאל איהם עקספלואטירן פאר זיינע אייגענע נוצען. נאר צי דען איז דאס ניט פאר אונז נאך אן איבערינע אורזאך, אז מיר זאלע דא אנווענדען אונזער גאנצע ענערגיע, כדי

ניט פון דער. עס איז דעריבער נאר די סאציאליסטישע פאהן, וועלכע קאן זיי פאראייניגען פאר א פרוכטבארען שאפען.

איז דען ניט גענוג דאס גענאגטע, מיינע הערען, כדי זיך צו איבערצייגען, אז מיר טאָרען ניט פארשווייגען אין אונזער פראָגראם דעם סאציאליזם, און אז אזא פארשווייגונג וואלט ארויפגעלעגט אויף אונזער גאנצער זאך דעם שטעמפעל פון שוואכקייט? זיך ערקלערענדיג אין אונזער פראָגראם אלס רעפובליקאנער פעדעראליסטען, האבען מיר זיך שוין געגוג ארויסגעזאגט אלס רעוואלוציאנערן, כדי אפצושטויסען פון זיך א גרויסען טייל פון דער בורזשואזיע: די אלע, וועלכע ספעקולירען אויף דער אָרימקייט און די אומגליקען פון די פעלקער, וועלכע קאנען אזוי קונצינ ציהען נוצען אפילו פון די גרויסע קאטאסטראָפעס, וואס באפאלען די פעלקער היינט, נאך מעהר ווי אלעמאל. אויב מיר וועלען לאזען אן א זייט אט דעם טעטיגען, ריהרעוודיגען, אינטריגירענדען און ספעקולירענדען טייל פון דער בורזשואזיע, וועט נאך ביי אונז פארבלייבען א מערהייט פון בורזשוען: די רוהיגע, ארבייטסזאמע, וועלכע באגעהען אמאל אן עולה, אבער גיכער איז דאס געצוואונגענערהייט, ווי מיט'ן גוטען ווילען, און וועלכע וואלטען קיין זאך ניט אזוי געוואונשען, ווי באפריייט צו ווערן פון אט דער פאטאלער נויטוועגדיגקייט, וואס שטעלט זיי אין א שטענדיגער פיינדליכער באציהונג צו דעם ארבייטער-פאלק, און צו דערזעלבער צייט רואינירט דאס זיי גופא. עס איז אוממעגליך ניט צו אונטערשטרייכען, אז די קליין-בורזשואזיע, די קליין-אינדוסטריע און דער קליין-האנדעל, פאנגען היינט צו טאג אן צו ליידען כמעט אויף אזוי פיעל, ווי די ארבייטער-מאסען, און אויב די אומשטענדען וועלען ווייטער זיך אנטוויקלען אין דער זעלבער ריכטונג, וועט די דאזיגע אכטונגס-ווערטע בורזשואזע מערהייט, לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, זיך צונויפגיסען, אין דער עקאנאמישער הינזיכט, מיט דעם פראָלעטאריאט. דער גרויסע-האנדעל, די גרויס-פראָדוקציאָן, און באזונדערס די גרויסע און גע־ווייסענלאָזע ספעקולאציע שטיקען דער קליין-בורזשואזער מעהרהייט, פארשלינגען איהר און שטויסען איהר אין אָפגרונט. די שטעלונג פון דער קליין בורזשואזיע וועדט דעריבער אלץ רעוואלוציאנערער, און איהרע אידעען, וועלכע זיינען פאר א לאנגע

ווי אין פראנקרייך, אזוי אויך אין רייטשלאנד, האט שוין דער סא־ציאליזם, וועלכער באוועגט זיך שווייגזאם פארווערטס אויף דעם וועג פון באוונדערע עקאנאמישע פאראיינען, דערגרייכט צו אזא שטופע פון מאכט צווישען די ארבייטער קלאסען, אז נאפאלעאן דער דרי־טער פון אין זייט, און גראף ביסמארק פון דער צווייטער זייט, הויבען אן זוכען ווי זיך צו פארבינדען מיט איהם... און עס וועט לאנג ניט נעהמען, ווי אין איטאליע און שפאניע, נאך דעם טרויע־רינען דורכפאל פון אלע אנדערע פאליטישע פארטייען און צולעב דער שרעקליכער עקאנאמישער לאגע פון ביידע לענדער, וועלען אלע אנדערע פראגען פארשווינדען פאר דער עקאנאמישער און סאציאלער פראגע. — און אין רוסלאנד און אין פוילען, איז דען דאָרט אייגענטליך פאראן אן אנדער פראגע? דאָס איז דער סא־ציאליזם, וועלכער צעשטערט די לעצטע האָפענונגען פון דעם אלטען, היסטארישען, פעאדאלען פוילען; דאָס איז דער סאציאליזם, וועלכער סטראשעט און וועט אינניכטען פארניכטען דער אזוי לאנג אומאפהענגיגער עקזיסטענץ פון דער אלרוסישער אימפעריע. אפילו אין אמעריקא, האט זיך דען דער סאציאליזם ניט ארויסגעצייגט אין א פולער מאס אין דעם פארשלאג פון דעם מערקווירדיגען באסטאנער סענאטאר קארל סאמנער, אייגצוטיילען מיט ערד די באפרייטע נעגערם פון די דרום־שטאטען?

ווי איהר זעהט, מיינע הערען, ערשיינט דער סאציאליזם או־מעטום, ניט קוקענדיג אויף דער נידערלאגע פון יוני; אויף דעם וועג פון אונטערערדישער טעטיגקייט איז ער לאנגזאם ארייננע־דרונגען אין די טיעפענישען פון פאליטישען לעבען פון אלע לענ־דער, און ער לאזט זיך אומעטום פיהלען אלס די פארבאָרגענע קראפט פון דעם יאהרהונדערט. נאך עטליכע יאהר און ער וועט זיך ארויסווייזען אלס אן אפענע און אלמעכטיגע קראפט.

מיט קליינע אויסנאהמען זיינען אלע פעלקער פון אייראפא, פיעלע פון זיי זאגאר ניט וויסענדיג פון דעם וואָרט סאציאליזם, היינט דורכגערונגען מיט דעם סאציאליזם; זיי וויסען ניט קיין אנדער פאהן, אחוץ דער, וועלכע זאגט זיי אן פריהער פאר אלץ זייער עקאנאמישע באפרייאונג; און זיי וואלטען טויזענט מאל ליעבער זיך אפגעזאגט פון אירגענד וועלכער אנדער פראגע, נאר

סאָציאַלע פראַגע? דאָס איז דער גרויסער אומבאקאַנטער, וועמענס דערנעהנטערונג יעדער אייניצינער פיהלט, וועלכער מאכט ציטערן אַלעמען און וועגען וועלכען קיינער איז ניט דרייסט צו רעידען... אָבער ער רעדט פאר זיך אַליין, און וואָס וויטער אַלץ העכער; באווייזען דען ניט די קאָאָפּעראַטיוון ארבייטער פּראַיינען, די נענענזייטינע־הילף־ און קרעדיט־באנקען פאר ארבייטער, די טרייד־יוניאָנס, די אינטערנאַציאָנאַלע ארבייטער־ליגע פון אַלע לענדער, מיט איין וואָרט, אָט די נאנצע אָהן אַן אָפּשטאַל זיך פּאַרשטאַר־קענדע ארבייטער באוועגונג אין ענגלאַנד, פראַנקרייך, בעלגיע. דייטשלאַנד, איטאַליע און שווייץ, באווייזט דען דאָס אַלץ ניט, אז די ארבייטער האָבען זיך ניט אָפּגעזאָגט פון זייער ציעל, אז זיי האָבען ניט פאַרלאָרן דעם גלויבען אין זייער נאָהענטער באפרייאונג, און אז אין דערזעלבער צייט האָבען זיי פּאַרשטאַנען אז בנוגע דער דערנעהנטערונג פון זייער באפרייאונג טאָרן זיי זיך מעהר ניט פאַרלאָזען ניט אויף די רעגירונגען, און ניט אויף דער מעהר אָדער וועניגער ניט־ערנסטער מיטווירקונג פון די פּריוויליגירטע קלאַסען, נאָר אויף זיך אַליין און אויף זייערע אייגענע, פרייוויליגע אסאָציאַציעס?

אין די מייסטע איראָפּעאישע לענדער טראָגט די דאָזיגע באוענונג, וועלכע איז לפּנים אם וועניגסטען פרעמד דער פּאָליטיק, אן אויסשליסליך עקאָנאָמישען, און אזוי צו זאָגען פּאַרטייאישען כאַראקטער. אָבער אין ענגלאַנד האָט זי זיך פעסט אוועקגעשטעלט אויף דעם ברענענדיגען באָדען פון דער פּאָליטיק, און זיך אָרגאַניזירענדיג אין א ריעזיגער פּאראייניגונג, אין דער „רעפּאָרם ליגע", האָט זי שוין אָפּגעהאלטען א גרויסען זיעג איבער די פּאָליטיש אָרגאַניזירטע פּריוויליגיעס פון דער אריסטאָקראַטישער און דער העכערער בורזשואזיע. מיט אן עכט־ענגלישער נעדולד און פּראַק־טישער אויסגעהאלטענקייט, האָט די „רעפּאָרם ליגע" אָנגעפייכענט פאר זיך דעם פּלאַן פון איהר טעטינקייט; זי פּלאַט קיינמאָל ניט אראָפּ פון מוט און לאָזט זיך ניט אָפּשרעקען אָדער אָפּשטעלען פון וועלכער עם איז שטערונג. „ניט שפּעטער ווי אין צעהן יאָהר ארום", זאָגען זיי, נעהמענדיג אין אָנבאטראכט די גרעסטע שטע־רונגען, „וועלען מיר האָבען אלגעמיינע וואהלרעכט און דעמאָלט"... דעמאָלט וועלען זיי מאכען די סאָציאַלע רעוואָלוציע!

ווי די „איקאריע" פון קאבע, אדער „די ארגאניזאציע פון ארבייט" פון לואי בלאן, האבען גראטען דעם פאלק אין אלץ זיך צו פאר־לאזען אויפ'ן שטאאט, — און די איבעריגע האבען באוויזען זייער נארישקייט אין א רייהע פון לעכערליכע עקספערימענטען. אפילו פרודאנ'ס באנק, וועלכע וואלט געקאנט געדייהען אונטער גינסטי־גערע באדינגונגען, איז אויך אונטערגעגאנגען אונטער דעם דרוק פון דער אלגעמיינער פיינדשאפט צו דער בורזשואזיע.

דער סאציאליזם האט פארשפילט אט די ערשטע שלאכט צו־ליעב א גאנץ פשוט'ער אורזאך: ער איז געווען רייך אין פארגע־פיהלען און אין נעגאטיווע טעארעטישע אידעען, ער איז געווען טויזענדער מאל גערעכט שטרייטענדיג קעגען פריוועלעגיעס; עס האבען איהם אבער אינגאנצען געפעהלט פאזיטיווע, פראקטישע אי־דעען, וועלכע זיינען נויטיג כדי צו קאנען בויען אויף די חורבות פון דעם בורזשואזען סיסטעם, א נייעם סיסטעם, א סיסטעם פון פאלקס־נערעכטיגקייט. די ארבייטער, וועלכע האבען געקעמפט אין יוני פאר דער באפרייאונג פון פאלק, זיינען געווען פאראיניגט פון אן אינסטינקט, אבער ניט פון קיין אידעע. זייערע נעבעל־האפטע אידעען האבען אלע צוזאמען פארגעשטעלט א כאאס, א דור הפלגה, פון וואס קיין זאך האט ניט געקאנט ארויסקומען. דאס איז געווען די הויפט אורזאך פון זייער מפלה. דארף מען צולייב דעם צווייפלען אין דער צוקינפטיגער און היינטיגער מאכט פון סאציאליזם? דעם קריסטענטום, וועלכער האט זיך געשטעלט אלס ציעל צו גרינדען א מלוכה פון נערעכטיגקייט אויפ'ן הימעל, האט געמוען עטליכע יאהרהונדערטען, אום צו באהערשען אייראפא. דארף מען דען זיך וואונדערן, וואס דער סאציאליזם, וועלכער האט זיך געשטעלט א סך א שווערערע אויפגאבע, — צו גרינדען א מלוכה פון נערעכטיגקייט אויף דער ערד, — האט ניט אפגעהאלטען קיין נצחון אין עטליכע יאהר?

מיינע הערען, איז עס דען נויטיג צו באווייזען, אז דער סא־ציאליזם איז ניט געשטארבען? אום זיך צו איבערצייגען אין דעם, דארף מען בלויז וואַרפען א בליק אויף דאס, וואס עס קומט היינט פאר אין נאנץ אייראפא. היינטער אלע דיפלאמאטישע אינטריגעס און קלאנגען וועגען מלחמה, וואס פילען אן אייראפא זינט 1852, וועלכע ערנסטע פראגע באשעפטיגט אלע לענדער, אויב ניט די

דעם עהרגייץ פון די הערשענדע פּערזענליכקייטען און זייערע ליעב־לינגען, אום זיי רייך צו מאַכען, כדי צו פאַראינטערעסירן און דיסציפּלינירן די פעלקער און אויסצופילען די געשיכטע.

איצט פאַרשטעהט דאָס די בורזשואַזיע, און דעריבער איז זי אומצופרידען מיט דעם רעזשים, וועלכען זי האָט אַזוי שטאַרק צוגעהאָלפען אויפצובויען. זי איז מיעד געוואָרן פאַר איהם; אָבער אויף וואָס וועט זי איהם פאַרבייטען?

די קאָנסטיטוציאָנעלע מאָנאַרכיע האָט שוין אָפּגעלעבט איהר צייט, און זי האָט אַפילו ניט גענאָסען פון דעם באַזונדערן ערפאָלג אויף דעם אייראָפּעאישען קאָנטינענט; אַפילו אין ענגלאַנד, די היסטאָרישע וויגעלע פון דעם מאָדערנעם קאָנסטיטוציאָנאַליזם, ווערט זי היינט צושטערט פון דער וואַקסענדער דעמאָקראַטיע, זי וויעגט זיך, זי וואַקעלט זיך און זי וועט אין גיכען ניט זיין ביכולת צוריקצוהאַלטען דעם שטראָם פון די ליידענשאַפטען פון פאָלק און זיינען פאַרלאַנגען.

די רעפּובליק? אָבער וואָס פאַר אַ רעפּובליק? אַ פּאָליטישע בלויז, אָדער אַ דעמאָקראַטישע און אַ סאָציאַלע? זיינען די פעל־קער סאָציאַליסטיש געשטימט? יאָ, מעהר ווי ווען עס איז.

אין 1848 איז אומגעקומען ניט דער סאָציאַליזם בכלל, נאָר דער שטאַאַטליכער סאָציאַליזם, יענער רעגולי־רענדער, דעספּאָטישער סאָציאַליזם, וועלכער האָט געגלויבט און געהאָפט, אַז דער שטאַאַט וועט קאָנען צופרידענשטעלען די פאָ־דערונגען און די געזעצליכע שטרעבונגען פון די אַרבייטער קלאַסען, אַז באַוואַפענט מיט זיין אַלמאַכט, וועט ער וועלען און זיין ביכולת איינצושטעלען אַ נייע סאָציאַלע אָרדנונג. אַלזאָ, ניט דער סאָציאַ־ליזם איז געשטאָרבען אין יוני, נאָר פאַרקערט, דער שטאַאַט האָט זיך ערקלערט באַנקראָט פאַר'ן סאָציאַליזם און, אָנערקענענדיג זיך פאַר אומפעהיג צו באַצאָהלען איהם דעם חוב, וועלכען ער האָט זיך פאַרפליכטעט צו באַצאָהלען, האָט ער פּרובירט איהם אַוועק־הרג'ענען, כדי אויף דעם גרינגסטען אופן פּטור צו ווערען פון אָט דעם חוב. ער האָט איהם אָבער ניט געקענט אומבריינגען, ער האָט נאָר געטויט דעם גלויבען, וואָס דער סאָציאַליזם האָט אין איהם געהאַט, און שוין מיט דעם אַליין פאַרניכטעט אַלע טעאָריעס פון שטאַאַטליכען אָדער דאָקטרינערן סאָציאַליזם, פון וועלכע אייניגע,

הויפען פון איראפא, און די פרייסישע אפיצערן מיט די נענערעלען בראש, האבען זיך נעאייגט אפצושיקען אן אדרעס מיט ברודערליכע באגריסונגען צו נענערעל קאוואניאק.

אנגעשראקען פאר דעם רויטען נעשפענסט, איז די אירא־פעאישע בורזשואזיע אריינגעפאלען אין א פאלשטענדיגער קנעכ־טישקייט. בטבע ליבעראל און קעמפעריש, פארגעטערט זי ניט דעם מיליטעריזם רעזשים; נאר זי האט זיך ארויסגעזאגט פאר איהם, איינזהענדיג די נעפאהר פון דער עמאנציפאציע פון פאלק.

אויפאפפערנדיג איהר ווירדע און אלע איהרע באריהמטע ערבערונגען אין דעם אבצהנטען און אין אנהויב פון דעם איצטיגען יאהרהונדערט, האט זי געמיינט, אז זי וועט זיך לאחות אינקוויזען דעם פרידען און די רוה, וואס איז נויטיג פאר דעם ערפאלג פון איהר מסחר און איהרע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען: „מיר זיינען אייך מקריב אונזער פרייהייט", — האט זי ווי נעזאגט צו די מיליטעריזם הערשער, וועלכע זיינען אויפגעשטאנען אויף די חורבות פון דער דריטער רעוואלוציע, — „און ניט אונז דערפאר די מעגליכקייט רוהיג צו עקספלואטירן די פאלקס־מאסען און פאר־טיידיגט אונז פון זייערע שטרעבונגען, וועלכע מעגען זיך זיין נע־רעכטע אין דער טאריע, אבער וועלכע זיינען אומדערטרעגליך פון דעם שטאנדפונקט פון אונזערע אינטערעסען". מען האט דער בורזשואזיע אלץ צוגעזאגט, און אפילו ווארט געהאלטען. פאר וואס זשע איז די בורזשואזיע, די נאנצע אייראפעאישע בורזשואזיע, היינט צו טאג אומצופרידען?

זי האט ניט אויסגערעכענט, אז דער מיליטערישער רעזשים קאסט טייער, אז שוין צוליעב זיין אינערליכען געבוי פאראליזירט ער, באאומרוהיג ער און רואינירט די נאציאנען, און וואס עס איז נאך מעהר, טריי צו זיין אייגענער לאגיק, וועלכע ער האט קיינמאל ניט פארראטען, איז זיין אומפארמיידליכע פאלגע מלחמה: דינאסטישע מלחמות, מלחמות צוליעב עהרגייץ, ערבערונגס־אדער טעריטאריאלע מלחמות, מלחמות צוליעב גלייכגעוויכט, — די שטענדיגע פארניכטונג און פארשלינגונג פון איין מלוכה דורך דער צווייטער, די טייכען פון מענשליך בלוט, דאס פארברענען פון דערפער, חרוב־מאכונג פון שטערט און די פארווויסטונג פון נאנצע פראווינצען, — און דאס אלץ, אום צופרידענצושטעלען

אין איינקלאַנג מיט דער גערעכטיגקייט, דיענט ער דער גאַנצער געזעלשאַפט, און דינענדיג דער גאַנצער געזעלשאַפט, דיענט ער זיך אַליין. דער רעפּובליקאַנער איז שטרענג, און אָפט צוליעב דעם פּאַטריאָטיזם — ווי דער גייסטליכער צוליעב דער רעליגיע — איז ער גרויזאַם. דער סאָציאַליסט איז נאַטירליך, מעסיג פּאַט־ריאָטיש, אָבער דערפאַר שטענדיג זעהר מענשליך, — מיט איין וואָרט, צווישען דעם רעפּובליקאַנישען סאָציאַליסט און דעם פּאָ־ליטישען רעפּובליקאַנער איז א גאַנצער אָפּגרונט: איינעם ציהט צו האַלב־רעליגיעזע פאָרמען, ער געהערט צו דער פאַרגאַנגענהייט; דער צווייטער, א פּאָזיטיוויסט אָדער אַן אַטעאיסט, געהערט צו דער צוקונפט.

דער דאָזיגער אַנטאַגאָניזם האָט זיך פאָלשטענדיג אַרויסגע־צייגט אין 1848. באַלד פון אָנפאַנג פון דער רעוואָלוציע האָבען די רעפּובליקאַנער און די סאָציאַליסטען ניט געקאָנט קומען צו וועלכער עס איז איינשטימונג; זייערע אידעאַלען, אַלע זייערע אינסטינקטען האָבען זיי געצויגען אין דיאַמעטראַל געגענגעזעצטע זייטען. די גאַנצע צייט פון פעברואַר ביז יוני איז אַריבערגעגאַנגען אין א שלעפּעניש הין און צוריק, וואָס האָט אַריינגעטראָגען אַן אינערליכען קריעג אין דעם לאַגער פון די רעוואָלוציאָנערן און האָט פּאַראַליזירט זייערע קרעעפטען, וואָס האָט, נאַטירליך, געמוזט איבערוועגען די וואָגשאָל אויף דער זייט פון דער קאָאַליציע פון די רעאַקציאָנערן פון אַלע שאַטירונגען, וועלכע האָט זיך פאַנאַנדער־געוואַקסען אויפ'ן גרויסען שטייגער און האָט זיי אַלעמען פאַראיי־ניגט און צונויפגעשמאָלצען אין איין פּאַרטיי אונטער דער פאָהן פון פּחד. אין יוני האָבען זיך שוין אויך די רעפּובליקאַנער פאַר־אייניגט מיט דער רעאַקציע, כדי צו אונטערדריקען די סאָציאַליס־טען. געמיינט האָבען זיי, אַז זיי האַלטען אָפּ א נצחון, אין אמת'ן אָבער האָבען זיי זייער טייערע רעפּובליק געשטויסען אין אָפּגרונט אַריין. גענעראַל קאַוואַניאַק, דער פאָרשטעהער פון דעם כבוד פון דער פאָהן געגען דער רעוואָלוציע, איז געווען דער פאָרלויפער פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען. און דאָס האָבען אַלע פאַרשטאַנען, אויב ניט אין פראַנקרייך, איז אין דער גאַנצער איבעריגער וועלט, וואָרים דעם דאָזיגען אומגליקליכען זיעג פון די רעפּובליקאַנער איבער די פּאַריזער אַרבייטער האָבען געפייערט, ווי א גרויסען יום־טוב, אַלע

אנדערקענט ער נאר אין איינצינען רעכט: דאס רעכט זיך זעלבסט צו פארלייקענען און אפפערן מיט זיך פאר'ן פאטערלאנד, צו לעבען בלויז כדי צו דיענען אים און מיט שמחה שטארבען פאר אים, ווי עס רעדט זיך אין דעם ליעד, מיט וועלכען אלעקסאנדער דומא האט פרייגיביג אינגעטיילט די זשיראנדיסטען: „שטארבען פאר'ן פאטערלאנד, דאס איז דער הערליכסטער, דער קנאה'דינסטער גורל". דער סאציאליסט, פארקאהרט, שטיצט זיך אויף זיין פאזיטיוון רעכט אויפ'ן לעבען און אויף אלע, ווי אינטעלעקטועלע און מאראלע, אזוי אויך פיזישע נענוסען פון לעבען. ער האט ליעב דאס לעבען, ער ווייל אים אויסנוצען אין דער פולער מאס. אזוי ווי זיינע איבערצייגונגען זיינען א טייל פון אים גופא און זיינע פליכטען בנוגע צו דער געזעלשאפט זיינען ענג פארבונדען מיט זיינע רעכטען, איז ער אימשטאנד צו לעבען אין אינקלאנג מיט דער גערעכטיגקייט, ווי פרודאן, און אין פאל פון נויט צו שטארבען, ווי באבאף; ער וועט אבער קיינמאל ניט זאגען, אז דאס לעבען פון דער מענשהייט דארף זיין א קרבן, און אז דער טויט איז דער זיסטער גורל. פאר דעם פאליטישען רעפובליקאנער איז די פרייהייט נאר א פוסטער קלאנג; דאס איז די פרייהייט צו זיין א פרייווילינער שקלאף, א טרייער קרבן פאר'ן שטאאט; זייענדיג שטענדיג גרייט צו אפפערן פאר אים די אייגענע פרייהייט, וועט דער פאליטישער רעפובליקאנער מיט א גרינג הארץ אפפערן אויך די פרייהייט פון אנדערע. דער פאליטישער רעפובליקאניזם מוז דעריבער פיהרען צום דעספאטיזם. פאר דעם רעפובליקאנישען סאציאליסט אבער איז די פרייהייט, פאראייניגט מיט דעם וואוילשטאנד, וואס שאפען אן אלגעמיינע מענשליכקייט דורך דער מענשליכקייט פון יעדען אייגעם, — פאר אים איז די פרייהייט אלע, בעת דער שטאאט איז אין זיינע אויגען ניט מעהר ווי אן אינסטרומענט, וואס דיענט דעם וואוילזיין און די פרייהייט פון אלעמען און פון יעדען אייגעם. דער סאציאליסט אונטערשיידט זיך פון דעם בורזשוא מיט דער נערעכטיגקייט, ווייל ער פאדערט פאר זיך נאר די פרוכט פון זיין ווירקליכער ארבייט; און פון דעם אויסשליסליכען רעפובליקאנער אונטערשיידט ער זיך מיט זיין אפענעם מענשליכען עגאאיזם, לעבענדיג אפען און אהן פראזען פאר זיך אליין, און וויסענדיג, אז וועו ער טוט עס

ציע פון 1793 — (פון דעם מאמענט, וועו די לעצטע, נאך א קליינעם ישוב'ן זיך, האט באוואוסטזיניג פארשווינגען די סאציאלע פראגע), — וועו אפילו זיי זאלען אלס א ק ט י ו ע ב י ר ־ ג ע ר (מיר באנוצען זיך מיט דעם אויסדרוק פון דער גרינדונגס־פארזאמלונג) אויפבויען זייער גליק אויף דער עקספלואטירטער ארבייט פון די פ א ס י ו ע ב י ר ג ע ר. אויבערגענס, דער פאליטישער רעפובליקאנער, לפחות אין דער אידעע, איז ניט קיין ענגאיסט פאר זיך פערזענליך, ער מוז עס אבער זיין צוליעב דעם פאטערלאנד, וועלכען ער דארף אין זיין פרייען הארצען אוועק־שטעלען העכער פון זיך אליין, העכער פון אלע אינדיווידומען, פון אלע נאציאנען אויף דער וועלט, העכער פון דער מענשהייט גופא. ער וועט דעריבער שטענדיג איגנארירן די אינטערנאציאנאלע גע־רעכטיגקייט; אין אלע סכסוכים, צי זיין פאטערלאנד וועט זיין גערעכט אדער ניט, וועט ער זיך שטעלען אויף זיין צד, עס וועט זיין זיין וואונש, אז זיין פאטערלאנד זאל שטענדיג האבען די אויבערהאנט און זאל דריקען די איבעריגע פעלקער מיט זיין מאכט און גרויסקייט. אלס א נאטירליכער רעזולטאט וועט ער ווערן אן ערבערער, — ניט אכטענדיג דארויף, וואס די ערפאהרונג פון יאהרהונדערטער לערנט אים, אז די מיליטעריש טריאומפען פיהרן פאטאל צום צעזאריזם. א רעפובליקאנער סאציאליסט האסט די שטאטליכע גדלות, די מאכט און די מיליטערישע פראכט, — ער ציהט בעסער פאר די פרייהייט און דעם וואוילשטאנד. דער פעדעראליסט אין דער אינערליכער פאליטיק, שטרעבט צו אן אינ־טערנאציאנאלער קאנפעדעראציע, ערשטענס, צוליעב דעם נצחון פון גערעכטיגקייט; צווייטענס, ווייל ער איז איבערצייגט, אז די עקאנאמישע און די סאציאלע רעוואלוציע קאן פארווירקליכט ווערן נאר דורך דעם אריבערטרעטען איבער די געקינצעלטע און שער־ליכע גערינצען פון די שטאאטען, מיט דער הילף פון דער סאלי־דארישער טעטיגקייט פון אלע, אדער לפחות פון דעם גרעסטען טייל פון די נאציאנען, וועלכע שטעלען צוזאמען די ציוויליזירטע וועלט, און וואס וועלען פריהער אדער שפעטער זיין געצוואונגען זיך צו פאראייניגען אונטער איהר פאהן. דער אויסשליסליכער פאליטישער רעפובליקאנער איז א סטאאטיקער; ער אנערקענט ניט קיינע רעכטען, נאר פליכטען, אדער פונקט ווי אין מארזיני'ס רעפובליק,

פרודאנ׳ס סאציאליזם, וואס איז געגרינדעט אויף דער אינ־דיווידועלער, ווי אויף דער קאלעקטיווער פרייהייט און אויף דער טע־טיגקייט פון די פרייע אסאסיאציעס, איז ניט אונטערוואַרפען קיי־נע אנדערע געזעצען, אחוץ די אלגעמיינע געזעצען פון דער סא־ציאל־עקאנאמיע, סיי די שוין אנטדעקטע און סיי די, וואס דאר־פען נאך אנטדעקט ווערן; שטעהענדיג אויסערהאלב פון יעדער רעגירונגס־רעגולאציע און יעדער פראטעקציע מצד פון שטאאט, און אונטערוואַרפענדיג זיך דער פאליטיק פון די עקאנאמישע, אינטעלעקטועלע און מאראלע אינטערעסען פון דער געזעלשאפט, האט ער מיט דער צייט, געטריבען פון דער אומפארמיידליכער לאגיק, געמוזט קומען צום פעדעראליזם.

דאס איז געווען דער צושטאנד פון דער סאציאלער וויסענ־שאפט ביז 1848. די פאלעמיקע אין די זשורנאלען, פלוגבלע־טער און סאציאליסטישע בראשורען, האט איינגעוואַרצעלט אין די מוחות פון די ארבייטער־מאסען א סך נייע אידעען; די מוחות זיינען מיט זיי געווען איבערפילט, און ווען עס איז אויסגעברא־כען די רעוואלוציע פון 1848, איז דער סאציאליזם ערשינען אלס א מעכטיגע קראפט.

ווי מיר האבען געזאגט, איז דער סאציאליזם געווען דאס לעצטע קינד פון דער גרויסער רעוואלוציע; אבער איידער זי האט דעם סאציאליזם געבארן, האט זי געבראכט אויף דער וועלט איהר מעהר דירעקטען יורש, איהר עלטערן זוהן, דעם ליבעלינג פון די ראבעספיערס און די סען־זשישסטס: דעם ריינעם רעפובליקא־ניזם, אהן דער צומישונג פון סאציאליסטישע אידעען, וועלכער איז אריבערגעטראגען געוואָרן פון דער אלטער וועלט און איז באזעלט געוואָרן פון די העלדען־טראדיציעס פון די גרויסע בור־גער פון גריכענלאנד און רוים. א סך וועניגער מענשליך ווי דער סאציאליזם, נעהמט דער דאזיגער רעפובליקאניזם כמעט ניט אין אכט דעם מענשען און אנערקענט נאר דעם בירגער; און בעת דער סאציאליזם שטרעבט צו גרינדען א ר ע פ ו ב ל י ק פ ו ן מ ע נ ש ע ן, פארלאנגט דער רעפובליקאניזם נאר א ר ע פ ו ב ־ל י ק פ ו ן ב י ר ג ע ר, ווען אפילו זיי זאלען, ווי דאס איז געווען דער פאל מיט די קאנסטיטוציעס, וועלכע זיינען געווען דער נאטירליכער און נויטוועניגער רעזולטאט פון דער קאנסטיטו־

לערן פון די סען־סימאָניסטען ווארפען זיך צו שטאַרק אין די אוי־נען, אַז עס זאָל לוינען צו ריידען וועגען זיי. דער צווייפאַכיגער טעות פון די פוריעריסטען איז באַשטאַנען, ערשטענס, אין דעם, וואָס זיי האָבען אויפריכטיג געגלויבט, אַז מיט דער קראַפט פון איבערצייגונג און פרידליכער פּראָפּאַגאַנדע אַליין וועלען זיי זיין ביכולת צו באַוועגען די הערצער פון די רייכע ביז צו אַזאַ גראַד, אַז סוף כל סוף וועלען זיי אַליין קומען אַנידערלעגען דעם איבער־פלוס פון זייער רייכטום ביים שוועל פון די פאַלאַנסטערען; צוויי־טענס אין דעם, וואָס זיי האָבען זיך פאָרגעשטעלט, אַז מען קאָן טעאָרעטיש, דורך אַ פון פאָראויס באַשטימטען פּלאַן, איינאָרדע־נען אַ סאָציאַלען גן־עדן, אין וועלכען די מענשהייט זאָל זיך גע־פינען צופרידענגעשטעלט אויף דורות. זיי האָבען ניט פאַרשטאַ־נען, אַז כאָטש מיר קאָנען פאָראויסזאָגען די גרויסע פּרינציפּען פון דער צוקינפטיגער אַנטוויקלונג פון דער מענשהייט, פונדעסט־וועגען מוזען מיר איבערלאָזען די פּראַקטישע פאַרווירקליכונג פון די פּרינציפּען פאַר די עקספּערימענטען פון דער צוקונפט.

די רעגולירונג בכלל איז געווען אַ געמיינשאַפטליכע ליידענ־שאַפט פון אַלע סאָציאַליסטען ביז דעם יאָהר 1848, מיט דער אויסנאַהם פון איינעם. קאַבע, לואי בלאַן, די פוריעריסטען, די סען־סימאָניסטען, אַלע זיינען זיי געווען באַהערשט פון דער ליי־דענשאַפט צו פּראָיעקטירן און איינצואָרדענען די צוקונפט, אַלע זיינען זיי געווען מעהר אָדער ווענינגער אָנהענגער פון שטאַאַט.

נאָר אָט איז געקומען פּרודאָן, אַ זוהן פון אַ פּויער, וועלכער איז געווען הונדערט מאָל אַ גרעסערער רעוואָלוציאָנער, סיי אין האַנדלען, סיי אין אינסטינקט, ווי די אַלע דאָקטרינערע, בור־זשואַזע סאָציאַליסטען; ער האָט זיך באַוואַפענט מיט אַזאַ טיע־פער, דורכדרינגענדער און אומדערביטליכער קריטיק, וואָס איז געווען שטאַרק גענוג צו פאַרניכטען זייערע אַלע סיסטעמען. אַוועקשטעלענדיג די פרייהייט קעגען דער הערשאַפט, האָט ער, אין געגענזאַץ צו אָט די שטאַאַטליכע סאָציאַליסטען, דרייסט זיך ערקלערט אַלס אַן אַנאַרכיסט און האָט געהאַט דעם מוט צו שליי־דערן אין פּנים פון זייער דעאיזם אָדער פּאַנטעאיזם די דערקלע־רונג, אַז ער איז פּשוט אַן אַטעאיסט, אָדער ריכטיגער, אַ פּ אָ־ז י ט י ו ו י ס ט, ווי אָגיסט קאָנט.

ציעל, נאר אויף א גאנץ אנדער ריכטונג, וועלכער מיר וואלטען גערן גערופען דער דאקטרינערער סאציאליזם, איז געגרינדעט געוואָרן פון צוויי מערקווירדיגע מענשען: סען־סימאן און פוריע. דער סען־סימאניזם איז פארטייטשט, אנטוויקעלט, אויסגעארבייט און באגרינדעט געוואָרן אין דער פּאָרם פון א כמעט פראקטישען סיסטעם, — וואָס האָט אויסגעזוכן ווי א קירכע, — דורך דעם פאטער אנפאנטען צוזאמען מיט זיינע פיעלע פרייַנד, פון וועלכע די גרעסטע טייל זיינען היינט געוואָרן פינאנסיסטען און שטאאטס־מענער, וואָס זיינען זעלטען איבערגעבען דער אימפעריע. — דער פוריעריזם האָט געפונען זיין אויסטייטשער אין דער „פריעדליכע דעמאָקראטיע", וועלכע איז ביז דעם 2־טען דעצעמבער ארויסגעגעבען געוואָרן פון וויקטאָר קאָנסידעראָן.

דער פאָרדינסט פון די דאָזיגע צוויי סאָציאליסטישע סים־טעמען, וועלכע זיינען, אגב, אין פיעלע הינזיכטען פארשיידען, באשטעהט הויפטזעכליך אין דער טיפער, געלעהרטער און שטרענגער קריטיק פון דער היינטיגער געזעלשאפטליכער אָרדענונג, די משונה'דיגע ווידערשפרוכען פון וועלכער זיי האָבען דרייסט אויפגעדעקט; ווי אויך אין דעם וויכטיגען פאָקט, וואָס די בייַ־דע סיסטעמען האָבען מעכטיג באקעמפט און אין א באדייטענדער מאָס צעטרייסעלט דעם קריסטענטום, אין נאָמען פון דער אויפ־ריכטונג און בארעכטיגונג פון דער מאטעריע און די מענשליכע לויידענשאפטען, וועלכע ווערן פארלוימדעט און אין דערזעלבער צייט אזוי גוט פראקטיצירט פון די קריסטליכע גייסטליכע. די סען־סימאניסטען האָבען געוואָלט אויפשטעלען אויף דעם פלאַץ פון קריסטענטום א נייע רעליגיע, וואָס איז געגרינדעט אויף דעם מיסטישען קולט פון חומר, מיט א נייער הירארכיע פון גייסטליכע, מיט נייע עקספלואטירער פון די מאסען דורך די פריוויליגיעם פון געניאליטעט, פעהיגקייטען און טאלאנט. די פוריעריסטען, פיעלע פון זיי גרויסע און, מען קאָן זאָגען, אויך אויפריכטיגע דעמאָקראטען, האָבען אויסגעארבייט א פלאַן פון פאלאנסטערען, וועלכע ווערן רעגירט פון קאָמאנדירען, אויסגעוועהלטע דורך אלגעמיינע שטימרעכט; פאלאנסטערען, וואו יעדער איינער, לויט דעם גראדאנק פון די פוריעריסטען, מוז געפינען פאר זיך אן ארבייט און א פלאַץ אין אוינקלאנג מיט זיין געשמאק. — די פעה־

כער האָט אויך געהאט דאָס גליק צו צעהלען צווישען זיינע פריינד אזעלכע מענשען ווי בואנאראטי, האָט אין זיך פאראיניגט דורך א מאדנעם צוזאמענהאנג, די פאליטישע טראדיציעס פון דעם אלטען פאטערלאנד מיט די גאנץ מאדערנע אידעען פון א סאציאליסטישען רעוואלוציע. זעהענדיג, אז די רעוואלוציע דארט איין, דורכדעם וואס אין איהר פעהלט די גרינדליכע איבערבויונג, וואס איז דאן, אגב, לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, געווען אומ־מעגליך צוליעב דעם עקאנאמישען געבוי פון דער געזעלשאפט; בלייבענדיג טריי, פון דער אנדער זייט, דעם גייסט פון דער רע־וואלוציע, וועלכע האָט זיך פארענדיגט דערמיט, וואס אנשטאט יעדער פערזענליכער איניציאטיווע איז אוועקגעשטעלט געווארן די אלמעכטיגע טעטיגקייט פון שטאאט, האָט ער אויסגעדענקט א פאליטישען און סאציאלען סיסטעם, לויט וועלכען א רעפובליק, וואס דריקט מיט זיך אוים דעם קאלעקטיוויזם ווילען פון די ביר־גער, וואלט געדארפט קאנפיסקירן אלע פריוואט־אייגענטומס און זיי פארווענדען אין די אינטערעסען פון אלעמען, איינטייליגענדיג יעדען איינעם א גליכע מאס: ערציהונג, אונטערריכט, מיטלען פאר עקזיסטענץ, פארגעניגענס, און צווינגענדיג אלעמען אהן אויס־נאהם, לויט די כחות, לויט די פעהיגקייטען פון יעדען איינעם, צו מוסקול־ און נערוון־ארבייט. באבעפ׳ס פארשוועדונג האָט זיך ניט איינגעגעבען, ער איז גילאָטינירט געוואָרן צוזאמען מיט עט־ליכע פרייגד. אָבער זיין אידעאל פון א סאציאליסטישער רע־פובליק איז מיט איהם צוזאמען ניט געשטאָרבען. זיין פריינד בואנארָאטי, דער גרעסטער פארשוועדער פון דעם יאהרהונדערט, האָט איבערגענומען דעם דאזיגען אידעאל, און האָט איהם דער־נאָך איבערגעגעבען אלס א הייליגען נדר צו די נייע דורות, און א דאנק די געהיימע געזעלשאפטען, וואס בואנארָאטי האָט גע־גרינדעט אין בעלגיע און אין פראנקרייך, זיינען קאמוניסטישע אידעען אנטשטאנען אין דער פארשטעלונג פון פאלק, — פון 1830 ביז 1848 האָבען די קאמוניסטישע אידעען געפונען זייערע באגאבטע פארשפרייטער אין קאבע און לואי בלאן, וועלכע האָ־בען ענדליך געגרינדעט דעם רעוואלוציאנערן סאציאליזם. א צווייי־טע סאציאליסטישע ריכטונג, וואס איז אנטשטאנען פון דעמזעל־בען רעוואלוציאנערן מקור און וועלכע שטרעבט צו דעמזעלבען

איינגעשלעפערט מיט זיינע מאן־בלומען, און זיי הויבען אן זיך צו פרענען, צי האבען זיי ניט קיין רעכט אויף גלייכהייט, פרייהייט און מענשליכקייט.

ווי נאר די פראגע איז אוועקגעשטעלט געוואָרן, האט דאס פאלק, געפיהרט פון זיין וואונדערבארן געזונטען פארשטאנד, ווי אויך פון זיין אינסטינקט, אומעטום פארשטאנען, אז די ערשטע באדינגונג פאר זיין ווירקליכער באפרייאונג, אדער, אויב איהר ווען מיר ערלויבען צו זאגען דאס וואָרט, פאר זיין אויסמענשלען זיך, איז די גרינדליכע רעפארמירונג פון זיינע עקאנאמישע באדינגונגען. די ברויט־פראגע איז ביי איהם מיט רעכט די ערשטע פראגע, וואָרום אריסטאטל האט שוין באמערקט: א מענש, אום צו דענקען, אום צו ווערן א מענש, מוז זיין פריי פון די זאָרגען פאר דעם מאטעריעלען לעבען. אגב, די בורזשואזיע, וועלכע שרייט געגען דעם מאטעריאליזם פון פאלק און פרעדיגט איהם די נזירות פון אידעאליזם, וויים עס גאנץ גוט, ווייל זי פרעדיגט עס בלויז מיט ווערטער, אבער ניט מיט ביישפיעלען. — א צווייטע פראגע פאר'ן פאלק, איז די פרייע צייט נאך דער ארבייט, דאס איז אן אומפארמיידליכער באדינג פון דער מענשליכקייט; אבער ברויט און פרייע צייט קען ער אנדערש ניט קריגען, סיידען דורך דער גרינדליכער איבערבויאונג פון דער היינטיגער געזעלשאפט־ליכער ארדענונג, און דאס דערקלערט, פארוואס די רעוואלוציע, געטריבען דורך דער לאָגישער אנטוויקלונג פון איהר אייגענעם פרינציפ, האט באשאפען דעם סאציאליזם.

II

סאָציאַליזם.

די פראנצויזישע רעוואלוציע, פראקלאמירענדיג דאס רעכט און די פליכט פון יעדען מענשליכען אינדיווידום צו ווערן א מענש, איז דערגאנגען אין איהרע לעצטע שלוסען צום באבעפיזם. באבעף, אייגער פון די לעצטע ענערגישסטע און ריינסטע בירגער, וואס די רעוואלוציע האט אזוי פיעל באשאפען און געטויט, וועל־

מיליע ווערט פאר דעם ארעמען גיך א לאסט, — אומווייסענהייט, ווילדקייט, און, מיר ווילטען אפילו געוואגט, א געצוואונגענער טיעריישער צושטאנד, טרייסטענדיג זיך דערמיט, וואס זיי דיענען אלס די אויפהאלטער פון דער ציוויליזאציע, פון דער פרייהייט און פארדארבענקייט פון א קליינער צאהל. דערפאר אבער בליי־בען זיי ביי דער פרישקייט פון שכל און פון הארץ. כאטש זיי ווערן דערצויגען אין געצוואונגענער ארבייט, בלייבען זיי דאך ביי א געפיהל פון נערעכטיגקייט, וואס איז א סך נערעכטער ווי די נערעכטיגקייט פון די יוריסטען און די קאדעקסען; אליין אומ־גליקליך, פיהלען זיי מיט יעדען אומגליק, זיי בלייבען ביי דעם געזונטען פארשטאנד, וועלכער איז ניט פארדארבען פון די סא־פיזמען פון די וויסענשאפטליכע טעאריעס און דער אפנארריי פון דער פאליטיק, — און אזוי ווי זיי האבען נאך ניט מיסברויכט און זיך אפילו ניט באנוצט מיט'ן לעבען, גלויבען זיי נאך אין לעבען.

אבער, וועט מען ענטפערן, אט דער קאנטראסט, אט דער אפ־גרונד צווישען א קליינער צאהל פריווילעגירטע און א גרויסער צאהל עלענדע, האט אלע מאל עקזיסטירט און עקזיסטירט איצט אויך: וואס אזוינס האט זיך געענדערט?

געענדערט האט זיך דאס, וואס אמאל איז דער תהום געווען אננעפילט מיט א רעליגיעזען נעבעל, אזוי, אז די פאלקס־מאסען האבען איהם ניט געזעהן; און איצטער, נאכדעם, ווי די פראנ־צויזישע רעוואלוציע האט טיילווייז צעטריבען דעם טומאן, האבען זיי איהם אננעהו בען זעהן און זיי פרעגען וואס עס האט איהם פאראורזאכט. די באדייטונג דערפון איז ניט אפצושאצען.

זינט די רעוואלוציע האט ארונטערגעבראכט צווישען די מא־סען איהר עוואנגעליום, ניט קיין מיסטישען נאר א ראציאנאלען, — ניט קיין הימעלשען נאר אן ערדישען, ניט קיין נעטליכען נאר א מענשליכען, — איהר עוואנגעליום פון מענשען־רעכט; זינט זי האט פראקלאמירט, אז אלע מענשען זיינען גלייך, אז אלע גלייך זיינען באראפען צו פרייהייט און מענשליכקייט, — הויבען אן די פאלקס־מאסען אין אייראפא און אין דער נאנצער וועלט ביסלעכ־ווייז זיך אויסטשוכען פון דעם שלאף, וועלכער האט זיי די נאנצע צייט נעהאלטען איינגעשמידט זינט דער קריסטענטום האט זיי

אין דער הינזיכט איז שוין דער ערד־ארבייטער א סך גליקליכער. זיין קערפער ווערט ניט פארדאָרבען דורך דער ענגער, פאר־שטיקטער און זעהר אָפט פארפעסטעטער לופט פון פאבריק, ווערט ניט פארקריפעלט דורך דער אומנאָרמאלער אנטוויקלונג פון איין פעהיגקייט צום שאָדען פון די אנדערע, ער פארבלייבט שטארקער און פולער, — דערפאר אָבער בלייבט זיין שכל שטענדיג אָפּ־געשטאנענער, שווערער און וועניגער אנטוויקעלט, ווי דער שכל פון די פאבריק־ און שטאָדט־ארבייטער.

סוף כל סוף בילדען די בעלי־מלאכות, מאשין ארבייטער און ערד ארבייטער איין און דיזעלבע קאטעגאָריע, די קאטעגאָריע פון מוסקול־ארבייט, וואָס איז קעגענגעזעצט צו די פריווילעגירטע פאָרשטעהער פון נערוועז־ארבייט. וואָס זיינען די פאָלגען פון דער דאָזיגער פאנאנדערטיילונג, וועלכע איז ניט נאָר ניט פיקטיוו, נאָר וועלכע איז דער יסוד פון דעם היינ־טיגען פּאָליטישען און סאָציאלען צושטאנד?

פאר די פריווילעגירטע פאָרשטעהער פון דער נער־ווען־ארבייט, וועלכע זיינען, צווישען אונז גערעדט, ניט באשטימט געוואָרן צו זיין איהרע פאָרשטעהער אלס די קליגסטע, נאָר בלויז דערפאר, ווייל זיי זיינען געבאָרן געוואָרן אין פריווילעגירטען קלאס, — פאר זיי זיינען אלע מעשים־טובים, אָבער אויך די אלע פארפיהרענדע נסיונות פון דער מאָדערנער ציווי־ליזאציע: רייכטום, לוקסוס, קאָמפאָרט, גוטע אָרדענונג, פאמי־ליען גליק, אויסשליסליכע פּאָליטישע פרייהייט צוזאמען מיט דער מעגליכקייט צו עקספּלואטירן די ארבייט פון מיליאָנען ארביי־טער און צו געוועלטיגען איבער זיי לויט דעם אייגענעם פאר־לאנג און אין די אייגענע אינטערעסען, — אלע אויפטואונגען, אלע פארפיינערונגען פון דער פאנטאזיע און דעם געדאנק . . . און צוזאמען מיט דער מעגליכקייט צו ווערן פאָלקאָמענע מענשען, אויך דער גאנצער גיפט פון א מענשהייט וואָס איז פארדאָרבען גע־וואָרן דורך פריווילעגיעס.

וואָס־זשע בלייבט פאר די פאָרשטעהער פון מוסקול־ארבייט, אָט פאר די אומצעהלבארע מיליאָנען פּראָלעטאריער, אָדער אפילו קליינע ערד־אייגענטימער? אומפארמיידליכע נויט, די אָפּוועזענהייט פון פאמיליען־גליק, — וואָרים אפילו די פא־

אין די נרויסע אייראפעאישע מאנופאקטור־שטאטען. און מיר זעהען, אז עס אנטשטעהט די סאציאלע פראגע אין די צפון שטאאטען, פונקט ווי זי איז אנטשטאנען א סך פריהער ביי אונז.

און אזוי זיינען מיר געצוואונגען אנצוערקענען אלס אן אלגעמיינעם כלל, אז אויך אין אונזער היינטיגער וועלט, אויב אפילו ניט אינגאנצען ווי אין דער אלטער וועלט, איז אלץ די ציוויליזאציע פון דער קלייענער צאהל נעגרינדעט אויף דער גרעסטער צוואונגענער ארבייט און פארהעלטנismעסיגער בארבארייַ פון דער גרויסער מעהרהייט. עס וואלט געווען ניט ריכטיג צו זאגען, אז אט דער פריווילעגירטער קלאס איז אינגאנצען פרעמד צו ארבייט; פארקערט, אין אונזער צייט ארבייטען זיינע מיטגליעדער א סך, די צאהל פון די וואס ארבייטען גארנישט פארקלענערט זיך אויף א מערקבארען אופן, די ארבייט הויבט אן גענאכטעט צו ווערן אין אט דעם קרייז; אפילו די גליקליכסטע פארשטעהען שוין איצט, אז כדי צו פארבליבען אויף דער הויך פון דער מאדערנער ציוויליזאציע, כדי צו זיין ביכולת צו באנוצען זיך מיט איהרע פריווילעגיעס און אנהאלטען זיי, דארף מען א סך הארעווען. אבער דער חילוק צווישען דער ארבייט פון די פארמעגליכע און ארבייטענדע קלאסען איז דער, וואס די ארבייט פון די ערשטע ווערט באצאהלט אומפארגלייכליך בעסער, ווי די פון די לעצטע, און דעריבער לאזט זי איבער פאר די פריווילעגירטע פריי צייט, וואס איז די נויטוועגדיגסטע באדינגונג פאר דער מענשליכער, ווי אויך אינטעלעקטועלער און מאראלער אנטוויקלונג, — א באדינגונג, וואס האט קיינמאל ניט עקזיסטירט פאר די ארבייטענדע קלאסען. אחוץ דעם, די ארבייט, וואס ווערט דורכגעפיהרט פון דער פריווילעגירטער וועלט, איז כמעט אויסשליסליך א נערוועז־ארבייט, — די ארבייט פון פאנטאזיע, זכרון און דענקן; בעת די ארבייט פון די מיליאנען פראלעטאריער איז א פיזישע ארבייט, און אפט, ווי צום ביישפיעל אויף די פאבריקען, פארוועגדט זי ניט דעם גאנצען מוסקול־סיסטעם פון מענשען, נאר אנטוויקעלט בלויז איין טייל זיינעם, שאדענדיג דערבי די איבעריגע, אן ארבייט, וואס ווערט געטאן אונטער באדינגונגען, וואס זיינען שעדליך פאר דער געזונט פון קערפער און שטערן זיין הארמאנישע אנטוויקלונג.

לייעב דעם מאנגעל אין ארבייטס־העגט. פאר רוסלאנד, ביז היינט צו טאג אם וועניגסטענס, איז אט די גרויסע רייכקייט אין שטח געבליבען כמעט אומניצליך, ווייל מיר האבען קיינמאל קיין פרייהייט ניט באזעסען. אנדערש איז די זאך פארגעקומען אין נארד־אמעריקא, וועלכע, א דאנק דער פרייהייט, וואס איהר גלייכען עקזיסטירט ניט אין ערגעץ אויף דער וועלט, ציהט זי צו יערען יאהר הונדערטער טויזענדער ענערגישע, פלייסיגע און פארשטענדיגע קאלאניסטען, און א דאנק אט דער רייכקייט קאן זי זיי אויפנעהמען. אט די רייכקייט פארניכטעט צו דערזעלבער צייט דעם פאופעריזם און דערווייטערט דעם מאמענט, ווען די סאציאלע פראגע וועט ארויפשווימען: דער ארבייטער, וואס געפינט ניט קיין ארבייט, אדער וועלכער איז אומצופרידען מיט זיינע פארדינסטען וואס ער באקומט אין דער הויפטשטאדט, קאן שטענדיג אין לעצטען פאל אויסוואנדערן נאך דער וועסט, אום דארט צו באארבייטען וועלכען ניט איז ווילדען, ניט פארנומענעם באדען.

אט די מעגליכקייט, וואס איז שטענדיג אפען פאר אלע אמעריקאנער ארבייטער, וואס האבען ניט קיין בעסערס, האלט דארט נאטירליכערווייזע דעם ארבייטס־לוין אויף א געניגענדער הויך און ניט יעדען אויגעם אן אומאפהענגיגקייט, וואס איז אומבאקאנט אין אירלאנד. דאס איז די מעלה, אבער דאס איז אויך געווען א חסרון: די בילליגקייט פון אינדוסטריעלע פראדוקטען העננט הויפטזעכליך אפ פון דער בילליגקייט פון ארבייט, און דערביבער זיינען די אמעריקאנער פאבריקאנטען אין די מייסטע פעלען ניט ביכולת צו קאנקורירען מיט די אירלאפאישע פאבריקאנטען, — פון וואס עס איז ארויסגעקומען א נויטוועגדיגקייט פאר א פראטעקטיוזען טאריף פאר דער אינדוסטריע פון די צפון־שטאטען. אבער די רעזולטאטען פון דעם טאריף זיינען געווען, ערשטענס, אז עס זיינען געשאפען געווארן א מאסע נעקינסטעלטע מאנופעקטורען, און זיי האבען באזונדערס נעדריקט און רואינירט די ניט־מאנופאקטור שטאטען פון דרום, וואס האט זיי נעטרי־בען צו וועלען זיך אפטיילען; און, צווייטענס, אז עס זאלען זיך אנקלייבען אין אזעלכע צענטערס, ווי ניו יארק, פילאדעלפיא, באס־טאן און אנדערע, נאנצע מאסען פון ארבייטער־פראלעטאריער, וועל־כע קומען ביסלעכווייז צו דעמזעלבען צושטאנד ווי די ארבייטער

די מענשלעכע ארבייט, — אז אט די אלע ערפינדונגען, אט דער גאנצער פראגרעס, מיט וועלכען עס גרויסט זיך מיט רעכט דער ציוויליזירטער מענש, זיינען גאנץ ווייט פון דעם, אז זיי זאלען פאר־בעסערן די לאגע פון די ארבייטער־קלאסען, זיי פארערגערן איהר נאך, און מאכען איהר נאך מעהר אומדערטרעגליך.

בלויז נארד־אמעריקא איז אין א באדייטענדער מאס אן אויס־נאהם פון דעם כלל. אבער אט די אויסנאהם איז ווייט פון דעם, זי זאל ארונטערריסען דעם כלל, פארקעהרט, זי באשטעטיגט איהם. אויב די ארבייטער ווערן דארט בעסער באצאהלט ווי אין אייראפא; אויב קיינער שטארבט דארטען ניט פון הונגער; אויב צו דער איצ־טיגער צייט עקזיסטירט דארט נאך כמעט ניט קיין קלאסען־אנטא־גאניזם; אויב אלע ארבייטער זיינען בירגער און די גאנצע מאסע בירגער באשטעהט דארט ווי פון איין קערפערשאפט; און צום סוף, אויב די עלעמענטארע און מיטעלע בילדונג איז דארט פארשפרייט צווישען די מאסען, דארף מען דאס אלץ אין א גרויסער מאס זיכער צושרייבען דעם טראדיציאנעלען פרייהייטס־גייסט, וואס די ערש־טע קאלאניסטען האבען מיטגעבראכט פון ענגלאנד: געבאָרן, אויסגעפרובירט און געקרעפטיגט אין דעם גרויסען רעליגיעזען קאמף, איז אט דער פרינציפ פון אינדיווידועלער אומאפהענגיגקייט און קאמונאלער און פראווינציעלער זעלבסט־פארוואלטונג נאך פארשטארקט געווארן דורך דער זעלטענער גינסטיגער לאגע, וואס ווערענדיג אריבערגעטראגען אויף א פרייען פלאץ איז ער געווען פריי פון דעם גייסטיגען יאך פון דער פארגאנגענהייט און האט געקאנט אויף אזא אופן באשאפען א נייע וועלט — א וועלט פון פרייהייט. און די פרייהייט איז אזא כשוף־מאכערין, זי איז בא־שאנקען מיט אזא וואונדערבארער שאפענדער קראפט, אז בא־גייסטערט פון איהר נאר אליין, האט נארד־אמעריקא אין וועניגער ווי א יאהר הונדערט דערגרייכט, און היינט וואלט מען געקאנט זא־גען אויך אריבערגעיאגט, די אייראפעאישע ציוויליזאציע. מען דארף זיך אבער ניט לאזען נארען, אט דער וואונדערליכער פראגרעס און דער וואוילשטאנד, וואס איז מקנא צו זיין, האבען צו פארדאנ־קען אין א גרויסער מאס זייער עקזיסטענץ דעם וויכטיגען פארצוג, וואס אמעריקא טיילט זיך מיט רוסלאנד: מיר רעידען פון דעם גרויסען שטח פרוכטבארע ערד, וואס בלייבט ניט באארבייט צו־

טריע און האנדעל איז געווייס א גרויסע זאך און איינע פון די הויפט־יסורות פון אן אינטערנאציאנאלען פארבאנד פון אלע פעלקער פון דער וועלט. אבער פון דער צווייטער זייט מוזען מיר אנערקענען, אז אזוי לאנג ווי עס וועלען עקזיסטירן די היינטיגע שטאאטען, אזוי לאנג ווי די ארבייט וועט זיין אין פארשקלאפטער אפהענגיגקייט ביי אייגענטום און קאפיטאל, וועט אט די פרייהייט, וואס וועט רייך מאכען בלויז אן אומבאדייטענדען טייל פון פאלק, אי־בערהויפט דער בורזשואזיע, צום שאדען פון דער גרויסער מערהייט פון דער באפעלקערונג, אויפטאן נאר אין גוטע זאך: זי וועט דענערווירן און פאלשטענדיג דעמאראליזירן די קלייניע צאהל פרי־ווילעגירטע; זי וועט פארגרעסערן די ארימקייט, די באלידיגונגען און דעם גערעכטען צארן פון די ארבייטער־מאסען, און מיט דעם אליין דערנעהנטערן די שעה פון דער פארניכטונג פון די רעגירונגען.

ענגלאנד, בעלגיע, פראנקרייך און דייטשלאנד זיינען בלי ספק אייראפעאישע לענדער, וואו האנדעל און אינדוסטריע באנוצען זיך פארהעלטנismעסיג אם שטארקסטען מיט דער פרייהייט און האבען דערגרייכט די העכסטע אנטוויקלונג. און דוקא זיי זיינען עס די לענדער, וואו דער פאופעריזם לאזט זיך פיהלען אויף דעם גרויזאמסטען אופן, וואו דער אפגרונד צווישען די אייגענטומער און קאפיטאליסטען פון איין זייט, און די ארבייטער־קלאסען פון דער אנדערער, האט זיך אויסגעברייטערט ביז א גראד, וואס איז נאך אין אנדערע לענדער אומבאוואוסט. אין רוסלאנד, אין די סקאנדינאווישע לענדער, אין איטאליע, אין שפאניע, אומעטום וואו האנדעל און אינדוסטריע זיינען וועניג אנטוויקעלט, שטארבען מענשען זעהר זעלטען פון הונגער, סיידען צוליעב אן אומגעוועהנליכער קאטאסטראפע. אין ענגלאנד איז א הונגער־טויט אן אלטגליכע געשעהעניש. און ניט נאר באזונדערע אייניגיג, ניין, טויזענדער, צעהנדליגער, הונדערטער טויזענדער שטארבען אויף אזא אופן. צי איז דען ניט קלאר גענוג, אז ביי אזא עקאנאמישען צושטאנד, ווי עס הערשט אין דער איצטיגער צייט אין דער גאנצער ציווי־ליזירטער וועלט, — אז די פרייהייט און די אנטוויקלונג פון האנ־דעל און אינדוסטריע, די וואונדערבארע אנוועגדונג פון דער ווי־סענשאפט אין דער פראדוקציע, און אפילו די מאשינען אליין, וואס האבען דעם צוועק צו באפרייען דעם ארבייטער, צו פארגרינגערן

גען זיך אַליין אָפּצוטויטען און אָפּצוטעמפּען מיט דער אַרבייט, כדי צו פּאַרזאָרגען זיין פּאַמיליע מיט ברויט אויף דעם מאָרגענדיגען טאָג, — מען דאַרף זיך פּרעגען, צי קאָן גאָר אזא מענש האָבען דעם גערעכט און דעם פּאַרלאַנג אָדער אפילו די מענליכקייט, צו שיקען זיינע קינדער אין דער שולע אַריין, אָדער זיי אויסהאַלטען אין דער צייט פון זייער שטודירן? צי וועט ער זיך ניט נויטיגען אין דער הילף פון זייערע שוואַכע הענד, אין זייער קינדער־אַרבייט, כדי צו דערפילען די אַלע באַדערפענישען פון דער פאַמיליע? עס וועט שוין זיין א סך, אויב ער וועט ברענגען אַן אָפּפּער און וועט זיי אריינגעבען אין א שולע אויף א יאָהר אָדער צוויי, געבענדיג זיי קוים די נויטיגע ציים אום זיך אויסצולערנען לייענען, שרייבען, רעכענען און לאָזען פּאַר׳סמ׳ען זייער האַרץ און זייער שכל מיט׳ן קריסטליכען קאַטעכיזם, וועלכער וועט אזוי קונציג און מיט א ברייטער האַנד אונטערגעטראָגען אין די אָפּיציעלע פּאַלקס־שולען פון אַלע לענדער. צי וועט אָט דער קאַרגער אונטערריכט וועלן־עס־איז זיין ביכולת צו דערהויבען די אַרבייטער מאַסען צו דער הויך פון דער בורזשואָזיע בילדונג? וועט וועלן עס איז דער תהום פאַר־שאַטען וועלן?

עס איז קלאָר, אז די דאָזיגע זעהר וויכטיגע פראַגע פון פּאַלקס־בילדונג און ערציהונג הענגט אָפּ פון דער לעזונג פון דער מעהר וויכטיגער און שווערער פראַגע, אַן די ראַדיקאַלע רעפּאָרמען אין די אַרבייטער קלאַסען. הויבט־אויף די באַדינגונגען פון דער אַר־בייט, גיט אָפּ דער אַרבייט אַלץ, וואָס איהר געהערט מיט רעכט, און מיט דעם אַליין גיט איהר שוין דעם פּאַלק: זיכערהייט, וואוילשטאַנד, פרייע צייט; און דעמאָלט, מעגט איהר זיך פּאַרלאָזען, וועט ער זיך שוין אויסבילדען, ער וועט באַשאַפען א בעסערע, געזונטערע, ערהאַבענערע ציוויליזאַציע, ווי אייערע.

עס וואָלט אויך געווען איבעריג דער טענה׳ן צוזאַמען מיט די עקאָנאָמיסטען, אז די פאַרבעסערונג פון דער עקאָנאָמישער לאַגע פון די אַרבייטער־קלאַסען הענגט אָפּ פון דעם אַלגעמיינעם פּראָגרעס פון אינדוסטריע און האַנדעל אין יעדער פאַמיליע און פון זייער ענדגילטיגער באַפרייאונג פון אונטער דער קאַנטראָלע אין דער פּראַקטיק פון די שטאַטען. די פרייהייט פון אינדוס־טריע און האַנדעל איז געווים א גרויסע זאך און איינע פון די הויפּט־

און די לעצטע פון די פאבריק־ און שטאדט־פראלעטאריער; און פונקט דאסזעלבע דעם גרויסען ערד־אייגענטימער פון דעם פויער, וואס באארבייט די ערד מיט זיינע אייגענע הענד, און צום סוף — דעם פארמער פון דעם פראסטען דארף־פראלעטאריער.

אט די אלע פארשיידענע פאליטישע און סאציאלע שטאנדען וועלן אין דער היינטיגער צייט אויסגעטיילט אין צוויי הויפט־קאטעגאריעס, וועלכע זיינען דיאמעטראל געגענערישׂ און בטבע פיינדליך אויף צו די אנדערע: אין פאליטישע קלאסען, וואס זיינען צוזאמענגעשטעלט פון אלע וואס זיינען פריוויליגערט בנוגע צו לאנד־אייגענטום, קאפיטאל אדער אפילו בורזשואזיע בילדונג,* און אין ארבייטער קלאסען, וועלכע זיינען באשווינדעלט פון קאפיטאל אזוי גוט ווי פון לאנד, און בארויבט פון יעדע לעהרע און בילדונג.

מען דארף זיין א סאפיסט אדער א בלינדער, אום אבצולייקענען, אז א גאנצער תהום טיילט פונאנדער די צוויי קלאסען. פונקט ווי עס איז געווען אין דער אלטער וועלט, נעהמט אונזער היינטיגע ציוויליזאציע ארום א גאנץ באגרעניצטע צאהל פריווילעגירטע בירגער, און האט אלס יסוד די געצוואונגענע (דורך הונגער) ארבייט פון דער גרויסער מעהרהייט פון דער באפעלקערונג, וואס איז פאטאל פאראורטיילט צו אונווישענהייט און גראבקייט.

עס וואלט אויך געווען ארויסגעוואָרפען די מיה צו מאכען זיך גלויבען, אז דער דאזיגער תהום קען אויסגעפילט ווערן דורך דער פשוט'ער פארשפרייטונג פון בילדונג צווישען די פאלקסמאסען. עס איז א שהנע זאך צו גרינדען פאלקס־שולען; און פונדעסטוועגען דארף מען זיך נאך פרעגען, צי קאן א מענש פון פאלק, וועלכער לעבט פון איין טאג אויפ'ן אנדערן און דערנעהרט זיין פאמיליע מיט דער פראצע פון זיינע הענט, וועלכער באזיצט אליין ניט קיין בילדונג און האט ניט קיין פרייע צייט, און איז געצוואונ־

---

* פאר דאס ניט האבען קיין אנדער אויסגענטום, אויסער דער בורזשואזיער בילדונג, פארזאָרגט איהם שוין אט די גרויסע פריווילעגיע וואס ער קריגט, דורך דער סאָליִדאריטעט, וועלכע פארבינדט אלע מיטגלידער פון דער בורזשואזיער וועלט, דערמיט וואס ער ווערט באלוינט פאר זיין ארבייט, — וואָרים די ארבייט פון דעם מיטעלמעסיגסטען בורזשואָ באצאהלט זיך דריי און פיער מאל אזויפיעל, ווי די ארבייט פון דעם קליגסטען ארבייטער.

ניזאציע איז געווען א פּלעק, פונקט ווי אין די רעפובליקען פון אלטערטום, די פרייהייט פון די בירגער איז געווען געגרינדעט אויף דער געצוואונגענער ארבייט פון שקלאפען. עס איז געווען נענוג אט דער איינער פּלעק, אום איבערצוקעהרן די גאנצע פּאָליטישע ארגאניזאציע פון די דאזיגע שטאטען.

בירגער און שקלאפען — דאָס איז דער אנטאגאניזם, וואָס האט עקזיסטירט אין דער וועלט פון אלטערטום און אין די שקלאפען־שטאטען פון דער נייער וועלט. בירגער און שקלאפען, ד. ה. געצוואונגענע ארבייטער, שקלאפען, אויב ניט לויט'ן רעכט, איז אין דער ווירקליכקייט — דאָס איז דער אנטאגאניזם פון דער מאָדערנער וועלט. און פונקט ווי די מלוכות פון אלטערטום זיינען אונטערגענאנגען פון דער שקלאפעריי, אזוי וועלען די היינטיגע שטאטען אונטערגעבראכט ווערען פון פראָלעטאריאט.

אומזיסט וואלט געווען די מיה זיך צו טרייסטען מיט דעם געדאנק, אז דער דאזיגער אנטאגאניזם איז גיכער א פיקטיוואר איידער א ווירקליכער, אדער אז עס איז אוממעגליך דורכצופיהרן אן אונטערשיידונגס־ליניע צווישען די באזיצענדע און ניט־באזיצענדע קלאסען, וויל אט די קלאסען געהען אריבער איינע אין די אנדערע דורך פּיעלע צווישען־שטופען און אונבאמערקבארע שאטירונגען.

אין דער נאטירליכער וועלט עקזיסטירן אויך ניט קיין אונטערשיידונגס־ליניעס; אזוי צום ביישפּיעל, אין דער שטייגענדער רייהע פון די ברואים איז אוממעגליך אָנצוצייגען דעם פונקט, וואו עס ענדיגט זיך דער רייך פון צמחים און עס הויבט זיך אָן דער רייך פון בעלי־חיים, וואו עס ענדיגט זיך די חיה און וואו עס הויבט זיך אָן די מענשליכקייט. פונדעסטוועגען איז פאראן א גאנץ רעאָלער אונטערשייד צווישען א פלאנץ און א בעל־חי, צווישען א חיה און א מענשען. דאָס אייגענע איז אין דער מענשליכער געזעלשאפט; ניט אכטענדיג אויף די צווישען־רינגען, וואָס מאכען אומפיהלבאר דעם איבערגאנג פון איין פאָליטישער און סאָציאָלער מדרגה אין א צווייטער, איז דאָך דער אונטערשייד צווישען די קלאסען פעסטגעשטעלט און יעדער איינער איז ביכולת צו אונטערשיידען די נעבאָרענע אריסטאָקראטיע פון דער נעלד־אריסטאָקראטיע, די העכערע בורזשואזיע פון דער קליינבורזשואזיע,

גרויסען פרינציפ פון פרייהייט: אהן איהם איז ניט פאראן, ניט קיין אויפקלערונג, ניט קיין גערעכטיגקייט, ניט קיין וואויל־שטאנד, און ניט קיין מענשליכקייט.

אט דאס, מיינע הערען, זיינען לויט אונזער מיינונג, און אהן ספק אויך לויט אייערע מיינונגען, די פאלגען און די אויסברייטונג פון דעם גרויסען פרינציפ פון פעדעראליזם, וועלכער איז הויך פראקלאמירט געוואָרן פון דעם זשענעוועער קאנגרעס. אט דאס זיינען די נויטוועניגע באדינגונגען פון פרידען און פרייהייט. הייט.

די נויטוועניגע, יא — אבער זיינען זיי די איינציגע? — מיר דענקען ניט אזוי.

די דרום־שטאטען אין דער גרויסער רעפובליקאנישער קאנפעדעראציע פון צפון אמעריקא, זיינען געווען, זינט דער אויפהענגיקייטס־ערקלערונג פון די רעפובליקאנישע שטאטען, דער מאקראטיש לויט פראצוג* און דורכגעדרונגען מיט דעם פעדעראליסטישען גייסט אזוי ווייט, אז זיי זיינען גרייט געווען זיך אפצוריסען. און דאך ווארן זיי די לעצטע צייט געטאדעלט אין דער נאנצער וועלט פון אלע אנהענגער פון פרייהייט און מענשליכקייט, און מיט זייער אונגערעכטען און פארשווערענדען קריעג נעגען די רעפובליקאנישע צפון־שטאטען האבען זיי שיעור ניט צעשטערט און פארניכטעט די בעסטע פון אלע פאליטישע ארגאניזאציעס, וואס האבען עקזיסטירט אין דער נעשיכטע. וואו ליגט די אורזאך פון דעם דאזיגען מאדנעם פאקט? ליגט זי אפשר אין דער פאליטישער ארגאניזאציע? ניין, זי ליגט אינגאנצען אין דער ס א צ י א ל ע ר ארגאניזאציע. די אינערליכע פאליטישע ארגאניזאציע פון די דרום־שטאטען איז אין א סך הינזיכטען נעווען מעהר פאלקאם, דורכאוים פרייער ווי די ארגאניזאציע פון די צפון־שטאטען, נאר אין דער דאזיגער פראכטפולער ארגא־

---

* ווי באוואוסט האבען זיך אין אמעריקא די אנהענגער פון די אינטערעסען פון דרום נעגען צפון, ד. ה. פון שקלאפערייי נעגען דער באפרייאונג פון די שקלאפען, נעוועגען מיט'ן נאמען דעמאקראטען.

מיינעם וואוילזיין, וועלכער איז אין דער אמת'ן שטענדיג דער וואוילזיין פון די פריווילינירטע קלאַסען, — דער דאָזיגער פרינציפּ דריקט ניט אויס קיין אַנדער זאַך, ווי די באַריהמטע היסטאָרישע רעכטען און די הערשזיכטיגקייט פון די שטאַאַטען. דאָס רעכט פון די נאַציאָנאַליטעטען וועט דעריבער פון דער ליגע שטענדיג באַטראַכט ווערן נאָר ווי אַ נאַטירליכע פאָלגע, וואָס שטאַמט פון הויכען פרינציפּ פון פרייהייט; און דאָס נאַציאָנאַלע רעכט וועט אויפהערן באַטראַכט ווערן אַלס אַזעלכעס, אַזוי ניך ווי זי וועט זיך שטעלען קעגען דער פרייהייט, אָדער אַפילו נאָר אויסער דער פרייהייט.

13) אייניגקייט איז אַ ציעל, צו וועלכען עס שטרעבט אומפאַרמיידליך די מענשהייט. אָבער דער דאָזיגער ציעל ווערט געפעהרליך, ער ווערט דער צעשטערער פון דער אויפקלערונג, פון דער ווירדע און דעם וואוילשטאַנד פון אינדיווידומען און פעלקער, יעדעס מאָל, ווען די אייניגקייט שטרעבט זיך איינצואָרדנען אָהן דער פרייהייט, דורך דער הילף פון גוואַלט, אָדער מיט דער הילף פון דער אויטאָריטעט פון וועלכע ניט איז טעאָלאָגישע, מעטאַפיזישע, פּאָליטישע אָדער אַפילו עקאָנאָמישע אידעען. דער פּאַטריאָטיזם, וואָס שטרעבט צו אייניגקייט אָהן פרייהייט, איז אַ שלעכטער פּאַטריאָטיזם. ער איז שטענדיג שעדליך פאַר די ווירקליכע פאָלקס־אינטערעסען פון לאַנד, וועלכען ער וויל דערהויבען און גליקליך מאַכען; ער ווערט אָפט ניט־ווילענדיג פריינדליך צו דער רעאַקציע און פיינדליך צו דער רעוואָלוציע, ד. ה. צו דער באַפרייאונג פון פעלקער און מענשען. די ליגע קאָן אָנערקענען נאָר איין איינציגע אייניגקייט: די וואָס בילדעט זיך פריי דורך אַ פעדעראַציע פון די אויטאָנאָמע טיילען אין איין גאַנצען, אַזוי אַז זי הערט אויף צו זיין די פאַרלייקענונג פון די פּריוואַטע רעכטען און אינטערעסען, זי הערט אויף צו דיענען אַלס בית־עלמין, וואו עס ווערט איבער־גוואַלט באַגראָבען דער גאַנצער אָרטיגער וואוילזיין, און אָנשטאָט דעם ווערט זי די באַפעסטיגונג און דער מקור פון דער גאַנצער אויטאָנאָמיע און איהר וואוילזיין. די ליגע וועט דעריבער מיט אַלע כחות קעמפען געגען יעדער רעליגיעזער, פּאָליטישער, עקאָנאָמישער און סאָציאַלער אָרגאַניזאַציע, וועלכע וועט ניט זיין אינגאַנצען דורכגעדרונגען מיט דעם דאָזיגען

ענגסטער און פולסטער סאָלידאריטעט פון די פעלקער אויף די יסודות פון גערעכטיגקייט און פרייהייט, דאָרף די לינע הויך פראָקלאַמירן איהר מיטגעפיהל מיט יעדען פאָלקס־אויפשטאַנד געגען יעדער אונטערדריקונג, סיי אינערליכער, סיי אויסערליכער, אבי נאָר דער אויפשטאַנד ווערט געמאַכט אין נאָמען פון אונזערע פרינציפען און אין די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינטערעסן פון די פאָלקס־מאסען, און ניט מיט דעם הערשזיכטיגען צוועק צו גרינדען א מעכטיגען שטאַט.

11) די לינע וועט אָנפיהרען א פארביסענעם קאמף מיט אלע, וואָס ווערט אָנגערופען כבוד, גדלות און מעכטינקייט פון די שטאַטען. קעגען די אלע פאלשע און שעדליכע אָבגעטער, צו וועלכע מען האָט מקריב געווען מיליאָנען מענשען, וועלען מיר אָנטקעגענשטעלען דעם כבוד פון מענשליכען פארשטאַנד, וועלכער צייגט זיך ארוים אין דער וויסענשאפט, און דעם אידעאל פון אלווועלטליכען וואוילשטאַנד, וואָס איז געגרינדעט אויף ארבייט, געראַכטיגקייט און פרייהייט.

12) די לינע אָנערקענט די נאַציאָנאַליטעט אלס א נאַטירליכען פאקט, וועלכע האָט אן אומבאשטרייטבארן רעכט אויף עקזיסטענץ און פרייער אָנטוויקלונג, אָבער ניט אלס א פרינציפּ, — וואָרום יעדער פרינציפּ דארף טראָגען אן אוניווערסאלען כאראקטער, און די נאַציאָנאַליטעט איז, להיפוך, ניט מעהר ווי א באזונדערער, אויסשליסליכער פאקט. דער אזוי־גערופענער נאַציאָנאלער פרינציפּ, אין דער פאָרם ווי ער איז אין אונזער צייט אוועקגעשטעלט געוואָרן פון די רעגיערונגען פון פראַנקרייך, רוסלאַנד און פרייסען, ווי אויך פון פיעלע דייטשע, פוילישע, אימאַליענישע און אונגארישע פאטריאָטען, איז מעהר ניט ווי א קינד פון דער רעאקציע, וואָס איז להיפוך דעם גייסט פון דער רעוואָלוציע; דער פרינציפּ, וועלכער איז בעצם אויף דעם העכסטען גראד אריסטאקראטיש, דערגעהט ביז צו דער פאראכטונג פון פעלקער שפראכען, וואָס האבען קיין ליטעראטור ניט; וועלכער אין זיין עצם לייקענט אפּ די פרייהייט פון די פראָווינצען און די רעאלע אויטאָנאָמיע פון די קאָמונעס, און ווערט אויפגעהאלטען אין אלע לענדער ניט פון די פאָלקס־מאסען, וועמעס רעאלע אינטערעסען ער איז סיסטעמאטיש מקריב צוליעב דעם אזויגערופענעם אלגע־

טען; די פּראָגען וועגען נאַטירלעכע, פּאָליטישע, סטראַטעגישע און האַנדלעס גרעניצען, דאָרפען פון איצט אָן פּאַרעכענט ווערן אלס זאכען וואָס געהערן צו דער געשיכטע פון אלטערטום און דאָרפען ענערגיש פּאַרוואָרפען ווערן פון אלע אַנהענגער פון דער לינע.

7) די אַנערקענונג פון דעם אבסאָלוטען רעכט אויף פולער אויטאָנאָמיע פאר יעדער נאציאָן, צי גרויס צי קליין; פאר יעדען פאָלק, צי שוואַך צי שטאַרק; פאר יעדער פּראָווינץ, פאר יעדער קאָמונע, אָבער נאָר אונטער איין באדינג, אז די אינערליכע אָרדנונג פון איינעם פון די אויסגערעכענטע, זאָל ניט זיין קיין דראָהונג און קיין געפאַהר פאר דער אויטאָנאָמיע און פרייהייט פון די שכנ'ישע לענדער.

8) פון דעם אומשטאַנד, וואָס אירגענד וועלכע לאַנד איז א טייל פון וועלכען עס איז שטאַאט, איז נאָך ניט געדרונגען אז זי איז מחויב, אויב אפילו זי האָט זיך פרייוויליג אַנגעשלאָסען, תמיד צו פאַרלייבען ניט אבגעטיילט. קיין אייביגע פאַרפליכטונג קאָן ניט דערלאָזען ווערן פון דער מענשלעכער גערעכטיגקייט, די אייניציגע מיט וועלכער מיר מעגען זיך רעכענען, און מיר אַנערקענען קיינמאָל ניט קיין אַנדערע רעכט אדער אַנדערע פליכטען, חוץ די וואָס זיינען באזירט אויף גערעכטיגקייט. דאָס רעכט פון פרייער פאַראייניגונג און דאָס רעכט פון פרייער צעשיידונג זיינען די ערשטע און וויכטיגסטע פון אלע פּאָליטישע רעכטען; דאָס איז א רעכט אהן וועלכען די קאָנפעדעראַציע וועט שטענדיג זיין ניט מעהר ווי א פאַרמאַסקירטע צענטראַליזאַציע.

9) פון דעם וואָס מיר האָבען ביז איצט געזאָגט פאָלגט, אז די לינע דארף אָפען פאַרדאַמען יעדען פאַרבאַנד פון איין טייל אדער אָן אַנדערן פון דער אייראָפּאַישער דעמאָקראַטיע מיט מאַנארכיסטישע שטאַאטען, אפילו וועו דער דאָזיגער פאַרבאַנד זאָל האָבען אלס צוועק אומצוקעהרן די אומאָפּהענגיגקייט אדער די פרייהייט צו אָן אונטערדריקט לאַנד; וואָרים אזא פאַרבאַנד קאָן נאָר ברענגען צו ענטוישונג, און ער וואָלט צו דערזאלבער צייט אויך געווען א פאַרראַט צו דער זאך פון דער רעוואָלוציאָן.

10) אין געגענזאַץ צו דעם, טאָקע דערפאַר, וויל זי איז א פרידעם־לינע און איז איבערצייגט, אז קיין פרידען קאָן ניט אַנדערש אויסגעקעמפט און באַפעסטיגט ווערן ווי נאָר דורך דער

פאַר איהר יסוד ניט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר די אינטערעסען, פאָ־דערונגען און די נאַטירליכע נייגונגען פון דער באַפעלקערונג; קיין אַנדער פּרינציפּ, ווי די פרייע פעדערירונג פון די איינצעלנע אין קאָמונעס, פון די קאָמונעס אין פּראָווינצען*, פון די פּראָווינצען אין נאַציאָנען, און ענדליך, פון די לעצטע אין די „פאַראייניגטע שטאַאטען פון אייראָפּאַ" צוערשט, און דערנאָך פון דער גאַנצער וועלט.

6) עס פאָלגט דערפון די פאָלשטענדיגע פאַרניכטונג פון אַלץ, וואָס ווערט אָנגערופען דאָס היסטאָרישע רעכט פון די שטאַאַ־

---

* דער באַוואוסטער איטאַליענישער פּאַטריאָט זשאָזעף מאַדזיני, וועמעס רעפּובליקאַנישער אידעאַל איז געווען ניט קיין אַנדער זאַך, ווי די פראַנצויזישע רעפּובליק פון 1793, איבערגעשמאָלצען אין די פּאָעטישע טראַדיציעס פון דאַנטע און אין די הערשאַפטט־ליעבענדע ער־אינערונגען פון דעם וועלט־באַהערשענדען רוים, דערנאָך איבערגעזעהן און אויסגעבעסערט לויט דעם האַלב־ראַציאָנאַלען און האַלב־מיסטישען שטאַנדפּונקט פון דער נייער טעאָלאָגיע, דער דאָזיגער מערקווירדיגער פּאַטריאָט, מאַכטזיכטיג, ליידענשאַפטליך און שטענדיג אויסערגעוועהנליך, ניט קוקענדיג אויף אַלע אָנשטרענגונגען, וואָס ער האָט געמאַכט זיך אויפצוהויבען צו דער הויך פון אינטערנאַציאָנאַלער גערעכטיגקייט, אַ פּאַטריאָט, וועלכער האָט שטענדיג פאָרגעצויגען די גרויסקייט און די מעכטיגקייט פון זיין פאַטערלאַנד, ווי זיין אייגענע פרייהייט און וואָהל־זיין, — מאַדזיני איז שטענדיג געווען אַ פאַר'עקשנ'טער געגנער פון אויטאָנאָמיע פאַר די פּראָווינצען, וואָס וואָלט נאַטירליך געשטערט די שטרענגע איינפאָרמיגקייט פון זיין גרויסען איטאַליענישען שטאַאַט. ער באַהויפּטעט, אַז אַלס געגענגעוויכט צו דער אַלמעכטיגקייט פון אַ פעסט איינגעפונדעוועטער רעפּובליק איז גענוג די אויטאָנאָמיע פון די קאָמונען. ער מאַכט אַ טעות, קיין איין קאָמונע, באַזונדער גענומען, וואָלט ניט געקאָנט זיך שטעלען געגען דער מאַכט פון אַזאַ ריעזיגער צענטראַליזאַ־ציע; זי וואָלט דערשטיקט געוואָרן. כדי אויסצוהאַלטען דעם קאַמף, וואָלט זי געמוזט זיך פאַראייניגען, צוליעב דער אַלגעמיינער זעלבסט־פאַרטיידיגונג, מיט די שכנ'ישע קאָמונעס, ד. ה. זי וואָלט געמוזט צוזאַמען מיט זיי בילדען אַן אויטאָנאָמע פּראָווינץ. אַחוץ דעם, אויב די פּראָ־ווינצען וועלען ניט זיין אויטאָנאָם, וועט זייער פאַרוואַלטונג מוזען אי־בערגעגעבען ווערן צו די אָנגעשטעלטע פון שטאַאַט. עס איז ניט פאַראַן קיין מיטען צווישען אַ שטרענג אויסגעהאַלטענעם פעדעראַליזם און אַ ביוראָקראַטישען רעזשים. עס פאָלגט דערפון, אַז די רעפּובליק, צו וועלכער עס שטרעבט מאַדזיני, וואָלט געווען אַ ביוראָקראַטישער שטאַאַט, און פאָלגליך אויך אַ מיליטערישער, וואָס איז געגרינדעט צוליעב אוי־סערליכער מעכטיגקייט, ניט צוליעב אינטערנאַציאָנאַלער גערעכטיגקייט און אינערליכער פרייהייט. אין 1793, אונטער דער הערשאַפט פון טעראָר, זיינען די קאָמונעס פון פראַנקרייך ערקלערט געוואָרן אַלס אויטאָנאָם; דאָס האָט אָבער ניט געשטערט, אַז זיי זאָלען דערשטיקט ווערן דורכ'ן רעוואָלוציאָנערן דעספּאָטיזם פון קאָנווענט, אָדער בעסער געזאָגט, פון דער פּאַריזער קאָמונע, פון וועלכער דער נאַטירליכער יורש איז געוואָרן נאַפּאָלעאָן.

2) אַז די „שטאַטען פון איראָפּא" וועט זיך ניט קאָנען אויסבילדען פון די שטאַטען וווּ זיי זיינען איצט, צוליעב דער משונה'דינער אומגלייכהייט פון זייערע רעלאַטיוון קרעפטען.

3) אַז דער ביישפּיעל פון דער אָבגעשטאָרבענער גערמאַנישער קאָנפעדעראַציע האָט אויף אַן אומבאשטרייטבאַרען אופן באַוויזען, אַז א קאָנפעדעראַציע פון מאַנארכיסטישע מלוכות איז ניט מעהר ווי א חוזק; אַז זי איז ניט ביכולת צו גאַראַנטירען די פעלקער, ניט קיין שלום און ניט קיין פרייהייט.

4) אַז קיין צענטראַליזירטער, ביוראָקראַטישער און שוין מיט דעם אַליין מילִיטעריישער שטאַאט, וועלן אפילו ער זאָל זיך אָנרופען רעפובליקאַניש, וועט ניט קאָנען אויף אַן אויפריכטיגען און ערנסטען אופן אריינקומען אין דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפעדעראַציע. לויט זיין קאָנסטיטוציע, וועלכע וועט שטענדיג זיין אַן אָפענע אָדער פאַרמאַסקירטע פאַרלייקענונג פון פרייהייט אין גערלִיך, וועט ער מוזען זיין א שטענדיגער אַרויסרוף צו מלחמה, א שטענדיגע געפאַהר פאַר דער עקזיסטענץ פון די שכנ'ישע לענדער. זייענדיג געגרינדעט הויפּטזעכלִיך אויף א פריהערדיגען אקט פון גוואַלט, עראָבערונג, אָדער דאָס וואָס מען רופט אין פּריוואַטען לעבען ננבה דורך אריינברעכען זיך, — אויף אַן אקט וואָס האָט באַקומען די ברכה פון דער קירכע פון וועלכער עס איז רעליגיע, איז נעהיילינט געוואָרן דורך דער צייט און דורך דעם אלעם וואָס וועלט פאַרוואַנדעלט אין דער געשיכטע אלס רעכט, — און זיך אנשפּאַרענדיג אויף אָט דער נעטלִיכער פאַרהיילִיגונג פון דער טריומפירענדער גוואַלט וווּ אויף אַן אויסשלִיסלִיכען און העכערן רעכט, מיט דעם אַליין באַטראַכט זיך שוין יעדער צענטראַליזירטער שטאַאט אלס די אבסאָלוטע פאַרלייקענונג פון די רעכטען פון אלע אנדערע מלוכות, און אנערקענט ניט זייער רעכט אין די גרעסאָנע אָפּמאַכען, סיידען ער האָט אין דעם א פּאָליטישען אינטערעס, אָדער ער קאָן זיך אנדערש ניט העלפען.

5) אַז אלע אָנהענגער פון דער ליגע וועלען פאָלגלִיך מוזען אנשטרענגען אלע זייערע כחות אויף איבערצובויען זייערע פאַרלענדער, כדי צו ענדערן אין זיי די אלטע אָרגאַניזאַציע, וואָס זיי געבויט פון אויבען ביז אָראָפּ אויף גוואַלט און אויף דעם פרינציפּ פון הערשאפט, אויף א נייער אָרגאַניזאַציע, וועלכע האָט

און הומאניטערע אידעען, וואס זיינען פראקלאמירט געוואָרן פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, מוזען מיר אָבער פארוואַרפען איהר שטאַטס־פּאָליטיק און אויף אן אנטשלאָסענעם אופן אָנ־נעהמען די נאָרד־אַמעריקאַנישע פרייהייטס־פּאָליטיק.

I

פעדעראַליזם.

מיר זיינען גלויקליך מיט דער מעגליכקייט צו דערקלערן, אז אָט דער פּרינציפּ איז איינשטימיג פּראקלאמירט געוואָרן אויפ'ן זשע־נעוואר קאָנגרעס. די שוויץ גופא, וועלכע, אגב אורחא, באנוצט אזוי ערפאָלגרייך דעם דאָזיגען פרינציפּ אין דער פראקטיקע, האָט זיך אָן איהם אָנגעשלאָסען אָהן וועלכער עס איז באשרענקונג און האָט איהם אויפגענומען מיט דער גאַנצער בריייטקייט פון זיינע פאָלגען. צום אומגליק, איז אָט דער פרינציפּ אין די רעזאָלוציעס פון קאָנגרעס געווען זעהר שלעכט פארמולירט, און איז אויך דורכ־געפיהרט געוואָרן בלויז אויף אן אינדירעקטען אופן. ערשטענס, צולייב דער ליגע, וואס מיר דארפען גרינדען, און צווייטענס צו־ליעב דעם זשורנאל, וועלכען מיר דארפען ארויסגעבען אונטער'ן טיטעל: „די פאראייניגטע שטאַטען פון אייראָפּא." אין דער־זעלבער צייט אָבער, ליויט אונזער מיינונג, דארף ער פארנעמען דעם ערשטען אָרט אין אונזער פרינציפּען־ערקלערונג.

דאָס איז זעהר א טרויעריגע פארנאכלעסיגונג, וועלכע מיר דארפען זעהן וואס גיכער צו פאַרריכטען. אין אינקלאַנג מיט דעם איינשטימיגען באשלוס פון זשענעוואר קאָנגרעס מוזען מיר פון דאָס נייע פּראָקלאַמירן:

1) כדי צו פאַרהעלפען דעם טריאומף פון פרייהייט, גע־רעכטיגקייט און פרידען אין די געגענזייטיגע באציהונגען פון די פעלקער אין אייראָפּא, כדי צו מאכען אוממעגליך א בירגער־קריעג צווישען די פארשיידענע פעלקער, וואס שטעלען צונויף די אי־דעאלישע משפחה, איז פאראן נאר איין מיטעל: די פאַרמירונג פון א „פאראייניגטע שטאַטען פון אייראָפּא".

פאַרלייקענונג פון דער גאַנצער פרייהייט: די צענטראַליזאַציע און די אַלמעכטיגקייט פון שטאַאַט.

אַ ניי־אויפגעלעבטע דורך דער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג, אמת, באַשטריטען פון די זשיראָנדיסטען, נאָר מיט קנאַפּען ערפאָלג, איז די דאָזיגע צענטראַליזאַציע פאַרפאָלקאָמט געוואָרן דורך דעם נאַציאָנאַלען קאָנווענט. ראָבעספּיער און סען זשיסט זיינען גע־ווען איהרע אמת'ע באַנייער; קיין זאַך איז ניט פאַרגעסען גע־וואָרן אין דער נייער רעגיערונגס־מאַשין, אַפילו ניט דאָס „אויבער־שטע וועזען" צוזאַמען מיט דער רעליגיע פון שטאַאַט. זי האָט נאָר געוואַרט אויף דעם געשיקטען מאַשיניסט, וואָס זאָל אַרויס־צייגען פאַר דער פאַרוואונדערטער וועלט די אונטערדריקענדע מאַכט, מיט וועלכער עס האָבען איהר באַשאָנקען איהרע ניט־פאָר־זיכטיגע בויער... און נאַפּאָלעאָן איז ערשינען. און אָט אַזוי האָט די רעוואָלוציע, וועלכע איז פון אָנהויב געווען באַזעעלט בלויז פון ליעבע צו פרייהייט און מענשליכקייט, מיט דעם נאָר אַליין וואָס זי האָט געגלויבט אין דער מעגליכקייט פון אַן אויסגלייך צווישען פרייהייט און מענשליכקייט מיט דער צענטראַליזאַציע פון שטאַאַט, דער'הרג'עט זיך אַליין, דער'הרג'עט זיי, און קיין אַנדער זאַך ניט געבאָרן, אויסער דער מיליטערישער דיקטאַטור, דעם צעזאַריזם.

איז דען ניט קלאָר, מיינע הערען, אַז כדי צו ראַטעווען אין אייראָפּאַ די פרייהייט און דעם פרידען מוזען מיר אַנטקעגענ־שטעלען אָט דער משונה'דיגער און דריקענדער צענטראַליזאַציע פון די מיליטערישע, ביוראָקראַטישע, דעספּאָטישע, מאָנאַרכיסטישע, קאָנסטיטוציאָנעלע און אַפילו רעפּובליקאַנישע שטאַאַטען, דעם גרויסען רעטונגס־פּרינציפּ פון פעדעראַליזם, — דער פּרינציפּ, ווע־מעס פּראַכטפולע ערשיינונג האָט אונז געגעבען, צווישען אַנדע־רעס, די לעצטע געשעהעניש אין די פאַראייניגטע שטאַאַטען פון נאָרד־אַמעריקא? * פון איצט אָן דאַרף זיין קלאָר פאַר אַלע וואָס פאַרלאַנגען אויפריכטיג די באַפרייאונג פון אייראָפּאַ, אַז בלייבענ־דיג ביי זייער גאַנצער סימפּאַטיע צו די גרויסע סאָציאַליסטישע

* באַקונין מיינט דאָ דעם „בירגער־קריעג", פאַר דער אָפּשאַפונג פון דער נעגער־שקלאַפעריי.—איב.

און אז זי וועט ניט זיין ביכולת צו פארזיכערן איהרע אונטערטא־
נען, אפילו וען זיי זאלען זיך רופען בירגער, מיט וואוילשטאנד
און פרייהייט. האבען מיר רעכט ניט געזאהן, ווי די גרויסע פראנ־
צויזישע נאציאן האט זיך צוויי מאל ערקלערט פאר א דעמאקרא־
טישער רעפובליק, און ביידע מאל האט זי פארלאנגט איהר פרי־
הייט און זיך געלאזט אריינשלעפען אין ערבערונגס מלחמות?

וועלען אויך מיר, ווי פיעלע אנדערע, צושרייבען אט די טרוי־
עריגע נידערלאגעס צו דעם לייכטזיניגען טעמפעראמענט און די
היסטארישע דיספילינירטע געווען־הייטען פון פראנצויזישען
פאלק, וועלכער, ווי עס באהויפטען זיינע פארלויימדער, איז נאר
פעהיג אויסצוקעמפען פרייהייט דורך א פלעצליכען אויסברוך, קאן
זיך אבער ניט באנוצען מיט איהר און איינפיהרען איהר אין דער
פראקטיק?

עס איז אוממעגליך, פאר אונז, מיינע הערען, זיך אנצושליסען
אן דער דאזיגער פאראורטיילונג פון א גאנצען פאלק, פון איינעם
פון די קולטורעלסטע פעלקער אין אייראפא. מיר זיינען איבער־
צייגט, אז אויב פראנקרייך האט צוויי מאל כסדר פארלארן איהר
פרייהייט און האט צוגעזאהן, ווי איהר דעמאקראטישע רעפובליק
ווערט פארוואנדעלט אין א דיקטאטור און אין א מיליטערישער
דעמאקראטיע, פאלט די שולד פון דעם ניט אויף דעם כאראקטער
פון פאלק, נאר אויף זיין פאליטישער צענטראליזאציע. די דא־
זיגע צענטראליזאציע, וועלכע איז פון לאנג אן צוגעגרייט געווארן
דורך די פראנצויזישע קעניגע און שטאאטסלייט און איז שפעטער
פארקערפערט געווארן אין א מענשען, וואס די העפליכע הויף־
טעאריק האט גערופען דער „גרויסער קעניג", איז דערנאך, דורך
די מיאוס'ע מעשים פון דער אפגעלעבטער מאנארכיע, אריינגע־
שטויסען געווארן אין אן אפגרונד, וואו זי וואלט זיכער אונטער־
געגאנגען אין שמוץ, ווען די רעוואלוציע וואלט איהר ניט אויפ־
געהויבען מיט איהר מעכטיגען ארעם. יא, ס'איז א מערקווייר־
דיגע זאך: אט די גרויסע רעוואלוציע, וועלכע האט צום ערשטען
מאל אין דער געשיכטע פראקלאמירט די רעכטען ניט נאר פון
בירגער, נאר פון מענשען — איז געווארן די יורש'טע פון דער מא־
נארכיע, וועמען זי האט געטויט, און האט צוריק אויפגעלעבט די

קאַנישער. און דאריבער מוז אונזער ליגע אויך זיין, צו גלייכער צייט, אי דעמאָקראַטיש, אי רעפובליקאַניש.

און איך דענק, מיינע הערען, אז מיר זיינען דאָ אלע רעפובליקאַנער אין דעם זין, וואָס פאַרכאפט פון די אומבארמהארציגע רעזולטאטן, געוואָרענט פון די רעטענדע און צוגלייכער צייט גרויזאמע לעקציעס פון דער געשיכטע, פון די אלע ערפאַהרונגען פון דער פאַרגאַנגענהייט, און באזונדערס פון די געשעהענישען, וואָס פאַרפינסטערן אייראָפּע זינט 1848, און פון די געפאַהרען, וואָס דראָהען איהר נאָך איצט, זיינען מיר אלע גלייך געקומען צו דער איבערצייגונג: אז מאָנארכיסטישע אינסטיטוציעס שטימען ניט מיט דער מלוכה פון פרידען, געראַטיגקייט און פרייהייט.

וואָס איז שייך צו אונז, מיינע הערען, האַלטען מיר פאַר אונזער חוב, אלס רוסישע סאָציאַליסטען און אלס סלאַווען, אפען צו דערקלערן, אז פאַר אונז האָט דאָס וואָרט רעפובליק קיין אנדער וועדט ניט, אויסער א ר י י ן נ ע ג א ט י ו ע ן: ער מיינט די צעשטערונג און די פאַרניכטונג פון דער מאָנארכיע. דער דאָזיגער וואָרט איז ניט נאָר ניט בכח אונז צו באַגייסטערן, נאָר אומגעקערט, יעטוועדעס מאָל ווען מען שטעלט ארוים די רעפובליק אלס פאָזיטיווען און ערנסטען ענטפער אויף אלע צייטיגע אנגעוואַטאָגטע פראַגען, אלס דעם העכסטען ציעל פאַר וועמעס דערגרייכונג מיר דארפען אָנוועגדען אלע אונזערע כחות, פיהלען מיר די נויטוועגדיגקייט צו פראָטעסטירן.

פון נאָנצען הארצען האסען מיר די מאָנארכיע; קיין זאָך גלוסטען מיר ניט אזוי, ווי צו זעהן איהר פאָל אין גאָנץ אייראָפּע און אין דער נאָנצער וועלט, און מיר זיינען איבערצייגט, אזוי ווי איהר, אז איהר פאַרניכטונג איז אן אומפאַרמיידליכער באדינג פאַר דער פרייהייט פון דער מענשהייט. פון דעם שטאַנדפונקט זיינען מיר אויפריכטיג רעפובליקאַנער. מיר דענקען אָבער ניט, אז די פאַרניכטונג פון דער מאָנארכיע איז שוין גענוג, אום צו באפרייען די פעלקער און זיי געבען פרידען און גערעכטיגקייט. פאַרקעהרט, מיר זיינען פעסט איבערצייגט, אז א גרויסע, מילי־טערישע, ביוראָקראַטישע, פאָליטיש צענטראַליזירטע רעפובליק קאָן און מוז אומבאדינגט ווערן אן ערָאבערונגס־מלוכה אין דער אויסערליכער פאָליטיק, אן אונטערדריקענדע אין דער אינערליכער,

דער וואָרט דעמאָקראַטיע באַצייכענט ניט קיין אַנדער זאַך, ווי די פאַרוואַלטונג פון פאָלק דורכ'ן פאָלק און פאַר'ן פאָלק, פאַרשטעהענדיג אונטער דעם וואָרט פאָלק די גאַנצע מאַסע פון בירגער — און אין דער היינטיגער צייט דאַרף מען נאָך צוגעבען: און בירגערינס, — וועלכע שטילען צוזאַמען די נאַציאָן.

אין דעם זין זיינען מיר אַלע זיכער דעמאָקראַטען.

מיר דאַרפען אָבער אין דערזעלבער צייט אָנערקענען, אַז דער אויסדרוק דעמאָקראַטיע איז נאָך ניט גענוג פאַר דער גענויער באַשטימונג פון דעם כאַראַקטער פון אונזער ליגע, און אַז באַזונדער באַטראַכט קאָן ער אויך, פונקט ווי דער אויסדרוק: פרייהייט, געבען אַ געלעגענהייט פאַר צוויידייטיגקייט. האָבען מיר דען ניט געזעהן אין אַמעריקע, אין אָנהויב פון דעם יאָהרהונדערט, אַז די פלאַנטאַטאָרס, די שקלאַפענהאַלטער אין דרום און אַלע זייערע אָנהענגער אין די צפון־שטאַאַטען, האָבען זיך גערופען דעמאָקראַטען? און דער היינטיגער צעזאַרים, מיט אַלע זיינע אויטאָריטערע פאָלגען, וועלכע הענגען ווי אַ שרעקליכע געפאַהר איבער אַלץ, וואָס רופט זיך מענשליכקייט אין אייראָפּאַ, רופט ער זיך דען ניט אויך דעמאָקראַטיש? און אַפילו דער מאָסקווער און פעטערבורגער אימפּעריאַליזם, אָט דער שטאַאַט אָהן פראַזען, דער אידעאַל פון אַלע צענטראַליזירטע, מיליטערישע און ביוראָקראַטישע מלוכות, האָט ער דען ניט, ניט לאַנג צוריק, אין נאָמען פון דעמאָקראַטיע, דערשטיקט פוילען?

עס איז אַלזאָ קלאָר, אַז דעמאָקראַטיע אָהן פרייהייט קאָן ניט דיענען אַלס אונזער פאָהן. אָבער וואָס איז אַזוינס אַ דעמאָקראַטיע, געגרינדעט אויף פרייהייט, אויב ניט אַ רעפּובליק? די פאַראייניגונג פון פרייהייט מיט פריווילעגיעס באַשאַפט אַ מאָנאַרכיסטיש קאָנסטיטוציאָנעלען רעזשים; אָבער די פאַראייניגונג פון פרייהייט מיט דעמאָקראַטיע קאָן בלויז עקזיסטירן אין אַ רעפּובליק. פון פאָרזיכטיגקייט וועגען, מיט וואָס מיר קאָנען ניט איינשטימען, האָט דער זשענעווער קאָנגרעס געפונען פאַר נויטיג זיך צוריקצוהאַלטען אין זיינע רעזאָלוציעס פון אַרויסצוברענגען דעם וואָרט רעפּובליק. אָבער, פּראָקלאַמירענדיג זיין פאַרלאַנג „צו באַגרינדען דעם פרידען אויף דעמאָקראַטיע און פרייהייט", האָט ער זיך ניט־ווילענדיג אַרויסגעשטעלט אַלס רעפּובלי־

ערנסטע אָנהענגער, אויף וועלכע מען וועט זיך מענען פאַרלאָזען, — און אונזער אויפריכטיגע, אויפקלערענדע, ערנסטע פראָפּאַגאַנדע וועט ניט פאר׳סמ׳ען, נאָר וועט נאָך גייסטיג געזינטער מאכען דעם עולם.

לאָמיר זשע באטראכטען, וואָס זיינען די פרינציפּען פון אונזער נייער אסאָציאציע? זי רופט זיך די ליגע פון פרידען און פרייהייט. דאָס מיינט שוין פיעל; דורך דעם אונטערשיידען מיר זיך פון אלע די, וועלכע זוכען דעם פרידען אום יעדען פרייז, אפילו פאר דעם פרייז פון פרייהייט און מענשליכער ווירדע. מיר אונטערשיידען זיך אויך פון דער ענגלישער פרידענס־געזעלשאפט, וועלכע לעגט אוועק אָן א זייט יעדע פאָליטיק, און שטעלט זיך פאָר, אז אונטער דער היינטיגער אָרדנונג פון רעגירונג אין איראָפּא, איז פרידען מענליך. אין נענענזאַץ צו אָט די אולטרא־פרידליכע טענדענצען פון דער פאריזער און ענגלישער געזעלשאפטען, דערקלערט אונזער ליגע, אז זי גלויבט אין פרידען, אז זי פארלאנגט פרידען בלויז מיט דעם אומבאדינגטען תנאי פון פרייהייט.

פרייהייט איז דאָס גרויסע וואָרט, וואָס באצייכענט די ערהאבענסטע זאך, וועלכע וועט קיינמאל ניט אויפהערן אָנצוציינדען די הערצער פון אלע לעבעדיגע מענשען. אָבער זי פאָדערט א פינקטליכע, נענוע אויסטייטשונג. אַנדערש וועלען מיר זיך פון צוויי־דייטיגקייטען ניט ארויסדרעהען, און מיר קאָנען נאָך דערזעהן אין אונזערע רייהען ביוראָקראטען, אָנהענגער פון בירגערליכער פרייהייט, מאָנארכיסטען־קאָנסטיטוציאָנאליסטען, ליבעראלע אריסטאָקראטען און בורזשוען, וועלכע זיינען אלע מעהר אָדער וועניגער פיינדליך צו דער דעמאָקראטיע. זיי וועלען ביי אונז בילדען די מעהרהייט, אונטער דעם אויסרייד, אז זיי ליעבען אויך די פרייהייט.

כדי אויסצומיידען די פאַלגען פון אזא טרויעריגער מיספער־שטענדניש, האָט דער זשענעוואר קאָנגרעס דערקלערט, אז ער וויל „גרינדען דעם פרידען אויף דעמאָקראטיע" און אויף פרייהייט", פון וואנען עס איז נעדרונגען, אז כדי צו זיין א מיטגליעד פון אונזער ליגע דארף מען זיין א דעמאָקראט. דאָס הייסט, אז עס ווערן אויסגעשלאָסען אלע אריסטאָקראטען, אלע אָנהענגער פון וועלכע ניט איז פריוויליגיעס, פון וועלכע ניט איז מאָנאָפּאָלען, אָדער וועלכע ניט איז פאָליטישע אויסנאהמען, וואָרים

אידעע און ריכטונג, זאל ניט קאנען ווערן איהרער א מיטגליעד?

דארפען מיר זיך דען ניט ארגאניזירן אויף אזא אופן, אז א גרויסע צאהל פון אונזערע אנהענגער זאלען שטענדיג פארבלייבען טריי צו די געפיהלען, וועלכע באגייסטערן אונז היינט, און פעסט־שטעלען אזעלכע כללים פאר אריינגעמען מיטגליעדער, אז אויב אפילו דער פערזענליכער צונויפשטעל פון די קאמיטעטען זאל זיך בייטען, זאל אבער דער גייסט פון דער ליגע פארבליבען אומפארענדערט?

מיר קאנען דאס אנדערש ניט דערגרייכען, סיידען מיר זאלען פעסטשטעלען און באשטימען אונזערע פרינציפען אזוי קלאר, אז קיינער, וועלכער איז אין אין פרט אדער אין א צווייטען געגען זיי, זאל ניט קאנען פארנעמען קיין פלאץ אין אונזערע רייהען.

ס'איז קיין ספק ניט, אז אויב מיר וועלען ניט דייטליך פאר־מולירען דעם אמת'ן כאראקטער פון אונזערע פרינציפען, וועט די צאהל פון אונזערע אנהענגער דורכדעם קאנען ווערן זעהר גרויס. אין אזא פאל וואלטען מיר, ווי ס'האט אונז פארגעשלאגען דער דעלענאט פון באזעל, הער שמירלען, געקאנט ארייננעהמען אין אונ־זערע רייהען א סך מיליטער־לייט און גייסטליכע, — פארוואס ניט קיין פאליציסטען? — אדער לויט דעם ביישפיעל פון דער „פרידענס ליגע", וואס איז געגרינדעט געוואָרן אין פאריז אונטער דער שוץ פון קיסר, וועלען די הערען מישעל שעוואליע און פרעדריק פאססי, איינבעטען עטליכע באריהמטע פרייסישע, עסטרייכישע און רוסישע פרינצעסינס, אז זיי זאלען גנעדיג איינוויליגען אנצו־נעהמען דעם טיטעל פון עהרענמיטגליעדער פון אונזער אסאסיאציע.

אבער, ווי דער שפריכוואָרט זאגט: „דער וואס כאפט א סך, דער בלייבט ביי וועניג"; מיר וואלטען זיך אט די מציאה'דיגע פאר־אייניגונג אייניגעקויפט בלויז פאר דעם פרייז פון פאלשטענדיגער זעלבסט־פארלייקענונג, און אינמיטען פון דער נאנצער מאסע פון צוויידיטיגקייטען און פראזען, וועלכע פאר'סמ'עז אין דער איצ־טיגער צייט די געזעלשאפטליכע מיינונג פון אייראפא, וואלטען מיר נעווארן אן איבעריגער ניט געלונגענער וויץ און וויטער גארנישט.

פון דער אנדער זייט איז קלאר, אז אויב מיר וועלען אפען דערקלערן אונזערע פרינציפען, וועט די צאהל פון אונזערע אנ־הענגער זיין א באגרעניצטע, אבער לכל הפחות וועלען דאס זיין

3) צוליעב אט דער פראפאגאנדא גרינדען א צייטונג.

איז עס דען ניט קלאר, אז כדי מיר זאלען קאנען ריכטיג דורכפיהרן די דריי זאכען, דארפען מיר קודם כל פעסטשטעלען די פרינציפען, וועלכע זאלען באשטימען, שוין אהן שום צוויידייטיגקייט, דעם כאראקטער און דעם ציעל פון דער לינע? די דאזיגע פרינציפען וועלען פון איין זייט באגייסטערן און ריכטען אונזער שריפטליכע, ווי די מינדליכע פראפאגאנדע, און פון דער צווייטער זייט וועלען זיי דיענען אלס באדינגונגען און אלס באזים פאר דעם אויפנעהמען נייע מיטגליעדער. דער לעצטער פונקט, מיינע הערען, שיינט אונז צו זיי זעהר וויכטיג. וואהרים די גאנצע צוקונפט פון אונזער לינע וועט זיין אפהענגיג פון די אידעען און נייגונגען, ווי אויך פון די פאליטישע און סאציאלע, עקאנאמישע און מאראלע טענדענצען פון די נייע אנקומענדע מאסען, פאר וועלכע מיר וועלען עפענען אונזערע רייהען. פארמירענדיג אן אינסטיטוציע, אויף דעם העכסטען גראד א דעמאקראטישע, פרעטענדירען מיר ניט צו פארוואלטען אונזער פאלק, ד. ה. די מאסען פון אונזערע אנהענגער, פון אויבען; און ווי נאר אונזער געזעלשאפט וועט זיך ריכטיג איינארדענען, וועלען מיר זיך מעהר ניט ערלויבען ארויפצווינגען אויף איהר די אויטאריטעט פון אונזערע גרעאנקען. אומגעקעהרט, מיר ווילען, אז אלע אונזערע פראווינציעלע אונטערקאמיטעטען און נאציאנאלע קאמיטעטען, און אפילו דער צענטראלער אדער אינטערנאציאנאלער קאמיטעט גופא, זאלען ערווארטלט ווערן פון אונטען ביז אויבען דורך דער אפשטימונג פון אלע אונזערע אנהענגער פון אלע לענדער, און זיי זאלען אויף אזא אופן ווערן דער ריכטיגער און גענארכזאמער אויסדרוק פון זייערע געפיהלען, פון זייערע אידעען און ווילען. אבער איצט, טאקע דערפאר, ווייל מיר האבען באשלאסען זיך צו אונטערווארפען אין אלע, ווען וועט האבען א שייכות מיט דער אלגעמיינער טעטיגקייט פון דער לינע, אונטער דעם וואונש פון דער מאיאריטעט; איצט, ווען מיר געפינען זיך נאך אין א קליינער צאהל, דארפען מיר דען ניט, אויב מיר ווילען ניט אז אונזער לינע זאל ווען עס איז אפווייכען פון איהר ערשטער אידעע און ריכטונג, וועלכע די איניציאטארען האבען איהר געגעבען, מוזען מיר דען ניט אננעהמען קיין מיטלען, אז קיינער פון די, ווען האבען נייגונגען ווען זיינען געגענגעזעצט דער דאזיגער

פון א געהויבענעם הארצען, א קלאָרן און פעסטען שכל, א קלאָר באשטימטען ציעל און א שטאַרקען מוט.

מיינע הערען, מיר האָבען אונטערנומען א נרויסע זאַך, לאָמיר זיך דערהויבען צו דער הויכקייט פון אונזער אונטערנעהמונג. זי וועט זיין נרויס אָדער לעכערליך, מיטעלמעסיג טאָר זי ניט זיין; און כדי די זאַך זאָל זיין נרויס, איז לכל הפחות נויטיג, אז מיר, דורך אונזער דרייסטקייט און אויפריכטינקייט, זאָלען זיך אַרויס־ווייזען אלס אזעלכע.

ניט קיין אקאדעמישען אנאליז פון פרינציפען לענען מיר פאָר איצט פאָר אייער אויפמערקזאמקייט. מיר לאָזען ניט ארויס פון אויג, אז מיר זיינען זיך דאָ הויפטזעכליך צוזאמענגעקומען, כדי אָנצומערקען די אלע מיטלען און די אלע פאָליטישע מאסרעגלען, וואָס זיינען נויטיג פאָר דער פארווירקליכונג פון אונזער זאַך. מיר ווייסען אָבער אויך, אז אין דער פאָליטיק איז אן אָרענטליכע, ניצליכע, פראקטישע טעטיגקייט אוממעגליך, אהן א קלאָר־באשטימ־טער טאָעריע און אהן א לייטענדען ציעל. אין נעגענפאל, ווי מיר זאָלען ניט זיין באגייסטערט פון די בריליטסטע און פרייהייטס־ליעבענדסטע געפיהלען, וואָלטען מיר נעקאָנט דערגרעהן צו א פראק־טיק, וואָס איז אינגאנצען להיפוך די געפיהלען; מיר וואָלטען נע־קאָנט אָנהויבען פון רעפובליקאנישע, דעמאקראטישע און סאָציא־ליסטישע איבערצייגונגען און פארענדיגען ווי ביסמארקיאנער אָדער ווי באָנאָפארטיסטען.

דריי זאכען מוזען מיר היינט טאָן:

1) פעסטשטעלען די באדינגונגען און די עלעמענטען פון א נייעם קאָנגרעס.

2) אָרגאניזירען אונזער ליגע, אויף וויפיעל דאָס וועט מעגליך זיין, אין אלע אייראָפעאישע לענדער; איהר אויסברייטען, און אונז דאכט זיך, אז דאָס איז זעהר וויכטיג, אפילו אויף אמעריקא, און גרינדען אין יעדען לאנד נאציאָנאלע קאָמיטעטען און פרא־ווינציעלע אונטערקאָמיטעטען, איבערלאָזענדיג פאָר זיי זייער פולע נעזעצליכע, נויטיגע אויטאָנאָמיע, און זיי אלע הירארכיש אונטער־אָרדנען דעם צענטראלען קאָמיטעט אין בערן. געבען די קאָמי־טעטען פולמאכט און די נויטיגע אינסטרוקציעס פאָר פראָפאָגאנדא און דעם אויפנעהמען פון נייע מיטגליעדער.

מיינע הערען!

די זאַך, וואָס באַשעפטיגט אונז היינט, איז צו אָרגאַניזירען און ענדגילטיג צו באַפעסטיגען די „פרידענס־און פרייהייטס־ליגע", נעהמענדיג אַלס באַזיס די פּרינציפּען, וועלכע זיינען פאָרמולירט געוואָרן פון פריהערדיגען פאַרוואַלטונגס־קאָמיטעט און וועלכע זיי־נען אָנגענומען געוואָרן פון קאָנגרעס. די דאָזיגע פּרינציפּען זיי־נען פון דעמאָלט אָן געוואָרן אונזער כאַרטיע, דער נויטווענדיגער באַזיס פאַר אַלע אונזערע ווייטערדיגע ארבייטען. מיר האָבען מעהר קיין רעכט ניט אַרונטערצונעמען פון זיי כאָטש דעם קלענסטען טייל; מיר קאָנען אָבער און עס איז אויך אונזער פליכט, זיי צו אַנטוויקלען.

די דערפילונג פון אָט דער פליכט איז אין דער איצטיגער צייט נאָך נויטווענדיגער, ווייל, ווי ס'איז אַלעמען באַוואוסט, זיינען די דערמאָנטע פּרינציפּען פאָרמולירט געוואָרן אין איילעניש, אונטער דעם דרוק פון דער האַרטער זשענעווער גאַסטפריינדליכקייט... מיר האָבען זיי אָנגעוואָרפען, אַזוי צו זאָגען, צווישען צוויי שטורעמס, זייענדיג געצוואונגען אָפּצושוואַכען אונזערע אויסדרוקען, כדי צו פאַרמיידען אַ גרויסען סקאַנדאַל, וועלכער וואָלט געקאָנט פיהרען צו דער פאָלשטענדיגער פאַרניכטונג פון אונזער זאַך.

היינט, ווען אַ דאַנק דער מעהר אויפריכטיגער און ברייט־הערציגער גאַסטפריינדליכקייט פון דער שטאָט בערן, זיינען מיר פריי פון יעדען אָרטיגען, אויסערליכען דרוק, מוזען מיר אָט די פּרינציפּען אַוועקשטעלען אין זייער גאַנצער אומבאַריהרבאַרקייט, אַוועקוואַרפענדיג יעדע צוויידייטיגקייט, אַלס אַ זאַך, וואָס איז ניט פּאַסיג פאַר אונז, וואָס איז ניט פּאַסיג פאַר דער גרויסער זאַך, וועלכער מיר זיינען גערופען געוואָרן צו באַגרינדען.

פאַרשווייגונג, האַלבע אמת'ען, אָפּגעקירצטע געדאַנקען, העפ־ליכע מילדקייט און די נאָכגעביגקייט פון שרעקעדיגער דיפּלאָ־מאטיע, דאָס אַלץ איז נוצלאָז אין דער פאַרווירקליכונג פון גרויסע זאַכען; אַזעלכע זאַכען ווערן נאָר פאַרווירקליכט מיט דער הילף

פעדעראַליזם, סאָציאַליזם און אַנטיטעאָלאָגיזם

א מאַמיווירטער פּאַרשלאַג צום צענטראַלען קאָמיטעט פון דער „פרידענס־און פרייהיוטס־ליגע", פון מיכאַיל באַקונין.
זשענעוואַ.

נאר אין איהר נופא, ניט נעגען איהר נאר דורך איהר, — צו דער אייגפיהרונג פון דער בריטסטער אינדיווידועלער פרייהייט און מענשליכער מאראליטעט.

און אזוי רוהיג אָפּטאָן זייערע אלע שעדליכע מעשים; פון דער צייט אָן, וואָס דער בורשואזיע איז מיאוס געוואָרן צו זיין די קאָוואדלע און איז אליין־געוואָרן דער האמער; מיט איין וואָרט, פון דער צייט, וואָס זי האָט באשאפען דעם מאָדערנעם שטאאט, איז אָט דער פאטאלער בונד פאר אלעמען געוואָרן אן אָפענער און אומבאשטרייטבארער אמת.

עקספלואטאציע איז דער ממשות'דיגער גוף, און רעגירונג — די נשמה פון בורזשואזען רעזשים. און ווי מיר האָבען נאָר וואָס געזאָהן, זיינען זיי ביידע אזוי ענג צונויפגעבונדען, אז זיי ווערן, סיי פון טעאָרעטישען, סיי פון פראקטישען שטאנדפונקט, דער נויטוועניגער און ריכטיגער אויסדרוק פון מעטאפיזישען אידעאליזם, אן אומפארמיידליכע פאלגע פון דער בורזשואזער לעהרע, וואָס זוכט די פרייהייט און מאָראליטעט פון די אינדיווידומען אויסערהאלב פון דער געזעלשאפטליכער סאלידאריטעט. די דאָזיגע לעהרע פיהרט צו דער עקספלואטירענדער הערשאפט פון א קליינער צאהל גליקליכע אָדער אויסדערוועהלטע און צו דער עקספלואטירטער שקלאָפעריי פון דער מעהרהייט, כמעט פון אלעמען; עס ברענגט צו דער פארליקענונג פון יעדער מאָראל און פון יעדער פרייהייט.

אָנווייזענדיג אויף וואָס פאר א אופן דער אידעאליזם, וועלכער קומט ארויס פון די אומזיניגע אידעען: גאָט, אומשטערבליכקייט פון דער נשמה, אורשפרינגליכע פרייהייט פון אינדיווידומען און זייער מאָראל, אומאָפּהענגיג פון דער געזעלשאפט, האָט געמוזט פאטאל פיהרען צו דער פארהייליגונג פון שקלאָפעריי און אוממאָראליטעט, בלייבט מיר איצט צו דערווייזען, ווי די רעאלע וויסענשאפט, דער מאטעריאליזם און דער סאָציאליזם — דער צווייטער אויסדרוק איז ניט קיין אנדער זאך, ווי די ריכטיגע און פולע אנטוויקלונג פון דעם ערשטען — פיהרען מיט דערזעלבער נויטוועניגקייט, — און טאקע דערפאר ווייל זיי קומען ארויס פון דער מאטעריעלער נאטור און פון דער נאטירליכער אורשפרינגליכער שקלאָפעריי פון די מענשען, דעריבער מוזען זיי זוכען די באפרייאונג פון דעם מענשען ניט אויסערהאלב דער נעזעלשאפט

אפּפּערן זיך פּאר'ן וואוילזיין פון די באהערשטע, איז דער צווייטער מין באציהונג אין דער וועלקליכקייט איננאנצען להיפוך דער ערשטער, — דער באציהונג פון עקספּלואטאציע. נאר לאמיר דאס דערקלערן. אין איינקלאנג מיט דער אידעאליסטישער טעאריע, דער טעאלאגישער אדער מעטאפיזישער, קאנען די וועלטער: „וואוילזיין פון פאלק" ניט באדייטען דאס ערדישע, צייטווייליגע וואוילזיין פון פאלק; וואס פאר א וועלט עטליכע צענדליג יאהר פון ערדישען לעבען אין פארגלייך מיט דער אייביקייט. עס איז בכן נוטיג צו רעגירען איבער די מאסען, ניט צוליעב דעם נשמיות'דיגען גליק, וואס קומט פון דעם מאטעריעלען וואוילזיין אוף דער ערד, נאר צוליעב זייער אייביגער רעטונג. מאטעריעלע נויטען און צרות קאנען אפילו באטראכט ווערן אלס אן ערציהונגם מיטעל, וואס איז באוויזען, אז דער איבערפלוס פון קערפערליכע פארגעניגענם טויטעט די אומשטערבליכע נשמה. אין דעם פאל אבער פארשווינדט דער ווידערשפרוך: עקספּלואטירען און רעגיערן, מיינט איינם און דאס זעלבע; איינם ערגענצט דאס אנדערע און דיענט אי אלם מיטעל, אי אלם ציעל.

עקספּלואטאציע און הערשאפט, — פון וועלכע די ערשטע גיט די מיטלען צו הערשען און בילדעט דעם נויטיגען יסוד, ווי אויך דעם ציעל פון יעדער הערשאפט, וועלכע פון איהר זייט נאראנטירט און פארגעזעצליכט די מעגליכקייט פון עקספּלואטאציע, — זיינען ביידע, די צווויי ניט־צעטיילבארע ברענען פון דעם, וואס עם ווערט אננערופען פאליטיק. אין אנהויב פון דער נעשיכטע האבען זיי אייגענטליך מיט זיך פארגעשטעלט דאס רעאלע לעבען פון רעגירונגען: טעאקראטישע, מאנארכיסטישע, אריסטאקראטישע און אפילו דעמאקראטישע. אין די פריהערדיגע צייטען, ביז צו דער גרויסער רעוואלוציע אין סוף פון 18טען יאהרהונדערט, איז זייער אינטימער בונד געווען פארמאסקירט דורך רעליגיעזע, לאיאלע און ריטערישע איינבילדונגען; אבער פון דער צייט אן, וואס די רויהע האנט פון דער בורזשואזיע האט די דאזיגע, אנב אורחא זעהר דורכזיכטיגע, מאסקע ארונטערגעריסען; פון דער צייט אן, וואס דער רעוואלוציאנערער שטורם האט פאנאנדערגעטריבען אלע פוסטע פאנטאזיעם, הינטער וועלכע די קירכע, דער שטאאט, די טעאקראטיע און די מאנארכיע האבען געקאנט אזא לאנגע צייט

דעם, שטרעבען זיי ניט צופרידענצושטעלען זייער עהרגייץ, זייער אַמביציע אָדער גיריגקייט, נאָר בלויז עס זאָל פאַר זיי מעגליך זיין זיך מקריב צו זיין פאַר'ן אַלגעמיינעם גליק. אָט דערפאַר איז דאָס די צאָהל זוכער פון אָפיציעלע עמטער אזוי אומבאדייטענד, אָט דערפאַר נעהמען דאָס די קיסרים, די מיניסטאָרען, די גרויסע און די קליינע בעאַמטע, זייער הערשאַפט בלויז מיט אַ שווער האַרץ.

און אָט ווי אַזוי מיר האָבען אין דער געזעלשאַפט, וואָס איז געבויט לויט דער טעאָריע פון די מעטאַפיזיקער, צוויי פאַרשיידענ־אַרטיגע און זאָגאַר געגענזעצליכע מינים באַציהונגען, וואָס קאָנען עקזיסטירען צווישען אינדיווידומען: ערשטענס — עקספּלואַטאַציע, צווייטענס — הערשאַפט. אויב ס'איז אמת, אַז הערשען מיינט

פּונקט ווי אין די אַמאָליגע צייטען האָבען זיך די פאָרשטעהער פון געטליכען שכל און אויטאָריטעט, די קירכע און די הייליגע, אָפען פאַרבונדען מיט דער עקאָנאָמישער עקספּלואַטאַציע פון די מאַסען, וואָס איז אויך געווען די הויפּט־אורזאַך פון זייער פאַלען, פּונקט אַזוי האָבען זיך היינט די פאָרשטעהער פון מענשליכען פאַרשטאַנד און אויטאָריטעט, דער שטאַאַט, די געלעהרטע געזעלשאַפטען און די געבילדעטע קלאַסען, גאַנץ שטאַרק אידענטיפיצירט מיט דער זאַך פון אכזריות'דיגער און אומגערעכטער עקספּלואַטאַציע, כדי צו זיין ביכולת אויפצוהאַלטען כאָטש די קלענסטע מאָראַלישע קראַפט, דעם מינדעסטען פּרעסטיזש. געפּלאָגטע פון אייגענעם געוויסען, פיהלען זיי זיך אַנטמאַסקירט, און זיי האָבען ניט קיין אַנדער באַהעלטעניש, פון דער כשר־פאַרדיענטער — לויט זייער אייגענעם באַוואוסטזיין — פאַראַכטונג, ווי דעם ווילדען באַווייזען פון דער נויטווענדיגקייט פון אַן אָרגאַניזירטער און באַוואַפענטער גוואַלט־אָרגאַניזאַציע, וואָס איז געגרינדעט אויף דריי עקעלהאַפטע זאַכען: ביוראָקראַטיע, פּאָליציי און אַ שטענדיגע אַרמעע, דאָס וואָס עס איז איצט דער שטאַאַט, די פאַרקערפּערונג פון דעם עקספּלואַטירענדען און דאָקט־רינערן שכל פון די פּריוועליגירטע קלאַסען.

קעגען אָט דער פוילענדער און אָפּשטאַרבענדער בילדונג שטעהט אויף און ווערט געשאַפען אין די פאָלקס־מאַסען אַ נייע בילדונג, אַ יונגע, אַ קרעפטיגע, פול לעבען און צוקונפט, וועלכע, פאַרשטעהט זיך, איז נאָך ניט וויסענשאַפטליך אַנטוויקעלט, נאָר וועלכע גאַרט נאָך אַ נייער וויסענ־שאַפט, וואָס זאָל זיין באַפרייט פון די אלע נאַרישקייטען פון מעטאַפיזיק און טעאָלאָגיע. אָט די בילדונג וועט ניט האָבען ניט קיין פּאַטענטירטע פּראָפעסאָרען, ניט קיין נביאים, ניט קיין גייסטליכע, נאָר אויפפלאַקערנדיג אין יעדען איינציגען און אין אַלע, וועט זי ניט באַשאַפען ניט קיין נייע קירכע, ניט קיין נייעם שטאַאַט; זי וועט פאַרניכטען יעדען שפּור פון אָט דעם פאַרשאָלטענעם פּרינציפּ פון הערשאַפט, סיי מענשליכע, סיי געט־ליכע, און איבערלאָזענדיג די פולסטע פרייהייט פאַר יעדען איינציגען, וועט זי פאַרווירקליכען די גלייכהייט, סאָלידאַריטעט און ברידערליכקייט פון מענשליכען מין.

ווערטער: „אַלץ פאַר'ן פאָלק, גאָרנישט דורכ'ן פאָלק". דאָס באַ־דייט, אז די הייליגע, די אַריסטאָקראַטען, אָדער די וואָס זיינען דורך זייער וויסענשאַפטליכער אַנטוויקעלטער בילדונג, אָדער דורך זייער עשירות, — אָט די אַלע מענשען, וואָס זיינען פיעל נעהענטער ווי די פאָלקס־מאַסען צום אידעאַל אָדער צו גאָט, ווי עס זאָגען איינע; צום פאַרשטאַנד, צו גערעכטיגקייט און אמת'ער פרייהייט, ווי עס זאָגען אַנדערע, — האָבען אויף זיך די הייליגע און ער־האַבענע שליחות צו זיין די ויעגווייזער פון די פאָלקס־מאַסען. אויפאָפּפערנדיג די אייגענע אינטערעסען און פאַרנאַכלעסיגענדיג די אייגענע עסקים, מוזען זיי זיך ווידמען צו דעם גליק פון זייער קלענערן ברודער — דאָס פאָלק. רעגירען איז ניט קיין פאַרגעניגען, דאָס איז אַ שווערע פליכט: יאָגענדיג זיך נאָך

עס בלייבט נאָר צו דערוויסען זיך, וואָס דאָס פאָלק וויל און דורך וועלכען מיטעל ער דריקט אַם בעסטען און אַם ריכטיגסטען אויס זיין ווילען. די ראַדיקאַלע דעמאָקראַטען ריידען זיך איין, אַז אַזאַ זאַך איז שטענדיג די פאַרזאַמלונג, וואָס איז ערוועהלט דורך אַלגעמיינע שטימרעכט. אַנדערע, נאָך מעהר ראַדיקאַלע, לייגען נאָך צו דעם רעפע־רענדום, די דירעקטע אָפּשטימונג פון גאַנצען פאָלק וועגען יעדען אויף וויפיעל ניט איז וויכטיגען געזעץ. אַלע, די קאָנסערוואַטיווען, ווי די ליבעראַלען, די מעסיגע ראַדקאַלען און די עקסטרעמע ראַדיקאַלען, זיינען איינשטימיג אויף דעם פּונקט, אַז דאָס פאָלק מוז רעגירט ווערן; ער קאָן זיך אַליין אויסקלייבען זיינע רעגירער און האַרען, אָדער זיי קאָנען אַרויפגעזעצט ווערן אָהן זיין ווילען, אָבער אין יעדען פאַל מוז ער האָבען הערשער און האַרען. ניט האָבענדיג קיין שכל, מוז ער זיך פאַרלאָזען אויף דער פיהרערשאַפט פון די, וואָס זיינען דערמיט באַשאָנקען.

אין דער צייט, וואָס אין פאַרגאַנגענעם יאָהרהונדערט האָט מען דאָס רעכט צו הערשען נאַאיוו באַרעכטיגט אין נאָמען פון גאָט, באַרעכ־טיגט מען עס היינט, טעאָרעטיש, אין נאָמען פון שכל; שוין ניט די גייסטליכע פון אַ געשטירצטער אמונה, נאָר די פּאַטענטירטע גייסטליכע פון דאָקטרינערן שכל פאָדערן הערשאַפט, און דאָס איז אין אַן עפּאָכע, ווען דער באַנקראָט פון דעם דאָזיגען שכל ווערט קלאָר. וואָרים קיינמאָל האָבען די געבילדעטע און געלעהרטע, און די וואָס מען רופט געבילדעטע קלאַסען, ניט פאָרגעשטעלט מיט זיך אַ בילד פון אַזאַ מאָראַלער גע־זונקענהייט, פון אַזאַ פייגהייט, פון אַזאַ עגאָאיזם און פון אַזאַ פאָל־שטענדיגער אָפּוועזענהייט פון איבערצייגונגען, ווי אין אונזערע טעג. צוליעב דער אויסערגעוועהנליכער פייגהייט, זיינען זיי פאַרבליבען שוואַכ־זיניג, ניט קוקענדיג אויף זייער גאַנצער געלעהרטקייט, ניט זייענדיג בכח אויסצודענקען עפּעס אַנדערש, ווי אויפצוהאַלטען דאָס וואָס עס איז שוין פאַראַן, נאַריש האָפענדיג אָפּצושטעלען דעם גאַנג פון דער געשיכטע דורך דער רויהער קראַפט פון אַ מיליטערישער דיקטאַטור, פאַר וועלכער זיי אַליין בוקען זיך אַזוי שענדליך.

שקלאָפּט פון א קליינער צאָהל הייליגע, וועלכע גאָט אליין וועהלט אויס, אויף אזא אָדער אויף אַנאַנדער אופן, און שטעלט זיי אַוועק אין א פּריווילעגירטער לאָגע, כדי זיי זאָלען זיין ביכולת צו דער־פילען אָט די פליכט.*

די נעהיילגטע פּראָזען ביים באַהערשען די פּאָלקס־מאַסען, — פּאַרשטעהט זיך, פון זייער טובה וועגען, צוליעב דעם ראַטעווען זייערע נשמות, אויב שוין ניט זייערע קערפּערס, — באַשטעהען אומעטום, — אין די טעאָקראַטישע און אריסטאָקראַטישע שטאָטען, וואָס וועלן באַהערשט דורך הייליגע און אריסטאָקראַטען, ווי אין די נעלעהרטע, ליבעראַלע און אפילו רעפּובליקאַנישע שטאָטען, וועלכע זיינען געגרינדעט אויף אלגעמיינעם וואַהל־רעכט, און וועלן רעגירט פון אינטעליגענטען און רייכע, — פון דיזעלבע

---

* אין די גוטע אלטע ציימען, וועלן די קריסטליכע אמונה איז נאָך געווען פעסט און פּאַרטראָטען הויפּטזעכליך דורך דער רומיש־קאַטוילישער קירכע, וועלן זי האָט געבליהט אין איהר פולער קראַפט, האָט גאָט ניט געדאַרפט זוכען קיין מיטלען ווי אַנצוציייגען אויף זייער אויסדערוועהלטע. עס איז געווען אלגעמיין אַנערקענט, אז אלע קיסרים גרויסע און קליינע, געווען פּרעטענדירט גאָט'ס גנאַד, אויב זיי זיינען נאָר ניט געווען אויסגעשלאָסען פון דער קירכע; אויך דער אַדעל האָט באַגרינדעט זייער פּריווילעגיום אויף דעם הסכם און דער ברכה פון דער הייליגער קירכע. אפילו דער פּראָטעסטאַנטיזם, וועלכער האָט שטארק בייגעהאָלפּען — געגען דעם אויפגעגעם וויללען, נאַטירליך — צו פאַר־ניכטען רעליגיאָן, האָט פונדעסטוועגען אין דער הינזיכט אויבערגלאָזען די קריסטליכע לעהרע אומבאַריהרט: „יעדע מאַכט" — האָט ער נאָך־געזאָגט דעם אַפאָסטאָל פּאָול — „איז פון גאָט". דער פּראָטעסטאַנטיזם האָט זאָגאַר פּאַרשטאַרקט די קענטיגליכע מאַכט, פּראָקלאַמירענדיג, אַז זי שטאַמט דירעקט פון גאָט, ניט נויטיגענדיג זיך אין דער פאַרמיטלונג פון דער קירכע, נאָר פאַרקעהרט, אונטערוואַרפענדיג איהר אונטער זיך. זינט אָבער די פילאָזאָפיע פון לעצטען יאָהרהונדערט, צוזאַמען מיט דער בורזשואַזיע רעוואָלוציע, האָבען דערלאַנגט א טויט־קלאַפ דער רעליגיע און האָבען אַרונטערגעוואַרפען אלע אינסטיטוציעס, וואָס זיינען געווען געבויט אויף אמונה, קומט עס אן ניט נאָר גרינג צו רעסטאַווירען די לעהרע פון מאַכט אין דעם באַוואוסטזיין פון די מענשען. אמת, די הייל־טיגע קעניגע רופען זיך נאָך אלץ הערשער „פון גאָט'ס גנאַדען", אָבער די דאָזיגע ווערטער, וועלכע האָבען אמאל געהאַט אזא לעבענספולע, מעג־טיגע, רעאַלע באַדייטונג, ווערען היינט באמערקט פון די אינטעליגענטע קלאַסען, און זאָגאַר פון א טייל פון פּאָלק, ווי אן אלטע, באַנאַלע פראָזע, וואָס האָט אין דער אמת'ן קיין באַדייטונג ניט. נאָפּאָלעאָן דער דריטער האָט זי פּרובירט באַנייען, צוגעבענדיג צו איהר א צווייטע פראָזע: „און מיט'ן ווילען פון פּאָלק", וועלכע, וועז מען שטעלט איהר צו צו דער ערשטער, איז אָדער זי פּאַרניכטעט איהר און ווערט אַליין פאַר־ניכטעט, אָדער זי מיינט, אז וואָס דאָס פּאָלק ווייל, דאָס ווייל אויך גאָט.

מיט דעם ווילען פון גאָט, מיינט, באגעהן זיך מיט זיי ווי מיט שקלאפען. ליעב האָבען די מענשען ווי גאָט, הייסט ליעב האָבען זייער שקלאפערייי. דורך גאָט׳ס גנאָר א פאלקאמענער און אומ־שטערבליכער אינדיווידום, וואָס פיהלט זיך פריי, דוקא אלס גאָט׳ס א קנעכט, נויטיג איך זיך אפילו ניט אין קיין איינציגען מענשען, כדי פולער צו מאכען מיין גליק און מיין אינטעלעקטועלע און מאָראלע עקזיסטענץ, איך האלט נאָר אָן באציהונגען מיט זיי, אוים געהאָרכזאמקייט צו גאָט, און ליעב האָבענדיג זיי אוים ליעבשאפט צו גאָט, באגעה איך זיך מיט זיי, אין איינקלאנג מיט גאָט׳ס ווילען, איך ווייל, אז זיי זאָלען זיין גאָט׳ס שקלאפען, פונקט ווי איך אליין. דאריבער, אויב דעם אלערהעכסטען הערשער וועט געפעלען זיין אויסצודערוועהלען מיך, אום אויסצופיהרען זיין הייליגען רצון אויף דער ערד, וועל איך זיי קאָנען צווינגען צו דעם. אָט דאָס איז דער אמת׳ער כאראקטער פון דעם, וואָס די אויפריכטיגע און ערנסטע דיענער פון גאָט רופען אָן זייער ליעבע צו מענשען. דאָס איז ניט אזוי די זעלבסט־אויפאָפפערונג פון די, וועלכע ליעבען, ווי די גע־צווואונגענע זעלבסטאָפפערונג פון די, וועלכע זיינען די געגענ־שטאנדען, אדער בעסער געזאגט די קרבנות, פון דער ליעבע. עס איז ניט זייער באפרייאונג, עס איז זייער פארשקלאפונג פאר דעם גרויסען כבור פון גאָט. און אָט אויף דעם דאָזיגען אופן געהט איבער די געטליכע הערשאפט אין מענשליכער הערשאפט און די קירכע וועלט דער שטאאט.

אין איינקלאנג מיט דער טעאָריע, האָבען אלע מענשען גע־דארפט דיענען גאָט אויף דעם שטייגער. נאָר ווי באוואוסט, רופט מען א סך, נאָר מען קלייבט אוים וועניג. און א חוץ דעם, ווען אלע וואָלטען געווען גלייך פעהיג דאָס צו דערפילען, ד. ה. ווען אלע וואָלטען דערגרייכט א גלייכע שטופע פון מאָראלער און אינ־טעלעקטועלער פאָלקאָמענהייט, הייליקייט און פרייהייט אין גאָט, וואָלט דאָס דיענען גופא געוואָרן אומנויטיג. אויב ס׳איז יאָ נויטיג, איז עס דערפאר, ווייל די גרויסע מעהרהייט פון די מענשליכע אינדיווידומען האָבען נאָך ניט דערגרייכט צו אזא מדרגה פון פאָלקאָמענהייט, פון וואָס עס פאלגט, אז אָט די אומווייסענדע, ניט־געהויליגטע מאסע נויטיגט זיך מען זאָל זי ליעבען און מדריך זיין אין איינקלאנג מיט גאָט׳ס רצון, ד. ה. וועלן רעגירט און פאר־

מאָנארך, וועלכער איז איצט געווארן אזוי מעכטיג, אז נאָך גאָט, וויסען מיר ניט פון קיין גרעסערער מאכט.

אָן אמת'ע, רעאַלע ליעבע, אָן אויסדרוק פון נעגענזייטיגער און גלייכער נויטוועגדיגקייט, קאָן נאָר עקזיסטירען צווישען גלייכע. די ליעבע פון א העכערן צו א נידעריגערן איז א לאַסט, אָן אפֿקומעניש, א דרוק, דאָס איז ענאָאיזם, גאוה און פוסטע פראַלעריי, וואָס טריאומפירען אין זייער געפיהל פון גדלות און וואָס איז באזירט אויף דעם צווייטענס דערנידעריגונג. די ליעבע פון א נידעריגערן צו א העכערן, דאָס איז די דערנידעריגונג, דער שרעק און די האָפענונג פון א שקלאַף, וואָס דערוואַרט פון זיין האַרר גליק אָדער אומגליק.

אָט דאָס איז דער כאראקטער פון דער באריהמטער ליעבע פון גאָט צו די מענשען און פון די מענשען צו גאָט. דאָס איז דער דעספּאָטיזם פון איינעם און די שקלאַפערי פון די אנדערע.

וואָס באדייטען די ווערטער: ליעב האָבען די מענשען און זיי טאָן גוטס צוליעב דער ליעבע צו גאָט? דאָס מיינט, אז מען זאָל זיך מיט זיי באגעהן אזוי, ווי ס'איז גאָט'ס רצון, אז מען זאָל זיך מיט זיי באגעהן; און ווי ווייל ער מען זאָל זיך מיט זיי באגעהן? ווי מיט שקלאפען. גאָט, לויט זיין טבע, קאָן זיך מיט זיי אנדערש ניט באגעהן. זייענדיג אלייַן אָן אבסאָלוטער האר, מוז ער זיי באטראכטען, ווי אבסאָלוטע שקלאפען; און באטראכטענדיג זיי אלס אבסאָלוטע שקלאפען, קאָן ער זיך מיט זיי אנדערש ניט באגעהן, ווי מיט אזעלכע. אום זיי צו באפרייען האָט ער נאָר איין מיטל, זיך אלייַן פארלייקענען, פארניכטען און פארשווינדען. דאָס איז אָבער נאָר ניט קיין קלייניע פאדערונג אפילו פאר זיין אלמעכטיגקייט. כדי צופרידענצושטעלען זיין זאנדערבארער ליעבע, וואָס ער פיהלט צו די מענשען פון זיין אייביגער, ניט וועניגער זאנדערבארער נערעכטיגקייט, קאָן ער, ווי דער עוואַנגעליום דערצעהלט אונז, מקריב זיין זיין איינציגען זוהן; אָבער זיך אלייַן פארלייקענען, זיך אלייַן טויטען, אויס ליעבע צו די מענשען, דאָס וועט ער קיינמאָל ניט טאָן, סיידען ער וועט דערצו געצוואונגען ווערן פון דער ווייסענשאפטליכער קריטיק. כל זמן די לייכטזיניגע פאנטאזיע פון די מענשען וועט איהם ערלויבען צו עקזיסטירן, וועט ער שטענדיג בלייבען אן אבסאָלוטער האר, א הערשער איבער שקלאפען. עס איז אלזאָ, קלאָר, אז באגעהן זיך מיט מענשען אין איינקלאנג

זיסטענץ פון א גאַט און באציהונגען פון מענשען צו נאַט, איז זי שוין געצוואונגען, פונקט ווי די טעאָלאָגיע, צו אונטערוואַרפען אונטער זיי די מענשליכע באציהונגען. די אידעע פון גאַט פאַרשלינגט און פארניכטעט אלץ, וואָס איז ניט גאַט, פארבייטענדיג אלע מענשליכע און ערדישע ווירקליכקייטען אויף געטליכע פיקציעס.

דער מענש, וואָס האָט דערגרייכט צום באוואוסטזיין פון זיין אומשטערבליכער נשמה און זיין אינדיווידועלער פרייהייט פאר גאַט און אין גאַט, ווי איך האָב שוין געזאָגט, קאָן ניט, לויט דער מעטאפיזישער מאראל, ליעב האָבען די מענשען, ווייל מאראליש נויטיגט ער זיך ניט מעהר אין זיי, און דערפאר, ווי איך האָב שוין צוגענעבען, ווייל מען קאָן נאָר ליעב האָבען דאָס, וואָס נויטיגט זיך אין אייך.

אויב מען זאָל גלויבען די טעאָלאָגען און די מעטאפיזיקער, ווערט דער ערשטער באדינג אויסגעצייכענט דערפילט אין דער באציהונג פון מענשען צו גאַט, ווייל זיי פארזיכערן, אז א מענש קאָן זיך אָהן גאַט ניט באגעהן. ד. ה., א מענש קאָן און דארף ליעב האָבען גאַט, ווייל ער נויטיגט זיך אין איהם. וואָס איז שייך צום צווייטען באדינג, צו דעם קאָנען ליעב האָבען נאָר דאָס, וואָס נויטיגט זיך אין דער ליעבע, ווערט דער דאָזיגער באדינג ניט דערפילט אין די באציהונגען צווישען מענשען און גאַט. עס וואָלט געווען אן אומרעכט צו זאָגען, אז גאַט נויטיגט זיך אין דער ליעבע, פון מענשען. וואָרים אין עפעס זיך נויטיגען, מיינט ליידען מאנגעל אין זאכען, וועלכע זיינען נויטוועגדיג פאר א פולער עקזיסטענץ, ד. ה. אז דאָס וואָלט נעווען א באוויז פון שוואכקייט, אן אנערקענונג פון אָרימקייט. גאַט, דער אבסאָלוטער אלעס־און־אלץ אין זיך גופא, קאָן זיך ניט נויטיגען אין וועמען־עס־איז אָדער אין וואָס־עס־איז. ניט נויטיגענדיג זיך לחלוטין אין דער ליעבע פון די מענשען, קאָן ער זיי ניט ליעב האָבען; און דאָס וואָס עס ווערט אָנגערופען זיין ליעבע צו מענשען, ווייזט זיך ארויס, איז ניט קיין אנדער זאך, ווי אן אבסאָלוטער יאָך, וואָס איז עהנליך, און גאנץ נאטירליך נאָך שטארקער, ווי דער היינטיגער יאָך פון דייטשען קייזער איבער זיינע אונטערטאנען. די ליעבע פון די מענשען צו גאַט דערמאָנט אויך זעהר די ליעבע פון די דייטשען צו אָט דעם

איז אומפאַרמיידלעך נויטיג ער זאָל בייטראָגען, כדי צו האָבען, ניט דאָס רעכט, נאָר די מעגלעכקייט צו פארזיכערן זיך מיט אָט דעם נוצען. מיט איין ווארט, יעדער איינציגער באַציהט זיך צו איהר ווי אן עקספלואַטאַטאָר. אָבער אזוי ווי אלע זיינען צו גלייכער צייט עקספלואַטאַטאָרס, וועלען אומפאַרמיידלעך איינגיג זיין גלויקליך און די איבעריגע אומגליקליך, וואָרום יעדע עקספלואַטאַציע מוז אויך האָבען עקספלואַטירטע.

און אָט אזוי זיינען פאַראן עקספלואַטאַטאָרס, וועלכע קאָנען זיין אזעלכע און זיינען עס טאַקע אין דער ווירקליכקייט; און עס זיינען פאַראן אנדערע, די מעהרהייט, דאָס פאָלק, וועלכע זיינען עקספלואַטאַטאָרס בלויז מיט זייער קאָנען און וועלען, אָבער ניט אין דער ווירקליכקייט. אין דער ווירקליכקייט זיינען זיי תמיד די עקספלואַטירטע. און אָט אזוי האָבען מיר דאָס, צו וואָס ער דערגעהט, אין דער סאָציאל־עקאָנאָמיע, די מעטאַפיזישע אָדער די בורזשואַזע מאַראַל: צו אן אומאויפהערליכען, אכזריות'דיגען קריעג צווישען אלע אינדיווידומען, צו א פארביטערטער מלחמה, וואו די מעהרהייט קומט אום, כדי צו פארזיכערן דעם טריאומף און דאָס גליק פון א קליינער צאָהל.

דער צווייטער טעם, וואָס קאָן צווינגען דעם אינדיווידום, וועלכער איז דערנאָנגען צו פולער זעלבסטבאַהערשונג, אָנצוהאַלטען באַציהונגען מיט די אנדערע מענשען, איז דער פאַרלאַנג צו געפינען חן ביי גאָט. און די פליכט צו דערפיהלען זיין צווייטען נעבאָט; די ערשטע פליכט איז — ליעב האָבען גאָט מעהר ווי זיך אליין, און די צווייטע — ליעב צו האָבען מענשען, די נאָהענטע, פונקט ווי זיך אליין, און טאָן זיי, פון ליעבע צו גאָט, אל־דאָס־גוטס, וואָס זיי פארלאַנגען, אז מען זאָל זיי טאָן.

לאָמיר זיך אָפשטעלען אויף די ווערטער: „פון ליעב־שאפט צו גאָט"; זיי דריקען אויסגעצייכענט אוים דעם באַראַקטער פון דער איינציג מענליכער מענשען־ליעבע לויט דער מעטאַפיזישער מאַראַל, וועלכע באשטעהט אויסנעמליך אין דעם, אז מען זאָל ליעב האָבען די מענשען, ניט צוליעב זיי גופא, ניט צוליעב אייגענער נויטוועניגקייט, נאָר אויסשליסליך מיט דעם צווועק אויסצונעהמען ביי דעם אלערהעכסטען האר. איבעריגס, מוז עס אזוי זיין: וואָרום קוים דערלאָזט די מעטאַפיזיק די עק־

ניט אימשטאנד געווען צו פראדוצירן אפילו א מיליאנט־חלק פון דעם.

עס שטעלט זיך, אלזא, ארויס, אז דער אינדיווידום, וועלכער באזיצט אן אומשטערבליכע נשמה און אן אינערליכע, פון נעזעל־שאפט ניט אפהענגיגע פרייהייט, — דער היינטיגער קדוש, — נויטיגט זיך מאטעריעל אין אט דער אייגענער נע־זעלשאפט, אין וועלכער, פון מאראלען שטאנדפונקט, ער נויטיגט זיך לחלוטין ניט.

אבער וואס פאר א נאמען דארף מען געבען אזעלכע באציהונגען, וועלכע זייענדיג מאטווירט אויסשליסליך פון מאטע־ריעלע באדערפענישען, זיינען צו דערזעלבער צייט ניט געשטיצט און געהיילט פון וועלכער ניט איז מאראלער באדערפעניש? עס איז קלאר, אז נאר איינעם: עקספלואטאציע. און אין דער ווירקליכקייט, אין דער מעטאפיזישער מאראל, און אין דער בורזשואזער נעזעלשאפט, וועלכע, ווי באוואוסט, אנטהאלטען אין זייער עצם אט די מאראל, מוז יעדער אינדיווידום ווערן אן עקספלואטאטאר פון דער נעזעלשאפט, ד. ה. פון יעדען איינעם, און דער שטאאט, אין זיינע פארשיידענארטיגסטע פארמען, אנ־הויבענדיג פון דער טעאקראטישער רעגירונג און דער אבסאלוט־סטער מאנארכיע ביז דער דעמאקראטישסטער רעפובליק, וואס איז נעגרינדעט אויף דעם בריוטסטען אלגעמיינעם וואהלרעכט, — איז אין דער אמת'ן קיין אנדער זאך ניט, ווי דער רעגולירער און נא־טירער פון אט דער נענענזייטיגער עקספלואטאציע.

אין דער בורזשואזער נעזעלשאפט, וועלכע איז באזירט אויף דער מעטאפיזישער מאראל, מוז יעטווידער אינדיווידום זיין אן עקספלואטאטאר פון אנדערע, דורך דער לאגישער נויט, וואס קומט ארויס פון זיין לאגע, וויל מאטעריעל נויטיגט ער זיך אין אלעמען, און מאראלישע נויטיגט ער זיך אין קיינעם ניט.

און אט אזוי, אנטלויפענדיג פון דער נעזעלשאפטליכער סא־לידאריטעט, אלס א שטערונג פאר דער פאלשטענדיגער פרייהייט פון זיין נשמה, נאר זוכענדיג איהר אלס א נויטיגען מיטעל אויפ־צוהאלטען דעם אייגענעם גוף, באטראכט איהר יעדער איינער בלויז פון דעם שטאנדפונקט פון פערזענליכען מאטעריעלען נוצען, און פון זיין זייט טראגט ער ביי און גיט איהר בלויז דאס, וואס

אויב ער האָלט נאָך דאָן אָן וועלכע ניט איז באציהונג מיט מענשען, איז דאָס ניט צולייב א מאָראַלען דראַנג, ניט צולייב דער לייבשאפט צו זיי; ווייל מען לייבט נאָר דאָס אין וואָס מען נויטיגט זיך און אין וואָס מען ווערט באַנויטיגט; אָבער א מענש, וואָס געפינט זיין אומענדליכען און אומשטערבליכען עצם צו־פרידענגעשטעלט אין זיך גופא, נויטיגט זיך אין קיינעם ניט, ער נויטיגט זיך אפילו ניט אין גאָט, וועלכער באזיצט, ווי עס צייגט זיך אַרויס, א דאנק דער געהיימנים, וואָס נאָר די מעטאפיזיקער אליין פארשטעהען, אַן אומענדליכקייט וואָס איז מעהר אומענדליך און אַן אומשטערבליכקייט, וואָס איז מעהר אומשטערבליך, ווי די אומענדליכקייט און די אומשטערבליכקייט פון די מענשען. פון דעם מאָמענט וואָס אַן אינדיווידום, געשטיצט אויף דער אַלווי־סענהייט און אַלמעכטיגקייט פון גאָט, איז פארטיעפט און פריי אין זיך אליין, קאָן ער זיך מעהר ניט נויטיגען אין אַנדערע מענשען. און דעריבער, אויב ער האָלט נאָך וויטער אָן באציהונגען מיט זיי, קאָן דאָס נאָר זיין בלויז צולייב צווויי טעמים:

ערשטענס, דערפאר, ווייל אזוי לאַנג ווי ער איז נאָך באַאָדען מיט זיין שטערבליכען חומר, נויטיגט ער זיך אין א דירה, עסען און קליידונג, אין שוץ און פארטיידיגונג נעגען דער אויסערליכער נאטור, ווי נעגען מענשליכע אָנפאַלען; און אויב ער איז נאָך א ציוויליזירטער מענש, נויטיגט ער זיך אין א סך מאטעריעלע זאכען, וועלכע פארשאפען קאָמפאָרט, הרחבה, לוקסוס און א סך זאכען, פון וועלכע אונזערע עלטערן האָבען קיין אהנונג ניט געהאט, וועלכע ווערן אָבער היינט פון אַלעמען אָנערקענט אלס זאכען פון דער ערשטער נויטוועגדינקייט. פארשטעהט זיך, ער וואָלט גאנץ נוט געקאָנט נאָכטאָן דעם ביישפיעל פון די הייליגע פון פארגאנגענע דורות און זיך צוריקציהען ערנעץ אין א הייל און זיך דערנעהרן מיט וואַרצלען. ווייזט אָבער אויס, אז דאָס שמעקט ניט אונזערע היינטיגע קרושים, וועלכע דענקען וואהרשיינליך, אז דער מאטע־ריעלער קאָמפאָרט איז נויטיג, כדי צו מציל זיין די נשמה. און דערפאר נויטיגט ער זיך אין אָט די אלע זאכען. די אלע זאכען קאָנען אָבער פראָדוצירט ווערן נאָר דורך דער קאַלעקטיווער ארבייט פון די מענשען: די איזאָלירטע ארבייט פון איין מענשען וואָלט

אז וויבאלד איהר הויפטכאראקטער איז פון אזא מין, איז זי אין דער אמת'ן די פארליקענונג פון דער נאנצער מאראל.

נאך אט דער טעאריע קומט אויס, אז די אומשטערבליכע און אינדיווידועלע נשמה פון יעדען מענשען, וועלכע איז אומענדליך און אבסאלוט־פאלקאמען אין איהר עצם, און אלס אזעלכע נויטיגט זי זיך ניט אין וועלכען עם איז וועזען, אדער אין באציהונגען מיט אנדערע וועזענס, זיצט א געפאנגענע, ווי זי וואלט נאר פריהער קיין שום באדייטונג ניט נעהאט, אין דעם שטערבליכען קערפער. אין אט דעם צושטאנד פון נעפאלענקייט, וועמעס אורזאכען, ווי עס שיינט, וועלען פאר אונז פארבלייבען אויף אייביג פארבארגען, ווייל דער מענשליכער שכל איז אומפעהיג זיי צו דערקלערן און ווייל זייער אינציגע דערקלערונג נעפינט זיך אין דעם אבסאלוטען סוד, אין נאט, נויטיגט זיך די מענשליכע נשמה, וועלכע איז דער־בראכט צו אט דעם צושטאנד פון מאטעריאליזם און אפהענגיגקייט פון דער אויסערליכער וועלט, אין א געזעלשאפט, כדי צו דער־וואכען, כדי זיך צו באזינען, כדי ווידער צו קומען צו דעם זעלבסט־באוואוסטזיין און די געטליכע פרינציפען, וועלכע זיינען פון אייביג אן פון נאט אין איהר פארפלאנצט און וועלכע שטעלען צוזאמען איהר אמת'ן תוך. אט דאס איז דער סאציאליסטישער טייל, דער סאציאליסטישער כאראקטער פון דער טעאריע. די נענעזייטיגע באציהונגען פון מענש צו מענש און פון יעדען מענשליכען אינ־דיווידום צו אלע איבערינע, מיט איין ווארט, דער סאציאלער לעבען, איז לויט אט דער טעאריע ניט מעהר ווי א נויטוועגדיגער מיטעל פון אנטווויקלונג, ניט מעהר ווי א בריק אריבערצוגעהן, אבער ניט דער ציעל; דער אבסאלוטער און לעצטער ציעל פאר יעדען אינ־דיווידום — דאס איז ער גופא, אפגעזונדערט פון אלע אנדערע מענשליכע אינדיווידואליטעט, פון נאט. דער מענש נויטיגט זיך אין מענשען, כדי ארויסצוגעהן פון זיין ערדישער נישטיגקייט, כדי זיך אליין צו גענינען, כדי פון דאס ניי ארומצוכאפען זיין אומשטערבליכען תוך, נאר קוים האט ער איהם געפונען, קעהרט ער זיך צוריק אום צו איהם מיט'ן רוקען, שעפט דאס לעבען נאר אין זיך אליין און בלייבט פארטיעפט אין דער באטראכטונג פון גע־היימניספולען אומזין — אין בוקען זיך צו זיין נאט.

פון ראַציאָנאַליזם און סאָציאַליזם דעם גאָר אַלטען טריאומף פון דעם געטליכען אומזין איבער דעם מענשליכען שכל, און פון דעם אינדיווידועלען ענאָאיזם איבער דער געזעלשאפטליכער סאָלידאַריטעט. סוף כל סוף דערפיהרט זי לאָגיש צו דער אַבחאַלוטער פאַנאַדערטיילונג און אָפזונדערונג פון די אינדיווידומען, און פאַלגליך צו דער פאַרלייקענונג פון יעדער מאָראַל.

ניט קוקענדיג אויף די פרעטענזיעס פון דער דאָזיגער טעאָריע אויף רייגעם ראַציאָנאַליזם, הויבט זי אָן מיט דער פאַרלייקענונג פון דעם גאַנצען שכל, מיט אַן אונזין, מיט דער פיקציע פון אומ־ענדליכקייט, וואָס פאַרלירט זיך אין ענדליכקייט, אָדער מיט דער פאַראויסזעצונג פון נשמות, א סך אומשטערבליכע נשמות, וואָס זיינען פאַרזעצט און פארשפּאַרט אין תפיסה פון שטערבליכע קערפּערס. כדי גוטצומאכען און צו דערקלערן דעם דאָזיגען אומזין, איז די טעאָריע געצוואונגען אָנצוקומען צו אַן אנדער אומזין, צו דעם פאַרציגליכסטען אומזין, צו גאָט, וועלכער איז אויך א מין אומשטערבליכע, פערזענליכע, אומפּערזענדערליכע נשמה, וואָס איז פאַרזעצט און פארשפּאַרט אין דער תפיסה פון דער פארגענגליכער און שטערבליכער וועלט, און בלייבט פונדעסטוועגען "אָך ביי איהר אַלוויסענהייט און אַלמעכטיגקייט. וועגן מען שטעלט דער דאָזיגער טעאָריע ניט קיין באשיידענע פראַגען, וועלכע זי איז נעוועהנליך ניט ביכולת צו פארענטפערן, וויל אַן אומזין איז אומפעהיג צו פארענטפערן־זיך און דערקלערן־זיך, ענטפערט זי מיט דעם שרעק־ליכען וואָרט גאָט, דער גהיימניספולער אבסאָלוט, וואָס דריקט כמעט גאָרנישט ניט אויס, אָדער באַדייט ניט עפעס אוממעגליכעס, נאָר וואָס לויט איהר מיינונג, פארטייטשט און דערקלערט אלץ. דאָס איז איהר זאָך און איהר רעכט, וואָרום דערפאָר, זייענדיג די יורש'טע און מעהר אָדער וועניגער די גענאָרכזאמע טאָכטער פון דער טעאָלאָגיע, רופט זיך זיך מיטאפיזיק.

אָבער דאָס וואָס פאַר אונז איז נויטיג צו באמראכטען איז די מאָראַלע פאָלגען פון אָט דער טעאָריע. קודם כל שטעלען מיר פעסט, אז איהר מאָראַל, ניט קוקענדיג אויף איהר סאָציאַליסטישען אויסזעהן, איז אין תוך אויסשליסליך אַן אינדיווידועלע מאָראַל; דערנאָך האָבען מיר שוין קיין שוועריגקייטען ניט צו באווייזען,

אט די גרויסע מענשען, באזעלטע און אויפגעפאדערטע פון גייסט, אהן וועמעס הילף קיין גרויסעס און קיין גוטס קומט ניט פאר אט אויף דער וועלט, געפונען אין זיך אט די געטליכע אמת'ען, וועלכע יעדער מענש טראגט אינסטינקטיוו ביי זיך אין דער נשמה, וועלכע שוין גרינגער פאר אלע אנדערע מעהר פארגרעבטע און פארמא־טעריאליזירטע מענשען צו מאכען דיזעלבע אנטדעקונג. און אט פארוואס יעדער גרויסער אמת, אלע אייביגע פרינציפען, וואס זיינען פון אנפאנג ערשינען אין דער געשיכטע אלס געטליכע אנטפלעקונגען, ווערן שפעטער דערפיהרט צו אמת'ן, פארשטעהט זיך געטליכע, נאר וועלכע יעדער אייגער קאן און מוז אויסגעפינען אין זיך אליין און זיי אנערקענען אלס דעם יסוד פון דעם אייגע־נעם אומענדליכען תוך, אדער אומשטערבליכער נשמה. דאס דער־קלערט, ווי אזוי אן אמת, וואס איז לכתחילה ארויסגעבראכט גע־ווארן פון איין מענשען, פארשפרייט זיך ביסלעכווייז אויף די ארומיגע, שאפט זיך תלמידים, — אין אנהויב וועניג און געווענליך פארפאלגט פונקט ווי דער לעהרער, — צוווישען די מאסען און די אפיציעלע פארשטעהער פון דער געזעלשאפט; פארשפרי־טענדיג זיך נאכדעם אלין מעהר, טאקע א דאנק אט די פארפאל־גונגען, און ענדיגט זיך דערמיט, אז ער באהערשט דעם קאלעק־טיוון באווואוסטזיין, און זייענדיג א לאנגע צייט אויסשליסליך דער אמת פון איינעם, ווערט ער צום סוף איבערגעארבייט אין אן אמת, וואס איז אנגענומען פון דער געזעלשאפט; צי ער ווערט אנגעוועגדעט גוט אדער שלעכט אין די עפענטליכע און פריוואטע אנשטאלטען פון דער געזעלשאפט, — ער ווערט א נעזעץ.

דאס איז די אלגעמיינע טעאריע פון די מאראליסטען פון דער מעטאפיזישער שולע. אויפ'ן ערשטען בליק, זאג איך, לאזט זי זיך לייכט אננעהמען און, ווי עס שיינט, פאראייניגט זי זאכען, וועלכע פאסען זיך לחלוטין ניט: די געטליכע אנטפלעקונג מיט דעם מענשליכען שכל, די אומשטערבליכקייט און אבסאלוטע אום־אפהענגיקייט פון די אינדיווידומען מיט זייער שטערבליכקייט און אבסאלוטער אפהענגיקייט, דעם אינדיווידואליזם מיט דעם סא־ציאליזם. אונטערזוכען מיר אבער די דאזיגע טעאריע און איהרע שלוסען נעהנטער, זעהען מיר באלד איין, אז דאס איז נאר א ריין אויסערליכע פאראייניגונג, וועלכע באהאלט אונטער דער מאסקע

ניט נעהאָט. נאָר אָט באַגעגענען זיך א סך מענשליכע נשמות, — אָלע בעצם גלייך אומשטערבליך, אָלע גלייך אָפּגעטעמפּט, פּאר־דאָרבען און פּארמאָטעריאַליזירט דורך זייער רעאָלער עקזיסטענץ אין דער נעזעלשאפט. לכתחילה דערקענען זיי אייגע די אַנדערע אזוי וועניג, אז איין מאָטעריאַליזירטע נשמה פּרעסט־אויף דער צווייטער. מענשענפּרעסעריי איז נעווען, ווי באַוואוסט, דער ער־שטער אייגפּיהר פון מענשליכען מין. דערנאָך, ווייטער פּיהרענדיג אייגע מיט די אַנדערע פּאַרביטערטע מלחמות, שטרעבט יעדער אייגציגער צו פּארשקלאפען אָלע איבעריגע, — דאָס איז דער לאַנגער פּעריאָד פון שקלאפערייי, וועלכער איז נאָך ביז היינטיגען טאָג ווייט צו קיין סוף ניט געקומען. ניט אין מענשענפּרעסעריי, ניט אין שקלאפערייי קאָן מען געפינען דעם מינדסטען שפּור פון געטליכע פּרינציפּען. נאָר אין דעם אומענדליכען קאמף פון מע־שען און פּעלקער צווישען זיך, וועלכער מאכט די געשיכטע, און צוליעב די אָלע אומצעהליבארע ליידען, וועלכע זיינען דער שיינ־בארער רעזולטאט פון אָט דעם קאמף, ערוואכען ביסלעכווייז די נשמות, געהען ארויס פון זייער פּארטעמפּטקייט, קומען צו זיך, דערקענען אייגע די אַנדערע און אָלץ מעהר און מעהר פּארטיפּענדיג זיך אין דעם אייגענעם וועזען, וועקענדיג און רופענדיג אייגע די אַנדערע, הויבען זיי ערשט אָן זיך דערמאָנען און דערפיהלען, און דערנאָך אָלץ קלערער זעהן און באַגרייפּען די פּרינציפּען, וועלכע נאָט האָט פון אייביג אָן פּארזינעלט אין זיי מיט זיין אייגענער האנט.

די דאָזיגע דערוואכונג און דערמאָנונג קומט פּאָר ניט אין די מעהר אומענדליכע און אומשטערבליכע נשמות, וואָס דאָס וואָלט נעווען אָן אונזין; די אומענדליכקייט קאָן ניט זיין גרע־סער אָדער קלענער, אזוי אז די נשמה פון דעם גרעסטען אידיאָט איז פונקט אזוי אומענדליך און אומשטערבליך, ווי די נשמה פון דעם גרעסטען זשעניע; זיי קומען פּאָר אין די נשמות פון די וואָס זיינען אמוועניגסטען פּארגרעבט אוו פּארמאָטעריאַליזירט, און פּאָלגליך זיינען זיי פּעהיגער צו דערוואכען און דערמאָנען זיך. אָט דאָס זיינען די מענשען, וואָס זיינען באשאָנקען מיט ענניא־ליטעט, מענשען, וואָס זיינען אינספּירירט פון נאָט, וואָס האָבען געהאָט א התגלות, די נעזעצגעבער, די נביאים. איינמאָל האָבען

אין א צושטאנד פון א פעהיגקייט, וואס איז נאך ניט רעאליזירט, וועלכע האט זיך נאך ניט אנטפלעקט פאר'ן אינדיווידום גופא, וואס קאן איהר אין זיך אליין ניט פאנאנדערקלייבען, סיידען ער אנטוויקעלט זיך אין א סביבה פון זיינ'ס גלייכען; מיט איין וואָרט, אז דער מענש קומט ניט אנדערש צום באוואוסטזיין פון דעם נעזעץ אין איהם, ווי נאָר אין די באציהונגען מיט אנדערע מענשען.

דורך אט דער, אויב אפילו ניט ריכטיגער, אבער יעדענפאלס לייכט אננעהמבארער דערקלערונג, קעהרען מיר זיך ווידער אום צו דער פרעגע פון איינגעבאָרענע אידעען, געפיהלען און פרינציפען. די דאזיגע טעאָריע איז באקאנט: די מענשליכע נשמה, אין תוך אן אומשטערבליכע און אן אומענדליכע, נאָר קערפערליך א באשרענקטע, באגרעניצטע, באלאדענע, און אזוי צו זאגען, א פארבלענדבארע, א פארניכטבארע אין איהר רעאלער עקזיסטענץ, אנטהאלט אין זיך אט די אלע אייביגע און געטליכע פרינציפען, נאָר אליין ניט וויסענדיג פון דעם, פאלט עס איהר נארנישט איין, אזוי ווי זיי וואלטען נאָר אויף דער וועלט ניט געווען. זייענדיג אומשטערבליך, מוז זי נויטווענדיגערווייזע אויך זיין אומשטערבליך אין דער פארגאנגענהייט, ווי אין דער צוקונפט. וואָרים אויב זי זאל האבען אן אנהויב, מוז זי אויך האבען א סוף, און זי וואלט ניט געווען אומשטערבליך. וואס זי איז געווען, וואס זי האט געטאן אין פארלויף פון איהר גאנצער אייביגקייט, וואס זי האט איבערגעלאזט הינטער זיך, דאס וויים אין גאט; וואס איז שייך איהר גופא, געדענקט זי עס ניט, וויים זי עס ניט. דאס איז א נרויסער סוד, וואס איז פול מיט שרייענדיגע וויידערשפרוכען, פאר וועמעס פאנאנדערפלאנטערונג מען מוז אנקומען צום העכסטען וויידערשפרוך — צו גאט. עס קומט אויס, אז די נשמה, אליין ניט האבענדיג פון דעם קיין אהנונג, האלט דאך ערגעץ פארבאהאלטען אין א פארבארגען ווינקעלע פון איהר וועזען, אט די אלע געטליכע פרינציפען. נאָר א פארפאלענע אין ערדישען חומר, אן אפגעטעמפטע דורך די גרויב־מאטעריעלע באדינונגען פון איהר געבורט און עקזיסטענץ אויף דער ערד, באזיצט זי ניט מעהר די פעהיגקייט זיי צו פארשטעהן, אפילו ניט זיך צו דערמאנען אן זיי. דאס איז אליין איינס, ווי זי וואלט זיי נאָר לחלוטין

געזעלשאַפטליכער עקזיסטענץ; ער קאָן ניט באַריהרען מיינע באַציהונגען צו די מענשען, ער קאָן נאָר באַשטימען מיינע באַציהונגען צו גאָט, ווי דאָס באַהויפּטעט לאָגיש די טעאָלאָגיע. וואָס איז שייך צו מענשען, זיינען זיי מיר, לויט דעם שטאַנדפּונקט פון דעם דאָזיגען געזעץ, אינגאַנצען פרעמד; ווייל אַזוי ווי דער מאָראַלער געזעץ איז באַשאַפען און אויסגעקריצט געוואָרן אין מיין האַרצען איידער איך האָב געהאַט וועלכע באַציהונגען מיט זיי, האָט ער מיט זיי קיין שום שייכות ניט.

ענטפערט מען מיך אָבער: דערפאַר הייסט טאַקע דער געזעץ ליעבען די מענשען ווי זיך אַליין, ווייל זיי זיינען אונזער גלייכען, און ניט טאָן זיי אַזוינס, וואָס מיר וואָלטען אַליין ניט געוואָלט אַז מען זאָל אונז טאָן; אָפּהיטען די גלייכהייט אין באַצוג צו זיי, פּונקט ווי אין באַצוג צו דער גאַנצער מאָראַל און גערעכטיגקייט. ענטפער איך דערויף, אַז אויב עס איז אמת, אַז דער מאָראַלער געזעץ אַנטהאַלט טאַקע אין זיך אַזאַ געבאָט, מוז איך דרינגען דערפון, אַז ער איז ניט באַשאַפען און איז ניט אויסגעקריצט געוואָרן אין מיין האַרצען אויף אַ באַזונדערן אופן; ער באַווייזט אומבאַדינגט אַז איך האָב שוין געהאַט באַציהונגען מיט אַנדערע מענשען, עהנליכע באַשעפענישען צו מיר, און פאָלגליך שאַפט ער ניט אָט די באַציהונגען, נאָר ער געפינט זיי שוין איינגעפונדעוועטע אויף אַ נאַטירליכען אופן; ער רעגולירט זיי נאָר, און ער אַליין איז ניט מעהר ווי אַן ערשיינונג פון זיי, אַן אַנטוויקלונג, אַ דערקלערונג, אַ פּראָדוקט. דערפון איז קלאָר, אַז דער מאָראַלער געזעץ איז ניט קיין אינדיווידואַליסטישער פאַקט, נאָר אַ געזעלשאַפטליכער, געשאַפען פון דער געזעלשאַפט.

אויב דאָס זאָל אַנדערש זיין, וואָלט דער מאָראַלער געזעץ, וואָס איז אָנגעשריבען אין מיין האַרצען, געווען לעכערליך, ער וואָלט רעגולירט מיינע באַציהונגען צו וועזענס מיט וועלכע איך האָב קיין באַציהונגען ניט, דער פאַקט פון וועמעס עקזיסטענץ מיר איז אומבאַקאַנט.

אויף דעם האָבען די מעטאַפיזיקער איין ענטפער. זיי זאָגען, אַז יעדער מענשליכער אינדיווידום, ווען ער ווערט געבאָרן, ברענגט מיט זיך דעם געזעץ, אָנגעשריבען מיט גאָט'ס האַנט אין זיין האַרצען, נאָר ער געפינט זיך תחילת אין אַ פאַרבאָרגענעם צושטאַנד,

ניט אפגעשוואכט, ניט פארניכטעט, נאר אביסעל פארמאס־קירט דורך דער פארגוואלטיגענדער קאלעקטיוויטעט און מאכט־האבערישער הירארכיע און דעספאטיע, וואס איז פאראיי־ניגקייט אין קאטאליזיזם, צייגט זיך ארויס מיט זיין גאנצער צינישער אפענהערציגקייט אין פראטעסטאנטיזם, וואס איז ער־שינען מיט זיין מין פון רעליגיע: „ראטעוועט זיך, ווער עס קען נאר".

די מעטאפיזיקער פון זייער זייט באמיהען זיך צו פארדעקען אט דעם ענאאיזם, וועלכער איז דער וויכטיגסטער און פונדאמענ־טאלסטער פרינציפ פון אלע אידעאליסטישע לעהרען, מיט דעם, וואס זיי ריידען וועניג, אזוי וועניג ווי מעגליך, וועגען די בא־ציהונגען פון מענש צו גאט, און וואס מehr וועגען די געגענ־זייטיגע באציהונגען פון די מענשען. דאס איז פון זייער זייט, אי ניט שהן, אי ניט אפענהערציג, אי ניט לאגיש; וואהרים אויב מיר דערלאזען איינמאל די עקזיסטענץ פון גאט, זיינען מיר גע־צוואונגען צו אנערקענען די נויטוועדיגקייט פון באציהונגען צווישען מענשען און גאט; און מען מוז אויך אנערקענען, אז אין פארגלייך מיט דער באציהונג צו דעם אבסאלוטען, אלערהעכסטען וועזען, זיינען אלע אנדערע באציהונגען ניט מehr ווי א שפיעלכעל. אדער גאט איז ניט גאט, אדער זיין אנוועזנהייט פארשלינגט אלץ, פארניכטעט אלץ. נאר לאמיר דאס לאזען...

אזוי זוכען די מעטאפיזיקער די מאראל אין די באציהונגען פון מענשען צווישען זיך, און צו דערזעלבער צייט פארזיכערען זיי, אז זי איז דורכאוים א פאקט פאר זיך, א געטליך געבאט, וואס איז אינגעשריבען ביי יעדען מענשען אין הארצען, אינגאנצען אומאפהענגיג פון זיינע געגענזייטיגע באציהונגען מיט אנדערע מענ־שען. אט דאס איז דער אומלייזבארער ווידערשפרוך, אויף וועל־כען עס איז באנרינדעט די מאראל־טעאריע פון די אידעאליסטען. אויב איך טראג אין זיך דעם מאראלען געבאט, וואס איז אנגע־שריבען געוואהרן פון גאט אליין ביי מיר אין הארצען נאך איידער איך האב וועלכע באציהונג מיט דער געזעלשאפט, און פאלגליך איז מיין פערזענליכקייט איינגאנצען אומאפהענגיג פון וועלכען ניט איז געזעלשאפטליכען איינפלוס, מוז שוין אט דער מאראלער נעזעץ זיין פרעמד און גלייכגילטיג, אויב ניט פיינדליך, צו מיין

גאָרנישט און באַפרידיגט אייך ניט, איז אַלץ פאַר אייך ערגער. קיין אַנדער ענטפער קאָנען זיי אייך ניט געבען.

די פיקציע פון אַן אומשטערבליכער נשמה און די פיקציע פון אַן אינדיווידועלער מאָראַל, וואָס איז אַ נויטווענדיגע פאָלגע פון דער ערשטער, זיינען די אָבלייקענונג פון דער גאַנצער מאָ־ראַל. און אין דער הינזיכט דאַרף מען געבען גערעכט די טעאָ־לאָגען, וועלכע, זייענדיג אַ סך אויסגעהאַלטענער און לאָגישער פון די מעטאַפיזיקער, לייקענען גאַנץ דרייסט אָפּ דאָס, וואָס איז איצט אָנגענומען צו רופען: אומאָפּהענגיגע מאָראַל, דער־קלערענדיג מיט מעהר פאַרשטאַנד, אַז וויבאַלד עס ווערט נאָר צו־געלאָזען די אומשטערבליכקייט פון דער נשמה און די עקזיסטענץ פון גאָט, מוז מען שוין אָנערקענען, אַז עס קאָן נאָר עקזיסטירען איין מאָראַל, אַ געטליכע, וואָס איז אַנטפּלעקט אין דער תורה, די רעליגיעזע מאָראַל, ד. ה. די באַציהונג פון דער אומשטערבלי־כער נשמה צו גאָט דורך גאָט'ס לייטזעליגקייט.

אַחוץ אָט דער ניט־ראַציאָנאַלער, מופת'דיגער און מיסטישער באַציהונג, די איין־איינציג הייליגע, די איין-איינציג דערלייזענדע, און אַ חוץ די וואָס זיינען דירעקט פון איהר אַרויסגעקומען פאַר'ן מענשען, זיינען אַלע אַנדערע באַציהונגען גלייך צו גאָרנישט. די געטליכע מאָראַל איז די אַבסאָלוטע אָפּלייקענונג פון דער מענש־ליכער מאָראַל.

די געטליכע מאָראַל האָט געפונען איהר בעסטען אויסדרוק אין דעם פאָלגענדען קריסטליכען גרונדזאַץ: „דו דאַרפסט ליעב האָבען גאָט מעהר פון זיך אַליין, און דיין נאָהענטען — ווי זיך גופא" — פון וואָס עס קומט אַרויס די פליכט מקריב צו זיין פאַר גאָט זיך און דעם נאָהענטסטען. מילא, אויפאָפּפערן זיך אַליין, צו דעם קען מען זיך נאָך באַציהען ווי צו אַן אומזין; אָבער אויפצואָפּפערן דעם נאָהענטען — דאָס איז שוין, פון מענשליכען שטאַנדפּונקט, אין גאַנצען אוממאָראַליש. און צוליעב וואָס בין איך דאָס פאַרפליכטעט צו אָט דער אוממענשליכער אויפאָפּפע־רונג? כדי צו ראַטוועען מיין נשמה. אָט דאָס איז דאָס לעצטע וואָרט פון קריסטענטום. דאָס מיינט, כדי אויסצונעמען ביי גאָט און מציל זיין מיין נשמה, מוז איך מקריב זיין מיין נאָהענטען. דאָס הייסט אַבסאָלוטער עגאָאיזם. און אָט דער עגאָאיזם,

אידעאליסטישע פאנטאזיעס, רעוואלטירן געגען די אפענבארע שלו־סען און דער פולער טאגליכט פון איינפאכען אמת. זייער האס צו איהם איז אזוי גרויס, אז זיי ציהען פאר צו פארבליבען ביי דעם ווידערשפרוך, וואס זיי שאפען אליין מיט דער אומזיניגער פיקציע פון אן אומשטערבליכער נשמה, כאטש דאס צווינגט זיי אנצוקומען צו א נייעם אומזין, צו דער פיקציע פון גאט. פון טאראטישען שטאנדפונקט איז גאט ניט קיין אנדער זאך, ווי דאס לעצטע באהעלטעניש און דער העכסטער אויסדרוק פון די אלע אומזיניגקייטען און ווידערשפרוכען פון אידעאליזם. אין דער טאג־לאגיע, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר די קינדערשע און נאיווע מעטאפיזיק, איז ער דער יסוד און די ערשטע אורזאך פון דעם אום־זין, אין דער מעטאפיזיק אבער, אין דעם ריכטיגען זין פון וואָרט, ד. ה. אין דער פארפייניגטער און ראציאנאליזירטער טאג־לאגיע, איז ער, פארקערט, די לעצטע אינסטאנץ און די העכסטע באהעלטעניש פון דעם אומזין, אין דעם זין, וואס אלע ווידערשפרו־כען, וואס שיינען צו זיין אומליזבאר אין דער רעאלער וועלט, וע־רען דערקלערט אין גאט און דורך גאט, ד. ה. אין א לעבערליכער, פארשטעלטער, אויף ווי ווייט מעגליכער, ראציאנאלער אויסערליכ־קייט.

די עקזיסטענץ פון א פערזענליכען גאט, און די אומשטערב־ליכקייט פון דער נשמה, זיינען צוויי ניט קיין פאנאנדערטרייבא־רע פיקציעס, — צוויי פאליוסען פון דעם איין און דעמזעלבען אב־סאלוטען אומזין, — וועלכע רופען געגענזייטיג ארויס איינע די אנדערע, און וועלכע קאנען איינע אהן די אנדערע ניט געפינען קיין דערקלערונג און באגרינדונג פאר זייער עקזיסטענץ. און אט אויף דעם קלארען ווידערשפרוך, וואס עקזיסטירט צווישען דער פארואויסזעצונג פון דער אומענדליכקייט פון יעדען מענשען און דעם רעאלען פאקט וואס עס עקזיסטירן א סך מענשען, (ד. ה. וואס עס עקזיסטירן אחוץ איינעם נאך א סך אומענדליכע וועזענס, וועלכע באגרענצען זיך געגענזייטיג); אויף דעם ווידערשפרוך צווישען זייער שטערבליכקייט און אומשטערבליכקייט, צווישען זייער נאטירליכער אפהענגיקייט און זייער אבסאלוטער אום־אפהענגיקייט איינס פון אנדערן, — האבען די אידעאליסטען נאר איין ענטפער: גאט; — און אויב דער ענטפער דערקלערט אייך

אַן אומענדליכקייט, און ווען צוויי אומענדליכקייטען באַגעגענען זיך פאַרניכטען זיי זיך געגענזייטיג.

ווי קומט עס, וואָס די טעאָלאָגען און די מעטאַפיזיקער, וועל־כע צייגען זיך זאָנסט אַרויס פאַר זעהר שאַרפזיניגע לאָגיקער, האָ־בען דערלאָזען און דערלאָזען נאָך איצט אויך, אַזאַ ניטאויסגעהאַל־טענקייט, ווי די עקזיסטענץ פון אַ סך גלייכע אומשטערבליכע, ד. ה. פון גלייכע אומענדליכע מענשען, און איבער זיי די עקזיס־טענץ פון גאָט, וועלכער איז נאָך מעהר אומשטערבליך און אומ־ענדליך? זיי זיינען צו דעם געצוואונגען געווען דורך דער אַב־סאָלוטער אומענדליכקייט צו פאַרלייקענען די רעאַלע עקזיסטענץ, די שטערבליכקייט און די געגענזייטיגע אומאָפּהענגיגקייט פון מי־ליאָנען מענשען, וואָס וואוינען און לעבען אויף דער ערד.* דאָס איז אַ פאַקט, פון וועלכען זיי קאָנען זיך ניט אָפּוואַרפען, ווי שטאַרק זייער פאַרלאַנג זאָל ניט זיין. לאָגיש וואָלטען זיי געדאַרפט קו־מען צום שלום, אַז די נשמות זיינען ניט אומשטערבליך, אַז זיי האָבען קיין באַזונדערע עקזיסטענץ פון זייער קערפּערליכען און שטערבליכען מלבוש, און אַז, באַגרעניצענדיג איינער דעם אַנדערן, און געפינענדיג זיך אין געגענזייטיגער אָפּהענדיגקייט, געפינענדיג אַחוץ זיך אַליין אַן אומענדליכע צאָהל פון פאַרשיידענע זאַכען, זיינען די מענשליכע אינידיווידומען, פּונקט ווי אַלץ וואָס עקזיס־טירט אויף דער וועלט, פאַרגעהענדע וועזענס, באַגרעניצטע און ענדליכע. אָבער ווען זיי זאָלען דאָס אַנערקענען, וועלען זיי זיך מוזען אָבזאָגען פון דעם סאַמע באַזיס פון זייערע אידעאַליסטישע טעאָריעס, וועלען זיי זיך מוזען אָנשליסען אונטער דער פאָהן פון ריינעם מאַטעריאַליזם, אָדער עקספּערימענטאַלער און ראַציאָ־נאַלער וויסענשאַפט. און צו דעם לאַדט זיי אויך איין די מעכטיגע שטימע פון דער צייט.

טויב פאַרבלייבען זיי צו דעם דאָזיגען רוף. זייער כאַראַקטער פון באַגייסטערטע נביאים, פון דאָקטרינערן און גייסטליכע, זייער שכל וואָס ווערט באַוועגט דורך די קונציגע נאַרערייען פון דער מעטאַפיזיק, זייער צוגעוועהנטקייט צום בין־השמשות־ליכט פון די

---

* דאָ איז אין פראַנצויזישען אָריגינאַל אַ ניט קלאָרקייט אין גע־דאנק, וואס פאַרבלייבט אויך אין דער איבערזעצונג.

אט דער איינזאמער אבסטראקטער מענשליכער אינדיווידום איז פונקט אזא פיקציע, ווי די פיקציע פון גאט; ביידע זיינען זיי אייגצייטיג באשאפען געוואָרן, ניט דורך דעם רעפלעקטיוען, עקספערימענטאלען און קריטישען שכל, נאר דורך דער גלויביגער קינדערשער פאנטאזיע, דורך דעם איינבילדונגס־חוש פון די פעלקער, און זיינען דערנאך אנטוויקעלט, פארטייטשט און דאגמאטיזירט געוואָרן דורך די טעאלאגישע און מעטאפיזישע טעאריעס פון די אידעאליסטישע דענקער. ביידע שטעלען זיי מיט זיך פאר אן אבסטראקציע, וואס איז דורכאוים אינהאלטסלאז, וואס שטימט ניט מיט דער ווירקליכקייט, און לאגישערווייזע דערגעהען זיי צו דער ניט־עקזיסטענץ. איך מיין, אז איך האב דערווייזען די ניט־מאראלישקייט פון דער פיקציע וועגען גאט; שפעטער, צום סוף, וועל איך נאך קלערער באווייזען איהר לעבערליכקייט. איצט וויל איך אנאליזירן די פיקציע פון אבסאלוטען אדער אבסטראקטען מענשליכען אינדיווידום, וועלכע איז פונקט אזוי אוממאראליש ווי אומזיניג, א פיקציע, וועלכע די מאראליסטען פון דער אידעאליסטישער שולע נעהמען אן אלס באזיס פון זייערע פאליטישע און סאציאלע טעאריעס.

פאר מיר וועט ניט שווער זיין צו דערווייזען, אז דער מענשליכער אינדיווידום, וועלכען זיי פרעדיגען און ליעבען, איז אינגאנצען אן אוממאראליש וועזען. ער איז די פארקערפערונג פון דעם ענאאיזם, ער איז איבערהויפט אן אנטיסאציאלער וועזען. אזוי ווי דער דאזיגער אינדיווידום איז באשאנקען מיט אן אונשטערבליכער נשמה, איז ער ניט־ענדליך און א צוועק־פאר־זיך, דאס הייסט, אז ער נויטיגט זיך אין קיינעם ניט, אפילו ניט אין גאט, און נאך מעהר נויטיגט ער זיך ניט אין אנדערע מענשען. לויט דער לאגיק טאר ער ניט דולדען די עקזיסטענץ פון א צווייטען אינדיווידום, א גלייכען אדער א העכערן פון זיך, וועלכער איז פונקט אזוי אומשטערבליך און אומענדליך, אדער נאך אומשטערבליכער און אומענדליכער, ווי ער אליין איז. ער וואלט בעראפט זיין דער אינציגער מענש אויף דער ערד; וואס רייד איך? — ער וואלט בעראפט זיך באטראכטען פאר דעם אייג־אינציגען וועזען פון דער וועלט. וואָרים אויב די אומענדליכקייט באגעגענט עטוואס אחוץ זיך, באגעגענט זי א גרעניץ, זי הערט אויף צו זיין

אַבערגלויבעריי, וועלכע זיינען גלייכגילטיג צו אַלע איבערצייגונ־
גען און וועלכע באַנוצען זיך, ווען עס מאַכט זיך, מיט אַלע מעג־
ליכע מיטלען, אַבי נאָר צו דערגרייכען זייער ציעל. אָבער אָט די
אויסערגעוועהנליכע מענשען, אַפילו צווישען די גאָר פאַרדאָרבענע
קלאַסען, שטעלען נאָר צונויף אַ גאַנץ אומבאַדייטענדע מינדער־
הייט; אויך ביי זיי באַזיצען די מייסטע דיזעלבע שעפּסענע איי־
גענשאַפטען, וואָס די פאָלקסמאַסען. נאַטירליך זיינען זיי אונ־
טערגעוואָרפען דעם איינפלוס פון זייערע אינטערעסען, וואָס
צווינגט זיי צו זעהן אין דער רעאַקציע די באַדינגונג פאַר זייער
עקזיסטענץ. מען קאָן אָבער ניט צולאָזען, אַז שאַפענדיג די רע־
אַקציע, פאָלגען זיי נאָר אויס זייער עגאָאיסטישען געפיהל. די
גרויסע מעהרהייט פון די מענשען, אַפילו ווען זיי זיינען באַדיי־
טענד פאַרדאָרבען, זיינען דאָך ניט פעהיג צו זיין אַזוי היפּאָקרי־
טיש, ווען זיי האַנדלען קאָלעקטיוו. אין יעדער צאָהלרייכער
אַסאָציאַציע, און נאָך מעהר אין טראַדיציאָנעלע, היסטאָרישע
אַסאָציאַציעס, וואו עס געפינען זיך קלאַסען, ווען אַפילו זיי זאָ־
לען דערגעהן צו דעם, אַז זיי זאָלען ווערען אינגאַנצען שעדליך
און קעגענגעזעצט די אַלגעמיינע אינטערעסען און רעכטען, פאַר־
בלייבט נאָך אַלץ אַ וועלכער־ניט־איז מאָראַלער פּרינציפּ, אַ וועל־
כע־ניט־איז אמונה און צוטרויען, — פאַרשטעהט זיך, זעהר ווינ־
ציג ראַציאָנאַל און אָפט זאָגאַר לעכערליך, — און פאָלגליך זעהר
ענג, אָבער אויפריכטיג, — וועלכע זיינען אַ נויטווענדיגע מאָראַלע
באַדינגונג פאַר דער עקזיסטענץ פון אָט די אַסאָציאַציעס.

דער אַלגעמיינער און פונדאַמענטאַלער טעות פון די אידעאַ־
ליסטען, — אַ טעות וואָס איז זאָנסט גאַנץ לאָגיש אויסגעהאַלטען
לויט זייער גאַנצען סיסטעם — באַשטעהט אין דעם, וואָס זיי זו־
כען די גרונדלאַגע פון מאָראַל אין דעם איזאָלירטען אינדיווידום,
בעת זי געפינט זיך און קאָן זיך געפינען נאָר ביי אינדיווידומען,
וועלכע לעבען אין אַ געמיינדע. אום דאָס צו באַווייזען, וועלען
מיר איין מאָל פאַר אַלע מאָל אָבשאַצען, לויט זיין פאַרדיענסט,
דעם איזאָלירטען אָדער אַבסאָלוטען אינדיווידום פון די אידעאַ־
ליסטען.

ליכער לאנגזאמקייט, וואָס קאָן טרייבען צום פארצווייפלען, וועלכע איז נאָך מיין מיינונג דער גרעסטער אומגליק פאר דער מענשהייט?

אורזאכען דערפאר זיינען דאָ א סך. איינע פון די וויכטיג־סטע צווישען זיי איז, אָהן צווייפעל, די אומוויסענהייט פון די מא־סען. שטענדיג און סיסטעמאטיש ניט דערלאָזען צו בילדינג, א דאנק דער פאָטערליכער השגחה פון אלע רעגירונגען און פריווילע־גירטע קלאסען, וועלכע געפינען פאר ניצליך צו האלטען זיי וואָס לענגער אין אומוויסענהייט, גאָטספאָרכטיגקייט און אמונה — דריי זאך־ווערטער, וואָס באדייטען כמעט איינס און דאָסזעלבע — ווייסען זיי כמעט גאָר ניט אז עס איז פאראן אזא זאך און אז מען קאָן זיך דערמיט באנוצען אלס מיטעל פון אינטעלעקטועלער באפרייאונג, וואָס רופט זיך אָן קריטיק, אָהן וועלכער א פאָלשטענ־דיגע מאָראלע און סאָציאלע רעוואָלוציע איז אוממעגליך.

די מאסען, אין וועמעס אינטערעסען עס איז צו רעבעלירן געגען דער אויפגעשטעלטער אָרדענונג, זיינען פונדעסטוועגען, מעהר אָדער ווענינער צוגעבונדען צו איהר, צוליעב דער אמונה פון זיי־ערע עלטערן, און די פריווילעגירטע קלאסען זעהען דאָס פאָראויס.

און אויך די פריווילעגירטע קלאסען, וועלכע, וויפיעל זיי זאָ־לען ניט ריידען, האָבען שוין מעהר ניט קיין גאָטספאָרכטיגקייט און קיין אמונה, זיינען אויך צוגעבונדען צו דער עקזיסטירענדער אָרדענונג צוליעב זייערע פאָליטישע און סאָציאלע אינטערעסען. פונדעסטוועגען קאָן מען ניט זאָגען, אז דאָס איז די איינציגע אורזאך פון זייער שטארקען צובונד צו די הערשענדע אידעען.

וואָס פאר א נידעריגע מיינונג איך זאָל ניט האָבען וועגען דעם מאָראלען און אינטעלעקטועלען ווערט פון אָט די קלאסען, קאָן איך דאָך ניט צולאָזען, אז נאָר דער אייגעננוציגער אינטערעס איז די קראפט וואָס באוועגט זייערע געדאנקען און האנדלונגען.

פארשטעהט זיך, אין יעדען קלאס און אין יעדער פארטיי איז פאראן א מעהר אָדער ווענינער צאָהלרייכע גרופע פון קלוגע, דריי־סטע און באוואוסטזיניגע ניט-געוויסענהאפטע עקספלואטאטאָרס, די אזויגערופענע שטארקע מענשען (homme sports), וועלכע זיינען פריי פון יעדער אינטעלעקטועלער און מאָראלער

שטאַרקער גייסט, וואָס זאָל זיך פיהלען זיכער געגען די אָנפאַלען פון אָט דער מאָראַל, וועלכע איז אַזוי דעספּאָטיש, פּונקט ווי אומבאַזיעגבאַר.

קיין זאַך באַווייזט ניט אַזוי דעם געזעלשאַפטליכען כאַראַק־טער פון מענשען, ווי אָט דער איינפלוס. מען קאָן זאָגען, אַז דער קאָלעקטיווער באַוואוסטזיין פון וועלכער ניט איז געזעלשאַפט, וואָס איז פאַרקערפּערט אין גאָר גרויסע געזעלשאַפטליכע אינסטי־טוציעס, ווי אין אַלע איינצעלהייטען פון פּריוואַטען לעבען און דיענט אַלס באַזיס פאַר אַלע טעאָריעס, באַשאַפט אַ מין אַלגעמיינע סביבה, אַ מין אינטעלעקטועלע און מאָראַלע אַטמאָספערע, אמת אַ שעד־ליכע, אָבער אַ דורכאויס נויטיגע פאַר דער עקזיסטענץ פון אַלע איהרע מיטגליעדער. זי הערשט איבער זיי און צו דערזעלבער צייט האַלט זי זיי אויף, פאַראייניגענדיג זיי דורך די באַציהונגען פון געוועהנליכע און נויטווענדיגע אָפּמאַכען; איינוואָרצלענדיג אין יעדען דעם באַוואוסטזיין פון זיכערהייט און פעסטקייט, און אַוועקשטעלענדיג פאַר אַלעמען אַלס העכסטע און נויטווענדיגסטע באַדינגונג די עקזיסטענץ פון דער מאַסע, פון דער באַנאַליטעט, פון געמיינשאַפטליכען אָרט, פון דיסציפּלין.

די גרויסע מאַיאָריטעט פון די מענשען, — ניט נאָר פון די פאָלקס־מאַסען, נאָר פּונקט אַזוי, און גאַנץ אָפט נאָך מעהר פון די פּריווילעגירטע קלאַסען, — פיהלען זיך ניט באַרוהיגט און בשלום מיט זייער געוויסען, ווען זיי פאָלגען ניט אויס אין אַלע זיי־ערע געדאַנקען, אין אַלע זייערע אויפפיהרונגען אין לעבען בלינד און שקלאַפיש די טראַדיציעס און מנהגים: „אונזערע פאָטערס האָבען אַזוי געדענקט און געהאַנדעלט, דאַרפען מיר אויך דענקען און האַנדלען ווי זיי; די גאַנצע וועלט אַרום דענקט און האַנדעלט אַזוי, פאַרוואָס זאָלען מיר עפּעס דענקען און האַנדלען אַנדערש, ווי די גאַנצע וועלט?" אָט די ווערטער דריקען אויס די פילאָ־זאָפיע, די איבערצייגונג און די אויפפיהרונג פון ניין־און־ניינציג פּראָצענט פון דער מענשהייט, אָהן אונטערשייד פון וועלכען גע־זעלשאַפטליכען קלאַס מען זאָל ניט נעהמען. און, ווי איך האָב שוין באַמערקט, איז דאָס די גרעסטע שטערונג פאַר דעם פּראָגרעס און פאַר דער מעגליכער גיכער באַפרייאונג פון מענשליכען מין.

וואָס זיינען דאָס די אורזאַכען פון אָט דער כמעט אומבאַוועג־

מאַסען און ניט צו זיין אויסגעזעצט דער געפאַהר פאַרשטיינט צו ווערן דורך דער בורזשואַזער היפּאָקריטסטוואָ. צוזאַמען מיט די דאָזיגע ריין אַבסטראַקטע אידעען און אין ענגען צוזאַמענהאַנג מיט זיי, געפינט דער יונגער מענש, וואָס וואַקסט אין דער גע־זעלשאַפט, דורך דעם שטאַרקען איינפלוס וואָס זי האָט געהאַט אויף איהם אין דער קינדהייט, אין זיך אַליין אַ סך אַנדערע פאָר־שטעלונגען און אידעען, וואָס זיינען פיעל קלערער און שטעהען אין אַ פיעל ענגערער באַריהרונג מיט דעם רעאַלען לעבען פון מענשען, מיט זיין אַלטעגליכער עקזיסטענץ. אָט דאָס זיינען די פאָרשטעלונגען וועגען נאַטור און מענש, וועגען גערעכטיגקייט, וועגען די פליכטען און רעכטען פון אינדיווידומען און קלאַסען, וועגען סאָציאַלער אַנשטענדיגקייט, וועגען פאַמיליע, וועגען איי־גענטום, וועגען שטאַאַט און נאָך אַ סך אַנדערעס, וואָס באַשטימען די באַציהונגען פון די מענשען. אָט די אַלע אידעען, וועלכע ער געפינט ביי זיין געבאָרן ווערן, פאַרקערפּערט אין זאַכען און אין מענשען, קריצען זיך איין אין זיין מאַרך דורך דער ערציהונג און בילדונג, וואָס ער באַקומט נאָך איידער ער דערגרייכט צום זעלבסטבאַוואוסטזיין, און ער געפינט זיי שפּעטער פאַרהייליגט, דער־קלערט און קאָמענטירט דורך טעאָריעס, וואָס דריקען אויס דעם אַלגעמיינעם פאַרשטאַנד און דעם קאָלעקטיווען פאָראורטייל פון אַלע רעליגיעזע, פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אינסטיטוציעס פון דער געזעלשאַפט, אין וועלכע ער נעמט אַן אַנטייל. ער אַליין איז מיט זיי אַזוי דורכגעדרונגען, אַז צי ער איז פּערזענליך פאַראינטע־רעסירט אין זייער פאַרטיידיגונג, צי ניט, וועט ער דאָך, ניט ווילענדיג, זיין זייערער אַן אָנהענגער צוליעב זיינע מאַטעריעלע, אינטעלעקטועלע און מאָראַלע געוועהנהייטען.

וואָס עס איז ווערט צו באַוואונדערן איז, ניט דעם שטאַרקען איינפלוס פון די אידעען, וואָס דער קאָלעקטיווער באַוואוסטזיין פון דער געזעלשאַפט איבט אויס אויף דער מענשליכער מאַסע, נאָר פאַרקעהרט, דאָס וואָס צווישען אָט דער מאַסע געפינען זיך אינדיווידומען, וועלכע באַזיצען נאָך פאַרשטאַנד, ווילען און דרייסטקייט צו קעמפען געגען זיי. וואָרים דער דרוק, וואָס די געזעלשאַפט איבט אויס אויף דעם אינדיווידום איז אַן אונגע־הויערער, און ס'איז גאָרניט פאַראַן אַזאַ פעסטער כאַראַקטער, אַזאַ

אלע מענשלעכע באציהונגען אין דער געזעלשאפט; און א דאנק דעם, וואָס זיי פארקערפערן זיך אין געגענשטאנדען, וואָס זיינען אזוי געווהנלעך אין לעבען פון יעדערן, ווערן זיי פיהלבאר און בולט פאר אלעמען, אפילו פאר קינדער. אזוי, אז יעדער נייער דור ווערט פון זיי דורכגעדרונגען באלד פון דער פריהסטער קינדהייט, און דערנרייבענדיג צו בגרות, ווען עס הויבט זיך אן די ריכטיגע ארבייט פון איינעמעם נעדאנק, וואָס מוז באגלייט ווערן מיט א נייער קריטיק, געפינט שוין דער נייער דור, ווי אין זיך גופא אזוי אין דער ארומיגער געזעלשאפט, א גאנצע וועלט פון אנגענומענע געדאנקען און פארשטעלונגען, וואָס דינען פאר איהם אלס אויסגאנגס־פונקט און גיבען איהם, אזוי צו זאָגען, דעם ערשטען מאטעריאל און די גרונדלאגע פאר זיינע אייגענע אינטעלעקטועלע און מאראלע טעטיגקייטען. אהער געהערן די שאפונגען פון דער אלגעמיינער, טראדיציאנעלער פארשטעלונגס־קראפט, וועלכע די מעטאפיזיקער, פארפיהרט פון דער אומפיהלבארקייט און אומבאמערקבארקייט, מיט וועלכע אט די פארשטעלונגען, וואָס קומען פון דרויסען, דרינגען אריין און שטעמפלען זיך אף אין דעם מארך פון די קינדער, איידער זיי דערגרייכען נאך אפילו צו זעלבסטבאוואוסטזיניגקייט, — רופען על פי טעות — איינגעבארענע אידעען.

אט אזוי זיינען די אלגעמיינע און אבסטראקטע אידעען פון גאטהייט און נשמות אינגאנצען אומגעלומפערטע אידעען, וואָס זיינען אבער אומפארמיידליך, פאטאל אין דער היסטארישער אנטוויקלונג פון מענשלעכען שכל, וועלכער, בלויז לאנגזאם, אין פארלויף פון יאהרהונדערטען, דערגרייכענדיג צו דער ראציאנאלער דערקענטנים און דער זעלבסטקריטיק און דער קריטיק פון דער אייגענער אפענבארונג, געהט שטענדיג ארויס פון נארישקייט, כדי צו דערגעהן צום אמת, און פון שקלאפערי, כדי זיך צו דערשלאגען צו פרייהייט; אידעען, וואָס זיינען פארהייליגט דורך דער אלוועלטליכער אומוויסענהייט און דומהייט פון דורות, פונקט ווי דורך די נוט־באוואוסטזיניגע אינטערעסען פון די פריווילעגירטע קלאסען, אזוי אז עס איז היינט אוממעגליך אפען און אויף א צוגענגליכער שפראך זיך ארויסזאגען געגען אט די אידעען, ניט אויפרייצענדיג קעגען זיך א באדייטענדען טייל פון די פאלקס־

זיך די שאפונגען פון איניווידועלע פאנטאזיעס צונויפגעטראפען, זיך קאנטראלירט, מאדיפיצירט און ערגענצט, מעהר אדער ווע־ניגער זיך צונויפגענאסען אין אן איינהייטליכען סיסטעם און זיך פארענדיגט דערמיט, וואס עס איז באשאפען געווארן דער גע־מיינשאפטליכער פארשטאנד, דער קאלעקטיווער געדאנק פון דער נעזעלשאפט. אט דער נעדאנק, וואס נעהט איבער במסורה פון איין דור צום אנדערן, איז די אינטעלעקטועלע און מאראלע ירושה פון דער נעזעלשאפט, פון דעם קלאס און פון דער נאציאנאליטעט.

יעדער נייער דור נעפינט שוין אין דער וויגעלע א נאנצע וועלט פון אידעען, פארשטעלונגען און געפיהלען, וואס ער באקומט אלס ירושה פון די פארגאנגענע דורות. די דאזיגע וועלט ערשיינט פאר דעם נייגעבארענעם מענשען תחילת ניט אין איהר אידעאלים־טישער פארם, אלס א סיסטעם פון פארשטעלונגען און אידעען, ווי א רעליגיע, ווי א לעהרע; דאס קינד איז ניט ביכולת צו פארשטעהן און באגרייפען די וועלט אונטער אט דער פארם; זי דרינגט ארויין אין זיין באוואוסטזיין אלס א וועלט פון פאקטען, א בולט'ע און א פארווירקליכטע, ווי אין די פערזאנען אזוי אויך אין זאכען, וואס רינגלען איהם ארום און וועלכע רויידען צו זיינע גע־פיהלען דורך אלץ, וואס ער זעהט און הערט פון זיין ערשטען לעבענס־טאג אן. וואהרים די מענשליכע אידעען און פארשטעלונגען, וועלכע זיינען תחילת ניט געווען קיין אנדער זאך, ווי פראדוקטען פון רעאלע פאקטען, פון נאטירליכע, אזוי ווי סאציאלע, אין דעם זין וואס זיי זיינען געווען אן אפשפיגלונג און א ווידערהאלונג אין מענשליכען מארך, און אזוי צו זאגען, א אידעאלע, מעהר אדער וועניגער ריכטיגע רעפראדוקציע פון די אויסערליכע פאקטען אין אט דעם ריין־מאטעריעלען ארגאן פון מענשליכען שכל, — איז ערשט נאכדעם ווי זיי האבען זיך נוט איינגעפעסטינט, אויף דעם אופן וואס איך האב נאר־וואס באשריבען, אין קאלעקטיווען באוואוסטזיין פון וועלכער ניט איז געזעלשאפט, — ערשט דאן האבען זיי באקומען די פעהיגקייט אליין צו ווערן שאפענדע אור־זאכען פאר נייע פאקטען, שוין ניט פון נאטירליכע, אין בוכשטעב־ליכען זין פון וואָרט, נאר פון סאציאלע. סוף כל סוף איבערא־דערשען זיי און טראנספארמירען, אמת נאנץ לאנגזאם, די מענש־ליכע עקזיסטענץ, די מנהגים און אינסטיטוציעס, מיט איין וואָרט,

קאָנען מיט זיכערהייט זאָגען איז נאָר, אַז זיי זיינען תחילת ניט באַשאַפען געוואָרן אָפּגעזונדערט און פּלוצלינג, אויף אַ וואונדער־ליכען אופן דורך די באַגייסטערטע מוחות פון איינצעלנע, נאָר פאַרקעהרט, דורך דער קאָלעקטיווער און זעהר אָפט אומבאַמערק־באַרער אינטולעקטועלער ארבייט פון אַלע, וואָס האָבען צוזאַמענ־געשטעלט די געזעלשאַפט; די יחידי סגולה, די געניאַלע מענשען האָבען נאָר אויסגעדריקט דעם רעזולטאַט פון אָט דער אַרבייט אין דער ריכטיגסטער און געלונגענסטער פאָרם, וואָרים אַלע געניאַלע מענשען האָבען תמיד געטאָן, ווי וואָלטער: זיי „האָבען גענומען זייערע אוצרות איבעראַל, וואו זיי האָבען זיי נאָר געפונען". אויף אַזאַ אופן האָט די קאָלעקטיווע אינטעלעקטועלע אַרבייט פון די אור־אַלטע געזעלשאַפטען געשאַפען די ערשטע אידעען. די דאָזיגע אידעען זיינען תחילת געווען זעהר איינפאַכע, פאַרשטעהט זיך, ניט אינגאַנצען פאָלקאָמע באַגריפען פון די נאַטירליכע און סאָציאַלע ערשיינונגען, און נאָך וועניגער שוין פעסטגעשטעלטע, באַגריני־דעטע שלוסען, וואָס זיינען אַ פּועל־יוצא פון באַאָבאַכטען די דאָזיגע ערשיינונגען. אָט אַזוי האָבען זיך אָנגעהויבען אַלע מענשליכע פאָרשטעלונגען, פאַנטאַזיעס און געדאַנקען. דער אינהאַלט פון אָט די געדאַנקען איז אויף אַ האָר ניט געשאַפען געוואָרן דורך דעם פרייען אַקט פון מענשליכען גייסט, נאָר פריהער פון אַלץ איז דער אינהאַלט אַריינגעגעבען געוואָרן דורך דער רעאַלער וועלט, סיי פון דער אויסערליכער, סיי פון דער אינערליכער. דער מענשליכער שכל, ד. ה. די דורכאויס אָרגאַנישע און, פאָלגליך מאַטעריעלע, פונקציאָנירענדע ארבייט פון מענשליכען מאַרך, וואָס איז עמפינד־ליך צו אַלע די אויסערליכע און אינערליכע רעגונגען, וואָס די נערווען ברענגען איהם, טראָגט פון זיך אַליין גאָרנישט ניט צו, אויסער ריין־פאָרמעלע טעטיגקייטען, וועלכע באַשטעהען אין פאַר־גלייכען און קאָמבינירען זאַכען און ערשיינונגען אין אמת'ע אָדער פאַלשע סיסטעמען. און אָט אַזוי זיינען געבאָרן געוואָרן די ערשטע אידעען. מיט דער הילף פון וואָרט זיינען אָט די אידעען, — בעסער געזאָגט, די ערשטע שאַפונגען פון דער פאַנטאַזיע, — געוואָרן באַשטימט, קריסטאַליזירט און זיינען איבערגעגאַנגען פון איין מענשליכען אינדיווידום צום אַנדערן; אויף אַזאַ אופן האָבען

ווירקונג אויף דעם אינדיווידום ניט אין פארגלייך מעכטיגער ווי דער איינפלוס פון שטאאט. די וועלשאפט באשאפט און פאר־מירט אלע אינדיווידומען, וואס ווערן געבארן און אנטוויקלען זיך אויף איהר שוים. לאנגזאם, פון ערשטען געבארן טאג ביז'ן לעצ־טען, באשענקט זי זיי אלעמען מיט איהר מאטעריעלען, אינטע־לעקטועלען און מאראלען כאראקטער, אזוי ווי זי וואלט זיך אינ־דיווידואליזירט אין יעדען איינציגען.

דער רעאלער מענשליכער אינדיווידום איז אזוי ווייט פון צו זיין אן אבסטראקטער און אוניווערסאלער וועזען, אז יעדער איינציגער, נאך אין זיין מוטער'ס לייב, איז שוין באגרעניצט און באשטימט דורך די פיעלע מאטעריעלע, געאגראפישע, קלימאטישע, עטנאגראפישע, היגיענישע און עקאנאמישע אורזאכען און ווירקונגען, וועלכע שטעלען צונויף דעם מאטעריעלען כאראקטער, וואס געהערט אויסשליסליך נאר צו זיין משפחה, זיין קלאס, זיין נאציאנאליטעט, זיין ראסע; און אויף וויפיעל די מענשליכע נייגונגען און אינסטינקטען זיינען אין שייכות מיט אט די אלע אויסערליכע אדער פיזישע ווירקונגען, אויף אזויפיעל ווערט יעדער איינציגער געבארן מיט זיין באזונדערער נאטור, אדער מיט זיין אינדיווידואלען כאראקטער, וואס איז מאטעריעל באשטימט פון פארואוים. אחוץ דעם, א דאנק דער פארהעלטנישמעסיג הויכער ארגאניזאציע פון מענשליכען מארך, ברענגט יעטווידער איינצעל־נער מענש מיט זיך, אמת, ניט אין קיין גלייכער מאס, גלייך ווי ער וועלט געבארן, — ניט קיין איינגעבארענע אידעע און גע־פיהלען, ווי דאס ווילען האבען די אידעאליסטען, — נאר די מא־טעריעלע און פארמעלע פעהיגקייט צו דענקען, טראכטען, ריידען און פארלאנגען. דער מענש ברענגט מיט זיך ארמע נאר די פע־היגקייט צו שאפען און צו אנטוויקלען אידעען, און ווי כ'האב שוין געזאגט, א ריין פארמעלע, פריי פון וועלכען עס איז אינהאלט, אהן קראפט פאר טעטיגקייט. ווער זשע גיט איהר דעם ערשטען אינהאלט? די געזעלשאפט.

ניט דא איז דער פלאץ אויסצופארשען אויף וואס פאר א שטייגער עס האבען זיך אויסגעבילדעט אין די אוראלטע געזעל־שאפטען די ערשטע באגריפען און אידעען, פון וועלכע די גרעסטע צאהל איז נאטירליך געווען זעהר אומגעלומפערט. אלץ וואס מיר

הסכם אויף רויהער פיזישער מאכט און טריאומפירענדער אומנע־
רעכטיגקייט. און דוקא אין די מעהר דעמאָקראטישע לענדער,
ווי עס זיינען די פאראייניגטע שטאָטען פון אַמעריקא און די
שווייצארישע קאנטאָנען...* די פריוולעגירטקייט פון וועלכער
עס איז מינדערהייט און די אמת׳ע פארקנעכטונג פון דער ריעזינער
מעהרהייט.

צו רעוואָלטירען נעגען שטאָאט איז פארהעלטניסמעסיג לייכט,
וואָרים אין דעם כאראקטער גופא פונ׳ם שטאָאט איז שוין פאראן
עפעס אזוינס, וואָס רופט צו רעוואָלט. דער שטאָאט איז מאכט
און גוואָלט, דאָס איז די חוצפה און דער שפינעל פון מאכט.
ער זוכט ניט צו געפעלען, ער זוכט ניט צו ווירקען דורך איבער־
צייגונג; און וועו עס קומט איהם גאָר אויס, געהט ער קעגען דעם
גוטען וויל׳ען, ווייל די טבע פון שטאָאט איז שוין אזא, אז ער
זאָל ווירקען דורך צוואַנג, דורך גוואָלט און ניט דורך איבער־
צייגונג. אויף וויפיעל דער שטאָאט זאָל זיך ניט באמיהען צו
פארבאָרגען זיין נאטור, בלייבט ער אלץ דער געוועלטיכער פאר־
גוואָלטיגער פון דעם מענשליכען וויל׳ען און די פארניינונג פון
זיין פרייהייט. אפילו דאָן, וועו ער צווינגט דעם מענשען צו גוטס,
מאכט ער עס אויך צו גארנישט און פיהרט עס איבער, שוין צוליעב
דעם אליין, וואָס ער צווינגט, און יעדער צוואַנג וועקט און רופט
ארויס דעם גערעכטען רעוואָלט פון דער פרייהייט; און נאָך
מעהר דערפאר, וואָס אפילו גוטס, וויבאלד עס איז נאָר געצוואונגען,
איז עס שוין פון שטאַנדפונקט פון אמת׳ער מאָראל, — פארשטעהט
זיך, פון מענשליכער מאָראל און ניט פון געטליכער, — שלעכטס.
מענשליכע פרייהייט, זיטליכקייט און ווירדע באשטעהט אין דעם,
וואָס דער מענש טוט גוטס ניט דערפאר וויל׳ער איז געצוואונגען
צו דעם, נאָר דערפאר וויל׳ אזוי אנערקענט ער, אזוי וויל׳ ער,
אזוי האָט ער ליעב.

די געזעלשאפט פאָדערט ניט, אז מען זאָל אנערקענען איהר
מאכט אויף א פארמעלען, אפיציעלען, אויטאָריטעטען אופן; זי
הערשט אויף א נאטירליכען אופן, און טאקע דעריבער איז איהר

---

* דאָ קומט א וואָרט, וואָס איז אוממעגליך איבערצולייענען אין
מאַנוסקריפט פון אָריגינאַל.

ערשיינונג אדער פראדוקט פון דער נאטור אויף דער ערד; און וועז דעם אינדיווידום וואלט זיך פארגלוסט צו שטעלען פראגען אויף דער געזעלשאפט, ד. ה. אויף דער נאטור בכלל און אויף זיין אייגענער נאטור בפרט, וואלט ער מיט דעם אליין זיך אוועקגעשטעלט אויסער אלע באדינגונגען פון רעאלער עקזיסטענץ, און וואלט זיך אריינגעלאזען אין אן אבסאלוטער פוסטקייט, אין א טויטער אבסטראקציע, — אין נעטליכקייט. ס'איז פונקט אזוי אוממעגליך צו פרעגען, צי איז גוט אדער שלעכט די געזעלשאפט, ווי עס איז אוממעגליך צו פרעגען צי איז גוט אדער שלעכט די נאטור, דאס אלוועלטליכע, דאס מאטעריעלע, רעאלע, איין־אייניציגע, אלערהעכסטע און אבסאלוטע וועזען; זי איז עטוואס מעהר ווי גוט אדער שלעכט; זי איז אן אומפארגלייכליכער, פאזיטיווער, אלערערשטער פאקט, וואס איז עלטער פאר וועלכען עס איז באוואוסטזיין, פאר וועלכער עס איז אידעע, פאר יעטווידער אינטעלעקטועלער און מאראלער אפשאצונג; דאס איז דער סאמע יסוד, דאס איז די וועלט, אין וועלכער עס אנטוויקעלט זיך שפעטער פאר אונז, אויף א פאטאלען אופן דאס, וואס מיר רופען אן גוטס אדער שלעכטס.

גאנץ אנדערש איז די זאך מיט'ן שטאאט; און ניט קווינק־לענדיג זיך, זאג איך, אז דער שטאאט איז א צרה, נאר א היס־טאריש־נויטווענדיגע צרה. ער איז אויף אזויפיעל געווען נויט־וועגדיג אין דער פארגאנגענהייט, אויף וויפיעל עס וועט נויט־וועגדיג זיין, פריהער אדער שפעטער, איהם אינגאנצען צו פאר־ניכטען, ווי עס איז נויטיג געווען די פארניכטונג פון דעם אור־אלטען טיערישען צושטאנד און פון די טעאלאגישע פוסטע פלפולים פון די מענשען. דער שטאאט איז ניט די געזעלשאפט, ער איז ניט מעהר ווי איהרע א היסטארישע פארם, נאר אויף אזויפיעל רויהער, ווי אבסטראקטער. דער שטאאט איז אין אלע לענדער א היסטארישע פרי, וואס איז ארויסגעוואקסען פון דעם שידוך צווישען גוואלט, רויבעריי און פארניכטונג, קורץ, פון מלחמות און עראבערונגען. דער שטאאט איז געבאירן געוואָרן צוזאמען מיט די געטער, וואס זיינען שטופענווייז באשאפען געוואָרן דורך דער טעאלאגישער פאנטאזיע פון די פעלקער. דער שטאאט איז געווען און פארבלייבט ביז צום היינטיגען טאג דער גלטליכער

איבער אונזער ערד, צווישען מיוחסים, פּרינצען, קייזערליכע זיהן, וועט ער געווינען זיין, לויט דער מדרגה פון זיינע פּעהיגקייטען, זיינע מיטלען און זיין מאכט, א פּראכטער אין פּארשקלאפּער פון דער מענשהייט — א טיראן. אין אָט די אלע פּאלען איז נויטוועגדיג די מרידה פון דעם אינדיווידום געגען דער געזעלשאפט, וואו ער איז געבאָרן געוואָרן, כדי דער אינדיווידום גופא זאָל ווערן מענשליכער.

נאָר איך חזר איבער, אז דער רעוואָלט פון דעם אינדיווידום געגען דער געזעלשאפט איז א פּיעל שווערערע זאך ווי דער רעוואָלט געגען שטאָאט. דער שטאָאט איז א היסטאָרישע און פּאָראיבערגעהענדע אינסטיטוציע, א פּאָראיבערגעהענדע געזעלשאפטליכע פּאָרם, וואָס איז עהנליך צו דער קירכע, וועמענס אינגערער ברודער ער איז, און אנטהאלט ניט דעם פּאטאָלען, אומבאוועגליכען כאראקטער פון דער געזעלשאפט, וועלכע איז די פּאָרגעהערין פון יעדער מענשליכער אנטוויקלונג, און וועלכע, באזיצענדיג די גאנצע אלמעכטיגקייט פון די נאטירליכע געזעצען, האנדלונגען און ערשיינונגען, שטעלט צונויף דעם פונדאמענט פון דער גאנצער מענשליכער עקזיסטענץ. דער מענש, זינט ער האָט געמאכט דעם ערשטען שריט צו מענשליכקייט, זינט ער האָט אָנגעהויבען ווערן א מענשליך וועזען, ד. ה. א וועזען וואָס רעדט און דענקט מעהר אָדער וועניגער, ווערט ער געבאָרען אין זיין געזעלשאפט, ווי די מוראשקע אין איהר מוראשניק און די ביהן אין איהר ביהנשטאָק; ער קלייבט זיך ניט אוים, פּארקעהרט, ער איז איהרער א פּראָדוקט, און ער איז אויף אזויפיעל פּאטאָל אונטערוואָרפען די נאטירליכע געזעצען פון געזעלשאפטליכער אנטוויקלונג, אויף וויפיעל ער איז אונטערוואָרפען אלע אנדערע נאטור־געזעצען. די געזעלשאפט איז די מוטער פון יעדען מענשליכען אינדיווידום און זי לעבט איהם איבער, ווי די נאטור אליין; זי איז אייביג ווי די נאטור, אָדער ריכטיגער געזאָגט, זייענדיג געבאָרן אויף דער ערד, וועט זי עקזיסטירען אזוי לאנג, ווי לאנג אונזער ערד וועט עקזיסטירען. אינגאנצען צו רעוואָלטירען גענגען דער געזעלשאפט איז פּאר דעם מענשען פונקט אזוי אוממעגליך, ווי צו רעוואָלטירן גענגען דער נאטור, שוין דערפּאר אליין, ווייל די געזעלשאפט גופא איז ניט קיין אנדער זאך, ווי די לעצטע גרויסע

קונג איז א ווייבערע, זי נארט זיך ארײן, מען קאן זי ניט אזוי אנטאפען, אבער צו דערזעלבער צייט איז זי א סך מעכטיגער, ווי די מאכט פון שטאאט. זי געוועלטיגט איבער די מענשען דורך מנהגים און זיטען, דורך אלערליי געפיהלען און אבערגלויבענס, דורך אט דאס אלץ, וואס מיר רופען אן געזעלשאפטליכע מיינונג. זי רינגעלט דעם מענשען ארום פון דעם טאג וואס ער ווערט געבארען, זי דרינגט אין איהם ארײן, זי פילט איהם אן און שטעלט צוזויף דעם יסוד פון זיין אינדיווידועלער עקזיסטענץ; אזוי, אז יעדער אײנער ווערט ביז א געוויסען גראד איהרער א מיטהעלפער נעגען זיך זעלבסט, און נאנץ אפט איז ער זיך אפילו נאר ניט חושר אין דעם. דערפון פאלגט, אז אום צו רעוואלטירען קעגען אט דעם אײנפלוס, וואס פארשקאפט איהם אזוי נאטירליך צו דער געזעלשאפט, דארף זיך דער מענש טיילוויײז אויפהויבען קעגען זיך אליין, ווארום אלע זיינע מאטעריעלע, אינטעלעקטועלע און מאראלע שטרעבונגען און נייגונגען, און ער זעלבסט, זיינען ניט קיין אנדער זאך, ווי נאר א פראדוקט פון דער געזעלשאפט. אט דערפון שטאמט די אומגעהיירע מאכט פון דער געזעלשאפט איבער די מענשען.

פון שטאנדפונקט פון אבסאלוטער מאראל, ד. ה. פון מענשליכער אכטונג, — און איך וועל באלד דערקלערן, וואס איך מיין מיט אט דעם ווארט, — קאן אט די געזעלשאפטליכע מאכט זיין פונקט אזוי גינסטיג ווי שעדליך. זי טוט גוטס, וועז זי שטרעבט צו דער אנטוויקלונג פון דער וויסענשאפט, צו מאטעריעלען וואוילשטאנד, צו פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכער סאלידאריטעט צווישען מענשען; זי איז שעדליך, וועז זי האט פארקעהרטע טענדענצען. א מענש, וואס ווערט געבארן צווישען בהמות, וועט מיט זעהר וועניג אויסנאהמען, פארבלייבן א בהמה; ווערט ער געבארען אין א געזעלשאפט, וואס ווערט פארוואלטעט פון גייסטליכע, וועט פון איהם ווערן אן אידיאט און א צבוע; ווערט ער געבארן אין א חברותא פון גנבים, וועט ער וואהרשיינליך ווערן א גנב; וועט ער געבארן ווערן ביי דער בורזשואזיע, וועט ער זיין אן עקספלואטירער פון דעם צווייטעז'ס ארבייט; און אויב ער האט דאס אומגליק געבארן צו ווערן אין דער געזעלשאפט פון האלב-געטער, וואס געוועלטיגען

ניסטאָרען, — אונטער די געהיימלינטע פאָרשטעהער און דיענער פון די צוויי גרויסע אינסטיטוציעס, וועלכע גיבען זיך אויס פאר אונז אלס די פון גאָט אליין באשטימטע צו געוועלטיגען איבער די מענשען: די קירכע און דער שטאַט. יעדע צייטווייליגע אָדער מענשליכע הערשאפט שטאמט דירעקט פון דער גייסטיגער אָדער געטליכער הערשאפט. הערשאפט אָבער איז די אָפּליי־קענונג פון פרייהייט. און וויבאלד אזוי, איז גאָט, אָדער בעסער געזאָגט, די געטליכע איינבילדונג, די פארהיילונג און די מאַראַלע און אינטעלעקטועלע אורזאך פון דער גאנצער שקלאפעריי אויף דער ערד; און די מענשליכע פרייהייט וועט נאָר דאן זיין פאָל־קאָם, וועז זי וועט פאָלשטענדיג פארניכטען די שעדליכע אייג־בילדונג וועגען א הערשער אין הימעל.

צווייטענס, איז דאָס אלס א לאָגישער פועל־יוצא פון דאָס ערשטע, א רעזולטאט געגען דער מענשליכער טיראניי, געגען דער אינדיווידועלער, פונקט ווי געגען דער סאָציאלער הערשאפט, וואָס איז פארטראטען און פארגעזעצליכט דורך דעם שטאַט. דאָ אָבער איז נויטיג זיך גוט צו דערקלערן. און כדי זיך ריכטיג צו דערקלערן, מוז מען פריהער פעסטשטעלען דעם ריכטיגען אונ־טערשייד צווישען דער אָפיציעלער און פאָלגליך טיראַנישער מאַכט פון דער געזעלשאפט, וועלכע איז ארגאניזירט אין א שטאַט, און דעם נאַטירליכען איינפלוס און ווירקונג, וואָס די ניט־אָפיציעלע געזעלשאפט איבט אויס אויף יעדען איינציגען פון איהרע מיט־גליעדער.

דער רעזולטאט געגען אָט דעם נאַטירליכען איינפלוס פון דער געזעלשאפט איז פאר דעם אינדיווידום פיעל שווערער, ווי דער רעזולטאט געגען דער אָפיציעלער, ארגאניזירטער געזעלשאפט — געגען שטאַט, כאָטש ער איז גאנץ אָפט פונקט אזוי אומפאר־מיידליך, ווי דער לעצטער. די געזעלשאפטליכע טיראניי, וואָס פאראומגליקט און דריקט אזוי אָפט, טראָגט ניט דעם כאראקטער פון צווינגענדער געוואלט, פון דעם פארמולירטען און פארגע־זעצליכטען דעספאָטיזם, מיט וועלכען עם צייכענט זיך אזוי אויס די מאַכט פון שטאַט. זי האָט ניט דעם פנים פון א געזעץ, אונטער וועלכען יעדער אינדיווידום איז געצוואונגען זיך אונטער־צואוארפען, צוליעב דער מורא באשטראָפט צו ווערן. איהר ווער־

מיינער איינשטימונג. באשטעטיגט אויף אזא אופן — דורך אלעמענס פרייהייט, — ברייטערט זיך אויס מיין פערזענליכע פרייהייט אין דער אונענדליכקייט.

פון דעם איז צו זעהן, אז די פרייהייט, ווי די מאטעריאליסטען פארשטעהען זי, איז א פאזיטיווע און קאמפליצירטע זאך, און באזונדערס א דורכאוים סאציאלע, ווייל זי קאן פארווירקליכט ווערן נאר דורך דער געזעלשאפט און בלויז דורך דער שטרענגסטער גלייכהייט און סאלידאריטעט פון יעדען איינעם מיט אלעמען. מען קאן אין איהר אונטערשיידען דריי מאמענטען פון אנטוויקלונג, דריי עלעמענטן, פון וועלכע דער ערשטער איז דורכאוים א פאזיטיווער און א סאציאלער; דאס איז — די פולסטע ענטוויקלונג און די פאלשטענדיגסטע אויסנוצונג פון אלע מענשליכע פעהיגקייטען און כחות, וועלכע יעדער באקומט דורך ערציהונג, דורך בילדונג און דורך מאטעריעלען וואוילשטאנד; זאכען וואס קאנען יעדען געגענבען ווערן נאר דורך דער אלגעמיינער מאטעריעלער און אינטעלעקטועלער ארבייט, דורך דער מוסקול־און נערוון־ארבייט פון דער גאנצער געזעלשאפט צוזאמענגענומען.

דער צווייטער עלעמענט, אדער דער פרייהייט׳ס מאמענט, איז א נעגאטיווער. דאס איז דער רעוואלט פון יעדען מענשליכען אינדיווידום געגען יעדער הערשאפט, סיי געטליכער סיי מענשליכער, סיי קאלעקטיווער אדער אינדיווידועלער.

ערשטענס איז דאס א רעוואלט געגען דער טיראניי פון דער אלערהעכסטער אויגבילדונג פון דער טעאלאגיע — געגען גאט. עס איז פאלשטענדיג קלאר, אז כל זמן מיר וועלען האבען א האר אין הימעל, וועלען מיר פארבלייבען קנעכט אויף דער ערד. אונזער שכל און אונזער ווילען וועלען קיין באדייטונג ניט האבען, כל זמן מיר וועלען זיך פיהלען פארפליכטעט, אין די באציהונגען צו איהם, צו זיין אבסאלוט געהארזאם — און אין דער באציהונג צו גאט קאן גאר אנדערש ווי געהארזאמקייט ניט געמאלט זיין, — וועלען מיר שוין ניט־ווילענדיג זיין געצוואונגען פאסיוו און אהן דער קלענסטער קריטיק זיך צו אונטערווארפען אונטער דער הייליגער אויטאריטעט פון זיינע פארמיטלער און אויסדערוועהלטע: די משיחים, די נביאים, די פון גאט־באגייסטערטע גזעזצגעבער, די קיסרים, די מלכים און אלע זייערע באאמטע און מי־

גרויסקייט פון גאָט? אַ קריסט קאָן שוין אין דעם זין ניט פאַררעכענט ווערן פאַר אַ מענשען, ווייל ניט האָבענדיג קיין אַכטונג צו דער מענשליכער ווירדע גופא, קאָן ער שוין ניט אַכטען זי ביים צווייטען; און ניט שעצענדיג זי ביים צווייטען, קאָן ער זי ניט אַכטען ביי זיך אַליין. אַ קריסט קאָן זיין אַ נביא, אַ הייליגער, אַ גייסטליכער, אַ קיסר, אַ גענעראַל, אַ מיניסטער, אַ באַאַמטער, אַ פאָרשטעהער פון וועלכער עס איז מאַכט, אַ זשאַנדאַרם, אַ בורזשואַ אָדער אַ פאַרשקלאַפטער פּראָלעטאַריער, אַן אונטערדריקער אָדער אַן אונטערדריקטער, אַ פּייניגער אָדער אַ געפּייניגטער, אַ בעל הבית אָדער אַן אָנגעשטעלטער, — ער האָט אָבער ניט דאָס רעכט זיך אָנצורופען מענש, וואָרים אַ מענש ווערט ווירקליך אַזעלכער נאָר דאַן, ווען ער אַכטעט און ליעבט אַלעמענס מענשליכקייט און פרייהייט, און ווען זיין אייגענע פרייהייט, זיין אייגענע מענשליכקייט ווערט געאַכטעט און גע־ליעבט, אַרויסגערופען און געשאַפען פון אַלע מענשען.

איך בין נאָר דעמאָלט אויף אַן אמת פריי, ווען אַלע אַרומיגע מענשליכע וועזענס, מענער און פרויען, זיינען פּונקט אַזוי פריי. די פרייהייט פון אַנדערע איז ניט נאָר ניט קיין באַגרעניצונג, קיין פאַרלייקענונג פון מיין אייגענער, נאָר אדרבא, זי איז אַ נויט־ווענדיגער באַדינג און אַ הסכם אויף מיין אייגענער פרייהייט. איך ווער ווירקליך פריי, נאָר דורך דער פרייהייט פון אַנדערע; אַזוי, אַז וואָס צאָהלרייכער עס זיינען די פרייע מענשען, וואָס רינגלען מיך אַרום, און וואָס ברייטער און טיפער זייער פרייהייט איז, אַלץ ברייטער און טיפער ווערט מיין אייגענע פרייהייט. פאַרקעהרט ווידער, די מענשליכע שקלאַפעריי באַגרעניצט מיין פרייהייט; אָדער, מיט אַנדערע ווערטער, זייער טיערישקייט איז אַ פאַרלייקענונג פון מיין מענשליכקייט, ווייל, ווידער דאָס איי־גענע, איך קאָן זיך באַטראַכטען אַלס ווירקליך פריי נאָר דאַן, ווען מיין פרייהייט, אָדער, וואָס איז איינס און דאָס זעלבע, מיין מענשליכע ווירדע, — וואָס באַשטעהט אין דעם ניט זיין אונ־טערוואָרפען צו קיין מענשען, אין דעם באַשטימען די אייגענע האַנדלונגען לויט דער פּערזענליכער איבערצייגונג, וואָס שפּיגעלט זיך אָפּ אין דעם גלייכען פרייען באַוואוסטזיין פון אַלע מענשען, — ווערט מיר צוריקגעקעהרט אַ באַשטעטיגטע דורך דער אַלגע־

מענש, נאר א ווילדע חיה. א שקלאפן־האלטער איז ניט קיין מענש, נאר אן אייגענטימער. ניט אנערקענענדיג די מענשליכקייט פון זיינע שקלאפן, אנערקענט ער ניט זיין אייגענע מענשליכקייט. דער גאנצער סדר פונ׳ם אלטערטום קאן אונז דינען אלס באוויז: די גריכן און די רוימער האבן זיך ניט געהאלטן פאר פרייע, דערפאר ווייל זיי זיינען מענשן; זיי האבן זיך געהאלטן פאר פריווילעגירטע, ווייל זיי זיינען גריכן, רוימער, און דאס אויך נאר אין זייער אייגענעם פאטערלאנד, אזוי לאנג ווי ער איז פארבליבן אומאפהענגיג און אומבאזיגט און האט נאך, פארקהרט, באזיגט אנדערע לענדער א דאנק דעם ספעציעלן שוץ פון די נאציאנאלע געטער; זיי האבן אבער קיינמאל ניט געהאלטן פאר זייער רעכט און פאר זייער חוב צו פראטעסטירן, ווען זיי אליין זיינען באזיגט ארויסגעפאלן אין שקלאפערי.

דאס גרויסע פארדינסט פון קריסטענטום איז געווען דאס, וואס ער האט פראקלאמירט, אז אלע מענשליכע וועזענס האבן זייער מענשליכע ווערדע, אויך פרויען ארויסגערעכענט, און אז ביי גאט זיינען אלע מענשען גלייך. אבער וואו און פאר ווען איז דאס פראקלאמירט געווארן? פאר'ן הימל און אויף יענער־וועלט, אבער ניט פאר דעם ערדישען לעבן, דא אויף דער וועלט. אחוץ דעם איז נאך די גלייכהייט פון יענער־וועלט אויך א שקר, ווארום ווי באוואוסט איז די צאהל פון די אויסדערוועהלטע זעהר א באגרעניצטע. אין דעם פונקט זיינען די טעאלאגן אפילו פון די פארשיידענסטע קריסטליכע סעקטען איינשטימיג. דאס מיינט, אז די כלומרשטע קריסטליכע גלייכהייט קעהרט זיך אום צוריק צו דער שרייענדיגער פריווילעגירטקייט, וואס דערהויבט עטליכע טויזענד אויסדערוועהלטע פון גאט׳ס גנאד איבער מיליאנען פארשטויסענע. אחוץ דעם, ווען אט די גלייכהייט פאר גאט זאל שוין פארווירקליכט ווערן פאר יעדען איינציגען, וואלט דאס אויך ניט געווען קיין אנדער זאך ווי די גלייכע פארשקלאפונג פון אלעמען צו א העכערן האר. איז דען ניט דער באזים פון קריסטליכען קולט און דער ערשטער באדינג צו ראטעווען די נשמה, דאס אפזאגען זיך פון דער מענשליכער ווירדע און די פאראכטונג פון דער דאזיגער ווירדע אין פארגלייך מיט דער

דער ערד און עס פארוואנדלען אין א פלאץ, וואָס זאל זיין גינסטיג פאר דער אנטוויקלונג פון דער מענשהייט. אָהן אזא מאטעריעלער באפרייאונג קאָן ניט נעמאָלט זיין וועלכע עס איז אינטעלעקטועלע אָדער מאָראָלע באפרייאונג; דער מענש קאָן אנדערש זיך ניט באפרייען פון זיין פאריאָכונג צו זיין אייגענער נאטור, ער קאָן ניט אונטערווארפען די אינסטינקטען און די תאוות פון זיין אייגענעם גוף אונטער דער קאָנטראָל פון זיין אנטוויקעלטען שכל, סיידען דורך דער הילף פון דערציהונג און בילדונג. אָבער סיי דאָס ערשטע, סיי דאָס צווייטע זיינען אינגאנצען און דורכאוים סאָציאָלע געגענשטאנדען, וויל אויסער דער געזעלשאפט וואָלט דער מענש שטענדיג פארבליבען א ווילדע חיה אָדער א הייליגער, וואָס איז אין תוך כמעט איינס און דאָס זעלבע. נאָך אלעמען קאָן גאָר אן איזאָלירטער מענש ניט האָבען קיין ריכטיגען באגריף פון זיין פרייהייט. פאר א מענשען צו זיין פריי, הייסט זיין געאכטעט און וויכליך פאררעכענט און אנערקענט אלס אזעלכער פון זיינע מיטמענשען. די פרייהייט איז אלזא ניט די פרוכט פון איינזאמקייט, נאָר פון געגענזייטיגקייט; ניט פון פרישות, נאָר פאָרקעהרט, פון געזעלשאפטליכקייט. וואָרים די פרייהייט פון יעדען אינדיווידום איז ניט קיין אנדער זאך, ווי די אָפשפיגלונג פון זיין מענשליכקייט, פון זיינע מענשליכע רעכטען אין דעם באוואוסטזיין פון אלע אנדערע פרייע מענשען, זיינע ברידער, וואָס זיינען גלייך צו איהם.

איך קאָן זיך באטראכטען און פיהלען אלס פרייער מענש, נאָר אין דער אנווועזנהייט און אין דער באציהונג פון אנדערע מענשען. פאר די ברואים פון א נידעריגען מין בין איך ניט, ניט קיין פריי וועזען, ניט קיין מענש, וואָרים אזעלכע באשעפענישען זיינען ניט ביכולת צו באגריפען, און במילא זיינען זיי אומפעהיג צו דערקענען מיין מענשליכקייט. איך בין נאָר אויף אזוי פיעל מענשליך און פריי, אויף וויפיעל איך אנערקען די פרייהייט און די מענשליכקייט פון אלע ארומיגע מענשען. נאָר ארויסצייגענדיג אכטונג צו זייער מענשליכקייט, צייג איך ארויס אכטונג צו מיין אייגענער. דער קאניבאל, וועלכער פרעסט אויף זיין געפאנגענעם, באגעהענדיג זיך מיט איהם ניט ווי מיט א מענשען, נאָר ווי מיט א ווילדע חיה, צייגט דערמיט ארויס, אז ער אליין איז ניט קיין

שפרינגליכען צושטאנד, ד. ה. איידער ער ווערט א מיטגליעד פון וועלכער עס איז געזעלשאפט, אפפערט מיט א טייל פון זיין פרייהייט, ארײנקומענדיג אין דער געזעלשאפט, כדי די לעצטע זאל איהם גאראנטירען דאס איבערגעבליבענע". וועז מען פרעגט פאר אן ערקלעהרונג פון אט דער פראזע, ענטפערט מען געווענהנליך: „די פרייהייט פון יעדען מענשליכען אינדיווידום טאר ניט האבען קיין אנדערע גרעניצען, ווי די פרייהייט פון אלע איבעריגע אינדיווידומען".

אויגענשיינליך קאן נאר גערעכטער ניט זיין! ניט אמת? און פונדעסטוועגען ענטהאלט אט די טעאריע שוין אין קערן אלע טעאריעס פון דעספאטיזם. אין איינקלאנג מיט דער גרונד־אידעע פון די אידעאליסטען פון אלע שיטות, און אין געגענזאץ צו אלע רעאלע פאקטען, ווערט דער מענשליכער אינדיווידום ארויסגעבראכט אלס פאלשטענדיג־פרייער וועזען אויף אזויפיעל, און נאר אויף אזויפיעל, אויף וויפיעל ער פארבלייבט אויסער דער געזעלשאפט; פון וואס עס פאלגט, אז אויב מען זאל די געזעלשאפט טאקע באטראכטען אין זין פון א פאליטישער און אירדישער געזעלשאפט, ד. ה. אלס א שטאאט — איז דאס די פארליקענונג פון פרייהייט. אט דאס איז דער רעזולטאט פון דעם אידעאליזם; ווי עס איז צו זעהן, איז ער אינגאנצען אין היפוך מיט די שלוסען פון דעם מאטעריאליזם, וועלכער רעכענענדיג זיך מיט אלץ וואס קומט פאר אין דער רעאלער וועלט האלט, אז די אינדיווידועלע פרייהייט פון מענשען איז א פראדוקט פון דער געזעלשאפט און א נאטירליכער רעזולטאט פון דער קאלעקטיווער אנטוויקלונג פון דער מענשהייט.

די מאטעריאליסטישע, רעאליסטישע און קאלעקטיוויסטישע באשטימונג פון פרייהייט געהט אינגאנצען להיפוך צו דער באשטימונג פון די אידעאליסטען, זי לויטעט: א מענש ווערט א מענש און דערגרייכט צום באוואוסטזיין און צו דער פארווירקליכונג פון זיין מענשליכקייט, נאר אין דער געזעלשאפט, און ניט אנדערש ווי נאר דורך די קאלעקטיווע האנדלונגען פון דער גאנצער געזעלשאפט; ער באפרייט זיך פון יאך פון דער אויסערליכער נאטור נאר א דאנק דער קאלעקטיווער אדער סאציאלער ארבייט, וואס נאר זי אליין איז ביכולת איבערצואנדערשען די אויבערפלעך פון

באַגרעניצט ניט די געזעלשאפט די פרייהייט פון מענשליכע אינ־דיווידומען, נאָר פארקעהרט, זי באשאפט איהר גאָר. די גע־זעלשאפט איז אי דער ווארצעל, אי דער בוים, און די פרייהייט איז איהר פרוכט. און דעריבער מוז דער מענש צו יעדער צייט זוכען זיין פרייהייט, ניט אינ׳ם אָנפאַנג, נאָר אין סוף פון דער געשיכטע, און מען קאָן זאָגען, אז די אמת׳ע און פאָלשטענדיגע באפרייאונג פון יעדען מענשליכען אינדיווידום איז דער גרוי־סער ציעל, דער העכסטער צוועק און דער געקרוינטער ערפאָלג פון דער געשיכטע.

גאַנץ אַנדערש איז דער שטאַנדפונקט פון די אידעאַליסטען. לויט זייער סיסטעם ווערט דער מענש לכתחילה געבאָרן אלס אן אומשטערבליך, פריי ווערן, נאָר ער פארענדיגט מיט דעם, וואָס ער ווערט א שקלאף. אלס אומשטערבליכער, פרייער, פאָלקאמע־נער און זעלבסטבאַוווסטער גייסט, נויטיגט ער זיך ניט אין קיין געזעלשאפט; פון וואָס עס פאָלגט, אז אויב ער טרעט אריין אין דער געזעלשאפט, איז דאָס נאָר דערפאר, ווייל ער איז ביז א געוויסען גראד געפאלען, אדער צוליעב דעם וואָס ער פארגעסט און פארלירט דעם באַוואוסטזיין פון זיין אומשטערבליכקייט און פרייהייט. א וויידערשפרוכיגע באשעפענים: אומענדליך ווי א גייסט אינערליך און צו דער זעלבער צייט אויסערליך אָפהענגיג, אומפאָלקאָם און מאטעריאליסטיש, מוז ער אריינטרעטען אין א צוזאמענבונד ניט צוליעב די באדערפענישען פון זיין נשמה, נאָר פאר דער אויפהאלטונג פון זיין גוף. און אָט אזוי ווערט די געזעלשאפט געבויט נאָר דורך דעם, וואָס מען איז מקריב די אינטערעסען פון דער אומאָפהענגיגער נשמה צוליעב די שפל׳דינע באדערפענישען פון גוף. דאָס איז אן אמת׳ע ירידה און פאר־שקלאפונג פאר דעם אינדיווידום, וועלכער איז אינערליך אום־שטערבליך און פריי; לפחות מיינט דאָס א טיילווייזער אָפזאָגען זיך פון דער אורשפרינגליכער פרייהייט.

עס איז פאראן א באַקאנטע סאקראמענטאלע פראזע, וואָס דריקט אוים אויף דעם זשארגאָן פון אלע אָנהענגער פון שטאַט און געזעץ אָט די ירידה און אויפאָפפערונג, אָט דעם ערשטען פאטאלען שריט צו מענשליכער שקלאפעריי: „דער אינדיווידום, באַנוצענדיג זיך מיט זיין פאָלקאָמער פרייהייט אין זיין אור־

לאנגט און דענקט. זיי אלע מיינען געוועהנליך, אז זייערע גערא־
קען און וואונשען זיינען פון קיינעם ניט דיקטירט; אבער אין
דער ווירקליכקייט איז דאס א שקלאפישע, רגילות׳דיגע נאכאהמונג
פון פרעמדע גערא־נקען און פארלאנגען, פילייכט מיט קליינע,
אומוויכטיגע שינוים. אט די שקלאפערייי, אט די רגילות זיינען
אומערשעפליכע קוואלען פון באנאליטעט; אט דאס פעהלען פון
רעוואלוציאנערן ווילען און אפוועזענהייט פון איניציאטיווע אין
די געדאנקען פון די אינדיווידומען, זיינען די הויפט־אורזאכען
פון דעם לאנגזאמען היסטארישען אנטוויקלונגס־פראצעס פון דער
מענשהייט, וועלכער קאן טרייבען צו פארצווייפלונג. פאר אונז
מאטעריאליסטען אדער רעאליסטען, וועלכע גלויבען ניט, ניט
אין דער אומשטערבליכער נשמה, און ניט אין דעם פרייען ווילען,
איז אט די לאנגזאמקייט, ווי טרויעריג דאס זאל ניט זיין, דאך
א נאטירליכע ערשיינונג. ארויסקומענדיג פון דעם ווילדען גא־
רילא־צושטאנד, האט דער מענש מיט גרויס מיה דערגרייכט
צום מענשליכען באוואוסטזיין און צו דער רעאליזירונג פון זיין
פרייהייט. אין אנפאנג איז גאר אוממעגליך, אז ער זאל קאנען
האבען אט דעם באוואוסטזיין און אט די פרייהייט. ער ווערט
געבארען א ווילדע חיה און א שקלאף, און נאר בישליעכווייז
מענשליכט ער זיך אוים און עמאנציפירט זיך, און טאקע נאר
אין דער געזעלשאפטליכער סביבה, וועלכע איז די פארנעהערין
פון זיינע געדאנקען, ווערטער און ווילען. ער קאן דאס באשאפען
נאר מיט די געמיינשאפטליכע כחות פון אלע פריהעריגע און
איצטיגע מיטגליעדער פון דער געזעלשאפט, וועלכע ווערט אויף
אזא אופן דער באזיס און דער אויסגאנגס־פונקט פון זיין מענש־
ליכען קיום. פון דעם פאלגט, אז דער מענש פארווירקליכט זיין
אינדיווידועלע פרייהייט און ברענגט ארויס זיין פערזענליכקייט
נאר דאן, וען זי ווערט ערגענצט פון אלע איבעריגע אינדיווי־
דומען, וואס רינגלען איהם ארום, און א דאנק דער ארבייט און
דער קאלעקטיווער אלמעכטיגקייט פון כלל, אהן וועלכע ער וואלט
זיכער פארבליבען די סאמע פארטעמפטסטע און אומגליכליכסטע
באשעפענים פון אלע ברואים, וואס לעבען אויף דער ערד. לויט
דעם סיסטעם פון די מאטעריאליסטען, וואס איז דער אייניציג־
נאטירליכער און לאגישער, איז ניט נאר פארקלענערט ניט און

וועגען. אָבער ווי נאָר עס האָט זיך די מענשען פאַרוואָלט זיך אויסצובילדען, זיך אויסצומענשלען, טראַכטען, ריידען און באַנו־צען זיך מיט די מאַטעריעלע וואוילטאָגען — זיינען זיי געצוואונ־גען געווען אַרויסצוקומען פון זייער איינזאַמקייט און צוזאַמענשטע־לען אַ געזעלשאַפט. וואָרים אויף וויפיעל זיי זיינען א י נ ע ר ־ ל י ך אומענדליך, אומשטערבליך און פריי, אויף אַזויפיעל זיינען זיי א ו י ס ע ר ל י ך באַגרעניצט, שטערבליך, מאַכטלאָז און אָפּ־הענגיג פון דער אויסערליכער וועלט.

ווען מען באַטראַכט זיי פון אַן ערדישען שטאַנדפּונקט, ד. ה. פון אַ רעאַלער און ניט פיקטיווער עקזיסטענץ, שטעלט פאָר מיט זיך די גרויסע מאַיאָריטעט מענשען אַזאַ שפּל'ען אויסזעהן, אַזאַ דלות אין העלדישקייט, ווילען און שכל, אַז מען מוז ווירקליך באַ־זיצען אַ גרויסע פעהיגקייט זיך אַליין אָפּצונאַרען, אַז מען זאָל געהן זוכען צווישען זיי אַן אומשטערבליכע נשמה און אַ ניצוץ פון פרייען ווילען. פאַר אונז ערשיינען זיי אַלס וועזענס, וועלכע זיינען דוכאויס און פאַטאַל באַשרענקט. פריהער פון אַלץ זיינען זיי באַגרעניצט דורך דער אויסערליכער נאַטור, דורך דעם כאַראַק־טער פון באָדען און דורך די אַלע מאַטעריעלע באַדינגונגען פון זייער עקזיסטענץ, וועלכע זיינען אויך באַשרענקט דורך אומצעהל־באַרע פּאָליטישע, רעליגיעזע און סאָציאַלע באַציהונגען, וואָס זיי־נען אָפּהענגיג פון מנהגים, געוועהנהייטען, געזעצען און פון אַ גאַנ־צער וועלט פאָראורטיילען און געדאַנקען, וועלכע האָבען זיך לאַנג־זאַם אָנגעזאַמעלט דורך די פריהערדיגע דורות און זיי האָבען זיי איבערגענומען, ווייל זיי זיינען געבאָרן געוואָרן אין דער געזעל־שאַפט. זיי זיינען קיינמאָל ניט איהרע שאַפער, נאָר אומגעקעהרט; פריהער זיינען זיי געווען אַ פּראָדוקט פון דער געזעלשאַפט און דערנאָך זיינען זיי געוואָרן איהרע ווערקצייג. צי קאָן מען דען געפינען אויף טויזענד מענשען כאָטש איינעם, וועגען וועלכען מען זאָל קאָנען זאָגען, אַפילו פון אַ רעלאַטיווען שטאַנדפּונקט, שוין ניט ריידענדיג פון אַן אַבסאָלוטען, אַז זיינע פאַרלאַנגען און געדאַנ־קען זיינען זיינע אייגענע? די גרויסע מאַיאָריטעט פון די מענש־ליכע אינדיווידומען, ניט נאָר פון די א ו מ ו ו י ס ע נ ד ע מ אַ ־ ס ע ן, נאָר אויך פון די ציוויליזיטע און פּריוויליגירטע קלאַסען, באַגעהרען און דענקען נאָר דאָס, וואָס די וועלט אַרום זיי פאַר־

אין פארגלייך מיט דער אייביגקייט, אומשטערבלעכקייט, מיט גאָט, גלייך צו גאָרנישט. איז דען אפילו די העכסטע מענשלעכע חכמה ניט אן אומזין אין פארגלייך מיט גאָט?

א לעגענדע פון דער אריענטאלישער קירכע דערצעהלט, אז צוויי הייליגע נזירים האָבען זיך מיט'ן אייגענעם רצון אָפּגעזונדערט אויף עטליכע צעהנדליג יאָהר אויף אן אינזעל. זיי האָבען זיך אפילו דערווייטערט איינער פון אנדערן און פארברַאכט גאַנצע טעג און נעכט נאָר אין תשובה און אין תפלה. זיי זיינען דערגאַנגען צו אזא מדרגה, אז זיי האָבען זאָגאר פארלאָרן דעם לשון. פון אלע פריהערדיגע ווערטער איז ביי זיי אינגאַנצען פארבליבען דרַיי אָדער פיער, וועלכע צוזאַמענגענומען האָבען קיין זין ניט געהאַט. פונדעסטוועגען האָבען זיי פאר גאָט פראכטפול געקאָנט אויסדריקען די העכסטע שטרעבונגען פון זייערע נשמות. זעלבסט־פארשטענדליך, אז זיי האָבען זיך נאָר געשפייזט מיט וואַרצלען און מיט קרייטיכער ווי מעלי־גירה'דיגע בעלי־חיים. פון מענשליכען שטאַנדפונקט זיינען אָט די צוויי מענשען געווען שוואכזיניג אָדער גאָר אומזיניג; אָבער פון געטליכען שטאַנדפונקט, פון שטאַנדפונקט פון גלויביגען אין דער אומשטערבליכקייט פון דער נשמה, האָבען זיי זיך ארויסגעצייגט פאר פיעל טיעפערע בעלי־חשבונות ווי גאַלילעי און ניוטאָן. זיי האָבען געאָפּפערט מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר פון עולם־הזה און וועלטליכע חכמה, כדי באַלוינט צו ווערן מיט עולם־הבא און געטליכער ווייזהייט.

עס איז אלזא קלאָר, אז א מענש, אויף וויפיעל ער איז באַשאַנקען מיט אן אומשטערבליכער נשמה, אויף וויפיעל ער איז באַשאַנקען מיט אומענדליכקייט און פרייהייט, שטעלט ער זיך ארויס אויפ'ן העכסטען גראד אלס אן אנטיסאָציאלער וועזען. און אויב ער וואַלט שטענדיג געווען פארקלערט און אויסשליסליך פארטאָן מיט זיין אומשטערבליכקייט, וואַלט ער נאָר אויף אזויפיעל קלוג געווען, ער זאָל מבטל זיין אלע וואוילטאָגען, תענוגים און ערדישע הבלי־הבלים; ער וואַלט קיינמאָל ניט ארויס פון דעם צושטאַנד פון געטליכער צניעות אָדער שוואכזיניגקייט, און וואַלט קיינמאָל די געזעלשאפט ניט באשאפען. קורץ, אָדם און חוה וואָלטען קיינמאָל ניט פארזוכט פון עץ־הדעת און מיר וואָלטען אלע געלעבט ווי חיות אין ערדישען גן־עדן, וואָס גאָט האָט באשטימט פון זייערט־

יענע, וואָס גלויבען אין אייביגען קיום, דאַרפען זיי דען ניט פאר־
אכטען אָט די רייכטיימער? האָט דען ישו הנצרי ניט געלערנט
זיינע תלמידים: „זאמלט ניט קיין אוצרות אויף דער וועלט, וואָ־
רים וואו אייערע אוצרות זיינען דאָרט געפינט זיך אויך אייער
האַרץ"? און אן אנדער מאָל: „ס'איז גרינגער דורכצוקריגען א
דיקען שטריק (לויט א צווייטע וואריאציע: א קעמעל) דורכ'ן
אויער פון א נאָדעל, ווי פאר'ן רייכען אריינצוקומען אין מלכות
השמים." (איך שטעל מיר שטענדיג פאָר די מינע, וואָס עס מא־
כען דערביי די פרומע און די רייכע בורשוען־פראָטעסטאַנטען פון
ענגלאַנד, אַמעריקא, דייטשלאַנד, שווייצאריע, בשעת זיי לייענען
אָט די פאר זיי אזעלכע אנטשיידענדע און אומאַנגענעמע ווערטער).

ישו הנוצרי איז נערעכט; צווישען דאָס גלוסטען נאָך מא־
טעריעלע רייכטיימער און דעם ווילען צו ראַטעווען די אומשטערב־
ליכע נשמות איז פאראן אן אבסאָלוטע אומפאראיינבארקייט. אין
אזא פאל, אויב דו גלויבסט באמת אין דער אומשטערבליכקייט פון
דער נשמה, איז דען ניט גלייכער זיך אָפצוזאָגען פון דעם לוקסוס
און קאָמפאָרט, וואָס די געזעלשאפט פארזאָרגט, און זיך נאָר נעה־
רען מיט רויהע וואַרצלען, ווי עס האָבען געטאָן די נזירים, וועל־
כע האָבען בעסער אויף אייביג מציל געווען זייערע נשמות איידער
זיי צו פארזינדיגען צוליעב עטליכע צעהנדליג יאָהר עולם־הזה?
אָט דער חשבון איז אזא איינפאכער, אזא אויגענשיינליך־ריכטי־
גער, אז מיר זיינען געצוואונגען צו דענקען, אז די אלע פרומע און
רייכע בורשוען, באנקירען, פאבריקאַנטען, סוחרים, וועלכע קא־
נען אזוי קונציג באארבייטען זייערע געשעפטען און באנוצען זיך
דערביי, ווי איהר וויסט, מיט אלע מיטלען, און דאָך תמיד מיט
א פסוק פון עוואנגעליום אויף די ליפען — רעכענען זיך נאָרניט
מיט דער אומשטערבליכקייט פון זייערע נשמות און גרויסמוטיג
לאָזען זיי דאָס איבער פאר'ן פראָלעטאריאט, איבערלאָזענדיג פאר
זיך אליין נעבעך די נישטיגע מאטעריעלע אוצרות, וואס זיי זאמ־
לען צונויף אויף דער ערד.

אָחוץ מאטעריעלע רייכטיימער, וואָס נאָך גיט די געזעלשאפט?
תאוה'דיגע, מענשליכע און אירדישע נייגונגען, בילדונג און די
קולטור פון שכל, די אלע זאכען, וואָס זיינען אזוי ריזיג לויט דעם
פארבייגעהענדען, אירדישען, מענשליכען קוק, אבער וועלכע זיינען

איבער אויסער זיך. נאָך מיט א גרעסערער אומפארמיידלעכקייט קאָן ניט און דארף ניט אן אומענדלעך וועזען אנערקענען עפעס א וועזען נאָך העכער פון זיך. אומענדלעכקייט דערלאָזט ניט קיין שטופען און מדרגות; די וועדטער: העכערערע אומענדלעכקייט און נידריגערע אומענדלעכקייט, זיינען אן אבסורד. און גאָט איז טאקע אן אבסורד. די טעאָלאָגיע, וועלכע האָט די פריוויליגיע צו זיין אבסורד און גלויבט אין זאכען נאָר צוליעב דעם, וויל זיי זיינען אבסורד, האָט אוועקגעשטעלט העכער פון די אומשטערבלי־כע מענשלעכע נשמות, און במילא שוין אויך אומענדלעכע, די העכערע, די אבסאָלוט העכסטע, אומענדלעכקייט פון גאָט. נאָר, אום דאָס פארריכטען, האָט זי אויסגעטראכט דעם שטן, וועלכער פארקערפערט אין זיך די מרידה פון אן אומענדלעכן וועזען קעגען דער עקזיסטענץ פון אן אבסאָלוטער אומענדלעכקייט — קעגען גאָט. און פונקט ווי דער שטן האָט מורד געווען קעגען דער העכסטער אומענדלעכקייט פון גאָט, פונקט אזוי האָבען די הייליגע, קריסטלעכע אנארכיסטען, זייענדיג צו־באשיידען זיך צו בונטע־ווען געגען גאָט, — זיך געבונטעוועט געגען דער אלגעמיינער אומענדלעכקייט פון מענשען — געגען דער געזעלשאפט. זיי האָבען געהאט געגוג גרונד צו דערקלערן, אז זיי נויטיגען זיך ניט אין א געזעלשאפט כדי זיך צו ראטעווען, און אז וויבאלד זיי זיינען צוליעב עפעס א מאָרנער פאטאליטעט אומענדליכע...* און געפא־לענע, באפרידיגט זיי די געזעלשאפט פון גאָט און זייער אייגענער חשבון הנפש אין דער אנווענדונג פון אָט דער אבסאָלוטער אומ־ענדלעכקייט.

און איך דערקלער נאָכאמאָל, אז דאָס איז א ביישפיעל, וואָס עס דארפען נאָכפאלגען אלע די, וואָס גלויבען אין דער אומשטערב־לעכקייט פון דער נשמה. פון אָט דעם שטאנדפונקט קאָן זיי טא־קע די געזעלשאפט גארנישט געבען, אויסער א זיכערען אונטער־גאנג. אין דער אמת'ן, וואָס גיט די געזעלשאפט די מענשען? ערשטענס ממשות'דיגע רייכטימער, וואָס קאָנען ניט געשאפען ווערן אין א ענינגענדער צאָהל סיידען דורך קאָלעקטיוער ארבייט. אָבער

---

* דאָ שטעהט אַ וואָרט, וואָס מען קאָן ניט איבערלייענען אין מא־נוסקריפט פון אָריגינאל.

דער טעאָריע פאַרקומען אלס עפּעס גאָר מאָדנע וועזענס, וואָס זיינען פול מיט סתירות. באַשאַנקען יעדערער מיט א פרייער, אומשטערבלעכער נשמה און פרייהייט, אָדער מיט א פרייען ווי־לען, וועלכע קאָנען פון זיי ניט אָבגעטיילט ווערען — זיינען זיי, פון איין זייט, וועזענס אונענדלעכע, אבסאָלוטע, און אלס אזעל־בע האָבען זיי שוין אַן אייגענעם אינהאלט, קאָנען זיך שוין באַ־גנוגענען מיט זיך אלײן, נויטיגען זיך מעהר אין קיינעם ניט; אויפריכטיג געדענקט, אפילו אין גאָט אלײן ניט, ווייל אלס אומ־שטערבלעכע און אומענדלעכע זיינען זיי דאָך אלײן געטער. פון דער אַנדער זייט ווידער, זיינען זיי וועזענס פון פשוט'ען חומר, שוואַכע, ניט קיין פאַלקאָמענע, באַגרעניצטע און אינגאַנצען אונ־טערוואָרפען דער אויסערלעכער נאַטור, וועלכע האלט זיי אויף און רינגעלט זיי ארום, און וועלכע טראָגט זיי איבער, פריהער אָדער שפּעטער, אויף יענער וועלט. וועז מען באַטראַכט זיי פון ערשטען שטאַנדפונקט, נויטיגען זיי זיך אזוי ווינציג אין א געזעלשאפט, אז די לעצטע קומט גאָר אוים עפּעס ווי א שטערונג פאַר זייער פאַלשטענדיגער פרייהייט. און אזוי זעהען מיר טאקע, אין אָנ־הויב פון דער ערשטער תקופה פון קריסטענטום, מענשען הויליגע און אומבויגזאַמע, וואָס האָבען ערנסט זיך געזאָרגט וועגען זייער אומשטערבלעכקייט און וועגען מציל זיין די אייגענע נשמות, אז זיי האָבען איבערגעריסען אלע פאַרבינדונגען מיט דער געזעלשאפט, האָבען געווייכט פון יעדער שייכות מיט מענשען און האָבען נאָר אין פרישות געזוכט שלימות און גאָט'ס חסד. מיט מעהר זין און לאָגיק האָבען זיי שוין געהאלטען די געזעלשאפט פאר'ן מקור פון אל־דאָם־בייז, און דאָם פאַלשטענדיגע אָפּזונדערען זיך אלס א באַדינג צו אלע גוטע מידות. און אויב זיי זיינען יא וועז ארויס־געקומען פון זייער אָבגעזונדערטקייט, איז דאָם ניט געווען דער־פאר, וואָס זיי אלײן האָבען זיך ענטויטיגט אין דעם; נאָר צוליעב דעם חסד, צוליעב דעם קריסטליכען רחמנות צו די מענשען, וואָס זיינען נאָך פאַרבליבען אין דער געזעלשאפטליכער סביבה און גע־האלטען אין איין פאַרדאַרבען, נויטיגענדיג זיך אין זייערע עצות און מנהיגות. דאָם איז תמיד געטאָן געווארן מיט דער כונה אַנ־דערע צו ראטעווען, קיינמאל ניט צוליעב אייגענער שלימות. אין געגענטייל, זיי האָבען ריזיקירט אומצוברענגען זייערע אייגענע

נשמות, וועו זיי זיינען געקומען צוריק צום ישוב פון וואנען זיי זיינען מיט עקעל אנטלאפען. ווי נאר זייער הייליגע שליחות האט זיך געענדיגט, האבען זיי זיך וואס שנעלער צוריקגעקעהרט אין דעם מדבר, אום ווייטער מתקן צו זיין די אייגענע כמעט האלב פארלארענע שלימות דורך שטענדיגען פארטראכטען זיך וועגען דעם אייגענעם אינדיווידועלען וועזען, וועגען דער אייגענער אייזאמער נשמה אין דער אנווועזענהייט נאר פון גאט אליין.

אט דעם ביישפיעל האבען געדארפט נאכפאלגען די אלע, וואס גלויבען נאך היינט אין אייגענבארענער פרייהייט אדער אין פרייען ווילען, אויב זיי ווילען מציל זיין זייערע נשמות און אויף א פא־סענדען אופן זיי צוגרייטען צו עולם־הבא. איך ווידערהאל נאכ־אמאל, אז די הייליגע אנארכיסטען, וועלכע האבען דורך פרישות דערגרייכט צו דער העכסטער מדרגה פון אפטעמפונג, זיינען גע־ווען דורכאוים אויסגעהאלטען. ווייל אויב די נשמה איז אומ־שטערבליך, ד. ה. שוין אין תוך אומענדליך, פריי און זעלבסט־בא־צוועקט, דארף זי זיך צופריידענשטעלען מיט זיך אליין. נאר צייט־ווייליגע, באגרעניצטע און שטערבליכע וועזענס קאנען זיך איינס דאס אנדערע ערגענצען; דאס אומענדליכע פארטראגט ניט קיין ערגענצונג. אזא מין וועזען, וועו עס טרעפט זיך צונויף מיט עפעס, וואס איז אויסער איהם, פיהלט זיך שוין אבגעקירצט און דארף דעריבער עס אויסמיידען, איגנארירען אלץ, וואס עס איז נאר ניט ער אליין. שטרענג גערעדט, אן אומשטערבליכע נשמה, ווי איך האב שוין געזאגט, וואלט זיך געדארפט באגעהן אפילו אהן א גאט אויך. א וועזען, וואס איז אן־און־פאר־זיך אומענדליך, קאן ניט אנערקענען נאך א וועזען גלייך צו זיך און נאך וועניגער איז פאר איהם מעגליך צו אנערקענען א וועזען, א העכערען פון זיך. יע־דער וועזען, וועלכער זאל זיין אויך אזוי אומענדליך ווי ער און צו דערזעלבער צייט ניט ער גופא — וואלט איהם שוין באגרעניצט און פאלגליך פארוואנדעלט אין א וועזען וואס איז שטערבליך און באגרעניצט פון דרויסען. אויב ער אנערקענט, אז א חוץ איהם עקזיסטירט נאך אזא אומענדליך וועזען, ווי ער אליין איז, מוז שוין אט די אומשטערבליכע נשמה, לאגישער ווייזע, אנערקענען איהר אייגענע שטערבליכקייט. ווארים דאס אומענדליכע איז ווירקליך אזוינס, וואס כאפט ארום אלץ און לאזט קיין זאך ניט

טען, אז זי קומט פריהער פאר יעדער געזעלשאפט, און אז יעדער מענש ברענגט זי מיט זיך, בעת ער ווערט געבוירן, ווי א מתנה פון גאָט, צוזאמען מיט זיין אונשטערבליכער נשמה. דערפון פאלגט, אז א מענש שטעלט מיט זיך עטוואָס פאָר, אז ער איז אינגאנצען א איך פאר זיך, און ווייזט זיך ארויס ווי א פאלקאמענער, ווי אן אבסאלוטער וועזען, נאָר ווען ער געפינט זיך אויסער דער געזעל־שאפט. און אזוי ווי ער איז פאר זיך אליין א פרייער לכתחילה און אפארט פון דער געזעלשאפט, קאָן ער זי גרינדען נאָר דורך א פרייער האנדלונג און, אזוי צו זאָגען, דורך א געוויסען אָבמאך, — אן אינסטינקטיוון און שטילען, אדער א באוואוסטזיניגען און פארמולירטען. מיט איין ווארט, לויט אָט דער טעאָריע קומט אויס, אז ניט די אינדיווידומען ווערן געשאפען פון דער געזעל־שאפט, נאָר פארקעהרט, זי ווערט געשאפען פון זיי, זייענדיג גע־צוואונגען דערצו דורך א וועלכער עס איז אויסערליכער נויטוועג־דיגקייט, ווי צום ביישפיעל, דורך ארבייט אדער דורך מלחמה.

ווי עס איז צו זעהן, לויט אָט דער טעאָריע, עקזיסטירט נאָר אייגענטליך ניט קיין געזעלשאפט. א נאטירליכע מענשליכע גע־זעלשאפט, דער מקור פון יעדער ציוויליזאציע, די איינציגע סביבה, וואו עס קאָן ווירקליך געבאָרן ווערן און זיך אנטוויקלען די פער־זענליכקייט און די מענשליכע פרייהייט, איז פאר אָט דער טעאָריע נאָר אינגאנצען אומבאקאנט. פון איין זייט אנערקענט זי נאָר אינ־דיווידומען, עקזיסטירענדע וועזענס, וועלכע זיינען פאר זיך אליין פריי; פון דער אנדער זייט — די אפגעמאכטע געזעלשאפט, וועלכע איז צוזאמענגעשטעלט דורך דעם ווילען פון די אינדיווי־דומען און איז געגרינדעט אויף אן אויסגעשפראכענעם אדער שטו־מען אפמאך, ד. ה. אויף א רעגיערונג. (זיי וויסען נאנץ גוט, אז קיין איין היסטאָרישע רעגירונג איז ניט אויפגעבוים געוואָרן אויף דעם באזים פון אן אפמאך; אז זיי זיינען אלע געגרינדעט געוואָרן דורך גוואלט און עראָבערונגען. אבער אָט די איינרייד־ענישן, אז דער באזים פונ׳ם שטאאט איז א פרייער אפמאך, איז פאר זיי נויטוועגדיג, און דעריבער באשליסען זיי עס פאר זיך אהן איבערי־גע צערעמאניעס.)

מענשליכע אינדיווידומען, ווען זיי זאלען זיך פאראיניגען דורך אן אפמאך און צונויפשטעלען א שטאאט, וועלען לויט אָט

פאַר זיך דאָס רעכט, ריכטיגער געזאָגט די פּריווילעגיע, פון דער פולסטער אַנאַרכיע. די גאַנצע סאָציאַלע עקאָנאָמיע פון דעם קלאַס, דער רעאַלער באַזיס פון זיין פּאָליטישען קיום, האָט ניט, ווי ס'איז באַוואוסט, קיינע אַנדערע געזעצען אויסער אָט דער אַנאַרכיע, וועל־כע דריקט זיך אויס אין דעם באַריהמט־געוואָרענעם שפּרוך: Laisser faire et laisser passer* אָבער די בורזשואַזיע ליעבט די אַנאַרכיע נאָר פאַר זיך אַליין און מיט דעם באַדינג, אַז די מאַסען, „וואָס זיינען צו־אונוויסענד צו קאָנען זיך באַנוצען מיט איהר און ניט מיסברויכען", זאָלען פאַרבלייבען אונטער דער שטרענ־גער דיסציפּלין פון שטאַאַט. וואָרים ווען די מאַסען, מיעד ווערענ־דיג צו האָרעווען פאַר אַנדערע, זאָלען רעוואָלטירן, וואָלט דאָך צעשטערט געוואָרן די גאַנצע פּאָליטישע און סאָציאַלע עקזיסטענץ פון דער בורזשואַזיע. און דעריבער זעהען מיר טאַקע, אומעטום און אַלעמאָל, אַז ווי נאָר די אַרבייטער הויבען אָן זיך צו טומלען, ווערן אַפילו די איבערגעבענסטע ליבעראַלען־בורזשוען גלייך פאַרקאָכטע אָנהענגער פון דער אַלמעכטיגקייט פון שטאַאַט. און אַזוי ווי דער אויפגערייצטער צושטאַנד פון די פאָלקס־מאַסען וואַקסט איצטער אַלץ מעהר און ווערט אַ כראָנישע קראַנקהייט, זעהען מיר, אַז די בורזשוען־ליבעראַלען באַקעהרען זיך אַלץ מעהר און מעהר. אַפילו אין די פרייסטע לענדער, צו דעם קולט פון אַב־סאָלוטער הערשאַפט.

צוזאַמען מיט אָט דער פּראַקטישער אורזאַך איז פאַראַן אַן אורזאַך, אַ ריין טעאָרעטישע, וועלכע צווינגט אַפילו די אויפריכ־טיגסטע ליבעראַלען שטענדיג זיך צוריקצוקעהרן צום קולט פון שטאַאַט. אייגענטליך רופען זיי זיך דערפאַר ליבעראַלען, ווייל זיי האַלטען די פּערזענליכע פרייהייט אי פאַר'ן יסוד, אי פאַר'ן אויסגאַנגס־פּונקט פון זייער טעאָריע; און טאַקע דערפאַר, ווייל דאָס איז זייער גרונדלאַגע און אויסגאַנגס־פּונקט, זיינען זיי על פּי לאָגיק געצוואונגען צו אַנערקענען דאָס אַבסאָלוטע רעכט פון שטאַאַט.

אינדיווידועלע פרייהייט, טענה'ען זיי, איז ניט אַ היסטאָרי־שער פּראָדוקט, אַ שאַפונג פון דער געזעלשאַפט. זיי באַהויפּ־

---

* לאָז עס געהן ווי ס'געהט.

יאקאבינער אבסאלוטיסטען און רעוואלוציאנערן פון זשאן־זשאק־רוסא׳ס און ראבערספיער׳ס שיטה פראקלאמירן די אומ־מענשליכע און געפעהרליכע טעאריע פון דעם אבסאלוטען רעכט פון שטאאט, אין נאמען פון אן איינבילדונג, א פיקציע, וועלכע מען רופט אן פארשיידען: דאָ קאָלעקטיוויזם אינטערעס, דאָ קאָ־לעקטיווער רעכט אדער גאָר קאָלעקטיווער ווילען און פרייהיט. דאגעגען, זיינען שוין פיעל מעהר אויסגעהאלטען די אבסאלוטיס־טען־מאנארכיסטען, וועלכע זיי באגרינדען דאָס רעכט פון שטאאט אויף גאט׳ס גנאָד. די ליבעראלע דאקטרינערן, צום וועניגסטען די וואָס נעהמען ערנסט די ליבעראלע טעאריעס, האלטען פאר זייער אויסגאנגס־פונקט דעם פרינציפ פון פערזענליכער פרייהייט, און ווי עס איז באקאנט, ערקלערן זיי זיך אנפאנג אלס געגנער פון דעם שטאאט־פרינציפ. זיי האבען דאָס די ערשטע געזאגט, אז א רע־גיערונג, ד. ה. א קערפערשאפט פון באאמטע, וואָס איז אויף וועל־כען עס איז אופן ארגאניזירט און באפאלמעכטיגט אויסצופיהרען די פונקציעס פון שטאאט — איז א נויטוועגדיגע צ ר ה , און אז די גאנצע ציוויליזאציע באשטעהט אין דער פארקלענערונג פון די רעכטען און אטריבוטען פון דער רעגיערונג. דאָך זעהען מיר, אז יעדעס מאל, וועו דער קיום פון שטאאט ווערט ווירקליך געשטעלט אונטער א פראגע־צייכען, צייגען זיך די אלע ליבעראלע דאקטרי־נערען ארוים פאר ניט קיין קלענערע פאנאטישע אנהייגער פון אב־סאלוטען שטאאט־רעכט, ווי די אבסאלוטיסטען פון מאנארכיזם אדער יאקאביניזם.

זייער בוקען זיך צום שטאאט, וואָס איז אין פלוג אזוי סותר זייערע ליבעראלע אנשויאונגען, דערקלערט זיך אויף צוויי אופנים: ערשטענס, פ ר א ק ט י ש, מיט די אינטערעסען פון זייער קלאס, וואָרים די גרויסע מאיאריטעט פון די ליבעראלע דאקטרינערן ג־ע־הערט צו דער בורזשואזיע. אט דער צאהלרייכער און חשוב׳ער קלאס וואלט זיך גאָר קיין בעסערס ניט געוואונשען, ווי פארכאפען

גאַט און דער שטאַאַט

שטערט אין יעדער עפענטליכער טעטיגקייט. אין יולי 1874 איז די רעוואלוציאנערע באוועגונג אין איטאליע געוואָרן אזוי מעכטיג, אז אלע האבען ערוואַרט דעם אויסברוך פון אן אויפשטאנד. באקונינ׳ס פרוינד האבען דעם אויפשטאנד צוגעגרייט, און באקונין איז אין געהיים אוועק נאך באלאניא. זיינע באציהונגען צו דעם אויפשטאנד פון באלאניא זיינען היינט נאך גאנץ אומקלאר. די זאך איז געווען א דורכפאל, און דער טויט־קראנקער מאן האט זיך ווידער נעמוזט צוריקציהען נאך דער שווייץ. זיין קראנקהייט איז געוואָרן אלץ ערגער, און ער האט באשלאסען צו געהן נאך בערן, צו זיין אלטען גוטען פרוינד פראפעסאר אראלף פאגט, ער זאל אויף איהם אויפפאסען. אבער דעם 1טען יולי 1876 איז ער דאָרט געשטאָרבען, אין עלטער פון 62 יאהר.

נערופען דעם פּראָטעסט פון די מיסטע סעקציעס פון דעם אינטער־
נאַציאָנאַל קעגען דער ניט טאָלעראַנטער האנדלונג פון דעם לאַנ־
דאָנער גענעראַל קאָמיטעט, וואָס האָט שפּעטער געפּיהרט צו דעם
אונטערגאַנג פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער ארבייטער אסאָציאַציע".

דעם 2טען סעפּטעמבער 1872 איז אָפּגעהאַלטען געוואָרן דער
באריהמטער קאָנגרעס אין האאג. ווי עס ווערט באהויפּטעט,
איז דער קאָנגרעס אבזיכטליך פּאַררופען געוואָרען אין האאג, כדי
באקונין זאָל אויף איהם ניט קאָנען קומען. ער וואָלט געמוזט
דורכפּאָהרען פּראָנקרייך אָדער דייטשלאַנד, און ער וואָלט דאָרט
זיכער ארעסטירט געוואָרן. עס איז אזוממגליך דאָ איבערצוגעבען
די פּאַרהאַנדלונגען פון דעם האאגער קאָנגרעס (די איינצעלהייטען
קאָן מען געפינען אין די „מעמואַרען פון דער יורא פעדעראַציע"); ;
באקונין און גיאיאָם זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרן פון „אינטער־
נאַציאָנאַל" דערפּאַר, אזוי איז עס מאָטיווירט געוואָרן, וויל זיי
האָבען געגרינדעט א געהיימע אָרגאַניזאַציע אין דעם „אינטער־
נאַציאָנאַל". אז דער זיעג פון דער מארקסיסטישער ריכטונג
איבער דער באקונינסטישער איז געווען ניט מעהר ווי א פּאָר־
מעלער זיעג קאָן דיענען אלם באווייז דער פּאקט, אז מארקס אליין
האָט פּאַרגעשלאָגען אריבערצוטראָגען דעם געגנערס קאָמיטעט נאָך
אַמעריקא, וואָס האָט מיט אַנדערע ווערטער געמיינט — דער
אונטערגאַנג פון דעם אינטערנאַציאָנאַל. די רעוואָלוציאָנערע
מינאָריטעט האָט גלייך פּאַררופען א נייעס קאָנגרעס אין סיינט
אימיער, אין דער שווייץ, וועלכער איז שארף ארויסגעטראָטען
געגען די באשלוסען פון האאג און האָט ערקלערט, אז ער האָט
מעהר קיין באציהונגען ניט מיט דעם לאַנדאָנער געגנערס־קאָמי־
טעט. די איטאַליענער, שפּאַניער, פּראָנצויזען, בעלגיער, האָלענ־
דער, רוסען און פּארשיידענע סעקציעס אין דער שווייץ און
אַמעריקא האָבען פּאַרמירט א נייעס „אינטערנאַציאָנאַל", וועל־
כער האָט נאָך עקזיסטירט לאַנגע יאָהרען נאָך דעם אונטערגאַנג
פון דעם מארקסיסטישען אינטערנאַציאָנאַל.

נאָך דעם קאָנגרעס אין סיינט אימיער האָט זיך באקונין
צוריקגעצויגען פון דער עפענטליכער טעטיגקייט. די קראַנקהייט,
וועלכע איז איהם געבליבען פון זיין לאַנגער געפאַנגנשאפט אין
רוסלאַנד, האָט אַנגעהויבען ווערן אלץ ערגער און האָט איהם נע־

געווען זעהר אומצופריידען מיט דער גאַנצער סיטואַציע, און זיין שטאַרקער גייסט האָט געפיהלט, אז די רעאַקציע וועט פאָרלויפיג זיעגען איבעראל. אין אָט דער צייט האָט ער געפאַסט דעם באַשלוס, צו פאַרעפענטליכען זיינע טעאָריעס אין א באזונדער ווערק. דער ערשטער טייל פון אָט דעם ווערק איז ערשינען אין 1871 אונטער דעם נאָמען: „דאָס קנוטאָ־גערמאַנישע קייזערריך און די סאָציאַלע רעוואָלוציע"; דער צווייטער טייל איז ערשינען אין 1882, דאָס הייסט זעקס יאָהר נאָך זיין טויט, אונטער דעם נאָמען „גאָט און דער שטאַאט"; אין דעם דריטען טייל, דער שלום פון „גאָט און דער שטאַאט", איז אין 1895 פאַרעפענטליכט געוואָרן פון דר. נעטלאָו. די גאַנצע שריפט איז א גלענצענדע קריטיק פון דער גאָט־ און שטאַאט־אידעע, און דער צווייטער טייל פון „גאָט און דער שטאַאט"; און דער דריטער טייל, דער שלום פון דערנע שפּראַכען. אין דערזעלבער צייט האָט ער אויך געשריבען זיינע גלענצענדע פּראָפּאַגאַנדא־שריפטען געגען מאַדזיני, וועלכע האָבען געהאַט אַן אומגעהייערן ערפאָלג אין איטאַליע.

די פּראָקלאַמירונג פון דער קאָמונע האָט ווידער ארויסגערופען באַקונינ'ס ענטוזיאַזם; ער האָט אָבער אין דערזעלבער צייט איינגעזעהן, אז פּאַריז מוז פאַלען, וויל די פּראָווינץ איז געווען טויט. זיין אייניציגער וואונש איז געווען, אז דער אונטערגאַנג פון פּאַריז זאָל זיין א העלדישער, אום ער זאָל זיין א ביישפּיעל פאר דער גאַנצער וועלט. ער האָט דאַן אַנגעפאַנגען צו שרייבען א ווערק איבער דער קאָמונע, אָבער דער פאַרווואַרט צו דער דאָזיגער שריפט איז ערשט ערשינען אין 1878, אונטער דעם נאָמען: „די פּאַריזער קאָמונע און דער פרינציפּ פון שטאַאט".

זיינע לעצטע לעבענס־יאָהרען.

אין סעפּטעמבער 1871 איז פאַרגעקומען א קאָנפערענץ פון דעם „אינטערנאַציאָנאַל" אין לאָנדאָן, אויף וועלכער עס איז אָנגענומען געוואָרן א רעזאָלוציע, וואָס האָט ערקלערט דעם פּאָליטישען קאַמף אלס א טאַקטישע באַדינגונג פאר אלע פעדעראַציעס פון דעם אינטערנאַציאָנאַל. באַקונין און זיין ריכטונג איז דאָרט שטאַרק אָנגעגריבען געוואָרען. די דאָזיגע קאָנפערענץ האָט ארויס־

האָט באַקונינ'ען פון דאָס ניי געטריבען אויף דעם שלאַכטפעלד פון דער רעוואָלוציע. ער האָט גלייך באַגריפען אַז דער קריעג מוז פאַרשטאַרקען די אייראָפּעאישע רעאַקציע, און זיין איינציגע האָפ־נונג איז געווען אַ רעוואָלוציאָנערע מאַניפעסטאַציע אין איטאַליע, שפּאַניע און פראַנקרייך, אום צו באַקעמפען דעם וואַקסענדען פּאַטריאָטישען און מיליטערישען גייסט, וועלכען דער קריעג האָט אַרויסגערופען. ער האָט געוואוסט, אַז דער זיעג פון דייטשלאַנד איז דער זיעג פון דעם מיליטאַריזם, דער זיעג פון דעם צענטראַ־ליזירטען שטאַאַט; אַ זיעג פון נאַפּאָלעאָן איז דער זיעג פון דעס־פּאָטיזם און קאָרופּציע. און צו פאַרהינדערן די דאָזיגע קאָנסעק־ווענצען גיט עס נאָר איין מיטעל — די רעוואָלוציע. באַקונין האָט באַגריפען, אַז אויב קיין רעוואָלוציע וועט ניט אויסברעכען, וועט די פרייהייטליכע שטרעבונג זיין פאַרניכטעט פאַר אַ לאַנגער צייט. זיין ערשטע אַרבייט איז געווען די אַרויסגאַבע פון אַ בראָשורע: „בריעף צו אַ פראַנצויז", אין וועלכער ער האָט דער־קלערט זיינע טאַקטישע פּלענער. די בראָשורע איז ערשינען אין סעפּטעמבער 1870 און האָט געפונען אַ שטאַרקע פאַרשפּרייטונג. אין דערזעלבער צייט איז ער אַוועק נאָך ליאָן, אום דאָרטען צוצו־גרייטען דעם אויפשטאַנד. באַקונין האָט דערוואַרט אַ רעוואָלוציע אין פּאַריז, און ליאָן איז געווען דער וויכטיגסטער פּונקט אין דער פּראָווינץ, צו אונטערשטיצען פּאַריז. דעם 28טען סעפּטעמבער האָבען די רעוואָלוציאָנערן פון ליאָן פּראָקלאַמירט דעם אויפשטאַנד און די באַקוניניסטען האָבען זאָגאַר פאַר אַ קורצער צייט געהאַט די שטאָדט אין זייערע הענט. אָבער די ניט־אייניגקייט אין דעם לאַגער פון די רעוואָלוציאָנערן און די אַלגעמיינע גלייכגילטיגקייט פון די איבעריגע שטעדט האָבען געשטערט דעם ערפאָלג פון דער באַוועגונג. באַקונין אַליין איז געווען אין גרויס געפאַהר און האָט געמוזט פאַרלאָזען ליאָן אין געהיים. פון ליאָן איז ער אַוועק נאָך מאַרסייל און האָט דאָרט געווירקט פאַר דעם אַלגעמיינעם אויפ־שטאַנד. ער האָט נאָך דאַן געפּלאַנט זיך אומצוקעהרן נאָך ליאָן, ווען די רעוואָלוציאָנערן זאָלען נאָר מאַכען די נויטיגע צוגריי־טונגען פאַר אַ נייעם אויפשטאַנד. ענדליך, נאָכדעם ווי אַלע זיינע פּלענער זיינען געבליבען אָהן ערפאָלג, צוליעב דער גלייכגילטיג־קייט פון די מאַסען, איז ער אַוועק צוריק נאָך לאָקאַרנאָ. ער איז

הויפטזעכליך האָט ער אָבער געארבייט פאר דער רעוואָלוציאָנערער פראָפּאגאנדא אין איטאליע, רוסלאנד, שפאניע און פראנקרייך. אין דער צייט פון 1869 ביז 1870 האָט ער פארעפענטליכט פיעלע מאניפעסטען און פּראָפּאגאנדא־שריפטען אין דער רוסישער שפּראַך, ווי צ. ב. ש. „אייניגע ווערטער צו מיינע יונגע ברידער אין רוסלאנד"; „די וויסענשאפט און די געגענווערטיגע רעוואָלוציאָנערע שטרעבונג"; „צו די אָפּיצערן אין דער רוסישער ארמיע" און אנדערע. אין דער דאָזיגער פעריאָדע האָט ער געמאכט די באקאנטשאפט מיט דעם רוסישען רעוואָלוציאָנער נעטשאיעוו. דאָ איז נאטירליך ניט דער פּלאַץ צו באשרייבען נעטשאיעוו'ס טעטיגקייט און זיינע באציהונגען צו באקונין'ען; ער אליין איז ניט געווען קיין אנארכיסט, ער איז אָבער געווען א מאן פון טאט, און דערפאר האָט באקונין מיט איהם סימפּאטיזירט. ערשט שפּעטער, וועו באקונין האָט איינגעזעהן, אז נעטשאיעוו באנוצט זיך נאָר מיט זיין נאָמען, צו באַאיינפלוסען די רוסישע יוגענד פאר זיינע אייגענע אידעען און מיינונגען, האָט זיך באקונין פון איהם צוריקגעצויגען. אָבער וועו די רוסישע רעגירונג האָט געפאָדערט פון דער שווייצארישער רעפובליק די אויסליפערונג פון נעטשאיעוו, צוליעב דער ערמאָרדונג פון דעם סטודענט איוואנאָוו אין פּעטערבורג, וועלכען נעטשאיעוו האָט באטראכט אלס א פאר־רעטער, האָט באקונין אליין געטאָן, איהם צו רעטען. וועו נעטשאיעוו איז דורך פּאראָט אריינגעפאלען אין די הענט פון דער שווייצארישער פּאָליציי, האָט באקונין געשריבען זיין באקאנטע בראָשורע: „די בערען אין דער שטאָדט בערן און דער בער אין פּעטערבורג", דורך וועלכער ער האָט געוואָלט באאיינפלוסען די עפענטליכע מיינונג קעגען דער אויסליפערונג פון דעם רוסישען רעוואָלוציאָנער. נעטשאיעוו'ס נאָמען איז פיעל באשמוצט געוואָרן; עס איז אויך אמת, אז זיינע מיטלען זיינען ניט שטענדיג געווען די בעסטע; אָבער אויך זאך איז זיכער, ער איז געווען אן איבערגעבענער רעוואָלוציאָנער און זיין גרויזאמער ענד אליין איז שוין א געניגענדער גרונד, אז מען זאל זיינע פעהלערן באטראכטען מילדער.

דער אויסברוך פון דעם דייטש־פראנצויזישען קריעג אין 1870

יוראַ־בערג איז ער באַקאַנט געוואָרן מיט פיעלע סימפּאַטישע מע־נער, וועלכע זיינען געוואָרן טרייע גענאָסען און גוטע פּראָפּאַגאַנ־דיסטען פון זיינע אידעען. אין סעפּטעמבער 1869 איז פאָרגע־קומען דער 4טער קאָנגרעס פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער אַרביי־טער אַסאָציאַציע אין באַזעל, אין וועלכען באַקונין האָט אַנטייל גענומען אַלס פאַרטרעטער פון די מעכאַניקער אין נעאַפּעל און די וועבער אין ליאָן. דער באַזעלער קאָנגרעס איז געווען דער וויכטיגסטער פון אַלע קאָנגרעסען, וואָס דער „אינטערנאַציאָנאַל" האָט ווען אָפּגעהאַלטען, ווייל דאָרטען האָט דער רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליזם באַזיעגט דעם אַלטען פּרודאָניזם און דעם אויטאָריטערן מאַרקסיזם. באַקונין און זיינע פריינד וואַרלען, פאַרגאַ פּעלי־סיער, דע־פּאַאַפּ און אַנדערע האָבען געמיינשאַפטליך פּראָפּאַגאַנ־דירט די אידעען פון דעם רעוואָלוציאָנערן קאָלעקטיוויזם. אין איינער פון די רעדען, וועלכע באַקונין האָט געהאַלטען אויף דעם באַזעלער קאָנגרעס, האָט ער דערקלערט: „איך וויל ניט נאָר דאָס קאָלעקטיווע אייגענטום פון גרונד און באָדען; איך וויל, אַז אַלע רייכטימער זאָלען ווערן קאָלעקטיוועס אייגענטום; דערפאַר בין איך אַן אָנהענגער פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, דעריבער קעמף איך פאַר דער אָפּשאַפונג פון דעם פּאָליטישען און געזעצליכען שטאַאַט. דער קאָלעקטיוויזם איז די הויפּטשטיצע פון דעם אינדיווידום, און דאָס אינדיווידועלע אייגענטום איז ניט קיין אַנ־דער זאַך, ווי דער רויבען פון פרוכטען, וואָס זיינען געשאַפען געוואָרען דורך קאָלעקטיווע אַרבייט".

באַקונין האָט זיינע אידעען אויסגעדריקט אין דריי ווער־טער: „אַטעאיזם, קאָלעקטיוויזם, אַנאַרכיזם". די דאָזיגע אידעען זיינען געווען די פּרינציפּעלע גרונדלאַגע פון דער אַרבייטער־באַ־וועגונג אין בעלגיע, האָלאַנד און די ראָמאַנישע לענדער. באַקו־נינ'ס איינפלוס אין דעם אינטערנאַציאָנאַל איז געוואַקסען פון טאָג צו טאָג און זיין נאָמען האָט אָפּגעקלונגען אין דער גאַנצער רעוואָלוציאָנערער וועלט.

אַ קורצע צייט נאָך דעם קאָנגרעס אין באַזעל האָט באַקונין פאַרלאָזען זשענעווא און איז אַוועק נאָך לאָקאַרנאָ. ער האָט דאַן געפיהרט אַ גרויסע קאָרעספּאָנדענץ מיט כמעט אַלע באַקאַנטע סאָציאַליסטען און רעוואָלוציאָנערן איבער גאַנץ אייראָפּאַ;

קראפט און שטארקייט פון דעם „אינטערנאציאנאל"; וועז ער וואלט געהאט א באשטימטען פראגראם און א פעסטע טאקטיק, וואלט ער קיינמאל ניט געווען אים שטאנד צו פאראייניגען צוויי מיליאן ארבייטער אין אירופא און אמעריקע. דער „אינטער־נאציאנאל" האט אייגנעשלאסען אלע ריכטונגען: פרודאניסטען, מארקסיסטען, קאלעקטיוויסטען, מוטואליסטען, אנארכיסטען און אנדערע, וויל דער קאמף פאר דער עקאנאמישער באפריאונג פון דעם ארבייטער־קלאס האט זיי אלעמען פאראייניגט.

אין אנפאנג זיינען די אלגעמיינע טענדענצען פון דער ארגא־ניזאציע, ווי שוין געזאגט, געווען זעהר אומבאשטימט און וועניג סאציאליסטיש; אבער דורך דער טעארעטישער אנטוויקלונג פון די אידעען, און הויפטזעכליך דורך די פארפאלגונגען פון די רע־גירונגען, איז דער ראדיקאלער עלעמענט אין דער אסאציאציע גע־ווארן אלץ שטארקער, איבערהויפט אין די ראמאנישע לענדער. אויף דעם אינטערנאציאנאלען קאנגרעס אין בריסעל, וועלכער איז אפגעהאלטען געווארן אין 1868, האבען זיך די רעוואלוציא־נערע אידעען דורכגעבראכען. דער בעלגישער סאציאליסט דע־פאאפ האט דארט פארטיידיגט דעם קאלעקטיוויזם קעגען די אנטירעוואלוציאנערע שטרעבונגען פון די פראנצויזישע פרודא־ניסטען און קעגען דעם אויטאריטערן שטאאטס־קאמוניזם פון די מארקסיסטען. די פעריאדע פון 1868 ביז 1870 איז געווען די גלענצענדסטע צייט פון דעם גרויסען „אינטערנאציאנאל".

אין פריהלינג פון 1769 זיינען באקונין און פיעלע פון זיינע פריינד ארייגעטראטען אין דעם „אינטערנאציאנאל" און די טעטיגקייט פון דעם גרויסען רעוואלוציאנער איז געווען אן אום־שאצבארע קראפט פאר דער אנטוויקלונג און אויסברייטונג פון דעם ריזיגען ארבייטער־פארבאנד. ער האט דעמאלט געוואוינט אין זשענעווא און דורך זיין אומערמידליכער טעטיגקייט האט זיך אנטוויקעלט א שטארקע רעוואלוציאנערע באווענונג אין דער פראנ־צויזישער שווייץ. ער איז דאן געווען דער הויפט־רעדאקטאר פון דער זשענעווער „עגאליטע" („גלייכהייט"), אין וועלכער ער האט דעפינירט און ערקלערט זיינע פרינציפיעלע און טאקטישע אנשוי־אונגען אין צאהלרייכע גלענצענדע ארטיקלען. דורך די פארשיי־דענע אגיטאציאנס־רייזעס אין די קליינע שטעדט פון די שווייצער

טרעטען פון די אליאנציסטען אין „אינטערנאציאנאל" האט זיך פאר באקונינ'ען געעפענט א ניי פעלד פאר זיין רעוואלוציאנערער טעטיגקייט. די אומגעהייערע אנטוויקלונג פון דער גרויסער אר־גאניזאציע אין די ראמאניש לענדער איז געווען דער דירעקטער רעזולטאט פון זיין פראפאגאנדא.

זיין טעטיגקייט אין „אינטערנאציאנאל" אין דער דייטש־פראנצויזישער קריעג.

די „אינטערנאציאנאלע ארבייטער אסאציאציע" איז גע־גרינדעט געווארן אין 1864 אין לאנדאן. איהר צוועק איז געווען, צו פאראיינגען די ארבייטער פון אלע נאציאנען, אום דורך א געמיינשאפטליכער טעטיגקייט צו פארבעסער־ן די אלגע־מיינע לאגע פון פראלעטאריער־קלאס. אין די ערשטע צוויי יאהר פון איהר עקזיסטענץ איז איהר אנטוויקלונג געווען זעהר א שווא־כע; אבער וואס מעהר איהר כאראקטער איז געווארן סאציא־ליסטיש און רעוואלוציאנער, אלץ גרעסער זיינען געווען איהרע ערפאלגען. אויף דעם ערשטען קאנגרעס פון דער גרויסער אר־גאניזאציע, וועלכער איז פארגעקומען אין 1866 אין זשענעווא, זיינען אנגענומען געווארן געוויסע סטאטוטען, וועלכע האבען געגעבען א מעגליכקייט פאר אלע ריכטונגען אין דער ארבייטער־באוועגונג זיך אנצושליסען אן איהר. די פרינציפעלע און טאקטישע גרונד־לאגע פון די סטאטוטען איז געווען דער עקאנאמישער קאמף און די עקאנאמישע באפרייאונג פון דעם ארבייטער־קלאס. מיט דעם וואס די „אינטערנאציאנאלע ארבייטער אסאציאציע" האט פראקלאמירט די דאזיגע פרינציפען האט זי פאראייניגט אלע שולען און פאר־טייען אין דער סאציאלער באוועגונג, ווי פארשיידען עס זיינען ניט געווען זייערע אידעען און מיינונגען אין אנדערע פונקטען. יעדע ריכטונג האט געהאט דאס רעכט צו פראפאגאנדירן איהרע באזונדערע אנשויאונגען און אנצואוועגדען איהר באזונדער טאק־טיק, אזוי לאנג זי איז אייניגטימיג געווען מיט די גרונדפרינציפען פון דער גרויסער ארגאניזאציע. די טאלראנץ, די אבסאלוטע אויטאנאמיע פון די סעקציעס און פעדעראציעס איז געווען די

רעוואלוציאנערער גייסט אין דער גרויסער ארגאניזאציע. עס זיינען אויך געווען אנדערע אורזאכען, וועלכע האבען באקונינ'ען געשטערט זיך אנצושליסען אן איהר; אבער דער גרויסער רעוואלוציאנערער אגיטאטאר האט באלד איינגעזעהן די וויכטיגקייט פון דעם „אינטערנאציאנאל", און ער האט דערפאר געמאכט דעם פארשלאג, אז די „פרידען און פרייהייטס ליגע" זאל זיך פאראייניגען מיט דער מעכטיגער ארגאניזאציע.

וועז די מינאריטעט האט זיך צוריקגעצויגען פון דעם פרידענס־קאנגרעס, וועלכער איז פארגעקומען אין בערן, האט באקונין פאר־געשלאגען, אז אלע זאלען זיך אנשליסען אן דעם „אינטערנאציא־נאל" און אינערהאלב דער ארגאניזאציע פראפאגאנדירן זייערע אידעען. אבער דער גרעסטער טייל פון זיינע פרייַנד איז געווען פאר דער גרינדונג פון אן אייגענער ארגאניזאציע, וואס זאל אנ־פיהרן די רעוואלוציאנערע פראפאגאנדא אין אלע איראפעאישע לענדער.

די דאזיגע ארגאניזאציע האט זיך אורשפרינגליך א נאמען געגעבען „אליאנץ דער סאציאליסטישער דעמאקראטיע"; שפעטער אבער האט מען איהר איינפאך גערופען „אינטערנאציאנאלע אליאנץ". די אליאנץ האט ארגאניזירט גרופען און פאראיינען אין אלע דרום־איראפעאישע לענדער, און די ענערגישע אגיטאציע פון איהרע מיטגלידער האט אויפגעבויט דעם פונדאמענט פון דעם רעוואלוציאנערן סאציאליזם אין די דאזיגע לענדער. א פרייַנד פון באקונין, דער איטאליענער פאנעלי, האט געקראגען דעם אויפטראג צו אגיטירען אין שפאניע פאר דער רעוואלוציאנערער אידעע. זיין רייזע האט געהאט אן אומגעהייערן ערפאלג. אין בארצעלאנא, מאדריד, ראאם, סאראגאסא און אנדערע שטעדט האבען זיך ארבייטער און סטודענטען אנגעשלאסען אן דער נייער באוועגונג, און אזוי איז דער רעוואלוציאנערער אנארכיזם אויס־געפיהרט געווארן אין דעם דאזיגען לאנד. עס וואלט פארנומען צופיעל פלאץ צו באשרייבען די טעטיגקייט פון דער „אליאנץ" אין די פארשיידענע אנדערע לענדער, ווי איטאליע, פראנקרייך, די שווייץ א. אז. וו. די „אליאנץ" האט זיך אויפגעלייזט אין 1869 און איהרע מיטגלידער האבען זיך אנגעשלאסען אין דער „אינטערנאציאנאלע ארבייטער אסאציאציע". מיט דעם אריינ־

אונגען פון באקונין; נאר מען האט זיי אויך אינגאנצען ניט פאר־
ווארפען. באקונין איז זאגאר דערוועהלט געוואָרן אין דעם אר־
גאניזאציאנס קאמיטעט פון דער ליגע. אין דער פעריאדע האט
באקונין פארזוכט צו דערקלערן זיינע אידעען אין א באזונדער
ווערק: „פעדעראליזם, סאציאליזם און אנטיטעאליגיזם". דאס
דאזיגע ווערק איז אבער ערשט פארעפנטליכט געוואָרן אין 1895
דורך דר. מאקס נעטלאו.

אין דער צייט פון דעם ערשטען ביז דעם צווייטען קאנגרעס
פון דער „פרידענס און פרייהייטס ליגע" האט די ארגאניזאציע
געמאכט וועניג פראגרעס, צוליעב די פארשיידענע אידעען און
אנשויאונגען פון איהרע מיטגלידער. באקונין האט דעריבער בא־
שלאסען אנצואוועדען אלע זיינע קרעפטען, אום איהר צו געבען
אן אויסגעשפראכענעם סאציאליסטישען און רעוואלוציאנערן כא־
ראקטער, אדער ארויסצורופען אן אפיציעלע שפאלטונג צווישען דעם
ראדיקאלען און בירגערליכען עלעמענט אין דער ליגע. אין 1868
איז פארגעקומען דער צווייטער קאנגרעס פון דער פאראייניגונג
און באקונין האט ארייננעטראגען א פארשלאג, אז די ליגע זאל
זיך פאראייניגען מיט דער „אינטערנאציאנאלער ארבייטער אסא־
ציאציע", וואלכע איז געגרינדעט געוואָרן מיט א פאר יאהר פריהער.
אחוץ דעם האט ער געפאדערט, אז דער קאנגרעס זאל זיך עפענטליך
ערקלערן פאר דער עקאנאמישער פרייהייט פון דעם פראלעטאריער
קלאס. דער קאנגרעס האט זיך אנטזאגט אנצונעהמען די פאר־
שלאגען און באקונין און זיינע פריינד האבען עפענטליך דערקלערט
זייער ארויסטריט פון דער „פרידענס און פרייהייטס ליגע". אונ־
טער די מיטגלידער פון דער מינאריטעט האבען זיך געפונען עלי
רעקלו, עליזע רעקלו, פאנעלי, גאמבוצי, זשארקלאר און א סך
אנדערע באקאנטע פערזענליכקייטען פון דער רעוואלוציאנערער בא־
וועגונג.

מען פרעגט גאנץ אפט, ווי קומט עס וואס באקונין האט זיך
באלד ניט אנגעשלאסען אן דער „אינטערנאציאנאלער ארבייטער
אסאציאציע"? דער ענטפער אויף דער פראגע איז א פשוט'ער.
אין די ערשטע יאהרן פון זיין עקזיסטענץ איז דער „אינטער־
נאציאנאל" געווען ריין־רעפארמאטאריש און אנטירעוואלוציאנער.
ערשט שפעטער האט זיך אנטוויקעלט דער סאציאליסטישער און

פון דער פאליטישער און רעוואלוציאנערער וועלט, ווי צום ביישפיעל גאריבאלדי, קאסטעלאר, יאהאן יאקאבי און אנדערע, האבען זיך אנגעשלאסען אן איהר.

באקונין האט באלד באגריפען, אז די „פרידענס און פרייהייטס ליגע" איז א גוט פעלד פאר דער רעוואלוציאנערער פראפאגאנדא. עס איז זיכער, אז ער האט קיינמאל ניט געטרוימט צו באקאהרן דער ליגע צום אנארכיזם, אבער דאס איז אויך גאר ניט געווען זיין צוועק; ער האט נאר געוואלט געפינען נייע פארבינדונגען פאר זיינע פלענער. אין סעפטעמבער 1867 האט ער פארלאזען איטאליע און האט אפגערייזט נאך זשענעווא, וואו עס איז צו דערזעלבער צייט פארגעקומען דער ערשטער קאנגרעס פון דער „פרידענס און פרייהייטס ליגע". באקונין און אייניגע פון זיינע אינטימע פרוינד זיינען געווען דעלעגאטען צו דעם קאנגרעס. פאר מיר ליגט א קורצע באשרייבונג פון דעם אייגדרוק, וואס באקונין האט געמאכט אויף דער פארזאמלונג. אין דער דאזיגער באשרייבונג, וועלכע אנטהאלט א קורצען באריכט פון די געשעפטספארהאנדלונגען, הייסט עס: „פלוצלינג איז ערשינען אויף דער פלאטפארם א ריעזען־מאן, וועלכער האט ארויסגערופען די גרעסטע אויפמערק־זאמקייט פון אלע אנוועזענדע דורך זיין מעכטיגער אראטאריישער פעהיגקייט. דער מאן איז געווען מיכאיל באקונין. אבער אנ־שטאט צו רעידען פון דעם אלגעמיינעם פרידען האט ער געפרע־דיגט די סאציאלע רעוואלוציע, דעם קריעג קעגען רעליגיע, שטאאט און אייגענטום". אין די מערקווירדיגע רעדען, וואס ער האט גע־האלטען פאר דעם קאנגרעס, האט ער באוויזען, אז די אורזאכען פון קריעג זיינען פיעל טיעפערע, ווי פיעלע גלויבען; ער האט דערקלערט, אז די אורזאכען זיינען דער שטאאט, די רעליגיע און דאס פריוואט־קאפיטאל. זיך שטעלענדיג אויף דעם דאזיגען שטאנדפונקט האט באקונין געפאדערט, אז די ליגע זאל ניט נאר פארטיידיגען דעם פרידען, נאר זאל אויך אנגרייפען די גרונד־אינסטיטוציעס פון דער מאדערנער געזעלשאפט, וואס אין די דאזיגע אינסטיטוציעס זיינען די אייביגע אורזאכען פון קריעג און פעלקער־מארד.

די מאיאריטעט פון דעם קאנגרעס איז נאטירליך ניט געווען איינשטימיג מיט די רעוואלוציאנערע און סאציאליסטישע אנשוי־

לאַנד, די טעטיגקייט פון מאַדזיני און גאַריבאַלדי אין איטאַליע, די „ליבעראַלע" פּעריאָדע אין רוסלאַנד א. אַז. וו., דאָס אַלץ זיינען געווען דערשיינונגען פון אַ נייער צייט. דער אַנטוויקלונגס־פּראָצעס פון דער דאָזיגער רעוואָלוציאָנערער פּעריאָדע איז ערשט אונטערבראָכען געוואָרן דורך דעם אויסברוך פון דעם דייטש־פראַנצויזישען קריעג אין 1871, וועלכער האָט באַגרינדעט די הערשאַפט פון די גרויסע שטאַאַטען און דעם מיליטערישען סיסטעם אין גאַנץ אייראָפּאַ. דער רעוואָלוציאָנערער כאַראַקטער פון דער דעמאָלסטיגער עפּאָכע דערקלערט אונז אַלזאָ די אונטערערדישע טעטיגקייט פון באַקונין. ער האָט דורכגעלעבט דעם דורכפאַל פון דער רעוואָלוציע אין 1848 און ער האָט אָנגעווענדעט אַלע קרעפטען, אום ניט צו דערלאָזען אַ נייעם דורכפאַל; ער האָט דעריבער פאַרזוכט צו פאַראייניגען די רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען פון אַלע לענדער.

באַקונינ'ס טעטיגקייט איז גרעסטענטיילס געווען אַ געהיימע; ער האָט וועניג אָנטייל גענומען אין דער עפענטליכער באַוועגונג, ווייל זיין פּלאַן איז געווען צו בלייבען דערוויילע אומבאַמערקט און צוצוגרייטען דעם באָדען פאַר אַ שפּעטערדיגער עפענטליכער טעטיגקייט. דער מאָמענט, וועלכער האָט איהם געגעבען אַ פּאַסענדע געלעגענהייט צו אַנטוויקלען זיינע אַנאַרכיסטישע אָנשויאונגען און אידעען פאַר דער גאַנצער וועלט, איז געקומען גיכער ווי ער האָט אַליין דערוואַרט.

זיין טעטיגקייט אין דער „פרידען־ און פרייהייטס־ליגע".

אין 1867 איז די באַציהונג צווישען דייטשלאַנד און פראַנקרייך געוואָרן זעהר אַ פיינדליכע, צוליעב דער לוקסעמבורג פראַגע, און די דאָזיגע אָנגעלעגענהייט האָט זיך שיעור ניט געענדיגט מיט אַ מלחמה צווישען די ביידע לענדער. דעמאָלט האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ גרויסע באַוועגונג צו גונסטען אַן אַלגעמיינעם פרידען, אין וועלכער עס האָבען זיך באַטייליגט מענשען פון אַלע קלאַסען און פּאַרטייען. דער רעזולטאַט פון דער דאָזיגער באַוועגונג איז געווען די גרינדונג פון דער אַזוי־גערופענער „פרידען־ און פרייהייטס־ליגע". דער כאַראַקטער פון דער פאַראייניגונג איז געווען אַן אינטערנאַציאָנאַלער, און אַ סך באַקאַנטע פּערזענליכקייטען

דעמאָלט האָט ער אנאַליזירט זיינע אָנשויאונגען אין דעם „פּאָפּאָלאָ ד'איטאַליא" („דאָס איטאַליענישע פּאָלק") און אין דער „ליבערטא ע דזשוסטיציא" („פרייהייט און גערעכטיגקייט"), דעם ערשטען אנארכיסטישען אָרגאן אין איטאַליע.

אין דער פּעריאָדע האָט באקונין זיין נאנצע קראפט אָפּגע־נעבען צו אָרגאניזירען אן אינטערנאַציאָנאַלע געהיימע געזעלשאפט, כדי צו שאפען א זיכערע און פעסטע גרונדלאגע פאר דער רעוא־לוציאָנערער באוועגונג אין אייראָפּא. זיין פּלאן איז געווען, צו געווינען די אינטעליגענטסטע, עהרליכסטע און ענערגישסטע מענער אין דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג פאר זיין אנארכיסטיש־אטאאיסטיש־קאָלעקטיוויסטישען פּראָגראם. די דאָזיגע מענשען זאָלען דאן גרינדען אין אַלע אייראָפּעאישע לענדער געהיימע אָרגא־ניזאציעס און געבען דער עפענטליכער באוועגונג א באשטימטע רעוואָלוציאָנערע ריכטונג. אַזוי איז אנטשטאנען דער בונד פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער רעוואָלוציאָנערער געזעלשאפט", וועלכע איז אָבער אמבעסטען באקאנט אונטער דעם נאָמען „אינטערנאַציא־נאַלע ברידערליכקייט". אין א בריף צו אַלעקסאַנדער הערצען רעדט ער פון זיינע ערפאָלגען אין דער הינזיכט און דערצאהלט איהם, אז ער האָט געפונען גענאָסען אין שוועדען, נאָרוועגיען, דענעמאַרק, ענגלאַנד, בעלגיע, פראנקרייך, שפאניע, איטאַליע, פוילען און רוסלאַנד.

פיעלע איינצעלהייטען פון זיין דעמאָלסטיגער פּראָפּאַגאַנדא זיינען פּאַרלאָרן גענאַנגען; אָבער וועז מיר באטראכטען די רעוא־לוציאָנערע באוועגונגען אין די ראָמאַנישע לענדער, איבערהויפט אין שפאניע און איטאַליע, דאן באגרייפען מיר די ריעזענהאפטע ארבייט פון דעם דאָזיגען גרויסען מענשען.

אום צו באגרייפען באקונינ׳ס דעמאָלסטיגע טעטיגקייט, מוזען מיר צוערשט פּארשטעהן די פּאָליטישע און סאָציאָלע צושטאַנדען פון יענער פּעריאָדע. נאָך דער רעוואָלוציע פון 1848 האָט זיך אָנגעפאַנגען אין גאַנץ אייראָפּא א צייט פון רעאקציע און שטיל־שטאַנד. דער דאָזיגער צושטאַנד האָט אָנגעהאַלטען ביז צום אָנ־הויב פון די זעכציגער יאָהרען. דאן האָט זיך אנטוויקעלט א רע־וואָלוציאָנערע שטרעבונג אין אַלע לענדער. דער אויפשטאַנד פון די פּאָליאקען, די פּראָפּאַגאַנדא פון פּערדינאַנד לאסאַל אין דייטש־

דעמיעניגען, וואס וועט איהר איבערגעבען דעם געפעהרליכען רעבעל, לעבעדיג אדער טויט.

אין לאנדאן איז באקונין לאנג ניט געבליבען, ווייל ער האט נאך פריהער געהאט געפלאנט צו פאהרען נאך איטאליע. אין יאנואר 1864 איז ער אנגעקומען אין פלארענץ. מיט דער דאזיגער רייזע ענדיגט זיך זיין ריין־סלאווישע פראפאגאנדא; פון דאן אן האט ער אפגעגעבען זיין גרויסע אגיטאציאנס־קראפט פאר דער אינטערנאציאנאלער רעוואלוציאנערער באוועגונג.

זיין טעטיגקייט אין איטאליע.

איטאליע איז געווען א גוטער פלאץ פאר באקונינ'ס פראפאגאנדיסטישער טעטיגקייט. דער רעוואלוציאנערער טעמפעראמענט פון דעם איטאליענישען פאלק און דער מערקווירדיגער אינטערעס פון דעם איטאליענער פאר א קאנספיראטיווער פראפאגאנדא, — דאס אלץ זיינען געווען גוטע פאקטארן פאר זיינע פלענער. אבער אחוץ די דאזיגע גינסטיגע באדינגונגען האט ער אויך געפונען א סך שווערigkייטען און שטערונגען. גראד די עלעמענטען, וועלכע האבען רעפרעזענטירט די רעוואלוציאנערע קראפט אין איטאליע און אויף וועלכע באקונין האט פריהער גערעכענט, גראד זיי זיינען געווען די אנהענגער פון מאדזיני, דעם גרויסען איטאליענישען פאטריאט. באקונין האט דעריבער אנגעפיהרט אן ענערגישען קאמף קעגען די טעאריעס און שטרעבונגען פון מאדזיני און זיינע אנהענגער, און זיין וואונדערבארע קראפט און געשיקטקייט האבען איהם באלד פארשאפט א גרויסען איינפלוס אויף דער איטאליענישער יוגענד. א סך סטודענטען און ארבייטער האבען פארלאזען דעם רעליגיעזען און פאטריאטישען לאגער פון מאדזיני און האבען זיך אנגעשלאסען אן די אטעאיסטישע און סאציאל־רעוואלוציאנערע אידעען פון דעם גרויסען רוסישען רעבעל.

פון פלארענץ איז באקונין אוועק נאך נעאפעל, וואו ער האט פארבראכט צוויי יאהר. אין נעאפעל האט זיך באקונין באקענט מיט פיעלע סימפאטישע מיטקעמפער, ווי צום ביישפיעל פאנעלי, גאמבוצי, מולעטי, פארלאדינא און אנדערע, מיט וועלכע ער האט פארמירט די ערשטע אנארכיסטישע גרופע אין יענער שטאדט.

קאנסול און ער האט מורא געהאט, אז דער פארעטער וועט זיי איבערגעבען צו א רוסישער קריעג־שיף. וועז די שיף איז געווען אין מיטען ים האט ער דעם קאפיטאן פריי און אפען ערקלערט, אז ער האט צו איהם קיין צוטרויען ניט און האט איהם געזאגט, אז אין דעם אויגענבליק וועז ער וועט דערזעהן א רוסישע קריעג־שיף, וועט ער געבען א באפעהל איהר אנצוגרייפען; און אין פאל עס וועט איהם ניט גלינגען איהר צו באזיגען, וועט ער די אייגענע שיף עקספלאדירן. דער קאפיטאן האט ווייטער ניט געוואלט פאהרן און אוים מורא פאר באקונינ'ען האט ער די שיף אומגעקעהרט צוריק נאך קאפענהאגען, פארטיידיגענדיג זיך מיט פאלשע אוים־ריידען. די גאנצע אונטערנעהמונג איז אלזא ניט גלונגען, צוליעב די שלעכטע צוגרייטונגען פון די פאליאקען. באקונין איז נאך געבליבען אויף א צייט אין שוועדען און בעת ער האט עפענטליך געווירקט אויף דער אלגעמיינער מיינונג פון די שוועדען, האט ער געזוכט און געפונען גאנץ אין דער שטיל נייע געהיימע פארבינ־דונגען מיט רוסלאנד פאר דער פלאנמעסיגער און סיסטעמאטישער פארשפרייטונג פון רעוואלוציאנערע ליטעראטור. אין דערזעלבער צייט האט ער אויך געשאפען די ערשטע רעוואלוציאנערע פאר־בינדונג מיט פינלאנד. זיין פלאן איז געווען אריבערצוגעהן אין געהיים די רוסישע גרענץ און רייזען דורך ליטא נאך פוילען, כדי פערזענליך אנטיילצונעהמען אין דעם פוילישען אויפשטאנד. אבער די פיהרער פון דעם אויפשטאנד, צום גרעסטען טיל אריסטאקרא־טען און פאטריאטען אהן וועלכע עס איז רעוואלוציאנערע שטרע־בונגען, האבען פאר באקונינ'ען מעהר מורא געהאט ווי פאר דער רוסישער רעגירונג, ווייל זיינע אידעען און פלענער זיינען געווען צו ראדיקאל פאר זיי. זיי האבען איהם דעריבער צוריקגעהאלטען פון קומען דורך פאלשע אויסריידען. איבעריגענס האט דער פוי־לישער אויפשטאנד ניט אנגעהאלטען אזוי לאנג, ווי באקונין און זיינע פריינד האבען גערעבענט. ער האט דערפאר פארלאזען שוועדען און האט זיך אומגעקעהרט נאך לאנדאן. אבער אפילו ווען זיינע פלענער זיינען דרוכגעפאלען, האט דאך די רוסישע רעגירונג זיך געשראקען פאר דער שטארקער ענערגיע און דעם פארצווויי־פעלטען מוט פון באקונין. אין דער צייט וואס ער איז נאך געווען אין שוועדען, האט זי באשטימט דרייסיג טויזענד רובעל פאר

רוסלאנד. זיינע שריפטען, וואס ער האט פארעפענטליכט אין יענער צייט, ווי צום ביישפיעל, „צו אלע רוסישע, פוילישע און סלאווישע פריינד" און די בראשורע „ראמאנאוו, פוגאטשאוו אדער פעסטע?" באווייזען קלאר און דייטליך זיינע פראקטישע אידעען פון זענער פעריאדע.

ערשט די פוילישע פראגע האט ווידער צוזאמענגעבראכט באקונינ'ן מיט די ארויסגעבער פון דעם „קאלאקאל". אין פוילען האט זיך אנגעפאנגען א שטארקע רעוואלוציאנערע באוועגונג געגן דעם רוסישען יאך, וועלכע האט ארויסגערופען די אויפמערקזאמקייט פון אלע רוסישע רעוואלוציאנערן. די פוילישע באוועגונג, וועלכע איז אנגעפיהרט געוואָרן פון דער אריסטאקראטישער פארטיי, האט אייגענטליך קיין געמיינשאפטליכעם מיט באקונינ'ס אידעען ניט געהאט; ער האט אבער געוואלט אויסנוצען די באוועגונג פאר ראדיקאלע צוועקען.

קורץ פאר דעם אויסברוך פון דעם פוילישען אויפשטאנד אין 1863 איז פארגעקומען א וויכטיגע באשפרעכונג צוויישען די ארויסגעבער פון דעם „קאלאקאל" און צוויי דעלעגאטען פון דעם רעוואלוציאנערן קאמיטעט אין וואַרשא. עס איז דעמאלט באשלאסען געוואָרן, אז באקונין זאל פיהרען א שיף מיט וואפען און פוילישע רעוואלוציאנערן נאך פוילען, און דארטען זאל ער אליין מיטווירקען אין דעם אויפשטאנד. ליידער זיינען די צוגרייטונגען ניט געמאכט געוואָרן פון באקונינ'ן אליין, און דאס איז געווען די הויפט־אורזאך, וואס דער גאנצער פלאן איז דורכגעפאלען. דעם 21טען פעברואר האט באקונין פארלאזען לאנדאן און איז אפגעפאהרען נאך קאפענהאגען, און פון דארט נאך שוועדען, וואו די שיף מיט דער פוילישער עקספעדיציע האט געוואָרט אויף איהם. אבער דורך דער ניט־פאַרזיכטיגקייט, מיט וועלכער די אונטערנעהמונג איז צוגעגרייט געוואָרן, און דורך דעם דירעקטען פארראט פון דעם קאפיטאן, וועלכער האט די שיף קאמאנדירט, האט דער פלאן ניט געקאָנט דורכגעפיהרט ווערן. נאר דורך דער אייזערנער ענערגיע און דעם העלדישען מוט פון באקונינ'ן איז די שיף און די מאנשאפט גערעטעט געוואָרן. באקונין האט נעמליך אויסגעפונען, אז דער קאפיטאן האט אין קאפענהאגען באזוכט דעם רוסישען

פון דער רייזע האָט ער דורכגעמאכט מיט קייטען אויף די הענט; די צווייטע העלפט — אלס היימלאָזער אנטלאָפענער.

זיינע רעוואָלוציאָנערע פּלענער.

ענדליך, ענדליך, נאָך א לאנגער געפאנגענשאפט, איז באקונין געווען פריי, און מיט דער גאנצער קראפט פון זיין שטורמדיגען טעמפּעראמענט האָט ער זיך פון דאָס נייּ אריינגעוואָרפען אין דעם רוישענדען שטראָם פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. הערצען גיט אונז א קורצע באשרייבונג פון זיין דעמאָלטיגער טעטיגקייט, ער שרייבט: „נאָך א שטילשוויגען פון 9 יאָהר, פאר־בונדען מיט דער גרעסטער איינזאמקייט, האָט באקונין ווידער אָנגעהויבען לעבען. ער האָט דעבאטירט, געפּרעדיגט, קאָמאנדירט, אגיטירט, אָרגאניזירט און געוועקט דעם גאנצען טאָג, די גאנצע נאכט, אלע פיער און צוואנציג שטונדען. אין די וועניגע פרייע מינוטען, וואָס זיינען געבליבען, פלעגט ער צולויפען צום שרייבטיש און אנשרייבען פינף, צעהן, צוואנציג בריף נאָך סעמיפּאָלאטינסק, אָראַי, בעלגראד, פּראג, קאָנסטאנטינאָפּאָל, בעסאָראביע און בולגאריע".

באקונין האָט אָרומגעקליבען אָרום זיך א צירקעל פון באגייסטערטע אָנהענגער, און דורך זיין געוואלדיגען איינפלוס איז דער „קאָלאָקאָל" געוואָרן ראדיקאלער פון נומער צו נומער. ער האָט אָנגעגריפען הערצענ'ען, וויל ער איז ניט געווען גענוג רעוואָלוציאָנער און האָט צופיעל געהאלטען פון קאָמפּראָמיסען. באקונין האָט דאן געלעגט זיין גאנצע האָפענונג אויף די סלאָווישע פעלקער און האָט אָפּגענעבען זיין גאנצע קראפט פאר דער סלאָווישער באוועגונג. אין יענער צייט האָט ער געשאפען די ערשטע גרונדלאגען פון א געהיימער אָרגאניזאציע אין רוסלאנד און אין די איבעריגע סלאָווישע לענדער. באקונין האָט באלד באגריפען, אז ארבייטען צוזאמען מיט הערצען און אָגאראָוו איז פאר אים אוממעגליך. די צוויי מענער זיינען נאָך געווען צו ענג פאַרבונדען מיט דער אָפּיציעלער רוסישער געזעלשאפט, און דער גרויסער רעבעל האָט געוואָלט איבערריסען אלע פאַרבינדונגען מיט דער אָפּיציעלער

איבערצונעהמען דעם גובערנאַטאָר פון מזרח־סיביר, וועלכער איז זיי געפאָהרען אַנטקעגען אויף אַ רוסישער קריג־שיף.

די לאַגע פון דעם אַנטלאָפענעם איז געווען זעהר אַ געפעהר־ליכע, ווייל דער גובערנאַטאָר האָט איהם פערזענליך געקענט, און ווען ער זאָל זיך מיט איהם באַגעגענען וואָלטען אַלע זיינע פלענער צעשטערט געוואָרן. אָבער באַקונין איז ניט געווען דער מענש, וועלכער זאָל זיך אָפשרעקען פאַר אַ געפאַהר. גאַנץ פאָרזיכטיג האָט ער געפרעגט דעם קאַפיטאַן, ווען און וואו ער וועט זיך צונויפ־טרעפען מיט דער קריעג־שיף. דער קאַפיטאַן, ניט דענקענדיג קיין שלעכטס, האָט איהם געגעבען דעם בעסטען ענפטער אויף זיין פראַגע. דער קלוגער רעוואָלוציאָנער האָט שנעל געמאַכט זיינע פאָרבערייטונגען; ניט ווייט פון דעם פונקט, וואו די שיף האָט זיך געזאָלט באַגעגענען מיט דעם גובערנאַטאָר, האָט ער געבעטען דעם קאַפיטאַן, ער זאָל איהם לאָזען אַריבערגעהן אויף אַן אַמערי־קאַנער שיף, וועלכע איז געפאָהרן נאָך יאַפאַן. דער קאַפיטאַן האָט מיט דער גרעסטער פריינדליכקייט דערפילט דעם וואונש פון זיין אומבאַקאַנטען גאַסט, און שפעטער מיט אַ האַלבער שטונדע איז באַקונין רוהיג פאַרבייגעפאָהרען די שיף פון דעם גובערנאַטאָר, וועלכער האָט זיכער ניט געדענקט, אַז דער געפעהרליכסטער רע־וואָלוציאָנער פון גאַנץ אייראָפאַ געפינט זיך אַזוי נאָהענט פון איהם.

דאָס איז געווען די לעצטע געפאַהר, און אָהן ווייטערע שווע־ריגקייטען איז באַקונין אָנגעקומען אין יאָקאַהאַמאַ, די הויפטשטאָדט פון יאַפאַן. פון דאָרט איז ער געפאָהרן נאָך סאַן־פראַנציסקאָ, וואו ער האָט געפונען פארשיידענע פריינד, וועלכע האָבען איהם פאר־שאַפט די נויטיגע מיטלען צו פאָהרען נאָך ניו יאָרק. אין נאָוועמ־בער 1861 האָט באַקונין פאַרלאָזען ניו יאָרק און איז אָפגעפאָה־רען נאָך לאָנדאָן, ענגלאַנד. דאָרטען איז ער אויפגענומען געוואָרן מיט דער גרעסטער סימפאַטיע פון אַלעקסאַנדער הערצען, אָגאַראָוו און דעם גאַנצען צירקעל, וועלכער האָט זיך דעמאָלט קאָנצענטרירט אין דעם „קאָלאָקאָל", דעם אָרגאַן פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערן. אַזוי האָט זיך געענדיגט באַקונינ'ס רייזע אַרום דער ערד, וועלכע האָט פאַרנומען צוועלף יאָהר פון זיין לעבען. די ערשטע העלפט

פלום האט ער זיך פארשאפט געווויסע פריווילעגיעס, וועלכע קיין אנדער געפאנגענער האט ניט געהאט. זיין טעטיגקייט צווישען די פארשיקטע דעקאבריסטען און אנדערע רעוואלוציאנערן, איז דא ניט דער פלאץ צו באשרייבען. אין מערץ 1859 איז באקונין ארי־ בערגעשיקט געווארן נאך דעם מזרח־טייל פון סיביר. א לאנגע צייט האט ער פאר דער דאזיגער אריבערשיקונג געארבייט, ווייל פון דארט איז פיעל לייכטער צו אנטלויפען ווי פון אנדערע פלע־ צער. ענדליך, אין 1861, ווען דער גובערנאטאר פון מזרח־סיביר איז געווען אוועק אויף א לענגערער רייזע, האט באקונין באנוצט די געלעגנהייט צו אנטלויפען.

זיין אנטלויפען פון סיביר.

דאס מערקווירדיגסטע אין באקונינ'ס אנטלויפען איז דער פאקט, וואס ער האט זיך באנוצט מיט א רוסישער רעגירונגס־שיף, אום דורכצופיהרען זיין באפרייאונגס־פלאן. די געשיכטע איז נעמליך געווען אזוי: באקונין האט באשלאסען ארונטערצופאהרן דעם אמור, א גרויסער טייך אין סיביר, ביז צום שטילען אקעאן. ער האט געוועבענט צו טרעפען אן אמעריקאנער שיף, וואס זאל איהם ברענגען קיין יאפאן. ווען ער איז אנגעקומען ביי דעם אמור, האט ער דערזעהן א שיף מיט דער קייזערליכער פאהן. שנעל אנט־ שלאסענדיג זיך איז ער צוגעפאהרען אין א קליין שיפעל צו דער רוסישער רעגירונגס־ שיף און האט זיך פארגעשטעלט פאר דעם קאפיטאן אלס געשעפטס־רייזענדער פון א גרויסער רוסישער פירמע. דער קאפיטאן, וועלכער האט קיינמאל אויף זיין לעבען באקונינ'ן ניט געזעהן, האט געפיהלט א מערקווירדיגע סימפאטיע צו דעם אומבאקאנטען סוחר, וועלכער האט זיך געווויזען צו זיין אן אינ־ טערעסאנטער און ליעבענסווירדיגער געזעלשאפטער. וועו בא־ קונין האט איהם פארגעשלאגען צו באגלייטען, האט ער גלייך צוגעשטימט דערצו. אפפאהרענדיג אייניגע שטונדען, איז שוין באקונין געווען באזאנט מיט דעם קאפיטאנ'ס אלע געהיימניסען, מיט דעם צוועק און ציעל פון זיין רייזע א. אז. וו. ער האט אויס־ געפונען, אז זיין גאסטפרייגדליכער קאפיטאן האט דעם אויפטראג

א שטאַרקען אײנדרוק אויפֿן צאָר, און ער האָט איהם מעהר קיין פּראָגעס ניט געשטעלט.

באַקונינ׳ס קרובים האָבען אײניגע מאָל געמאַכט דעם פּאַרזוך צו פּועל׳ן ביים צאָר, ער זאָל איהם באַגנאַדיגען; אָבער ניקאָלאַי האָט אָפּען ערקלערט, אז רוסלאַנד איז ניט גרויס גענוג, אז אזעלכע צוויי מענשען, ווי ער און באַקונין, זאָלען קאָנען עקזיסטירען אין דערזעלבער צייט. באַקונין האָט פּאַרשיידענע מאָל געזוכט צו באַגעהן זעלבסטמאָרד, אָבער די באַוואַכונג איז געווען אזוי שטרענג, אז ער האָט זיין פּלאַן קיינמאָל ניט געקאָנט דורכפיהרען. מעהר ווי אלץ האָט איהם געפּיניגט דער געדאַנק, אז די איינזאַמקייט וועט איהם טרייבען צו משוגעת, אָדער וועט אָפּשוואַכען זיין ענערגיע און קראַפט. כדי צו שטאַרקען זיין גייסט, האָט דער געפאַנגענער באַקונין דראַמאַטיזירט די גריכישע לעגענדע פון פּראָמעטהאוס, וועלכע האָט באַגיסטערט די רייכע פאַנטאַזיע פון דעם גרויסען רעבעל; אין דער אינזאַמקייט פון זיין שטיל׳ען קערקער האָט ער געטרוימט פון דער צעשטערונג פון דער אלטער וועלט, און אזוי ווי פּראָמעטהאוס האָט געבראַכט צו דער מענשהייט דאָס ליכט, אזוי האָט ער געהאָפּט אויף דעם טאָג פון באַפרייאונג, ער זאָל קאָנען אריינשלייערן דעם פאָלק פון רעוואָלוציאָן אין דער פאַרשקלאַפטער וועלט.

אין 1854 האָט מען באַקונינ׳ן אריבערגעפיהרט נאָך שליסעלבורג, וואו ער איז פאַרבליבען ביז 1857. די דאָזיגע פּעריאָדע איז געווען די שרעקליכסטע צייט אין זיין גאַנצען לעבען, ווייל א חוץ וואָס זיין גייסטיגער צושטאַנד איז געווען א זעהר שרעקליכער, איז אויך זיין קערפּער געפּיניגט געוואָרן פון שווערע קראַנקהייטען. וועז ניקאָלאַי דער ערשטער איז געשטאָרבען, האָט באַקונינ׳ס מוטער געמאַכט א נייעם פאַרזוך צו קריגען א באַנאַדיגונג ביי אַלעקסאַנדער דעם צווייטען; אָבער דער נייער צאָר האָט ערקלערט, אז אזוי לאַנג ווי ער וועט לעבען וועט באַקונין קיינמאָל ניט באַפרייט ווערן. מיט עטליכע מאָנאַטען שפּעטער איז באַקונין פאַרשיקט געוואָרן נאָך סיביר.

אין סיביר איז זיין לאַגע געווען דערטרעגליכער, ווי אין די קערקערס פון פּעטערבורג. דורך זיין שטאַרקען פּערזעליכען אײנ-

דיטען שטאלץ האָט באקונין דעם פּאָרשלאָג צוריקגעווויזען, ער־קלערענדיג, אז דער טויט איז פּאר איהם בעסער ווי די דערני־דערונג. אָבער נאָך אייִדער דער אורטייל איז אויסגעפיהרט גע־ווארן, האָט די עסטרייכישע רעגירונג געפּאָדערט, מען זאל איהר איבערגעבען דעם באריהמטען רעוואָלוציאָנער צוליעב דעם שטאר־קען אנטייל, וואָס ער האָט גענומען אין דער פּראָגער רעוואָלוציע פון 1848. געשמידט אין אייזערנע קייטען איז באקונין טראנס־פּאָרטירט געווארן צו דער עסטרייכישער גרענץ. די עסטריי־כישע רעגירונג האָט נעמליך געגלויבט, אז זי וועט דורך באקו־נין'ן אויסגעפינען די געהיימניסען פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג אין די סלאָווישע לענדער, דערפאר האָט זי געפּאָדערט זיין אויסליפערונג. אָבער איהרע האָפנונגען זיינען ניט דערפילט געווארן; באקונין האָט זיך אנטזאגט צו געבען וועלכע עם איז דערקלערונגען. דעם 19טען מאי 1851 איז ער צום צווייטען מאל פּאראורטיילט געווארן צום טויט, פּאר זיינע באציהונגען צו דער פּראָגער רעוואָלוציע. א האלב יאָהר צייט איז ער אפּגעזעסען אין דער פעסטונג אלמיץ אין א פינסטערן קערקער, צוגעשמידט צו דער וואנט, דערוואָרטענדיג זיין טויט. אָבער דורך א מערקווור־דיגען אומשטאנד איז באקונין צום צווייטען מאל געראטעט געווארן.

די רוסישע רעגירונג האָט נעמליך געפּאָדערט זיין אויסליפע־רונג, און שפּעטער מיט עטליכע וואָכען האָט מען דעם געפאנגע־נעם רעבעל געבראכט נאָך רוסלאנד. נאָך א לאנגער רייזע איז באקונין אנגעקומען אין פּעטערבורג, וואו מען האָט איהם באגרא־בען פּאר לאנגע יאָהרן אין דער פּעטראָפּאוולאָווסקער פעסטונג. די געפאנגעשאפט אין רוסלאנד איז פּאר באקונין'ן געווען די שרעקליכסטע צייט אין זיין לעבען; דען די אינזאמקייט און אומטעטיגקייט איז פּאר איהם געווען ערגער ווי דער טויט. ניקא־לאי דער ערשטער האָט פון איהם געפּאָדערט געווייסע דערקלערונגען וועגען דער סלאָווישער באוועגונג, און באקונין האָט איהם געענט־פערט אין זיין באריהמטען בריעף: „אן דעם רוסישען צאר". אין מוטיגע ווערטער האָט ער פּאָרטיידיגט זיינע רעוואָלוציאָנערע אי־דעען און האָט זיך אנטזאגט ארויסצוגעבען אירגענד וועלכע נעמען. די שטאלצע ווערטער פון דעם געפאנגענעם רעבעל האָבען געמאכט

מען האָט איהם איבערגעגעבען צו די פרייסישע סאָלדאַטען; און אַזוי איז דער רעוואָלוציאָנערער העלד אַריינגעפאַלען אין די בלוטיגע הענט פון דער רעאַקציע, און עס האָט געדויערט מעהר ווי צוועלף יאָהר איידער עס איז איהם געלונגען צו אַנטלויפען.

זיינע געפענגניש־יאָהרען.

אין דער צייט וואָס באַקונין איז אַרעסטירט געוואָרן, האָט די רוסישע רעגירונג געהאַט געמאָלדען, אַז זי וועט באַלוינען דעמ־יעניגען, וואָס וועט באַקונינ'ען אַרעסטירען, מיט צעהן טויזענד רובעל; און די שטאָדט קעמניץ, וואו דער גרויסער רעבעל איז אַרעסטירט געוואָרען, האָט ווירקליך פאַר אַ לענגערער צייט אונ־טערהאַנדעלט מיט דער רוסישער רעגירונג וועגען דער אויסצאָה־לונג פון דעם פאַררעטער־לוין. עס איז אָבער ניט באַקאַנט, צי רוסלאַנד האָט די פאַרשפּראָכענע סומע אויסגעצאָהלט.

פון דעם געפענגניש אין דרעזדען איז באַקונין אַריבערגעפיהרט געוואָרן נאָך דער פעסטונג קעניגשטיין, וואו ער האָט מיט שטאָלצער רוהיגקייט און קאַלטבלוטיגקייט ערוואַרט, וואָס די צוקונפט וועט איהם ברענגען. זיין לאַגע איז געווען ערגער, ווי פון די אַנדערע פּאָליטישע געפאַנגענע, און ער האָט געמוזט טראָגען בייטאָג און ביינאַכט שווערע אייזערנע קייטען אויף די הענט און די פיס.

דעם 14טען יאַנואר 1850 איז באַקונין פאַראורטיילט געוואָרן צום טויט. שטאָלץ און מוטיג, ניט אַרויסווייזענדיג די קלענסטע אויפרעגונג, האָט ער אויסגעהערט זיין טויט־אורטייל. זיין איינ־ציגער ענטפער איז געווען די פאָלגענדע כאַראַקטעריסטישע ווער־טער: „אין דער געשיכטע אַנטשיידט נאָר דער ערפאָלג. וואָלט עס מיר געלונגען דורכצופיהרען מיינע פּלענער, וואָלט מען מיר באַטראַכט פאַר אַ גרויסען מאַן; אָבער אַזוי ווי איך בין באַזיעגט געוואָרן, ווער איך פאַראורטיילט צום טויט". באַקונינ'ס שטאָלצע האַלטונג פאַר'ן קריעגס־געריכט האָט געמאַכט אַ טיעפען איינדרוק, און פיעלע צייטונגען האָבען געבראַכט זיין בילד מיט סימפּאַטישע באַמערקונגען. מען האָט איהם פאָרגעשלאָגען, ער זאָל שרייבען אַ באַגנאַדיגונגס־ביטע צום קעניג פון זאַקסען, אָבער מיט אַ העל־

געווען ריכארד וואגנער, וועלכער איז שפעטער אזוי באריהמט געוואָרן אלס קאמפאָניסט. פריינד און פיינד האבען באוואונדערט די ריזען־ענערגיע פון דעם דאָזיגען מענשען, און די רעאקציאָנערן האבען פאר איהם מורא געהאט, ווי פאר'ן טייפעל אליין, — זיי קאָנען זיך ניט גענוג אָנדערצעהלען פון זיינע טעראָריסטישע טאטען. דער רעאקציאָנערער שריפטשטעלער מאנטהעע, צ. ב. ש., שרייבט פאלגענדעס וועגען איהם: „דער בראנד איז געוואָרן זיין פרינציפ, און זאגאר די רעוואָלוציאָנערע רעגירונג האט געציטערט פאר זיין ווילדער ענערגיע. ...באקונען איז געוואָרן אלץ ראדיקאלער, וואס נעהנטער עס איז געוואָרן דער אויגענבליק פון אנטשיידונג. די גאנצע שטאָדט האט מורא געהאט פאר דעם דאָזיגען מענשען".

די באשלוסען פון דער אזוי נערופענער רעוואָלוציאָנערער רעגירונג האבען איבערהויפט ניט געהאט קיין איינפלוס אויף באקונינ'ען; ער האט איינפאך געהאנדעלט, ווי די אומשטענדען האָבען געפאדערט, ניט פרעגענדיג נאך די פוסטע דעקלאמאציעס פון די פאליטיקער. אויף ווי וועניג באקונין האט רעספעקטירט די רעפרעזענטאנטען פון דער נייער רעגירונג, באווייזט פאלגענדע קלייגע עפיזאדע: באקונין האט געלאזט אריינברענגען גרויסע קאסטענס מיט עקספלאדירענדע שטאָפען אין די קעלערן פון דעם דרעזדענער ראטהויז און אנדערע עפענטליכע געביידען. דער שטאָטראט פפאפענהויער, א גרויסער פייגלינג, איז געלאָפען צו באקונינ'ען און האט איהם פאָרגעשטעלט דעם גרויסען אומגליק, וואס עס קאָן פאסירען, ווען דער פולווער זאל עקספלאדירן. אָבער באקונין האט א געשריי געטאָן אויף איהם: „ווער פרעגט נאך די הייזער, זאלען זיי פליהען אין דער לופט!" און ווען דער גוטער רעגירונגס־מאן האט נאך געוואלט ווייטער ריידען, האט ער איהם איינפאך ארויסגעוואָרפען פון צימער.

דעם 9טען מאי האט זיך געענדיגט דער פארצווייפעלטער קאמף אין דרעזדען; די פרייסישע סאלדאטען זיינען געבליבען די זיגער. באקונין האט זיך צוריקגעצויגען נאך קעמניץ, כדי אויך דאָרט צו אָרגאניזירען דעם אלגעמיינעם אויפשטאנד. אָבער אין דער נאכט פון דעם 9טען אויף דעם 10טען מאי איז ער ארעסטירט געוואָרען, ליגענדיג אין בעט, דורך א פאַרראט פון די בירגער פון קעמניץ.

אויפגעפאדערט זיך צוצוגרייטען פאר דער אלגעמיינער אייראפעי־
אישער רעוואלוציע. ער האט געפיהלט די נאהענטקייט פון א
נייער רעוואלוציע, און ער האט אנגעוענדעט אלע זיינע כחות צו
פאראייניגען אלע רעוואלוציאנערע עלעמענטען אלם א פעסט־
געשלאסענע מאכט געגען דער רעאקציע. עם איז געווען א ווילדע,
שטורמדיגע צייט, א צייט פון קאמף און לעבען; און באקונין
האט געלעבט און געקעמפט מעהר ווי אלע אנדערע. אין א בריף
צו זיין ליעבען פרייגד זשארזש הערוועג האט ער אויסגעדריקט
אלע זיינע געפיהלען און עמפינדונגען: „איך גלויב ניט אין קיין
קאנסטיטוציע און אין קיינע געזעצען, אפילו די בעסטע קאנסטי־
טוציע וואלט מיך ניט געקאנט באפרידיגען. וואם מיר דארפען
איצט איז א גאנץ אנדער זאך; מיר דארפען שטורם און לעבען,
א נייע, געזעצלאזע, און דערפאר א פרייע וועלט". די דאזיגע
ווערטער זיינען כאראקטעריסטיש, ווייל זיי שטעלען אונז פאר
דעם ריכטיגען באקונין, דעם מאן פון טאט, דעם ווילדען רעבעל,
דעם אפאסטעל פון דער אייביגער רעוואלוציאן.

באקונין האט דעמאלט געהאט געהיימע פארבינדונגען מיט
דער גאנצער רעוואלוציאנערער וועלט; און ווי עם שיינט האט ער
צו יענער צייט געארבייט פאר א רעוואלוציאנערן אויפשטאנד פון
די טשעכען און פאליאקען.

אין מאי 1849 האט באקונין ווידער געפונען אן עפענטליכע
געלעגענהייט צו מאניפעסטירען זיין אומפארגלייכליכען מוט און
זיין ענערגיע. אין פארשיידענע טיילען פון דייטשלאנד זיינען
אויסגעבראכען רעוואלוציעס, ווי צום ביישפיעל אין באדען און אין
דרעזדען. באקונין האט זיך דאן אויפגעהאלטען אין דרעזדען אוי
האט זיך געקליבען צו מאכען א רייזע נאך בעהמען, וועו עם אי
פלוצלינג אויסגעבראכען די דרעזדענער מאי־רעוואלוציע. ער האט
זעלבסטפארשטענדליך גלייך אויפגעגעבען זיינע רייזע־פלענער. און
זיך גשעטעלט אין די פאדערסטע רייהען פון דער רעוואלוציאנערער
באוועגונג. ער איז געווארן א מיטגליעד פון רעוואלוציאנערן קא־
מיטעט, און אין די דריי טעג, וואם די רעוואלוציע האט אנגעהאל־
טען, איז ער געווען דער אבסאלוטער דיקטאטאר פון דער זאקסי־
שער הויפטשטאדט. אייגער פון זיינע הויפט־מיטקעמפער איז

אבער דער קאנגרעס איז דאך ניט אזוי רוהיג אריבער, ווי פיעלע האבען געגלויבט. די עסטרייכישע רעגירונג האט נעמליך מורא געהאט פאר רעוואלוציאנערע דעמאנסטראציעס פון די טשעכען, דערפאר האט זי פארבאטען אלע עפענטליכע מאניפעסטאציעס, וועלכע האבען געזאלט אויסדריקען זייער סימפאטיע מיט דעם סלאוון־קאנגרעס. דער דאזיגער באשלוס האט ארויסגערופען אן אומגעהייערע אויפרעגונג אונטער דער באפעלקערונג פון פראג, און אלע גאסען און פלעצער זיינען אנגעפילט געווארן מיט מענשען; אבער די פיעלע סאלדאטען, וועלכע האבען זיך פלוצלינג באוויזען, האבען פאר דער צייט געשטערט יעדען ערנסטען ארויסטריט פון די מאסען.

פאר דעם האטעל „צום בלויען שטערן", ווו באקונין איז איינגעשטאנען, האט זיך פארזאמעלט א גרויסער עולם. די סאלדאטען האבען פרובירט פאנאנדערצוטרייבען די מאסען, אבער עס איז געווען אוממעגליך. פלוצלינג זיינען אפגעפייערט געווארן אייניגע קוילען דורך די פענסטער פון האטעל אויף די סאלדאטען. דאס איז געווען א סיגנאל פאר א בלוטיגען קאמף צווישען פאלק און דאס מיליטער. דאס פאלק האט געבויט באריקאדען, און באקונין האט באלד געזומען דעם טעטיגסטען אנטייל אין קאמף. זיין אינערליכער מוט און זיין רוהיגע קאלטבלוטיגקייט האט ביי אלעמען ארויסגערופען באוואונדערונג. דער טשעכישער שריפטשטעלער אירעטשעק דערצעהלט, אז באקונין האט איבערגענומען די מיליטערישע לייטונג פון דעם אויפשטאנד. אויף דעם דריטען טאג פון קאמף האט גענעראל ווינדישגרעטץ, דער קאמאנדיר פון דאס מיליטער, פארלאזען די שטאדט און האט זיך צוריקגעצויגען צו די פעסטונגען אויסערהאלב פון פראג. פון דאזיגען האט ער געלאזט באמבארדירן די שטאדט, וועלכע איז באלד געשטאנען אין פלאמען. נאך דער אונטערדריקונג פון דעם פראגער אויפשטאנד איז באקונין אנטלאפען פון עסטרייך און האט זיך אין געהיים אויפגעהאלטען אין בערלין, קעטהען און אנדערע דייטשע שטעדט.

אין קעטהען האט באקונין פארעפענטליכט זיין באקאנטען „מאניפעסט צו די סלאווישע פעלקער", אין וועלכען ער האט זיי

רעוואלוציע קאן ניט האבען דעם געווינשטען רעזולטאט, ווען ער און זיינע פרייַנד האבען ערווארט; ער האט אבער אויך איינגע־זעהן, אז מען דארף זיך דעריבער ניט שטעלען אן א זייט, נאר מען מוז אויסנוצען די געלעגענהייט און צוגרייטען רעוואלוציעס אין גאנץ אייראפא.

אין אפריל 1848 האט באקונין פארלאזען פאריז; דער מי־ניסטער פלאקאן האט איהם געגעבען טויזענד פראנק און א פראנ־צויזישען פאספארט, ער זאל נעהן נאך דייטשלאנד און דארט אגיטירען פאר דעם אויסברוך פון דער רעוואלוציע. אין דער אמת'ן אבער איז דאס נאר געווען א מיטעל, כדי פטור צו ווערן פון דעם געפעהרליכען רעוואלוציאנער. באקונין אליין האט אויך באי־גריפען, אז זיין פלאץ איז ניט מעהר אין פאריז און ער איז פלוצלינג פארשוואונדען געווארן. עס איז זעהר וואהרשיינליך, אז ער איז דעמאלט געווען פאר א קורצער צייט אין רוסלאנד און אין די איבעריגע סלאווישע לענדער, אום דארט צוצוגרייטען אן אלגעמיינעם רעוואלוציאנערן אויפשטאנד. וועניגסטענס דער־צעהלט אונז ארנאלד רוגע אין זיינע מעמואַרען, אז „ער איז גע־נאנגען נאך רוסלאנד, אום דארט צו אגיטירען". באקונין האט אין דער צייט געהאט זעהר פיעל פארבינדונגען מיט אלע באקאנטע רעוואלוציאנערן אין אייראפא, און הויפטזעכליך מיט דער רע־וואלוציאנערער באווענונג אין די סלאווישע לענדער.

דעם 1טען יולי 1848 האט באקונין באזוכט דעם אינטערנא־ציאנאלען סלאווען־קאנגרעס אין פאריז, וויל ער האט געהאפט, אז ער וועט דארט געפינען נייע געלעגענהייטען צו אגיטירן פאר זיינע רעוואלוציאנערע פלענער און פאר דער אינטערנאציאנאלי־זירונג פון דער רעוואלוציע. דער סלאווען־קאנגרעס האט געהאט די אויפגאבע צו פאראיינigen אלע סלאווישע פעלקער, אום צו פארטיידigen זייערע רעכטען gegen אנדערע נאציעס. ווי עס שיינט איז דער גרעסטער טייל פון די דעלעגאטען געווען ניט זעהר פראגרעסיוו און ראדיקאל אין זייערע אידעען. די פארהאנדלונגען פון דעם קאנגרעס זיינען קיינמאל ניט פארעפענטליכט געווארן, דערפאר ווייסען מיר אויך ניט, צי באקונין האט דארטען gעפונגען די געלעגענהייט וואס ער האט gעזוכט, צי ניט.

טונגען צו פארלאָזען בעלגיע, איז פלוצלינג אויסגעבראכען די פעברואר־רעוואלוציע אין פאריז. די דאזיגע נאכריכט האט באקונינ'ען געגעבען ריעזען־כחות. די רעוואלוציע, אויף וועלכער ער האט אזוי לאנג געווארט, איז ענדליך געקומען. און דער יונגער רעבעל האט איהר באגריסט אלס דעם אויפטאגען פון א נייע צייט. ער האט זיך גלייך אומגעקעהרט צוריק נאך פאריז און האט זיך אריינגעווארפען מיט לייב און זעל אין די שטורמדיגע כוואליעם פון דער רעוואלוציע. ער איז געשלאפען אין די קאזארמעם און האט געגעסען און געטרונקען מיט די סאלדאטען; ער האט פאר זיי געפרעדיגט זיין טעאריע פון דער אלגעמיינער צעשטערונג, דעם סאציאליזם און די פארניכטונג פון אלע שטאאטליכע פארמען; ער האט זיי אויפגעפאדערט די רעוואלוציע אזוי לאנג אנצוהאלטען, ביז אלע יסודות פון דער אלטער געזעלשאפט וועלען זיין פארניכטעט. באקונין איז געווען אומעטום: אויף די באריקאדען, אין די קאזארמעם, אויף די עפענטליכע פלעצער, מיט איין ווארט, זיין קראפט האט זיך פארצעהנפאכט. אבער דער גרויסער רעוואלוציאנער איז ניט נאר געווען דער שרעקען פאר די רעאקציאנערען, אפילו די רעפובליקאנער האבען געציטערט פאר איהם, זעהענדיג זיין געוואלדיגען אינפלוס. דער באריקאדען־אפיציער קאסידיער, א רעפובליקאנער, וועו עם איז געקומען צו רייד וועגען באקונינ'ען, פלעגט שטענדיג זאגען: „וואס פאר א מאן! וואס פאר א מאן דאס איז; אין דעם ערשטען טאג פון דער רעוואלוציע איז ער טייערער ווי טויזענד עדלשטיינער; אבער אויף דעם צווייטען טאג מוז מען איהם דערשיסען!" וועו קאסידיער האט דיזעלבע וועדערהוילט פאר אלעקסאנדער הערצען, האט הערצען איהם געענטפערט: „איהר אליין זייט אויך א זעהר גוטער מאן, אבער אייך מוז מען שוין דערשיסען, נאך איידער די רעוואלוציע פאנגט זיך אן". פלאקאן, וועלכער איז געווען דער מיניסטער פון עפענטליכע אנגעלעגענהייטען בעת דער פאריזער פעברואר־רעוואלוציע, האט אמאל ארויסגעזאגט די כאראקטעריסטישע וועדטער: „וועו עס וואלטען זיך געפונען אין גאנץ פראנקרייך דריי הונדערט מענער ווי מיכאיל באקונין, וואלט א רעגירונג געווען א זאך דער אוממעגליכקייט".

באקונין האט באלד באגריפען, אז די פראנצויזישע פעברואר־

טאטאריישען כאראקטער. אין פּאריז איז באקונין אויך צוזאמענ־ געקומען מיט קאַרל מארקס, פרידריך ענגעלס און אנדערע בא־ קאנטע דייטשע רעוואָלוציאָנערן. ער האָט אויך געשריבען איניגע קורצע ארטיקלען אין דער דייטשער צייטשריפט „פּאַרוואַרטס", וועלכע איז דעמאָלט ערשינען אין פּאריז. אָבער די פערזענלעכע שטרייטיגקייטען, וועלכע האָבען געשפּאָלטען די דייטשע עמיגראַנטען, האָבען אויף באקונינ'ען געמאכט א שלעכ־ טען איינדרוק, און ער האָט מיסטענס פארבראכט צווישען רוסען, פוילען און פראנצויזען.

אָבער אויך פּאריז איז ניט געווען קיין זיכערער פּלאַץ פאר באקונינ'ען. דעם 29טען נאָוועמבער 1847 האָט ער געהאלטען א רעדע אויף א גרויסער פארזאמלונג, וועלכע איז געווען אראנזשירט צום אָנדענקען פון דער פויליישער רעוואָלוציע אין 1830. די דאָ־ זיגע רעדע איז געווען די ערשטע קריעגס־ערקלערונג פון דעם מוטיגען רעבעל געגען דעם רוסישען צאריזם. מיט פייערדיגע ווערטער האָט ער געבראַנדמארקט די שמאָך און שאנד פון דעם רוסישען דעספּאָטיזם, וועלכען ער האָט עפענטליך ערקלערט אלס דעם טויטפיינד פון דער אייראָפּעאישער פרייהייט. די דאָזיגע רעדע האָט נעמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. די רעוואָלוציאָנערן האָבען איהר באגריסט מיט לוידענשאפטליכער באגייסטערונג; פאר די טיראנען אָבער האָט זי געקלונגען ווי א טויט־אורטייל. די רוסישע רעגירונג האָט געפּאָדערט פון פראנקרייך, אז זי זאל באקונינ'ען ארויסשיקען פון לאנד. דער יונגער פרייהייטס־קעמ־ פער האָט נעמוזט פארלאָזען די שהנע פּאריז און האָט אָפּגעריזט נאָך בעלגיע.

זיין ראָלע אין דער רעוואָלוציע פון 1848—1849.

באקונין האָט ניט געדענקט צו פארבלייבען אין בעלגיע, ווייל ער האָט נאָכּן גוט געוואוסט, אז דאָס דאָזיגע לאנד קאָן איהם ניט געבען קיין זיכערהייט פאר זיין פערזאָן; זיין פּלאַן איז געווען צו געהן נאָך ענגלאנד, וואָס איז געווען די אויסציגע לאנד אין אייראָפּא, אויף וועלכער דער רוסישער צאריזם האָט קיין איינפלוס ניט געהאט. אָבער נאָך איידער ער האָט געמאכט זיינע צוגרויי־

צוואמענגעטראָפען אין צירוך. אין דער שווייץ האָט זיך באקונין צום ערשטען מאָל באשעפטיגט מיט דער עקאָנאָמישער פראגע. די שריפטען פון די פראנצויזישע סאָציאָליסטען האָבען געהאט א שטארקע ווירקונג אויף זיין רעבעלישען גייסט, און אזוי ווי ער האָט שטענדיג געצויגען די לעצטע קאָנסעקווענצען פון א געוויסער אידעע, איז ער באלד געוואָרן איינער פון די פּאַרטגעשריטענסטע און ראדיקאלסטע אָנהענגער פון דער סאָציאָליסטישער וועלטאָנשויאונג.

דער דייטשער קאָמוניסט ווילהעלם ווייטלינג האָט דעמאָלט ארגאניזירט קאָמוניסטישע ארבייטער־פארבינדונגען אין דער שווייץ. דער מיטעלפונקט פון די אלע פארבינדונגען איז געווען אין צוריך, וואו ווייטלינג האָט צוגעגרייט די ארויסגאבע פון א נייער שריפט פאר פראָפּאגאנדא. אָבער די שווייצארישע רעגירונג האָט איהם פלוצלונג ארעסטירט און פארנומען אלע זיינע שריפטען און קאָרעספּאָנדענצען. אונטער די בריוף זיינען אויך געווען איניגע, וועלכע האָבען באקונינ'ען שטארק קאָמפּראָמיטירט און אויפגעדעקט זיינע געהיימע באציהונגען צו די שווייצארישע קאָמוניסטען. ער האָט דעריבער אפגעראיזט נאָך בערן, וויל ער האָט געוואָלט פארמיידען, מען זאָל איהם ניט ארעסטירן. די שווייצארישע פּאָליציי האָט די פּאפירען, וועלכע האָבען באקונינ'ען קאָמפּראָמיטירט, איבערגעגעבען צו דעם רוסישען קאָנסול אין צוריך, וועלכער האָט באלד געפאָדערט באקונינ'ס אויסליפערונג אין דעם נאָמען פון דער רוסישער רעגירונג. באקונין איז אָבער געווען געשווינטער פון דער פּאָליציי; ער האָט פארלאָזען די „פרייע שווייץ" און איז דירעקט אָפּגעפאָהרן נאָך פּאריז.

אין פּאריז איז באקונין באקאנט געוואָרן מיט די פראָגרעסיווסטע און רעוואָלוציאָנערסטע עלעמענטען פון דער פראנצויזישער הויפטשטאָדט, אָבער זיינע אינטימסטע פריינד זיינען געווען: דער דייטשער רעוואָלוציאָנערער פּאָעט זשאָרזש הערוועג, פרודאָן און איניגע אנדערע קאמעראדען. פרודאָנ'ס סאָציאָליזם האָט גע־מאכט דעם טיעפסטען אינדרוק אויף איהם, וויל ער איז געווען באגרינדעט אויף דער פרייהייט פון אינדיווידום. דער סאָציאָליזם אָדער קאָמוניזם פון די אנדערע ריכטונגען איז באקונינ'ען קיינ־מאָל ניט געווען סימפּאטיש, צוליעב זיין אויטאָריטערן און דיק־

זאָפישער וועלט. דער דאָזיגער אַרטיקעל האָט זיך גערופען: „די רעאַקציע אין דייטשלאַנד, אַ פראַגמענט פון אַ פראַנצויז" און איז געווען געדרוקט אונטער דעם פּסעוודאָנים זשיל עליזאַר. אין דעם דאָזיגען אַרטיקעל זעהען מיר שוין דעם גאַנצען באַקונין, דעם באַ־גרינדער פון דער צעשטערונגס־פילאָזאָפיע, דעם טויט־פיינד פון אַלע קאָמפּראָמיסען און דיפּלאָמאַטישע פאַרמיטלונג־פאַרזוכען. ער פאַרטיידיגט די רעוואָלוציע אַלס דעם פּרינציפּ פון דעם אייביגען פּראָגרעס און באַקעמפט די אַזויגערופענע פּאָזיטיווע פילאָזאָפיע מיט ליידענשאַפטליכע ווערטער. די רעוואָלוציע איז דער אייביגער גייסט פון פאַרניינונג, פון אָפּלייקענונג, די לעבעדיגע קראַפט פון דער גאַנצער מענשליכער געשיכטע. יעדער רעפאָרמער איז אַ רעאַקציאָנער, ווייל ער שטערט דעם גרויסען ציעל פון דער נייער באַוועגונג, די פולשטענדיגע צעשטערונג פון דער געגענווערטיגער פּאָליטישער און סאָציאַלער וועלט. דער מערקווירדיגער אויפ־זאַץ ענדיגט זיך מיט די כאַראַקטעריסטישע ווערטער: „די לופט איז שטיקענד און מיר אַלע פיהלען די נאָהענטקייט פון דעם גרוי־סען שטורעם; מיר רופען דעריבער צו אונזערע פאַרבלענדטע ברי־דער: „טוט תשובה, טוט תשובה, דען עס איז משיח־צייט!" צו די פּאָזיטיווסטען זאָגען מיר: „עפענט־אויף אייערע גייסטיגע אוי־גען! זאָלען די מתים אַליין באַגראָבען זייערע טויטע; באַגרייפט שוין ענדליך, אַז דער גייסט, דער אייביג יונגער, דער אייביג ניי־געבאָרענער גייסט, לעבט ניט אין אַלטע איינגעפאַלענע חורבות!" לאָמיר פאַרטרויען דעם אייביגען גייסט, וועלכער צעשטערט און פאַרניכטעט, דערפאַר ווייל ער איז דער אייביגער, שאַפענדער קוואַל פון לעבען. די לוסט פון דער צעשטערונג איז אַ שאַפענדע לוסט!"

אייניגע חדשים נאָך דער פאַרעפענטליכונג פון דעם דאָזיגען אַרטיקעל האָט באַקונין פאַרלאָזען דרעזדען, ווייל זיין לאַגע איז געוואָרן זעהר אומזיכער. די רוסישע רעגירונג האָט זיך דער־וואוסט, אַז ער איז דאָס גע.יען דער אייגענטליכער פאַרפאַסער פון דעם אויפזאַץ: „די רעאַקציע אין דייטשלאַנד", און ווי עס שיינט האָט זי געפאָדערט זיין צוריקשיקונג נאָך רוסלאַנד. באַקונין איז אַוועק אין דער שווייץ, און באַלד טרעפען מיר איהם ווידער אינ־מיטען פון די ראַדיקאַלסטע און רעוואָלוציאָנערסטע עלעמענטען, וועלכע האָבען זיך אונטער דעם צוואַנג פון דיזעלבע אומשטאַנדען

רעוואלוציאנערע עלעמענטען אין דייטשלאנד. דאס גאנצע לע־
בען איז פאר איהם פלוצלינג ערשינען אין א ניי ליכט; א ברייט
פעלד פאר טעטיגקייט האט זיך אויפגעעפענט פאר איהם, און מיט
א גליהענדער לוידענשאפט האט ער זיך אריינגעוואַרפען אין דעם
רעוואלוציאנערן אידעען־שטראם.

אין בערלין האט זיך באקונין אויך באקענט מיט טורגע־
ניעוו'ן, און ביידע האבען באזוכט די פאַרלעזונגען פון פראפעסאר
וועדדער, איבער דער הענגעליאנישער פילאזאפיע. שעלינג'ס רע־
אקציאנערע און מעטאפיזישע אנשויאונגען האבען דעם יונגען בא־
קונין נגענבען א גלעזענהייט פאר א ליטעראריישען אנגריף. אין
1842 האט ער פארעפענטליכט א בראשורע: „שעלינג און די
אפענבארונג, א קריטיק קענען דעם לעצטען פארזוך פון דער רע־
אקציע צו באקעמפען די פרייע פילאזאפיע." אין דער דאזיגער
שריפט פארטיידיגט באקונין די רעוואלוציאנערע אידעען פון לוד־
וויג פייערבאך, דעם פאטער פון דער דייטשער מאטעריאליסטי־
שער פילאזאפיע; זי איז די ערשטע מאניפעסטאציע פון באקו־
נין'ס רעבעלישען גייסט. ער פרעדיגט דעם קאמף פאר דער פרייי־
הייט מיט באגייסטערטע ווערטער, און כאטש דער דאזיגער קאמף
איז ביי איהם פארלויפיג נאך א ריין פילאזאפישער, דאך דער־
קענען מיר שוין קלאר און דייטליך דעם ריעזיגען אנטוויקלונגס־
פראצעס, ווען ער האט דורכגעמאכט אין זיינע אידעען און אנ־
שויאונגען.

פון בערלין איז באקונין אוועק נאך דרעזדען; די דאזיגע
שטאדט איז דעמאלט געווען דער גייסטיגער צענטראל־פונקט פון
די רעוואלוציאנערע יונג־העגעליאנער. ארנאלד רוגע, דער באדיי־
טענדסטער פארטרעטער פון דער דאזיגער ריכטונג און דער ארויס־
געבער פון די באריהמטע „דייטשע יאהרביכער", האט דעם יונ־
גען באקונין אויפגענומען מיט דער גרעסטער אכטונג און פריינד־
שאפט. דער ראדיקאלער קרייז פון רוגע און זיינע פריינד האט גע־
מאכט אויף איהם א גוטען אייגדרוק, און דורך די פיעלע דיסקו־
סיעס מיט אזעלכע גייסטרייכע מענער זיינען זיינע אנזיכטען גע־
ווארן אלץ ראדיקאלער און רעוואלוציאנערער. אין 1842 האט ער
פארעפענטליכט אן ארטיקעל אין די „דייטשע יאהרביכער", וועל־
כער האט ארויסגערופען דעם אינטערעס פון דער גאנצער פילא־

שראָקען פאַר די רעאַקציאָנערסטע קאָנסעקווענצען פון העגעל'ס לעהרע. „דער רוסישער אַבסאָלוטיזם עקזיסטירט, פאָלגליך איז ער באַרעכטיגט און נאַטירליך" — די דאָזיגע באַהויפּטונג, וואָס ביעלינסקי האָט אויפגעשטעלט, איז דעמאָלט געווען די אַלגעמיינע אָנשויאונג פון דעם יונגען פילאָזאָפישען סטודענטען־צירקעל. באַקונין האָט צו יענער צייט געשריבען אייניגע אַרטיקלען און איבערזעצונגען אין דעם „מאָסקאָווסקי נאַבלודאַטעל", וועלכע זיינען אינגאַנצען געווען רעאַקציאָנער און קאָנסערוואַטיוו.

אָבער דער שטורמדיגער כאַראַקטער פון דעם יונגען באַקונין האָט באַלד דערפיהלט די ענגקייט און איינזייטיגקייט פון דעם רעאַקציאָנערן העגעליאַניזם; ער האָט ביסלעכווייז באַגריפען, אַז דאָס לעבען איז אין דער ווירקליכקייט פאָרט עפּעס אַנדערש, ווי אַ פּוסטע וואָרטשפּיעלעריי. זיין געזונטער גייסט האָט איהם געמאַכט פאַרשטעהן, אַז די שטאַרקייט פון העגעל'ס אידעען באַשטעהט ניט אין דעם גייסטיגען און מאָראַלישען אינהאַלט פון זיין פילאָזאָפיע, נאָר אין דער קריטישער מעטאָדע, וואָס ער האָט אָנגעווענדט.

דורך דעם באַקאַנטען רוסישען שריפטשטעלער אָגאַריאָוו, וועלכער האָט שפּעטער צוזאַמען מיט הערצען אַרויסגעגעבען דעם „קאָלאָקאָל", איז באַקונין באַקענט געוואָרן מיט אַלעקסאַנדער הערצען, דעם גרויסען רוסישען דענקער און ליטעראַט. הערצען איז געווען אַ ביטערער געגנער פון העגעל'ס קאָנסערוואַטיווע אָנשויאונגען, און עס האָט זיך באַלד אַנטוויקעלט אַ שטאַרקער קאַמף צווישען איהם און די מיטגליעדער פון באַקונינ'ס צירקעל. דער דאָזיגער קאַמף איז וואַהרשיינליך געווען די ערשטע אורזאַך, וואָס האָט געמאַכט באַקונינ'ען אויפגעבען זיינע איינזייטיגע רעאַקציאָנערע טעאָריעס און קאָנסערוואַטיווע ספּעקולאַציעס. דאָס לאַנגווייליגע לעבען, אָהן טעטיגקייט און אָהן באַוועגונג, איז איהם אַלץ אומדערטרעגליכער געוואָרן און ער האָט ביי זיך באַשלאָסען צו געהן נאָך בערלין, אום דאָרט צו שטודירן פילאָזאָפיע.

ער ווערט רעוואָלוציאָנער.

אין בערלין איז באַקונין באַקענט געוואָרן מיט דער יונגהעגעליאַנישער ריכטונג, וועלכע האָט דעמאָלט פאַראייניגט אַלע

שטארק פאראינטערעסירט אין די אבסטראקטע אנשויאונגען און לעהרען פון קאנט, פיכטע, שלעגעל א. אז. וו. דורך פארשיידענע רייזעס נאך מאסקווע און פעטערבורג איז ער באקענט געוואָרן מיט אינינג סטודענטען־צירקלען, וואו די רוסישע יונגעלייט פלעגען זיך צוזאמענקומען, צו שטודירען די פארשיידענע סיסטעמען פון די דייטשע און פראנצויזישע פילאָזאפען. אין 1835 האָט ער זיך באקענט מיט סטאנקעוויטש'ן, וועלכער איז דעמאָלט געווען דער גייסטיגער פיהרער פון א בארייטענדען צירקעל. די ביידע יונגעלייט האבען באלד געשלאָסען אן אינטימע פרייַנדשאפט, און באקונין איז געוואָרן א טעטיגער מיטארבייטער פון סטאנקעוויטש'עס פילאָזאפישען צירקעל. דורך סטאנקעוויטש'עס אויפלוס איז באקונין נעהנטער באקאנט געוואָרן מיט דעם דייטשען פילאָזאף גאָטליב פיכטע, און מיט לייַדענשאפטליכער באגייסטערונג האָט ער שטודירט זייַנע שריפטען. נ. ביעלינסקי, וועלכער איז שפעטער אזוי בארימט געוואָרן אין דער רוסישער ליטעראטור, האָט דעמאָלט ארויסגעגעבען א פילאָזאפישע צייטשריפט, „דער טעלעסקאָפ". אין דער דאָזיגער צייטשריפט האָט באקונין פארעפענטליכט זיין ערשטע ליטעראַרישע ארבייט, א רוסישע אי־בערזעצונג פון פיכטע'ס „פארלעזונגען איבער דער באשטימונג פון דעם געלעהרטען".

וועַן סטאנקעוויטש האָט פארלאָזען רוסלאנד, איז באקונין געוואָרן דער גייסטיגער אינספיראַטאָר פון דעם צירקעל. אין 1838 איז באקונין צום ערשטען מאל באקענט געוואָרן מיט די לעהרען און אידעען פון דעם דייטשען פילאָזאף העגעל, וועלכער האָט דעמאָלט געהאט א מאָגנעטישען אויפלוס אויף אלע גייסטער. דער אויפלוס איז געווען אזוי מעכטיג, אז ער האָט פאראורזאכט א גאנצע רעוואָלוציע אין די אידעען און מיינונגען פון באקונין און זייַנע פרייַנד. העגעל'ס באקאנטער זאץ: „אלץ וואָס עקזיסטירט איז נאטירליך און בארעכטיגט צו עקזיסטירען", האָט פאראורזאכט געוואלדיגע מיינונגס־פארשיידענהייטען צווישען דעם פילאָזאפיש־געבילדעטען עולם, מיינונגס־פארשיידענהייטען, וועלכע האָבען געשאפען די ערגסטע אינזייטיגקייטען און עקסטרעמען. באקונין, ביעלינסקי און אנדערע יונגעלייט זיינען געוואָרן אָר־טאָדאָקסישע העגעליאנער, וועלכע האָבען זיך זאגאר ניט אָפּגע־

זיין יוגענד.

מיכאיל אלעקסאנדראוויטש באקונין איז געבאָרן געוואָרן דעם 20טען מאי 1814 אין פּראמוכינא, א קליין דערפל אין טווערער גובערניע. זיין פאמיליע איז געווען איינע פון די עלטסטע אריסטאקראטישע פאמיליעס אין רוסלאנד, און ווי עס שיינט ניט אין קיין שלעכטע פארהעלטנישען. באקונינ׳ס פאטער איז געווען א הומאנער און פרייגעזאָנענער מענש, וועלכער האָט זאָגאר געמומען א דירעקטען אנטייל אין דער באוועגונג פון די דעקאברישטען; אויף דער עלטער אָבער איז ער געוואָרן זעהר פעסימיסטיש צו אלע פרייהייטליכע שטרעבונגען, וויל ער האָט פאר־לאָרן דעם גלויבען אין זייער פארווירקליכונג. באקונינ׳ס מוטער איז געווען אן אמת׳ע אריסטאָקראטקע אין איהר כאראקטער, קאלט און שטאָלץ צו אלעמען, אפילו צו איהר אייגענער פאמיליע. וועגען באקונינ׳ס יוגענד איז זעהר וועניג באקאנט, איין זאך איז אָבער זיכער, ער האָט געקראָגען א זעהר גוטע דערציהונג.

ווען ער איז אלט געווען צוואנציג יאָהר, האָט ער באזוכט די ארטילעריע־שולע אין פעטערבורג, וואו ער האָט שטודירט די קריעגס־וויסענשאפט מיט גרויס ערפאלג. אין זיין איין־און־צוואנציגסטען לעבענסיאָהר איז ער געוואָרן אָפיציער אין אינפאנטעריע־רעגימענט לעבען דעם פוילישען גרעניץ. אָבער דאָס לאנגוויליגע סאלדאטען־לעבען האָט פאר דעם יונגען באקונין קיין אינטערעס ניט גהאט. גאנצע טעג פלעגט ער פארברענגען ליגענדיג אויף אן אלטער זאָפע, שטענדיג פארטראכט און פארטיעפט אין געדאנקען. אין 1834 האָט ער ענדליך פארלאָזען די ארמעע און האָט אינגאנצען אויפגעגעבען זיין מיליטעריש קאריערע.

די דייטשע פילאָזאָפיע האָט דעמאָלט גהאט א גרויסען אייפלום אויף דער רוסישער יוגענד, און אויך באקונין האָט זיך

מיכאַאיל באַקונין

(ביאָגראַפישע סקיצע)

פון רודאָלף ראָקער.*)

*) די ביאָגראַפישע סקיצע איז אין 1902 אַרויסגעגעבן געוואָרן פון דער לידזער אַנאַרכיסטישער גרופּע, אין פּאַמפלעט פאָרם (אַגב, שוין לאַנג אַרויס פון דרוק) און איז געווען געשריבען אין אַ שטרענג פּאַרטייישען סטיל. מיר האָבען זיך דעריבער ערלויבט איהר אַביסעל צו פאַרקירצען און אָפּשוואַכען די ענגע־פּאַרטייישע שפּיצען. דער מחבר, האָפּען מיר, וועט אונז אַנטשולדיגען.

פון די אַרויסגעבער.

מיט אָט דעם באַנד, די געקלִיבענע שריפטען פון מיכאָיל באַקונין, ענדיגט זיך די ערשטע סעריע פון 10 ביכער — די אויסגעוועהלטע קלאַסיקער פון סאָציאַליזם — וועלכע די קראַפּאָטקין ליטעראַטור געזעלשאַפט האָט אַרויסגעגעבען אין די 7 יאָהר פון איהר עקזיסטענץ

אָבוואויל דער קוואל פון די סאָציאַליסטישע קלאַסיקער איז נאָך ניט אויסגעשפּעט — און מיר האָפען נאָך צו שעפּען פון איהם וויטער — דאָך האָט די געזעלשאַפט געפונען פאַר נויטיג אָנצוהויבען די נייע סעריע מיט א ווערק איבער אנאַנדערן אָבער זעהר פאַרוואַנדטען געביט — דעם געביט פון דער ארבייטער באַוועגונג. מיר גרייטען צו פאַר אונזער נעקסטער אויסגאַבע דאָם באַריהמטע, שוין קלאַסיש געוואָרענע ווערק, פון סידנעי וועב, ד י ג ע ש י כ ט ע פ ו ן ט ר י י ד־ י ו נ י אָ נ י ז ם.

דער צוועק פון דער געזעלשאַפט איז צו געבען דעם אידישען לעזער די מעגליכקייט זיך צו באַקענען מיט די הויפּט ווערק ניט נאָר פון דעם טעאָרעטישען סאָציאַליזם, נאָר אויך פון דער פּראַקטישער ארבייטער־באַוועגונג, און דעריבער וועלען מיר אויך זוכען אריינצופיהרן אין אידיש די בעסטע אָפּהאַנדלונגען איבער אלע פּאַרשיידענע ריכטונגען פון דעם ארבייטער־קאַמף אין אלע לענדער.

אונזער ערפאָלג העננט אָפּ פון דער גרויס פון דער צאָהל מיטגליעדער, וואָס פּארשרייבען זיך אין דער געזעלשאַפט, און מיר האָפען, אז דער צוטרויען, וואָס די געזעלשאַפט האָט געוואונען ביי די ארבייטער ביז אָהער, וועט אויך פארזיכערן איהר ערפאָלג אויף וויטער.

דער פאַרוואַלטונגסראַטה.

אינהאלט:

פון די אַרויסגעבער — — — — — — — — — — 5

ביאָגראפישע סקיצע — — — — — — — — — — 7

I. גאָט און דער שטאָט — — — — — — — — — — 43

II. פּערערַאליזם, סאָציאליזם און אַנטיטעאָלאָגיזם —

א מאָטיווירטער פּאַרשלאָג צום צענטראַלען קאָמיטעט פון דער „פּריעדענס- און פּריוויטס-ליגע" — — — — 97

I. פּערערַאליזם — — — — — — — — — — 108

II. סאָציאליזם — — — — — — — — — — 124

III. אַנטיטעאָלאָגיזם — — — — — — — — — — 144

III. בריף וועגן פּאַטריאָטיזם:

צו די אַנטיילנעהמער אין דער אינטערנאַציאָנאַלער אַר־בייטער'ס אַסאָציאַציע פון די שטעדט לאָקל און שאָ־דע־פּאָנדס.

ערשטער בריף — — — — — — — — — — 265

צווייטער בריף — — — — — — — — — — 268

דריטער בריף — — — — — — — — — — 272

פערטער בריף — — — — — — — — — — 277

פינפטער בריף — — — — — — — — — — 281

נאָטירליכער אָדער פיזיאָלאָגישער פּאַטריאָטיזם — — 285

פּאַטריאָטיזם (פּאַרטזעצונג) — — — — — — — 292

פּאַטריאָטיזם (פּאַרטזעצונג) — — — — — — — 296

פּאַטריאָטיזם (פּאַרטזעצונג) — — — — — — — 304

מיכאַאיל באקונין

געקליבענע שריפטען

איבערזעצט פון י. קרעפליאק

מיט א

ביאָגראַפישע סקיצע

פון רודאלף ראקער

אַרויסגעגעבן פון דער
קראַפּאָטקין ליטעראַטור געזעלשאפט
ניו יאָרק 1919

200

ספרית עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
פאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO